

ב"ה
אין ליכט
פון תורה
ספר
חק לישראל
אמור
בלשון הקודש
ואידיש

771

הוצאת אמונה
ברוקלין נוא יארק,
שנת תשנ"ט לפ"ק

חֵק לְיִשְׂרָאֵל

פִּרְשֵׁת אִמּוֹר

מִן חֲמִשָּׁה חוֹמְשֵׁי תוֹרָה

עִם מַיִב פִּירוּשִׁים, מַגְדוּלֵי הַמִּפְרָשִׁים רֵאשׁוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים.

נִסְפָּן עַל הַמִּשָּׁל מַגְלוֹת עוֹד פִּירוּשִׁים הַדְּרִישִׁים
 לְהַלְלוֹת אִשֵּׁר לֹא כִּי עוֹד בְּרוּשִׁים הוּא מִלְּפָנֶיךָ מַגְדוּלֵי
 מִפְרָשִׁים וְתוֹרָה בִּי וְיִקְרָב מִיָּד וְלֹא מִיָּד הַחֲבִירִי
 הַחֲזָקוֹ בִּגֵּם מִי עֵלִם (יַעֲקֹב וְהָאֵם הָעַם לִיעֲנֵק
 הָעַם כְּרוּם מִפְּעֻעֵינֵיךָ הַאֲבוֹת).

(כא) עַל סֵפֶר שִׁיר הַשִּׁירִים נִקְבַּח בְּשֵׁם שִׁירֵי/שְׁלֵמָה
 (כב) עַל סֵפֶר רֹחַ נִקְבַּח בְּשֵׁם יְחִוֵּם דָּוִד.
 (כג) עַל סֵפֶר אֵיכָבֶת נִקְבַּח בְּשֵׁם קִינּוֹת יִרְמְיָהוּ.
 (כד) עַל סֵפֶר קִדְוָה נִקְבַּח בְּשֵׁם הַבְּלִי הַעֲוִלִים.
 (כה) עַל סֵפֶר אֶסְתֵּר נִקְבַּח בְּשֵׁם מִרְיָם וְהַיִּם.
 (כו) לְקוֹמִים יְקִירִים עַל הַיָּם מַגְדוּלִים אֵשֶׁת אֵם.
 (כז) מְשֻׁלִּים עֲרִיבִים וְעֵסִיבִים עַל כָּל הַחַיִּי.
 (כח) הַרְנוּם שׁוֹנֵי עַל מַגְלוֹת אֶסְתֵּר.
 (כט) פִּתְשָׁנָן הַכְּתוּב עַל הַרְנוּם שׁוֹנֵי בְּחֻקֵּי נִפְלְאוֹ.
 (ל) חֻקֵּי עֵצִים מִתְרַנּוּם שֵׁנִי בְּחֻסְפֹּת וְחֻקִּים.
 (לא) נִרְשָׁם בְּסוּף כָּל כִּדְּךָ מִרְיָם הַחֲתֻלָּה וְכוּ'.
 (לב) גַּם הוֹסַפְנוּ קְצוּרֵי הַרְיִים הַמְּגֻלִּים לְחַפְלָה.
 (לג) נִבְיָאִים עִם מִפְרָשֵׁי מִגְדוֹת דָּוִד.
 (לד) כְּתוּבִים עִם מִפְרָשֵׁי מִגְדוֹת דָּוִד.
 (לה) הַמְשֻׁלִּים עִם בְּרִשְׁוֹת וְעִקְרֵי תוֹרָה בְּנִרְשָׁם
 מִכְּבוֹד עַל חֻסְפֹּת וְחֻקִּים.
 (לו) נִבְרָא עִם מִפְרָשֵׁי וְחֻקֵּי עֵשֶׂת וְעַם אִיזֵה רַבּוּרֵי
 חֻסְפֹּת.
 (לז) הַהִלְבָּה מְפֻקָּה עִם חֻקֵּי עֵשֶׂת.
 (לח) הַמּוֹרֵם עִם חֻקֵּי עֵשֶׂת.
 (לט) לְמִתְרַנּוּם לְכַחֵּר בְּכָל יוֹם הַחֲרִירִים מַצּוֹת כֹּאשֵׁר
 חֻקֵּי הַקְּרוֹמִים.
 (מ) אֲרוּחוֹת חַיִּים מִתְרַנּוּם וְכוּ';
 (מא) הַאֲרוּחוֹת חַיִּים הַבְּלִי עִם עֵשֶׂת בִּגֵּם לְשׁוֹן עֵשֶׂת.
 (מב) אֲגֵרֶת הַרְמִכְךָ וְלִלְבָנוֹ וְלִיעֲנֵק בִּגֵּם הוּא לְעֵשֶׂת.

(א) תוֹרָה נִרְשָׁה בְּשֵׁלֵמוֹת עִם חֻסְפֹּת וְחֻסְפֹּת מַגְלוֹת
 עִם חֻסְפֹּת.
 (ב) תוֹרָה עַל הַתּוֹרָה
 (ג) מִי רִשְׁיֵי בְּשֵׁלֵמוֹת וְעַם מִי רִשְׁיֵי יוֹשֵׁן.
 (ד) מִי שְׁפָתַי הַבְּמִים וְתוֹרָה לְלוֹבֵי תוֹרָה.
 (ה) מִי הַרְשָׁבִים וְלֹא כִּיבֵר רִשְׁיֵי וְלֹא.
 (ו) מִי הַמּוֹרִים מִיִּבְנוֹ בְּעַל אֲרֻבְקָה מוֹרִים.
 (ז) מִי דַעַת וְקִנְיִים מִבְּעַלֵּי הַתּוֹסֵפוֹת וְלֹא.
 (ח) תוֹלְדוֹת אֲדוּרָן מִרֵּאשִׁית מִסֵּךְ כָּל מִסּוֹךְ בְּשֵׁלֵם.
 (ט) מַעֲוֵי הַמַּצּוֹת לְמִתְרַנּוּם וְלֹא נִרְשָׁמוּ בְּמִים
 הַחֻסְפֹּת עִם חֻסְפֹּת.
 (י) מַעֲוֵי הַקְּרִבּוֹת בְּדוֹךְ חֵרֶשׁ וְנִפְלְאוֹ נִאֲמָרוּ
 מַגְדוּלֵי הַמִּפְרָשִׁים וְלֹא.
 (יא) דִּינֵי הַקְּרִבּוֹת בְּקִינָה
 (יב) הַחֻסְפֹּת עִם לְקוֹמִים וְשֵׁלֵם.
 (יג) עֲנִינֵי הַמְּדָרָה מִיִּרְשֵׁי עַל מִקְוֵי אִשֵּׁר גַּם הוּא
 נִקְבַּח מַגְדוּלֵי הַמִּפְרָשִׁים בְּכּוּב מִסֵּךְ הַדַּעַת.
 (יד) עֲנִינֵי הַמְּדָרָה עַל עֵשֶׂת לִפְנֵי כָּל מוֹרָה.
 (טו) דַּעַת עֵשֶׂת עַל חֻרְוֵה הוּא בְּשֵׁם חֻקֵּי הַדַּעַת
 מִכּוּב מִסֵּךְ וְכֵן בְּחֻסְפֹּת.
 (טז) לְקוֹמִים יְקִירִים עִם מִתְרַנּוּם וְקוֹמִים בְּשֵׁמוֹת
 לְשֵׁם (וְיִתְרֵי מִתְרַנּוּם בְּמִפְרָשֵׁי).
 (יז) מְשֻׁלֵּי הַבְּמִים נְעִימִים מִתְרַנּוּם לְהַקְרָא לְמִתְרַנּוּם
 וְלִדְאוֹת דָּוִד. עַל הַתּוֹרָה וְחֻסְפֹּת.
 (יח) סֵפֶר פִּדְרָא עִם סֵפֶר וְיִתְרֵי יִתְרֵי נִקְבַּח עַל עֵשֶׂת
 (יְקִינֵי וְאֵל וְיִסְעֵן וְהָאֵם עִם אִיזֵה נִייעֵן מִן וְעֵלִים
 בְּקִשְׁמוֹת כִּי הַיִּינִם).
 (יט) מַצּוֹת הַשֵּׁם עַל תְּרִיבֵי מַצּוֹת (אוּךְ עֵלִים) וְעִקְרֵי
 מִתְרַנּוּם וְאֵל וְיִסְעֵן דִּמְצוֹת וְהָאֵם נִאֲמָרוּ בְּכִיבְּוִי.
 (כ) חֲמִשָּׁה מַגְלוֹת עִם מִפְרָשֵׁי (בְּסוּף כָּל כִּדְּךָ מִתְרַנּוּם
 נִרְשָׁה מַגְלוֹת הַשִּׁיבָה לְכִדְּךָ הַחַיִּים). וְהֵלֵךְ הוּא

מוֹט אֵלֶּם מִפְרָשִׁים אוּךְ עֲבָרֵי טוֹיִשֵׁת, תַּנְ"ה, מִשְׁנוּתֵי, גִּמְרָא, מוֹסַר, הַלְבָּה,
 אֵיבְרֻעֵצֵת אוּךְ אֵ לִיכְמֵט אִידישע שפראך, מוֹט שׁוֹינֵע לִיכְמִינֵע אֲתוֹת
 אִו קִלְאַרְעֵן דְּרוּק.

הוצאת אמונה — 388-8812



אחר ה"ו תולדות מעמר וחייב וכן כל כיוצא בזה :

דרכה צוויגן אשנירול ביו ויי האבין ויה צוואמען
געקלעבט וויא איין שטיק הרי זה תולדות מעמר וחייב
איז ראם אהלרקה פון קעמער און ער איז תניב יעין

סדר מועדי ה' לפרשת אמור

דינים וואס גיהערין צום פסח און צום יום טוב,
אויף דעם לויב זאגן מיר אין דיא הנהגה ועל
פרות נפשנו, וואס גאט האט אויס געלייזט
אונזערע נשמות פון דיא שומאגה פון מצרים,
דריבער ווערט דער יום טוב גערופין צווייא
געמען חג המצות און חג הפסח, חג המצות
ווערט ער גערופין, ווייל דיא יודין זענען אויס-
געלייזט גינארין פון דיא שווערע ארבעט, וויא
דער בעל הנהגה זאגט דיא יודין האבן געבאקן
דיא סייג וואס זייא האבן ארויס גענומען פון
מצרים, מצות, ווייל זייא האבן גיט געקענט
נארמין גיז עס נעמט ווערין חסין ווייל הקב"ה
איז צו דיא יודין גיזעהן גינארין אונ האט זייא
געשווינט ארויס גענומען פון מצרים, חג הפסח
ווערט דער יום טוב גערופין, ווייל דיא יודין
האבן געדינט צו אשעפס אזוי וויא דיא מצרים,
און איידער דיא יודין זענען ארויס געגאנגען פון
מצרים האבן זייא דעם שעפס גישאקמין צוא
וויזין אז זייא זענען שוין גיט צו אים, דאס איז
גיזעהן דער קרבן פסח וויא עס שטייט אין דיא
קורה באז דער חג הפסח איז א אגרייגען אויף
דיא אויסלייוונג פון דיא נשמה. דער אנדערער
יום טוב איז שבועות וואס אין דעם סאג איז
גיזעבין גינארין דיא הנהגה צו דיא יודין, וואס
דאס נאנצע קעשאפונג פון דער וועלט איז נאר
וועגין דיא הנהגה, אונ גאט האט געשאפן דיא
וועלט מיט אהנאי אויב דיא יודין וועלן געקען
דיא הנהגה וועט דיא וועלט בלייבן שטיין און
אויב זייא וועלן גיט געקען דיא הנהגה וועט
צוריק ווערין הרהו וכוה ואויס וועלט אזוי וויא
עס איז גיווען איידער דיא וועלט איז בשאפן
גינארין, און ווייל דיא הצלחה פון דעם מענטש
איז נאר עולם הקא, וויא דער פנא זאגט איין
שעה פערענעניגען פון עולם הקא איז סייערער
וויא ויבעציג יאר פערענעניגען פון דיא וועלט,
דריבער דארף יעדער יוד האבן אגרויסע שטחה
מיט דעם יום טוב שבועות, און ווייל הנהגה און
מצות קען גיט שאהן דיא נשמה אליין, נאר מיט
דעם גוף צו זאמען, דריבער דארפן ביידע זיך
פרייען דעם יום טוב, דעם גוף דארף קען געבין
זיין חלק, עקין אונ שרייגען, וויא דיא גמרא

אלה טעני ה' ויר. הקב"ה האט גיזאגט צוא משה
ער זאל זאגען צו דיא יודין זיי שבתים און
ימים טובים וואס הקדוש ברוך הוא גיט זייא,
דיא טעג זענען געהייליגט פאר דיא נשמה און
אפערענעניגען צו דעם גוף. דער גוף וועט ריהען
פון זיין ארבעט און וועט עקין און שרייגען און
זיין מיט פערענעניגען, און די נשמה וועט האבן
פערענעניגען פון דיא מצות וואס וועט גיזאהן
ווערין אויס שבת און אויס יום טוב און וואס מען
וועט קומען יום טוב אין בית המקדש גיזעהן
ווערין פאר גאט, און ווייל יום טוב מען מען
שאהן אלע קלאכות וואס גיהער צום עקין,
טאמער וועט מען האבן אשעות און מען וועט
מייגען אז שבת מען קען אויף שאהן קלאכות
וואס גיהער צום עקין, דריבער האט הקב"ה נאך
אמאהר גיזאמין מען זאל היפען שבת און מען
זאל קיין קלאכה שאהן אויס שבת, אפילו דיא
קלאכות וואס גיהער צום עקין קאר מען אויף
גיט שאהן אויס שבת, דער ערשטער יום טוב איז
פסח, און ווייל דיא יודין האבן געארבעט אין
מצרים מיט דעם קערפער האבן זייא דיא נשמה,
מיט דעם קערפער האבן זייא געארבעט דיא
ליים און דיא ציגול, און מיט דיא נשמה האבן
זייא געארבעט זייא האבן געמוזט דיגען דיא
עבודה ורה וואס דיא מצרים האבן געדינט,
און הקב"ה האט זייא אויסקעלייזט פון די פיידע
זאבין, ער האט זייא אויסקעלייזט פון די שווערע
ארבעט, דריבער איז דיא שטחה אויף דעם גוף,
ער זאל קיין ארבעט שאהן יום טוב, און זאל
עקין און שרייגען פריילאך מאכין דעם גוף, און
זאל לויבין גאט פאר דיא טובה, וויא מיר זאגן
אין דיא הנהגה פון פסח הוציאנו מעבודת לחרות,
גאט האט אונ ארויס גענומען פון מצרים מיר
זאלין מער קיין קעעכט זיין, נאר מיר זאלין זיין
פרייא, און וועגין דאס אנדערע אויסלייוונג פון
דיא נשמה, האט אונ צום גיזעבין הנהגה און
מצות, מיר זאלין דיגען גאט מלכי המלכים
הקדוש ברוך הוא, און ווייל דיא נשמות פון דיא
יודין זענען גיווען אין מצרים טרויעריג, ווייל זיי
האבן גיט געדינט צו הקב"ה, האט גאט פרייליך
געמאכט דיא נשמות אויף מיט דיא מצות און

סדר מועדי ה' לפרשת אמור

פּרוֹכְמִין יַעֲדֵר יֶאֱהָר, פּוֹן דְּעַסְטִינוּעִין זַעֲנֵן אַלְע וּנְאָקְסוֹנְעֵן בֵּיא גַאֵם אִין זִיין הַאָּמַם, אַז גַאֵם הַאָּלֵט אִיין דִּיא וּנְאָלְקִינְט עֵם זְאָל גִּיט רַעֲנֵעֵנֵן. אָדֶער עֵם רַעֲנִיגְט גִּיט אִין דָּער צִייט, אָדֶער עֵם אִין קִיין מָאָה. קִיין וּנְאָרַעס וּויא מַעֵן דַּאָרף, אִין דָּאָם וּנְאָקְסוֹנְג גִּיט אִין אִיךְעֵנוּג, עֵם וּנְאָקְסֵט וּוִירִינְג אָדֶער גָּאָר גִּיט, דְּרִיבֶּער אַז עֵם קוֹקֵט דָּער יוֹם טוֹב סוֹפּוֹת, אִונְ דָּער מַעֲנָשׁ הָאָט פּאָרְזאַמבֹּלֵט אַלְע עַרְלִיי תּבוּאוֹת אִונְ פִּירוֹת, הָאָט אִים גַאֵם גִּבְאָמִין עַר זְאָל גַּעֲמֵן פּוֹן דִּיא שְׁעֵנְקֵט פִּירוֹת נְדָאָם אִין דָּער אָתְרוֹג לוגֵב זַרְמִים עַכְבוֹת אִונְ זְאָל קוֹמֵן אִין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ אָדֶער אִין דִּיא שוֹלְלֵעֵן אִין דִּי בְּמִי כְּרָדְשִׁים אִונְ זְאָל לויבִין גַאֵם אויף דָּעס אַלְעס טִיפֵעֵן וּנְאָם גַאֵם הָט אִים גִּעֲעִבִין, גִּיט עֵם אִין אַלִיין גִּינוּארִין פּוֹן זִיקָה, אָדֶער פּוֹן זִיין כַּח, אִונְ וּוייל עַר הָאָט אַלְץ אַמְבִּינָה דְּרִיבֶּער זְאָל עַר אָפְשִׁידִין פּוֹן דָּאָם זִיינִיעַ אִונְ גַּעֲבִין צו אָרַעמֶע לֵייט אויף צוּם לוי אויף, דָּער עַקְר פּוֹן דִּיא דְּרִייא יָמִים טוֹבִים אִין גַּעֲנִין דִּיא דְּרִייא זַאכִין וּנְאָם דִּיא וּנְעֵלֵט שְׁמִיט אויף וּוייא, תּוֹרָה עֵבְרוּהַ גְּמֵלוֹת חֲסָדִים, פֶּסַח אִין עֵבְרוּהַ, וּוייל אִין אִים וּנְעִרִין גִּטְאָהן פִּיל מַצּוֹת, וּוייא דִּיא תּוֹרָה זַאנְט וְעֵבְרָה אֵת הַעֵבְרוּהַ הוּאָה בְּחֹדֶשׁ הַזֶּה, דוּ זְאָלֵקֵט מְאָהן דִּי עֵבְרוּהַ אִין רַעֲב חֹדֶשׁ, דִּי מַצּוֹת פּוֹן דָּעס יוֹם טוֹב פֶּסַח רֹפֵט דִּיא תּוֹרָה עֵבְרוּהַ, שְׁבוּעוֹת אִין גִּעֲעִבִין גִּינוּארִין דִּיא תּוֹרָה, סוֹפּוֹת דַּאָרף דָּער מַעֲנָשׁ מְאָהן גְּמֵלוֹהַ חֲסָדִים מִיט דִּיא אַלְע תּבוּאוֹת אִונְ פִּירוֹת וּנְאָב גַאֵם הָאָט אִיהֶם גִּעֲעִבִין וּנְאָם, עַר הָאָט אָרַאפ גַּעֲנוּקֵן פּוֹן זִיינֶע פֶּלְדֶּער מִיט דִּיא בְּרָבָה פּוֹן גַאֵם, אִונְ וּוייל סוֹפּוֹת אִין דִּיא מַצּוֹה פּוֹן גְּמֵלוֹהַ חֲסָדִים אִונְ אַבְרָהָם אָבִינוּ אִין גִּינוּעֵן דָּער עַרְשָׁמֶר פּוֹן דִּיא מַצּוֹה גְּמֵלוֹת חֲסָדִים, אִונְ יַצְחָק הָאָט אויף גִּטְאָהן גְּמֵלוֹת חֲסָדִים וּויא עֵם שְׁמִיט אִין פֶּסוּק וּבְמָצָא בְּשֵׁנָה הִיאָה מְאָה שְׁעָרִים, יַצְחָק הָאָט אָפְּגַעֲמֵקֵט דִּיא תּבוּאָה פּוֹן דָּעס, יֶאֱהָר אִונְ הָאָט גַּעֲפּוֹנֵעֵן הוֹנְדֶּערֵט מְאָם תּבוּאָה, זַאנְט רִשִׁי ז'ל עַר הָאָט גִּטְאָמִין דִּי תּבוּאָה צו גַּעֲבִי מַעֲשֵׂר, יַעֲבֵק אָבִינוּ הָאָט אויף גִּזְאָנְט צו גַאֵם וּנְאָם דוּא וּנְעַקֵט מִיר גַּעֲבִין וּנְעֵל אִיךְ פּוֹן דָּעס גַּעֲבִין מַעֲשֵׂר, מִשָּׁה רַבִּינוּ הָאָט אויף גִּטְאָהן גְּמֵלוֹת חֲסָדִים מִיט דִּי יוֹדִין, אִין זִיין זְכוּת הַאָבִין דִּיא יוֹדִין גִּעֲעִסִין פַּעֲרָצִיג יֶאֱהָר מֵן, אָהָרן הָאָט אויף גִּטְאָהן גְּמֵלוֹת חֲסָדִים מִיט דִּיא יוֹדִין אִין זִיין זְכוּת וְעַנֵּן דִּיא יוֹדִין גַּעֲדַעֲקֵט גִּינוּארִין מִיט דִּיא וּנְאָלְקִינְט נְדָאָם אִין דָּער אָגְרִייקֵעֵן פּוֹן דִּיא סוֹבּוֹת, יוֹסֵף הָאָט גִּטְאָהן גְּמֵלוֹת חֲסָדִים מִיט זִיין פּאָטֶער אִונְ מִיט אַלְע בְּרִדְעֶר, וּנְאָם עַר הָאָט

זַאנְט אַלְע זַעֲנֵן מְדָה אַז שְׁבוּעוֹת מוֹן אִיז עֵסִין אִונְ סְרִיגְקֵעֵן לְבָבוֹד יוֹם טוֹב, אִונְ עַר דַּאָרף לַעֲרֵנֵן תּוֹרָה צוּא דְּעַפְרִיעֵן דִּיא נְשָׁמָה, אִונְ דְּרִיבֶּער אִין דָּער נְאָקֵעֵן פּוֹן דָּעס יוֹם טוֹב שְׁבוּעוֹת, זִוּייר מִוֹן צִיילִין פּוֹן פֶּסַח בִּין שְׁבוּעוֹת זִיגֵעֵן וּנְאָכִין, מַעֵן זְאָל וּויסֶען אַז פֶּסַח מִיט שְׁבוּעוֹת אִין זִיין יוֹם טוֹב, וּנְאָרוּם דִּיא יוֹדִין זַעֲנֵן אויסקֵעֵלִייִט גִּינוּארִין פּוֹן מְבָרִים אִין דָּעס תּנָאי אַז וּוייא זְאָלִין גַּעֲמֵן דִּיא תּוֹרָה שְׁבוּעוֹת, וּוייא גַאֵם הָאָט גִּזְאָנְט צו מִשָּׁה וּנְעֵן דוּ וּנְעַקֵט אַרוּם גַּעֲמֵעֵן דִּיא יוֹדִין פּוֹן מְבָרִים וּנְעַט אִיר רִיגֵעֵן גַאֵם אויף דָּעס בְּאָרִי מִינִי, דָּער דְּרִיבֶּער יוֹם טוֹב אִין סוֹפּוֹת, וּוייל דָּער מַעֲנָשׁ וּנְאָם וּוייל לַעֲרֵנֵן תּוֹרָה מוֹן זִיקָה אָפְשִׁידִין פּוֹן דִּיא פַּעֲרָגֶע־גִּינְגֵם פּוֹן עוֹלָם הַזֶּה, אִונְ אִין דִּי צִייט פּוֹן סוֹפּוֹת הַיָּבֵשׁ, זִיקָה אִין דִּיא צִייט פּוֹן פַּעֲרָגֵעִנְגֵעֵן, טִייל דַאָמְאָלס הַאָכִין דִּיא יוֹדִין פּאָרְזאַמבֹּלֵט אִין אָרְץ יִשְׂרָאֵל אַלְע תּבוּאוֹת אִונְ אַלְע פּרוֹכְמִין אִונְ וּויין, אִונְ עַר הָאָט שוּין קִיין אָרַעֲט אִין פֶּלְדֶּר, עַר בְּלִיבֵט זִיגֵעֵן רַהֲיִג אִין זִיין שְׁטוּב, אִין דַאָמְאָלס דִּיא צִייט עַר זְאָל לַעֲרֵנֵן תּוֹרָה, דְּרִיבֶּער הָאָט גַאֵם גִּבְאָמִין פַּרְעֶער זְאָל עַר אַרוּם גִּיין אויף זִיגֵעֵן מַעֵן פּוֹן זִיין וואָהֲנֵנג גִּין אִין סוֹבָה וּנְאָם זִיא אִין צוּא זַאמֵעֵן גִּישְׁמַעֵלֵט גִּינוּארִין פּוֹן רִיגֶע בְּרַעֲמִלִין אִונְ בְּרַעֲמֵט פּוֹן הוֹיבִין מִיט אַבִיסוֹל גִּינאַ, אִונְ אַבִיסוֹל גִּישְׁמַעֲקֶער וּוינטוֹל וּנְאָרַפֵט זִיא אִין גַאָנְצִין אויף דִּיא עַר, צוּא וּוייזִין דִּיא מַעֲנָשִׁין אַז וּיַעֲר לַעֲבִין אויף דִּי וּנְעֵלֵט זִיגַעֲצִיג יֶאֱהָר, אִין גָּאָר גִּיט זִיבֶּער, גָּאָר אִיזֵט לַעֲבֵט עַר אִונְ קֵעֵן שוּין שְׁמִאָרְבִין, אִונְ וּנְעֵלְכֶע הַגָּאָה קֵעֵן זִיקָה דָּער מַעֲנָשׁ גַּעֲמֵעֵן פּוֹן דִּיא וּנְעֵלֵט, עַר דַּאָרף גָּאָר וּויסֶען אַז וּנְאָם גַאֵם הָאָט אִים גִּעֲעִבִין דִּיא אַלְע תּבוּאוֹת אִונְ פּרוֹכְמִין אִין גָּאָר עַר זְאָל קֵעֲנֵעֵן רִיגֵעֵן גַאֵם, וּנְאָרוּם אַז עֵם אִין קִיין מַעֲהַל דָּא, אִין קִיין תּוֹרָה דָּא, אַז מַעֵן הָאָט קִיין פֶּרֶסָה, קֵעֵן מַעֵן גִּיט לַעֲרֵנֵן תּוֹרָה, דְּרִיבֶּער הָט גַאֵם גִּבְאָמִין מַעֵן זְאָל זִיגֵעֵן זִיגֵעֵן מְאָן אִין סוֹבָה מַעֵן זְאָל גַּעֲדִייקֵעֵן אַז וּנְעֵן דִּיא יוֹדִין זַעֲנֵן אַרוּם גַּעֲנַאָנְעֵן פּוֹן מְבָרִים גַּעֲמֵעֵן דִּיא תּוֹרָה זַעֲנֵן, וּוייא אויף גִּעֲעִסִין גָּאָר אִין סוֹפּוֹת, וּוייל צו תּוֹרָה לַעֲרֵנֵן מְאָר מַעֵן גִּיט זִיגֵעֵן פַּעֲרָ גַּעֲנִיעֵן אִונְ מַעֵן נֶאֱר וּויסֶען אַז דָּער וּנְאָם לַעֲרוֹנְט תּוֹרָה וּנְעַרֵט עַר פַּעֲשִׁיצֵט פּוֹן גַאֵם, אַז וּוייא גַאֵם הָאָט פַּעֲשִׁיצֵט דִּיא יוֹדִין מִיט וּנְאָלְקִינְט וּנְעֵן וּוייא זַעֲנֵן גִּינוּעֵן אִין דָּער סוֹבָר, גָּאָה דַּאָרף דָּער מַעֲנָשׁ וּויסֶען אָפִילוּ גַאֵם הָאָט בְּשַׁאפִין דִּיא וּנְעֵלֵט אַז מַעֵן וּנְעַט אִין אִיר וּיַעֲנֵן זְאָל וּנְאָקְמִין אִונְ דִּיא בֵּיימֶער זְאָלִין גַּעֲבִין פּוֹן זִיקָה

או דער מענטש טוהט תשובה אויף זיינע זינד
 ענדערט הקב"ה דיא גזרה נאך זיינע איצטיגע
 מעשים. דרייבט די גאט געהייסן מען זאל ראש
 השנה בלאזן מיט צושופר, פאר צווייבין או מען
 האט איצט צייט צו טאן תשובה, און הקב"ה
 ווארט אויף דיא תשובה פון די מענטשן זעהן
 מאג בוי יום כפור, אום יום כפור ווערט שוין
 געהקמט פון הקב"ה אויף אלע גזרות וואס ער
 האט גזר גיווען אויף דעם יאהר, צוא יעדער
 מענטש בעזונדער, און צו יעדער מדינה בעזונד
 דער, און אויף דיא גאנצע וועלט צו זאמען.
 דער עיקר וואס יודין בעטן בייא הקב"ה ראש
 השנה יום כפור, ער זאל זייא ניט לאזן צו דיא
 מרעפונג פון דיא צייטן, גאר הקב"ה אליין זאל
 אקטונג געבן אויף זייא, נאך טעמים זענען דא
 אויף דעם שופר בלאזן, דער עיקר פון תשובה
 איז דער מענטש זאל הרמה האבן אויף זיינע
 שלעכטע מעשים וואס ער האט גיטאן, און פון
 היינט און ווייטער זאל ער דיא שלעכטע מעשים
 נישט מער טאן, און ער זאל בעטן ביי הקב"ה
 ער זאל איהם מוחל זיין דיא זינד וואס ער האט
 געזינדיקט בוי איצט, און זאל געבן צדקה צוא
 ארעמע לויט, און זאל לערנען תורה און טאן
 מצות און מעשים טובים, און ווייל יום כפור
 איז שוין דער לעצטער מאג פון תשובה, און
 אויב דער מענטש וועט דעם טאג ניט טאן
 תשובה, קען זיין ער זאל חיי געהקמט ווערן
 דעם יאהר אויף שלעכטס, און הקב"ה וועט
 איהם שוין לייגעט גיט ווארטן, דריבער האט
 הקב"ה גיטאמין מען זאל דעם טאג פאסטן, און
 מקריב זיין קרבנות, און דער כהן גדול זאל אריין
 גיין אין קדשי קדשים, און אלע יודין זאלין
 מודה זיין פאר גאט זיינערע זינד וואס זיי האבן
 גיטאן, און דורך דיא תפלות און בקשות וועט
 הקב"ה רחמנות האבן אויף דיא יודין און וועט
 זיי מוחל זיין זיינערע זינד און וועט זיי אישכיוון
 פון גלות און וועט זיי חתמן צו אנוט יאהר און
 ציאהר פון גאולה נישטעהן:

זייא געשפייזט אין מצרים, דוד המלך האט
 גיטאן גמלות חקדים מיט דיא יודין ער האט
 איינגישטעלט זיין לעבן מיט דיא אלע מלחמות
 וואס ער האט גיטאן פון זייערשווערן און האט
 זייא געמאכט גרשן ארץ ישראל און אנגעגרייט
 גאלד און זילבער צום בית המקדש ביהמען,
 דריבער דארף מען סופה פארבעטן דיא
 זיבען אושפיזין, און מען דארף געבן עסין
 ארעמע לויט אין סוכה, די אושפיזין זאלין זעהן
 אז דער מענטש טוהט אויף גמלות חקדים אזוי
 וויא זייא האבן גיטאן. פאלד נאך דיא זיבען
 זענן כופה איז דער יום טוב שמיני עצרת,
 יוארום פסח און שבועות האבן דיא יודין זיך
 געאילט צו גיין אהיים, וועגן דיא הבואה וואס
 דיא ארץ פלעדער, אבער נאך סוכות האבן דיא
 יודין ניט געהאט וואס זיך צו אילין אהיים צו
 גיין אלע הבואה זענן גיווען אין די שפיכלערס,
 דריבער האט גאט גיזאנט דיא יודין זאלן זיך
 אויפהאלטן נאך אטאג אין ירושלים, נאך זענען
 דא צוויי ימים טובים וואס זייא זענען גיגעבן
 גיווארן נאר וועגן דיא נשקה אליין, דאס איז
 ראש השנה און יום כפור, הקב"ה האט אויס
 געקלבען איין טאג אין יאהר דאס איז ראש
 חדש השני, און אין דעם טאג משפט הקב"ה
 אלע מענטשן פון דער וועלט, ווער עס זאל
 לעבן פון דעם חדש השני בוי דעם אנדערין
 חדש השני, און ווער עס זאל אין דעם יאהר
 שטארבן, און מיט וועלכין טויט ער זאל
 שטארבן, מיט אנגעווינקלען טויט, אדער דורך
 אאונגליק, און דורך וועלכין אונגליק זאל ער
 שטארבן, דורך פיגער, דורך וואסער, וויא עס
 שטייט אין מחזור בראש השנה יפהכונן, ווער
 עס זאל רייך ווערן, אדער ארעם ווערן, אלע
 זאכן וואס עס זאל דעם יאהר טרעפן און צו
 וועמען עס זאל טרעפן, אונגליק אדער גליק,
 דאס ווערט אלץ אפגעמשפט ראש השנה, און
 דאס ווערט געמשפט נאך די מעשים וואס דער
 מענטש האט גיטאן בוי דעם ראש השנה, און

אמור יום א תורה

אונקלוס

המסך מלת ד"א יהוה נפ"י י"ה יהוה רוח יוד דא ווא הא נשמה יהוה חיה יודיה ו דמלי יוד אל שם ב"ן
 שבעסיה בניקוד חולם:

בא א ואמר יי למשה כא א ויאמר יהוה אלי משה אמר
 אומר לכהניא בני

א אלוו 66 סהכטס בני אהרן.
 כ"ט עז יבמות ספ מוסא כג
 קיובקול לב לו: אלוו ואלמט. יבמות קיד:

ב כי אם לשארו הקרב אליו לאמו
 ולאביו ולבתו ול אחיו :
 ג ולאחתו תבתולה הקרובה אליו
 אשר לא היתה לאיש לה יטמא :
 ד לא יטמא בעל בעמיו להחקו :

ת"א כי אם לשארו. ימות כב מוסב ג : לאמו ולאביו. כויר מג מד זכאים ק : ולאחתו. ברכות יט מגילה ג. כויר מג זכאים ק :
 הכהולה. ימות ס : לה יטמא. כויר מג מוסב ג ימות לו : לא יטמא. ימות כב ל קדושין טז זכאים ק : להטלו. כויר מג :
 רש"ב

בעמיו לא יטמא (ד) לא יטמא בעל בעמיו. שום בעל בעם הכהנים לא יטמא לאשתו : להחלו. שהרי מתחלל
 סכודותו. ולפי רבוי חכמים, לא מטמא לאשתו פסולה וחללה אבלי מטמא לאשתו כשרה :

שפתי חכמים

כני אהרן דל"כ מטמא לכהנים במלו מוקמת ליה : ג דל"כ
 כעמיו ל"ל אלף ל"ל שיטתו כחוק עמיו שיש הכרה בני אדם
 שמתעסקין עמו לקבור איתו : ד ל"ל שתי לו קודרין שמתר
 לשאל לו זממ מלוה הוא כל שקרין ותין אמרין עובין אומן :
 ה ל"ל שארו דכתיב הכא ו"ח"ט כתיב לזכמות הקרובה שיהי ל'
 נקבה. וי"ל דכל היכא דכתיב שאר היינו שאר בער וכו' וכל
 דכתיב שאר בער ובשר לבין זכר הוא לך כתיב הקרוב על זכר :
 ו יש מקשין ואומין ארסכא למעט המריהם שלא יטמא לה. וי"ל
 דה"כ לשחוק קלף ולא יכחש הקרוב וכן ויעינן דלמדין :
 מדכתיב שאר לא היחה דסמס הייה הוא קדושין ו"ב מנייה
 הו' ויעינן דלריסא אסורא מלמעט לה חלל ע"כ הקרובה לרבו'
 בה שיטתא לה ואשר לא היחה ס"י למשכח הוא לרבו' דכ"י

בספור. ו"ח מגח ליה לרבות אהמס דלמא הא דכתי' הקרובה לרבות מוכח ען הוא דלמא שאר חמטט מוכח ען מדכתיב הקרובה
 ולא בעולה ואשר לא היחה בה למעט הכרובה וי"ל דל"כ לא לכוות קרף לא לכוותה ולא הקרובה ודמא : דעמא דלמכות ען
 מיושר מטמא חלל על כרחן ל"ל דהקרובה לרבות אהמס הוא בה ואשר לא היחה לרבו' ס"י למשכח ומצינא חייבי' מוכח ען כיון
 דכלל משכח בעמיו בעולה. ותין לרש"י דלמא קרף מכוולה ולא לכוות כמי חלל לא היחה לרבו' ח"כ ה"א הקרובה למעט
 אהמס הוא בה מש"כ הולך לכוות שאר לא היחה לרבו' כדסי' דכ"י ועל ומצינא דלמא לרבו' ע"כ ויעינן ע"כ מדכתיב לכווי' לא
 יטמא בעל כעמיו כי אם לשאלו וגו' ולאחיותו הכהולה וגו' משמע דכל בני דקדושי' רשאי למעט לכן ל"ל למשכח עוד לה יטמא

דעת זקנים. מבעלי התוספות

יוכשין : (ב) כי אם לשארו הקרוב אליו. ח"מכר כח"כ הקרובה ולא הפרוסה וגו' לחותמו פד"ש" הקרובה אליו לרבות האהרם :
 ויהי הנותנת דכיון דכתיב אליו חמטט לרבותו ח"כ דין הוא שיטמא לחותמו אהמס וכו' ואלו היה בעלה כתיב ח"כ
 ומתעסק בקבורתה. וי"ל שארו או אשתו וכן מוכח לקמן דכתיב ממתא לשחוק דכתיב לא היחה לרבו' ואלו היה בעלה ליתלו
 משמא ועוד מדכתיב ולאחיותו הכהולה כתיב קרובה אליו חלל לא היחה לרבו' ח"כ ה"א הקרובה למעט
 קרובו לה יוכח ומשמא לה. ואפי' כתיב דכתיב ויהי לך קרובה גדולה מזו : (ג) ולאחיותו הכהולה. ח"כ לרבות לחותמו
 לחותמו משמא הא הוא ממתא למח מלוה. וממא ככתיב הכהולה : ל"ל דלמא עמ מטמא על הכרך והוא כחוק לן כתיב אדם כאל
 ידענו מהמלא ממותו עמם לא יבא קולו כשעמ לחתמים. וזהו שאר ל קולא ותין אהמס : עינין לחותמו זכר עמ מלוה והוה מומחה
 גדולה דמשמע שס' חטו עולאין שום מתעסקים אחים דלון כתיב ימול להסמא למח מלוה : (ד) לא יטמא בעל בעמיו להטלו. פירש

פירוש לתורת אלהים

(ב) כי נאמר צו יוין נוייב הקרוב אליו וואם זיא איז
 נאהבט צו איהם קעג ער ויך צו איר כממא זיין לאמו
 צו זיין מוטער אונ צו זיין פאטער אונ צו זיין זון
 וליבתו אונ צו זיין מאקאמער אונ צו זיין ברודער צו
 די אלע קעג דר כהן זיך. כממא זיין : (ג) ולאחיותו
 אונ צו זיין שוועסטער וואם זיא איז אקרוולה ויך
 זיא איז נאהבט צו איהם אפילו זיא איז שוין אפלה
 נאר זיא האט נאך גיט חתונה געהאט לה יטמא צו
 איר איז אמורה. ער זאל זיך כממא זיין : (ד) לא
 יטמא בעל אקרוולה קאר זיך גיט כממא זיין דער

מצות
 (ג) [כסד] (טעם קס) שיטמא סכטיס לקרוביטס סמטורסוס
 סכודס סטס שטס ואלס לא ריט מעשלין אוחס בעל כדחס
 דלכר מכווח אללנו ספלוטיו ספוקוליס סל ספוק מעלמל
 לס יטמא :

כי אם לשארו וגו' וואם איז אמצות עשוה יעדער כהן מוז זיך
 כממא זיין צו יעדער פון די זיבען מתי' וואס שטייע
 דא אין סמק. און איב אפזן געטיגס אפזן אפזער די יטמא
 אונ עס איז גיטא ווער עס זאל אים גיטראבין, מוז דער כהן
 אים גיטראבין דאס היינט אמת קעזח :

אונקלוס

לא יקרה קרה בראשם
ופאת זקנם לא יגלחו וכבשרם
לא ישרטו שרטת: קדשים
יהיו לאלהיהם ולא יחלרו עש

ה לא ימרטון מרט
ברישיהון ופאתא
דדקנהון לא יגלחון
וכבשרהון לא יחבלון
חבול: ו קדישין יהון
קדם אלההון ולא יחלון
ת"א לא יקרו. קודשין לו מכות
כ: וסלה זקנם. ימכות ה

זכר מ עמ' אלה קודשין לה מכות כל: קדושים יהיו. ימכות כ סנהדרין נג פג זכמים ה:

רשב"ם

(ה) לא יקרו. על כח. והוא הרין לישראל:

שפתי חכמים

הלא למאוס ח כמו במזבח דש' מנ' ש ו'א"ח דלמא אשכא
על להלן בין עינים דוקא אף בבהנים בין עינים דוקא ולא עג
כל הראש. וי"ל דגון יכול לתיקן כהנים שבתל ענין זה דכא
בבדיח כתיב הכה כדלכאס דמשמע כל הראש. ואין להקשות הנה
גמי היקר יסיון גמי יסאל עמי כל הראש הא כתיב בין עינים.
וי"ל דדלוי כל הראש כמשמע והא דכתיב בין עינים ל"ש אהבת
האשרין כדוי בלמזה חספין עינים דכתיב והו' לחיטוט בין
עינים שלא חמא בין עינים עמי דלענין ל"ש כתיב הא כל בין
עינים והלן כתיב לא יקרו קרה בין עינים עמי להלן מקו
שעשה קרה אף גמי חספין מקום שבוש קרה. ואין להשתט
הוא ס' ל' שילמד כהנים שישאל דוקא בין עינים דל"ל לא
יקרו קרה ל"ל וגו' הא כגלגל שרבל הס. וי"ל דבין אשכרין
כדי בלמזה עמי חספין קרה הכה קרימה דכתיב אמת כתיב
על כל קרמה וקרימה וכו' ויחין קושה ל"ס בהקדש היקר עמי
הו"ל לרבות לפי שאלה לא חספין קרה בין עינים און לי' אלל
על בין עינים מונן לרבות אה כל הראש ח"ל בראש והא בין
עינים כתיב והא קרה דכתיב כל לרבות כל הראש קרה
דבין עינים היכי שיתקרא ויתרבה הוא ליה למדש חספיה לפי
שכתיב לא יקרו קרה בראשם כמשע חמי כל הראש ח"ל בין
עינים לא חספין אלל על בין העינים בלמד דבשחא ליה
לא חספין והא בראש כתיב דבין העינים עמי ראש הוא שחפין עמ'ת
מבש קרה ומכאן דלוח עיה לחייב על כל קרה וקרה וכו' והכך כתיב
במ"ד וד"ק: כ"ל יאה עמי חייב וכו' וילפי' שרבל
מכאן דרבי כהן כ"ל מלוח יחיות חספין חספין חספין חספין חספין
דכתיב עינים חספין חספין חספין חספין חספין חספין חספין חספין
בין עינים חספין חספין חספין חספין חספין חספין חספין חספין
ל מלוח חספין חספין חספין חספין חספין חספין חספין חספין

מזה: לנפש לא. בני' בזה המעשה: לא יקרה. כתי' בה"ל חמיב
על ה' קרמו' לפי' קרה מתיבתן כ"ל: וסלה זקנם בני' כ פמטה:
רש"י

הוא מכהומו: (ה) לא יקרו קרה. (ח"כ) על רת
ח והלא אף ישראל יהיו כן אלל לפי שאמר בישראל
בין עינים (דברים יד) יכול לא יהא חייב על כל הראש
ת"ל בראש ויגלחו ישראל מהכנים בנזר' שזה נאמר כאן
קרה ונאמר להלן בישראל קרה מה כאן כל הראש מ' אף
להלן כל הראש כמשמע כ"מ ביקרה בראש ומה להלן על
מת אף על מת: ופאת זקנם לא יגלחו. לפי שח'
בישראל (ויקרא יט) לא תשהית יכול לקטן במלקטי ורהיטני
לכך נא' לא יגלחו חייב אלל על דבר הקרוי גלוח ויש
השחה וזה מערובבשרם לא ישרטו שרטה. לפי שח'
בישראל (ויקרא טז) ושרט נפש לא חתמי יכול שרט חמש
שרטות לא יהא חייב אלל חת"ל לא ישרטו שרטה חספיה
על כל שרטה וכרטיב שחפיה ויתירה היא לדרוש חספיה
לו לכחות לא ישרטו חמי יודע שהיא שרטה: (ו) קדושים
יהיו (ח"כ) על כרהם וקדושים ל"ל ב"ד בכך:

דעה וקנים מבעלי הרוספות

כסכ כבוד טוב כמו לעולם בעיני כלומד האפי' לג"ג כמת שהוא ככל וזהו קדושתו גדולה אפי' לא יעמל לו כהן חסר חס טוני
מקובלן המונחים בספק:

ליקושים על התורה

זך פספא זין צו זין מוסר, אונ אפילו צו זין פאשער פגם
ער זך אויך פספא זין, ונארום ביר זאנן בעינים איז ער זין
פאשער ביר זאנן גיט חושר זין אאשה, אונ ביי דעם כהן
גדול זאנן די תורה פאשער ער זאל זך גיט פספא זין צו
זין פאשער, אונ אפילו צו זין מוסר וואס זיא איז בעינים
זין מוסר זאל ער זך אויך גיט פספא זין:

פירוש לתורה אלהים

טאן וואס, ער איז אפון צו זין ווייב פאשער או דם
ווייב ליגט געשארבן צווישען זין פאלק אין
שטאט וואס איז דא אנדערע קענטשין זאלין זך
מיט איר בשעפטיגען אונ ביי וועלכע ווייב איז
אויז דער דין זאל אויז אנווייב וואס זיא קמ פסול
געמאכט דעם טאן פון זיא פהוגה ווען זיא האט
זיך פספא זין ווען זיא פאשער אפילו עס זענען
דא אנדערע קענטשין נום זאלין זך בשעפטיגען מיט איהר בקברה: (ה) לא זייא זאלין גיט אויס
פליקען זיא האר פון זייער קאפ ווען עס איז געשארבן וזיערער אפריינד ופאט און די עקין
פון זייער בארד זאלין זיי גיט אפ זאלין יבגשט אונ זיי זאלין גיט דייסין וזיער לייב וועגן אמת:
(ו) קדושים די פהנים זאלין זין הייליג צו זייער נאט, בית דין זאלין אקטונג געבין אויך די פהנים
זיי זאלין זין הייליג ו: אונ זיי זאלין גיט פאר שעמען דעם גאמען פון זייער נאט זי נארום

מצות

(י) רספה (לאו קס) שלא ימנע כהן סגול יום מה טעמיב
שמו כו קודם הערב כמא אחר השנייה נכסה ביה לטמאה
שאמר קדושים יהיו אללכיהם ולא ימלנו כס אלהים:
קדושים יהיו וגו' ודאס איז אפגות לא תגששו דער כהן וואס
איז פסול גיטווארין און האט זיך סבל גיטווארין פאר:
נאכט. פאר ער גיט פארהן די גבולת אין בית המקדש פון די
זוגן וגיט אפגשט גיין:

שְׁמָא דְאֱלֹהֵהוּן אַרִי יֵת
 קוֹרְבָנָא דִּי קוֹרְבָן
 אֱלֹהֵהוּן אִינּוּן מְקַרְבִּין
 וְיֵהוּ מְדִישׁוּ

ת"א סס מקריבים . סכסלדין נא :

פירוש לתורת אלהים
 אֵת אִשִּׁי יֵ דִם פִּיעֵר אַפְעֵר פּוֹן גָּאֵם לָחֵם אֱלֹהֵים וְיֵי מְקַרְבִּים דְרוּם וְיֵי קוֹדֵשׁ וְאֶלֶין וְיֵי וְיֵין סִיילִין :
 דִּיא מְקַרְבָּת פּוֹן וְיֵיעֵר גָּאֵם לָחֵם מְקַרְבִּים וְעֵעֵזוּ

נביאים יחזקאל מ.

תרגום

המשיך מנה ד'א צבאות נפש צ צב צבא צבאות רוח יהוה נשמה הנצח ארני נשמה דהו יהוה חיה יחידה
 דנצח יהוה חיה יחידה דהו אלשם בין שבששה:

« וכתנא לואי בני צדוק די
 נטרו ית מסרת מקדשי
 כמטעי בני ישראל מקרה
 פולחני איננו יתקרבון
 לפולחני לשקשא קדמי
 וישמשון על סדכחי לקרבא
 קדמי תרבנדס נכסת קודשין
 אטר יי אלהים : ב אנון
 יעלון למקדשי ואנון
 יתקרבון לפחורי לחם אפיא
 לשקשא קדמי ויסרון ית
 מסרת מימרי : ג ויהי
 במעלהו לתרעי דרתא
 נויתא לבושי בוץא ילבשון
 ולא יהי עליון כסות עמר
 בשקשוהוין בתרעי דרתא
 נויתא ולגיו : ד קובעין דבוין
 יהון על רישוין ומכנסין
 דבוין יהון על תרציון ולא
 יורוין על תרציון אלהון על
 רש"י

ד'ביהון יסרון : ה ובמפקהון סדרה דקורשא לרתא ברייתא לאתערבא עם עמא ישלחון ית לבושהוין
 די אנון משקשין דהון ונתתו יהוהון בלשבת קודשא וילבשון לבושין אחרגין ולא
 מצורת דוד

- (ג) שער התצר הפנימית. לפני ולפנים ציוה"כ : לא יעלו עליהם צמר. תכלת סביב צמיעל ונכבשע : וביתה. ולפנים : (ד) פארי פשתים. מלפנת : לא יחגרו ביוע. לא למעלה מחלוניהם ולא למטה מחתניהם שהוא מקום ויעה : (ה) החצר החיצונה וגו'. עורת נשים שהיא חלונה לחלונה עורת ישראל : ולא יקדשו את העם. ולא יתערבו עמהם : לא יגלחו. להעביר כל ק"ק : (ז) ספרי פסחים. מנדעות מסתמים יהיו על הלחם : לא יחגרו ביוע. לא יחגרו אכניסו נקיים סביב נכסם וסוכב קלחו על קלחו כי הם רב הוועה ומתלכלכים בגדי הסביב : (ח) יכאכב ילחו הכהנים מעבודת עבודה אל הסדר החלונה וחור ונספס אל החור וגו' ר"ל מה שלמרחי אל החור החלונה כהונה היה אל הכהנים מעבודת עבודה נשים ר"ל אל הכהנים הוא עורה לחיבים חלב שם עמדת כסם אלל למול עורח נקרהה בשם חלל החלונה : אה ענדיס. ענדי סוכס. בלשבת הקודש. הם העומדים בתחיתו הכר ומשעל. ולמעלה חלל שיכולין להכילם נס בצורת כהנים : ענדיס אמיס. ענדי חול : ולא יקדשו וגו'. ר"ל נצטון לא יסא נחלס כרעס קדושים כהנים כ"ל יכיא שמה ענדי כהונס יסא : נחלס נכל ספין חשש אס יענו כהן כני הכס כללו סס קדושים כמו הכהנים : (י) ורחלס לא יגלחו. ספר רחלס לא יגלחו ככל עמ :

דלם פירוש עברי מייחסם נצטון כניא דהו המבורה ביי דהו וואה :

וּפְרַע לֹא יִשְׁלַחוּ בְּסוּם יִכְסְמוּ אֶת־רֵאשֵׁיהֶם : וְיָא יתְעַרְבוּ עִם אַמָּא
בְּלִבְשֵׁיהוֹן : ו יִרְשִׁהוֹן לֹא
יִגְזָחוּן וּפְרַע לֹא יִרְבוּן סַפְרָא יִסְפְּרוּן וְת שַׁעַר בִּישׁוּהוֹן :

מצודות דוד

וּפְרַע לֹא יִשְׁלַחוּ . לֹא יִיחוּ גְדוּל סַעַר לְהַסְתֵּם יוֹמֵר מִדָּבָר .
וְאִרְוֹל שִׁינְלוֹ חֹמֶר אֲחֵד נִלְשָׁים יוֹם (מִכְדָּרֵי כַב) : כְּסוּם יִכְסְמוּ .
עַל כַּהֲנִים גְּדוּלוֹם יֵאמֵר סַסִּים וְגַלְלוֹם כְּאִסָּן שִׁינֵי רֵאשׁ שַׁעַר זֶה
כִּלְד עֲקָרוּ שֶׁ זֶה כְּכֹסֶמֶת הוּא כְּסֹדָאִים צְבֻלוֹת רֵאשׁוּ שֶׁל זֶה כִּלְד
מִיִּקְרוּ שֶׁל זֶה כֵּן אִרְוֹל (ס) :

כתובים משלי כו

לְחַמְשֵׁיךָ מִיּוֹד וּמִלְכּוֹת דְּרֵא' שִׁין רֵלֶת יוֹד נִשְׁשׁ שִׁין שִׁין רֵלֶת שִׁין רֵלֶת יוֹד רוח יֵאֵהוּדְנֵיהּ נִשְׁמַח דִּימֵד אַ אַר
אַרְנֵי אַרְנֵי נִשְׁשׁ אַרְנֵי רוח אֵלֶף רֵלֶת נוֹן יוֹד נִשְׁשׁ רֵלֶת נוֹן יוֹד וְזוּ הֵז חַיִּה יְחִידָה דִּימֵד יְתָדָה חַיִּה יְחִידָה רֵלֶת אַל
שֶׁם בִּין שְׁבַעֲשִׁית :

א עָרוֹם רֵאָה רֵעָה נִסְתַּר פְּתָאִים עֲבָרוּ וְעָנְשׁוּ : = קַח־בְּגָדוֹ
פִּי־עַרְב זֶר וּבַעַד נִכְרִיהַ חֲבַלְהוּ : נ מְבַרְךָ רֵעֵהוּ א בְּקוֹל
גְּדוּל בְּפִיךָ הַשְׂכִּים קָלְלָה מַחֲשֵׁב לוֹ : ד דֶּלֶף מוֹרֵד בְּיָוִם
סִגְרִיר וְאַשְׁת מוֹדוּנִים נִשְׁתַּהוּ : ה צַפְנִיהַ צַפְרָדִית וְשִׁמְן יִמְינוּ
יִמְדִינִים קִי

בְּקוֹמָא לְחַמְשֵׁי מַחֲשִׁיב לִיה : ד אִיף דֶּלֶפֶא דְנִשְׁפֵּי בְּיוֹמָא דְסִגְרִירָא הִיבְנָא אִתְקַא מִסְגְּרִיתָא
דְנִצְיָא : ה רֵחַמָּא דְנִצְיָא וּבִשְׁמָא דְיִמְיָא מִתְקַרְיָא : פְּרֹלָא

מצודות דוד

רש"י

(א) עָרוֹם . נִשְׁלַחַס הַעֲרִים הַרְסָם הַמְּסוּמָחַת כִּלְד כְּסַחַר מַמְנֵס
כִּי' לְעַל מַלְכוּת עַלְמוֹ מִן הַרְסָה סַסִּים כִּוְחָה אֲבַל הַסְתָּמִים עֲבָרוּ
דָּבָר הַרְסָה וְלֹא כִסְתְּרוּ וּסְפִינָה לְוֹחֵס הַרְסָה וְכֵן לִסֵּם הַעֲרִים
וְהַסְתָּד : (ב) קַח בְּגָדוֹ . קַח בְּגַד עֲסָרָה לְמַשְׁכֵּן וְלֹא לְחַסֵּם כּוֹס
כִּי מַמְלָא נִשְׁמַח עַרְב צְבֻלוֹ הַיּוֹד וְהַסְתֵּם עַלְמוֹ כּוֹס : וְעַד
נִכְרִיהַ . כִּסַּל הַדָּבָר בְּמִשְׁ' וְלִמְנֵן בִּין עַרְב צְבֻלוֹ אִישׁ בִּין כְּסִידֵר
אִשֶׁשׁ עֲרִיהַ מוֹסְרֵה : (ג) מְבַרְךָ . מַשְׁבַּחַת דְּעוֹס כְּקוֹל גְּדוּל צְבֻלוֹס
כִּי כִלְד כִּוְרָק נִשְׁכַּמְתָּ כִּי' לְחַמְשִׁיתוֹ וְזִכָּר אִתְ הֵינֵן לְקַלְלֵי תַחֲשַׁב
לוֹ כִּי כִלְשָׁר יִשְׁכַּחוּ וְכִוְדִית לֹב רֵיִס . יִמְלוֹ סִינֵי וְחַסְתָּרִים
סַמְרוּ : (ד) דֶּלֶף . סִכָּה סַסְסוֹף הַסַּעַר לֹא יִסְפִּיר כִּי' הַבֵּית כִּי' א
כִּיִּס כִּלְד הַסַּעַר אֲשֶׁר וְדָךְ כִּי' לְהוֹם כְּנַגְדִים כְּתוּב סַסִּים כִּי' א
יִסְתַּפֵּף מַסְתַּר אֵל הַבֵּית וְשִׁידֵר כִּי' הַבֵּית מַמְקוֹם לְמַקוֹם אֲבַל
שְׂחָלִין מַסַּר לִין סַסְסוֹף וְחֵן עֲרִיד אֲבַל אִשֶׁשׁ מְדֻרִים שְׂחָהוּ כִלְד
כִּסְטֵי הַבֵּיתוֹ דּוּמַח הוּא לְמַסְחִיר חַת סַרְוֹם לְכַלֵּל אֲחֵרֵי כִי' א
כִּדְכֵר סֵל מוֹסַמֵּת וְסִלְכַס : וְשִׁמְן כְּמוֹ הַמּוֹטָם עַלְמוֹ כְּשִׁמְן אֵם

פירוש עברי מיימש

(א) עָרוֹם רֵאָה רֵעָה נִסְתַּר פְּתָאִים עֲבָרוּ וְעָנְשׁוּ אַז עַר וְעָהָמ
אֲזַחֵךְ וְנֹאֵם עִם קַעֵן מִן אִיהָר בִּינֵי אֲרוּסִים
קוֹמְעֵן , פֹּאֵר בְּאֲרָמֵס עַר וְיָךְ בּוֹן אִיר . אַז עַר וְאֵל דִּי
וְאָךְ גִּיט מָאן , פְּתָאִים עֲבָרוּ וְנִשְׁשׁ אֲבָעֵר דִּי נִבְאָר עֵן גִּיעֵן
אִיבָעֵר נְלִיָּה אִוּיף אֲלֵעֵ וְאִבְיָן , אֲוֹן פֶּרַעֵנִי נִבְאָר גִּיט
קִינֵעִם , וְעוֹרֵן וְיִי גִישְׁמֵר אֲבָמֵס , וְאֲרוּסֵי דִי נִבְאָר עֵשֶׁר
קִיט מוֹט וְיִי שְׂאֲדֵעֵן : (ב) קַח בְּגָדוֹ כִּי עַרְב זֶר וְעַד נִכְרִיר
אִיז גְּרִיגָּה אִוּיף דְּעַר דְּעָה וְיָךְ צוֹ שְׂרִיבִין פֹּאֵר יִעֲנֵם
אִוּיף אֶ וְעוֹקְסִיר , אִיז דְּעַר סוֹף אַז דְּעַר שׁוֹפֵט פִּסְקָה
נֵעֵם צוֹ כִּי אִים דָּאֵס קִלְדִיר וְיִנֵּם פּוֹן דְּעַס עַרְב וְעוֹן
עַר הָאֵם דִּיר גִּיט צוֹ פֶּעֶצְאֵלִין , יִבְעַד נִכְרִיהַ חֲבַלְהוֹ אֲוֹן
יִבְאָר אֶ פֶּרַעֵנִי חֲתִיקָה מִשְׁפָּן אִים , דָּאֵס הִיִּסְמֵס
דְּעַר שׁוֹפֵט וְזִמְט צוֹם מְלִירָה , נֵעֵם כִּיִּיא אִים וְנֹאֵם
דוֹ קַעֵנְטֵס , אִוּיבְנוֹהֵל עִם אִיז נִבְאָר אַךְ אֶ פֶּרַעֵנִי
חֲתִיקָה , הָאֵם עַר גִּיט גִּינְאֵלֵם וְיִין אֲבָר אֲוֹן וְיָךְ
שְׂרִיבִין פֹּאֵר יִעֲנֵם : (ג) דֶּלֶף מוֹרֵד גְּדוּל בְּפִיךָ

יִקְרָא : י בְּרִזְלָה בְּבִרְזָה יְחַד וְאִישׁ יְחַד פְּגִירָה עָהוּ :

י בְּרִזְלָה בְּבִרְזָה לְמִישׁ
וּבְבִרְזָה לְמִישׁ אִפִּיה דְּחִכְתִּיהּ :
רש"י

מצורת דור

על המצורה כי היא טהרה רבה לכל הקרב וכן 6"ל נלמדים
מביצה האשה: (ו) כדול. כמו הלועס כדול הסכין כדולת אחר
עשים חדה ובטנה כן יחדו 6"ט פני רעבו 6"ל ח"ח הישנים יחד ונסיקים עמוס הם ממדדים זה עם זה :

כמאורע המטהר בשמן: (ו) יחד. ממחזור:

פירוש ע"מ

וּמִקְעָן מְקַנְטְשִׁין . וְזֶלְטִין הָעֵרִין וְיֵי זֵי וְיֵדְעֵלְטֵי אִיר
מֵאֵן : (ו) בְּרִזְלָה בְּבִרְזָה יְחַד אִין אִיזִין או ער שארפט זיך
אִין דְּעֵס אַנְדֵרְעִין אִיזִין . וְעֵרְטֵם אִינְדֵרְטֵם שְׂאָרְף . וְאִישׁ
יְחַד פְּגִירָה אִזִי או אִינְדֵרְטֵם צִאנְקֵט זיך מִיט דְּעֵס
אַנְדֵרְעִין מֵזֵי אִינְדֵרְטֵם פִּזֵי זֵי בִּידֵעַ אִין פֵּעֵס וְעֵרִין :

אִין גְּלִיזִיך וְיֵי אִינְדֵרְטֵם בְּעֵדֵלְטֵם זיך פִּזֵי פִּזֵי
דְּעֵס וְיֵיטֵם , וְזֵיטֵם מְעֵהר עֵר זֵיטֵם שְׂטִיל אִזִי וּזְכֵם
גֵיט קִיין עֵזֶה אִרִיין גִּיין אִין אִשְׁטֵב , בְּלֵאזֵט דְּעֵר
וְיֵיטֵם יֵאָר מְעֵהר . וְשֵׁן יֵיטֵם נִקְרָא אִזִי דְּעֵר בּוֹיִקְאִיל
פִּזֵי זֵיין רֵעִקְעֵה אַהֲרָה טֵוֵם רֵעִקְעֵן מְקַנְטְשִׁין או זֵי
זֶלְטִין שְׂמֵעֵקֵן . אִזִי דִיא שְׂלֵעֵכְטֵעַ פִּזֵי רֵעִקְעֵן צו

ברטנורא

משנה כלאים פרק ז

עיקר תוי"ט

המבריק את הגפן בארץ . ועוברת ההברכה חוץ לשעה טפחים דכתיב שעה טפחים אפי' יש עפר על גבה שלשה
טפחים אסור נמוס עבודת גפן יהודית : לא יביא זרע עליה . אבל מן הלד מותר לזרעים ללדדים לא
משתריו אלא עשויים העפר תימות ומלקין יסודות וכו' (ה) לשמורעים אללו אבל אין השרשים שלהן מהלכין מן הלד
ועומתם ללא יביא זרע על הגפן המורכבת אפי' חוץ לעבודתה לפי שהגפן רך וכנסים שרשי הזרעים בגפן והיו הרכבת
ירק בלילן אבל שאר איננות
שאינן רכין שרי : אפי'

(6) משום דהגן כס' לא יסור כלי אמשי דחסד דמלכות דייסה אלף לבר אלף לבר
מחוקין אם הזרעים מן
הכותל כו' הולך לפסח כו' :
(7) הולך לפ' כן משום דכלת
הגפן פלמו . תוי"ט :

ומשום זרעים בדלעת לא מיתסר כגון שדלעת יבשה (3) : סלון . צנור ומרזב וסלון א' הוא ונכלול אל חרם
דוקא מיירי דכלתו של מחסות א"ל עפר ג"ט : הבריקה כסלע . קשה דלכא ע"ג קרקע וחוזרת ומקפת כמין ארנובה
הזרעים : הארכובה שבגפן . גפן עקומה ונכפפת ע"ג קרקע וחוזרת ומקפת כמין ארנובה
עקומה כשכלים למדוד ו"ט שהן עבודת גפן יהודית : מודדין מן העיקר השני . ממקום שהוא חוזר וזוקף
וה"מ כשלין העיקר הראשון נראה אלא למה כאלו הוא נעוץ כספספה אבל אם העיקר הראשון
נראה וזכר שהוא ערש הגפן העקומה אלא מן המודדין כאלו מן העיקר הראשון : (ב) המבריק ג' גפנים . דרך

עֵרֵד וְיִינְדֵרְטֵם וְיֵי דְרִיִּיא סְפָחִים דִּיא הִיךְ
אִיךְ דְּעֵס דְּלֵעֵה אָדֵרֵעַ אִיךְ דְּעֵס סִלֵּן אָדֵר
מְעֵן גֵיט וְיֵיעֵן אִיךְ דִּיא עֵרֵד וְזֵארוֹם דִּיא הַבּוֹאָה
וְעֵלִין וְיֵיעֵן לְעֵקְרִין דְּעֵס דְּלֵעֵה אָדֵרֵעַ דִּיא
עֵרֵדֵעֵעַ פִּזֵי בִזוֹ אִין דְּעֵס צְוִיִּיג הַבְּרִיכָה בְּכֵלֵי אָף
עַל פִּי שְׂאִין עֵרֵד עַל גֵּבֵה אֵלֵי שְׁלֵשׁ אָצְבָעוֹת מִסַּר לְחִבּוּ
וְיֵיעֵן עֵלֵה אָדֵרֵעַ או עַר הָאֵם אִרִיין גִּישְׁמֵעֵקֵם דְּעֵס
צְוִיִּיג אִין אַהֲרָקְטֵן שְׂמִיין אִפִּירוֹ עַר הָאֵם נָאֵר
אִרוּף גִּישְׁמֵעֵן פִּזֵי אִיבִין עֵרֵד אִיךְ דְּרִיִּי פִּינְדֵרֵעַ
דִּיא הִיךְ פִּזֵי דְּעֵקְטֵוֹעֵינֵן מְעֵג מְעֵג מְעֵן דִּארִוּף
וְיֵיעֵן הַבּוֹאָה הַיִּסְטֵבֵה שְׂגָפֵן אִין מִדְּדוֹ לֵה אִיִּם מִן
הָעֵקֶר שִׁשֵּׁי אִוּטִיין שְׂמֵאָק וְזֵאם עַר אִין פִּזֵי קִירֵמֵט
אִזִי אִין אִרְאָם גְּעוּבִיגִין כִּזוֹ צֵר דְּעֵר עֵרֵד אִזִי נָאֵר
דְּעֵס אִין עַר וְיֵיעֵן אִרוּף גְּעוּבִיגִין . או מְעֵן
מְעֵקֵם וְעֵקֵם סְפָחִים פִּזֵי דְּעֵס וְיֵיעֵן שְׂמֵאָק מְעֵן וְזֵאֵל
וְיֵיעֵן הַבּוֹאָה מִזֵּי מְעֵן מְעֵקְטִין פִּזֵי דְּעֵס אָרֵט וְזֵם
עַר אִין אִרְאָם גְּעוּבִיגִין אִיךְ דְּעֵר עֵרֵד אִזִי הִיבֵט
זיך צוֹרִיק אִיךְ . יֵאֵן דָּאם אִין נָאֵר אִיב עַר אִין

הִיךְ הַמְּבִרִיק אֵת הַגֵּפֶן בְּאֶרֶץ וְעֵן אִינְדֵרְטֵם בִּינְיָט
אִרְאָם אִזִי וְיֵיעֵן פִּזֵי אִוּטִיין שְׂמֵאָק אִיךְ דְּעֵר
עֵרֵד אִזִי אִיךְ מְיֵעֵן דְּעֵס צְוִיִּיג הֵט עַר גִּישְׁמֵעֵן
עֵרֵד אִזִי דְּעֵר צְוִיִּיג וְזֵאקֵס אִרוּם פִּזֵי דְּעֵר
אַנְדֵרְטֵרֵעַ זֵיטֵם אִזִי וְעֵרְטֵם אִבְזֵאוּדֵרֵעַ בּוֹיִם אִם אִין
עֵרֵד עַל גֵּבֵה שְׁלֵשֶׁה סְפָחִים אִלּוּ יֵבִיא וְיֵיעֵן עֵלֵה אִפִּיה הַבְּרִיכָה
בְּדֵלֵעַת אִין בְּסִילֵן זֵאנְט דִּיא מְשִׁנָּה אִיבֵי דִּיא עֵרֵד
וְזֵאם אִיךְ דְּעֵס צְוִיִּיג אִין דְּרִיִּיא סְפָחִים דִּי הִיךְ
מְעֵג מְעֵן וְיֵיעֵן אִיךְ דִּיא עֵרֵד (נָאֵר אִיבֵי דָאם אִין
וְיֵיעֵן עֵרֵד וְזֵאם אִין וְעֵקֵם סְפָחִים פִּזֵי דְּעֵס וְיֵיעֵן שְׂמֵאָק)
אִזִי אִיבֵי עֵס אִין נִימָא דְרִיִּיא סְפָחִים עֵרֵד אִיךְ
דְּעֵס צְוִיִּיג נָאֵר מְעֵן גֵיט וְיֵיעֵן אִיךְ דִּיא עֵרֵד , וְיֵיעֵן
דְּעֵר צְוִיִּיג פִּזֵי אִוּטִיין שְׂמֵאָק אִין דִּיא הָאֵלִין וְיֵיעֵן
וְעֵלִין וְיֵיעֵן דִּיא הַבּוֹאָה אִין וְזֵאֲרֵצֵעֵן אִין דְּעֵס
צְוִיִּיג וְעֵקֵם דָּאם זֵיין פִּלְאִים , אִזִי אִפִּילוֹ עַר הָאֵם
אִרִיין גִּישְׁמֵעֵקֵם דְּעֵס צְוִיִּיג אִין אִרְלֵעֵת וְקִרְבִּים :
אָדֵרֵעַ אִין אָדֵרֵעֵעַ פִּזֵי וְזֵאם זֵי אִין גְּעֵפֵאָכֵט
אִזִי אִין אִיבֵי , אִזִי עַר הָאֵם אִזִי דְּעֵס צְוִיִּיג
גְּעוּבִיגֵם אִיךְ דְּעֵר עֵרֵד אִזִי הָאֵם אִרוּף גִּישְׁמֵעֵן

המכריך כשילאין ז' ומורה מגפ"ה חופר בלאך ומשכיב הזמורה תחת הקרקע בלוחה גומא ומוליא רלשה מלא אחר ונעטיה גפן נמלא משלשה גפנים עושין ששה וה"ה דהוי מלי למחמי המכריך שני גפנים משלש דכביה הוי כרס דהא כיכא שתיס כנגד שתיס וז' וילא זכ: ועיקרדין נראין. שלא השכיב כל הגפן בקרקע דל"כ לא הוי ג' עושיס ששה גפנים אלא שהניח העיקר ועשה מנפח ח' שתי גפנים. אם יש בין גפן לגפן לא פתיה מד' ולא יותר ממ' מנפסיס.

ואע"פ ששתיס וינקות משרש ח' השכיב ככל גפנים: גפן שיבישה אסורה. אסור לרוב בתוך עכו"מה מחוס מראית העין ולס זרע אינה מקדשת ולא מבייא כחורף שסמור לרוב החתומה לזריח לתיקא למראית העין עגל הנפטים נראיס כיכביס (ג) אלא חסי' בקין דליכר שהיא יבשה אסור משום דגם בקין איכא גפנים שנטרין עליהן ונראין כיכביס והס איכא יבשים: צמר גפן. מוך שקורין קישון וזילין שלו דומה לגפן: אור ואינו מקדש. לפי שאינו מין זרעים (ד) - אף על פי שיש בו גפן. אם רועה ע"ג גפן המורכבת בקרקע ואין על גבה עפר ג"מ אסור ואינו מקדש. ואין הלכה כר"מ ולא כר"א כר' ל' דזק שאמר משמו: (ג) אלו אוסרין. המקום לרובו בו: ולא מקדשים. שחם זרע חין הורע שק"מ שרפה: מותר חרבן הכרם. כגון הא דתנן לעיל קרחת בכרס ט"ו אמה אם לא היה שם אלא ט"ו אמה וזרע ז' אמה

אזיזא אראפ געבויגן אז מען דער קענט ניט וועלכער ארט איז אין געווארצילט, אבער אז מען דער קענט, וועלכר ארט איז אין געווארד צילט מעסט מען נאר פון (וארציל): ב' המורה שלש גפנים וינקותים נראיס דער שטויגער איז אויב פון דעם ניין שטאק צוויי אידים ארויס ארוינג בייגט מען דעם דיא צוויי ניט דער, ערד אונ מען נראכט אויס אנריפעל אין דער ערד אונ מען זעצט אריין דעם מיטען פון דעם צעייג אין דעם גריפעל אונ מען פאשיט די גריפעל מיט ערד, אונ דר צווייג שטעקט ארויס פון דר ערד אפ גערקט פון דעם ניין שטאק אונ ער וואקסט אויף אונ עם וועקט פון אידים אבוים, ווערט פון זיין ניין שטאק צוויי, ואגט דיא מישה אויב איינער האט געהאט דרייא ניין שטאקן וואס ער האט פון זיי געמאכט זעקס וואג מען דער קענט וועלכער עס איז דער ניין שטאק אונ וועלכער עס איז דער צווייג ווארום ער האט נאר דעם צווייג אראפ געבויגען ניט דעם ניין שטאק) איז דאך דא זעקס בויגער היסט שוין דאס אוינינגארטען אונ אויב ער האט נאר געהאט צוויי ניין שטאקן וואס ער האט פון זיי געמאכט פיר ווייניגשטאקן אונ זיי זענען געשטאנען צוויי זענען צוויי אונ בייא אין שורה איז געשטאנען נאך אין ניין שטאק היסט עם צוויי זענען צוויי אונ איינער זייט ארויס ביי דער זייט, איז אויף דער זעלביגער דין ווי ביי דריי ווייניגשטאקן ווס מען הט פון זייא געמאכט זעקס ווייניגשטאקן ווארום דאס היסט אויף אוינינגארטן רבי אליעזר ברבי דודק אפטר אפטר בניהם פארעט אמת רבי שמעון רבי אל מעשרות ואס לאו אין מעשרות רבי אליעזר בר דודק זאגט אויב פון דעם צווייג ביי דעם ווייניגשטאק אונ פון אין ניין שטאק ביי צום אנדערן איז ניט ווייניגער וויא

פיר איילין אונ גיט מערה ווי אכט איילין, אפילו דער צווייג מיט דעם ניין שטאק האבין דאך אין ווארציל פון דעקט וועגן ווערן זייא גערעכניט וויא צוויי בויגער אונ דאס הייסט אוינין גארטן אונ אויב עם איז ווייניגער וויא פיר איילען אדער מערה וויא אכט איילען הייסט עם גיט אוינין גארטען ג' שיבישה אסורה ונקות מקדשת ווייניגשטאק וואס ער איז פאר דארט געווארן פאר מען ניט זענען תבואה אין דיא זעקס טפחים פון ווייניגשטאק ווייל קאמער וועט איינער גיט וויסען אז דער ווייניגשטאק איז פאר דארט געווארן אונ ער וועט זעהן עם איז געוויס תבואה אין דיא זעקס טפחים פון ווייניגשטאק וועט, ער מינען אז דאס איז פלאים. פון דעס טפחים אויב מען האט גיטיט איז גיט אסור רבי יצחק אפטר אפטר צמר גפן אסור ואינו מקדש רבי יצחק זאגט מען פאר גיט זענען צמר גפן (אבאוויל בוים) אין אוינינגארטן, אונ אז ער האט געווייט איז גיט אסור רבי אליעזר ברבי דודק אפטר אפטר אפטר אפטר ע"ג ג' טפח אסור ואינו מקדש רבי אליעזר ברבי דודק זאגט פון רבי מאירס וועגן אויב עם איז געווען אפצווייג פון אוינין שטאק אראפ געבויגן אויף דער, ערד אונ אויף אידים איז נישא דרייא טפחים ערד איז דאך דער דין אז מען פאר גיט זענען תבואה אויף דעם צווייג אונ אויב מען האט געווייט איז אסור ואינו מקדש ווי עם שטייט אין משנה א) אונ אבאוויל בוים פאר מען אויך גיט זענען אויף דעם צווייג אפער אז ער האט שוין געווייט איז גיט אסור: ג' אז אפטר וואס פארשן די ערשער זענען אסור צו זענען אויף זיי אונ אז מען האט געווייט דארף מען גיט פאר ברעגען דאס פארווייהנג סתם תרדן תבואה דער איבעריגער ארט פון הקרחת הכרם, ווארום דער דין איז געשטאנען (אין פרק ד' משנה א ב) אז אוינינגארטן איז ליידיג נוקארין

[6] מעשרות. לזית כהן ואס לאו ל"מ ודין כהן: [7] ידוים בעבודתו ז"מ. הר"ם: (ג) כוונת וכלמתי ית כהן עדין לחות כהני בני הק"ו יחזילו לחמו' שהיו אלא חסי' בקין דליכר שהיא יבשה שרפי כל שאר הנפטים לחים הם ואינו כהנים (ג) אלא חסי' דגם בקין איכא גפנים נראיס ז' וזרקין בכל גפן יבשה משום ז"ע, כך פי' דכתיב הכר מו"ם: (ד) כוונת

לא קדש וכן מותר מחול הכרם י"ב אמה הם לא היה שם אלא י"א אמה והרחיק ד"ח מן הכרם וזרע את המותר לא קדש: מותר פסקי ערים. דתנן בפרקין דלגלי אס יס שם מ"א לא יביא זרע לכס ולא הרחיק ו"ט מלאן ו' טפחים מלאן וזרע את המותר לא קדש ופסקי ערים דנקמ לרבותא וזע"פ שיש ערים ומלאן וכו"ש בערים אחד: מותר אפיפירות. דתנן בפרקין דלגלי לא יביא זרע הל תחת המותר אם הביא לא קדש: אבל תחת הגפן. כגון זמורה שנמשכה מן לעבודת הגפן

הכרם מותר מחול הכרם מותר פסקי ערים מותר אפיפירות. אבל תחת הגפן ועבודה הגפן וד' אמות שבכרם הרי אלו מתקדשות: (ד) הכסכך [ג] את גפנו על גבי הבואה של חברנו הרי זה קדש וחייב באחריותו. ר"י ור"ש אומרים אין אדם מקדש דבר שאינו שלו: (ה) א"ר יוסי מעשה באחד שזרע את כרמו בשביעית וכו' מעשה לפני ר"ע ואמר אין אדם מקדש דבר שאינו שלו: (ו) האגס שזרע את אדם מקדש דבר שאינו שלו. ולא דמי לשאר ארס: ארס שכתורה כגון הנזח הלז וזם נקדחת הכירו או ככל כרם נחלב של הכירו ולחובקן דשאי כלאים דכתיב כבו לא תזרע כרמך ולא כרם אחר ויכנין אמרי לא תזרע כרמך אין לי אלא כרמך כרם אחר מנין ת"ל כלאים מ"מ (ה). ואין הלכה לא כר' יוסי (ו"ט) ולא כר' עקיבא. בשמעתין חין לו כהם קנין גמור שחבל הסקר וחינו חכוב כסלו: (ו) האגס. שגול כרם זורעו: ויצא

בזרעו לאר גפן עכ"ל: וזרע לפי כו' וז"ל מ"כ"ה דמי וזע"פ ארס כלאים וכתבנו פסק דהו מין זיקה ומקדש. וכו' הלכ"ה דמי דלא כר"ש ע"כ נ' להביא שמי מין זיקה. מו"ט ה"מ: [ג] תת נפט. כ' המוס' ס"פ הע"ל דה"ס סוג' כה"ה ונראה דה"ס כה"ה אלא נהי שכתב מ"כ דבואה דה"ק דה"ק בספק הכוב: (ה) יב"ל וזכ"ה טעמה מדלא כתיב כלאים כתיב וכו' כרמך כלאים שלא ספק כלאים לכרמך ש"מ כרם נחלב של הכירו ולחובקן דשאי כלאים דכתיב כבו לא תזרע כרמך ולא כרם אחר ויכנין אמרי לא תזרע כרמך אין לי אלא כרמך כרם אחר מנין ת"ל כלאים מ"מ (ה). ואין הלכה לא כר' יוסי (ו"ט) ולא כר' עקיבא. בשמעתין חין לו כהם קנין גמור שחבל הסקר וחינו חכוב כסלו: (ו) האגס. שגול כרם זורעו: ויצא

אין מיטען אינו ארום דעם ליידיגען ארם אין דא וויינישקאקין אויב אין דעם ליידיגען ארם אין ניקא זעקצעהן איילען אפילו ער האט זיך אפ גערוקט פון דיא וויינישקאקין אין יעדער וייט פיר איילין פון דעם וועגן קאר מען ניט וועגן די איבעריגע. זאגט דיא מישנה אויב, ער האט געווייט דארף מען ניט פאר ברענגען דאס פארנויהונג מותר מחול הפה אדער דאס איבעריגע פון מחול הכרם (דס שמיים אויף אין פרק ד בושנה א בו אנוינגארטין וואס אין אזו ליריג געווארן ביי דער וייט ארום דעם גאנצען וויינגארטען פון צום וואנט אין דער דין אויב, עס אין ניקא פון דיא וויינישקאקין פון צום וואנט צוועלף איילין קאר מען ניט וועגן הבואה אויף דעם ליידיגען פלאץ. זאגט די משנה אויב, ער האט זיך אפ גערוקט פון די וויינישקאקין פיר איילין אונט געווייט אויף די איבעריגע פלאץ דארף מען ניט פאר ברענגען דאס לאינויהונג מותר פסקי ערים אייט פ'ק' משנה ו' שמיים או עס אין דא ביי פסקי ערים אכט איילין קאר מען ניט וועגן צווישען די ביינע, עריסן, זאגט די משנה אויף, ער האט זיך אפ גערוקט צו זעקס טפחים פון יעדער ערים אונט האט געווייט הבואה אין מיטען דארף מען ניט פאר ברענגען די הבואה מותר אפיפירות אין פרק ו' משנה ג' שמיים או ער האט די צווייגן פון די וויינישקאקין ארויף געוועגן אויף אביסל אפיפירות (גיפלאקטעגע שטעקלאך) קאר מען ניט וועגן הבואה אונטער די איבעריגע. זאגט די משנה אויב, ער האט געווייט הבואה דארף מען ניט פאר ברענגען די הבואה אגל פחת הגפן אדער אצווייגן וס אין ארום געוואקסן ווייטער ווי זעקס טפחים פון וויינישקאק אין דער רין או אונטער דעם צוויג קאר מען ניט וועגן הבואה

אין מיטען אינו ארום דעם ליידיגען ארם אין דא וויינישקאקין אויב אין דעם ליידיגען ארם אין ניקא זעקצעהן איילען אפילו ער האט זיך אפ גערוקט פון דיא וויינישקאקין אין יעדער וייט פיר איילין פון דעם וועגן קאר מען ניט וועגן די איבעריגע. זאגט דיא מישנה אויב, ער האט געווייט דארף מען ניט פאר ברענגען דאס פארנויהונג מותר מחול הפה אדער דאס איבעריגע פון מחול הכרם (דס שמיים אויף אין פרק ד בושנה א בו אנוינגארטין וואס אין אזו ליריג געווארן ביי דער וייט ארום דעם גאנצען וויינגארטען פון צום וואנט אין דער דין אויב, עס אין ניקא פון דיא וויינישקאקין פון צום וואנט צוועלף איילין קאר מען ניט וועגן הבואה אויף דעם ליידיגען פלאץ. זאגט די משנה אויב, ער האט זיך אפ גערוקט פון די וויינישקאקין פיר איילין אונט געווייט אויף די איבעריגע פלאץ דארף מען ניט פאר ברענגען דאס לאינויהונג מותר פסקי ערים אייט פ'ק' משנה ו' שמיים או עס אין דא ביי פסקי ערים אכט איילין קאר מען ניט וועגן צווישען די ביינע, עריסן, זאגט די משנה אויף, ער האט זיך אפ גערוקט צו זעקס טפחים פון יעדער ערים אונט האט געווייט הבואה אין מיטען דארף מען ניט פאר ברענגען די הבואה מותר אפיפירות אין פרק ו' משנה ג' שמיים או ער האט די צווייגן פון די וויינישקאקין ארויף געוועגן אויף אביסל אפיפירות (גיפלאקטעגע שטעקלאך) קאר מען ניט וועגן הבואה אונטער די איבעריגע. זאגט די משנה אויב, ער האט געווייט הבואה דארף מען ניט פאר ברענגען די הבואה אגל פחת הגפן אדער אצווייגן וס אין ארום געוואקסן ווייטער ווי זעקס טפחים פון וויינישקאק אין דער רין או אונטער דעם צוויג קאר מען ניט וועגן הבואה

מלפניו. שחור הכרס לבעליו כשהוא זרוע. קוצרו אפי' במועד. והע"ט שחינו דבר האבוד שאין אדם אושר דבר שאינו שלו אעפ"כ מפני מראית העין התייר לקצור במועד שלא יהא נראה כמקיים כלאים ככרס ח"ג אם הוא ירח שמה יוסף מחמים במועד חזי הוי דבר האבוד דאט"ג דהאדם לא אסרן דלין אדם אושר דאט"ט מ"מ אם הוסיפו מחמים לאחר שחורה לבעלים קדש דלה גרע מכשאוור אלקטאו או ספרתו הרום לפניו דחנן לטיל שקדש: עד שלישי. אית דמפרשי עד שלש שבוע

דמ"ט אסור כלאים. חו"ט: (1) וכן פי' הכ"ט גס לגי' גידורו כשני ריט"ו ג' הכ"ט כשני דלמ"ן מל' גודו אילנה. וק' דהכל מני יחמו' ובסיטא היחיל. וכללה דהיינו סתמה כמ"ט הכ"ט ש' שהענינים כשני ופעקרו. ולומר דלה נפקדי משנהיבן מן החילין דל"כ אין כלן חידוש כלל. אלא שם

הכרס ויצא מלפניו קוצרו אפי' במועד. עד כמה הוא נותן. לפועלים, עד שלישי. יותר מכאן קוצר כדרכו הולקע. לאחר המועד. מאימתי הוא נקרא אנוס, משישקע: (1) הרוח שעלעלה את הגפנים ע"ג תבואה יגדור מיד. אם ארעו אונס מותר. תבואתו שהיתה נוטה תחת הגפן וכן בירק מחויר ואינו מקדש. מאימתי תבואה שתקדשת משהשריש

הכרס ויצא מלפניו קוצרו אפי' במועד. עד כמה הוא נותן. לפועלים, עד שלישי. יותר מכאן קוצר כדרכו הולקע. לאחר המועד. מאימתי הוא נקרא אנוס, משישקע: (1) הרוח שעלעלה את הגפנים ע"ג תבואה יגדור מיד. אם ארעו אונס מותר. תבואתו שהיתה נוטה תחת הגפן וכן בירק מחויר ואינו מקדש. מאימתי תבואה שתקדשת משהשריש

הכרס ויצא מלפניו קוצרו אפי' במועד. עד כמה הוא נותן. לפועלים, עד שלישי. יותר מכאן קוצר כדרכו הולקע. לאחר המועד. מאימתי הוא נקרא אנוס, משישקע: (1) הרוח שעלעלה את הגפנים ע"ג תבואה יגדור מיד. אם ארעו אונס מותר. תבואתו שהיתה נוטה תחת הגפן וכן בירק מחויר ואינו מקדש. מאימתי תבואה שתקדשת משהשריש

ותבואת השדה יתן לפועלים כדי לעקור הכלאים מיד יותר משליש שווי פירות הכרס ותבואת השדה לא יתן אלא ומהן עד שיקטעו כדרכו: מאימתי הוא נקרא אנוס. כלומר מאימתי נקרא הכרס ע"ט האנוס להחשב כשלו לאסרו זריעה: משישקע. טס הכנעלים מן הכרס ויורק ע"ט הגולן אפ"כ היתה הכרס חסכה כלן ויקדש כל מן שזרע בה: (1) הרוח שעלעלה. שסיערה רוח ספרה מתרגמין רוח עלעלה: יגדור. כמו גודר בתמרים. כלומר יתחון וילקט (1): וכן בירק. הטעם תחת הגפן: יחזיר. התבואה והירק למקומו: ואינו מקדש. אם לא התחזיר אינו מקדש דהא דחנן לטיל תחת הגפן אושר ומקדש היינו כשעיקר התבואה תחת הגפן אבל כשעיקר התבואה

או ער וועט אין איהם ויען תבואה זאל אסור זיין
 פון בעל הבית פון דעם וויינגארטין (מענטשן
 וועלען גיט וויסן אויב דער וויינגארטין איז אפאל
 גינען אפערקדיגס. אלע וועלען מיינען אז דאס
 איז דעם גולן'ס וויינגארטין נאכדעם אז דער גולן
 זייט תבואה אין דעם וויינגארטין ווערט עס שוין
 אסור: ז' היום שלקלק את הגפנים על גבי תבואה. יגדור
 מיד ווען אוויר האט איין גיבויגין וויינשטאקן
 איבער תבואה אונ' ער קען זיי גיט אפ בייגין צוריק
 ווייל זייא זענען אפיקעל איין גיבראכין גינארין.
 מוז ער באלד אפ שניידן דיא וויינשטאקן וואס
 בייגין זיך אבער דיא תבואה ווארום אז ער וועט
 זייא גיט אפ שניידן וועט די תבואה אסור ווערן
 אם ארעו אונס כותר אויב עס האט איהם גיטראפן
 איין קרעפונג אונ' ער קען גיט אפ שניידן דיא
 וויינשטאקען. זענען די וויינמרויכין אונ' די תבואה
 מותר תבואתו שהיתה נוטה תחת הגפן. וכן בירק. פתחי
 ואינו כקדש אויב זיין תבואה איז איין גיבויגין גינארין
 אונטער דיא וויינשטאקן. אדער ירק איז איין
 גיבויגין גינארין אונטער די וויינשטאקן. אויב מען
 קען דאס אפ בייגין צוריק, בייגט ער עס אפ
 צוריק, אונ' אפיקו. ער האט גיט אפ גיבויגין צוריק
 ווערט אויך גיט אסור מען זאל דאס דארפן פאר
 ברענען. (וארום איז תבואה איז גויים אונטער
 דעם וויינשטאק וואס דער ווארציל פון די תבואה
 איז אונטער דעם וויינשטאק ווערען דיא תבואה
 אסור מען זאל זייא דארפן פאר ברענען, אבער
 אז דער ווארציל פון דיא תבואה איז גיט אונטער
 דעם וויינשטאק נאר דיא תבואה איז איין גיבויגין
 אונטער דעם וויינשטאק ווערט גיט אסור מען זאל
 דארפן פארברענען. נאר מען דארף אפ בייגין

במוד' ווען איינער האט אונקע גענוקען אווייג'ר
 נארטין פון זיין חבר אונ' האט אין איהם גזויט
 תבואה, אונ' דער נאך האט דער בעל הבית אפ
 גינאקען דעם וויינגארטין בייא דעם גולן. אונ' דער
 וויינגארטין איז בלאים, אונ' ווען דער וויינגארטין
 איז גינען בייל דעם גולן איז ער גיט אסור גינען
 ווארום דר גולן האט גיט גקענט אסורין אפערקדין
 וויינגארטין, נאר איצט אז דער וויינגארטין איז
 בייא דעם בעל הבית אויב עס וועט צו וואקסן
 אצוויי הונדערט חלק וועט ווערען אסור, אונ' ער
 וועט שארין האבין, דארבער מען דער בעל הבית
 אויס שניידן די תבואה אפילו אום חול המועד.
 ווארום צו פאר היסען פון אשארין מען מען טאהן
 הקלאכה אום חול המועד ער פסה הוא נותן לפועלים
 עד שלש וויא פיל זאל ער צאהלין די ארבייטער
 צום אויס שניידן די תבואה באלד אום חול המועד
 זאמט די משנה אפילו ביו ארבייטל טיערער וויא
 דער גווייגליכער מקח איז יתר מכאן קוצר כדרכו
 הולקע אפילו לאחר המועד אבער אז די ארבייטער פאר
 לאנגען טעהר וויא ארבייטל טיערער וויא זייא
 געמען אלע מאהל, דארף ער גיט דינגען פועלים
 נאר ער מען אללין שניידן די תבואה אפילו דאס
 וועט דארעין אלאנגע צייט ביו ער וועט אפ שניידן
 די גאנצע תבואה (ביו נאך ווס טוב) אונ' דער ווייל
 וועט צו וואקסן אצוויי הונדערט חלק וועט אויך
 גיט אסור זיין ווייל ער פשעפטיגט דאך דאך מיט
 דעם שניידן דיא תבואה ווייל ער דאך גיט דיא
 תבואה זאל זיין אין וויינגארטין וואס קען ער קאן
 אז ער קען גיט אפ שניידן די גאנצע תבואה מיט
 איין קאהל מאימתי הוא נקרא אנוס ווען ווערט גינען
 דער וויינגארטין אויך דעם גולן'ס נאמען עס זאל
 גרעכיגט ווערען ע"ז איז שוין זיין וויינגארטין אונ'

עומדת חוץ לגפן וטופה תחת הגפן אינו מקדש. משתשריש. ונושעה שנחפשו שרשים בקרקע. ואזה דגרוסי משתשלים כלומר משתכחיל עליה דרממנא אמר ותנוחא הכרס ותפוח משלים לא מקרי תנוחה: וענבים משיעשו בפול הלבן. שאם זרע תנוחה או ירק ככרם שלא הגיעו ענביו להיות כפול הלבן ועקר הזרע קודם שיגיעו הענבים להיות כפול הלבן ה"ו לא קדש וכן ענבים שעשו כפול הלבן זרע בלבד תנוחה או ירק ולקט הזרע קודם שישיש או קודם

משתשריש וענבים משיעשו בפול הלבן. תנוחה. שבישה כל צרכה וענבים שבשלו כל צרכן אינו מתקדשות: (ח) עציץ נקוב מקדש בכרם ושאינו נקוב אינו מקדש. ורבי שמעון אומר זה היה אוסרין ולא מקדשין. המעביר עציץ נקוב בכרם אם הוסיף במאתים [ג] אסור:

נכדו ולא נפקדו לגמלי הכל
 אין להם תפקיד להעמיד בנייהם
 שיסם אותם ע"ג הכנוחה
 ומתקין אותם ממקום שנכדו
 ועקרו וי"ט הל"ב וי"ט
 דשירי גופנים המונחים על
 התנוחה ולא שירי זה תנוחה:
 (ו) אלא ענבים ותמיס:
 (ז) הל"ב וי"ט
 (ח) הל"ב וי"ט
 משתשלים ונ"י משתשריש ה"ג דכוחה י"ט כי תנוחה
 משתשריש: [ג] אסור. כספספים דכ"ס אמר רבא חכי קרלי
 כחרי כחרי דכרס ותיבי השלשה ה"ג כ"ג ורוע עשר קלס בהגבה
 זבוע ובה סוף אין לא הוסף לא: (ט) הכי משמע יביר דל"פ
 הוסיף לכספספים אל"ף דהגפנים לא נלכסו וי"טסא דמחני נפי
 מוכחא דלא קדש' הענבים דהא חסין אסור ולא חיי קידש. ועיין
 פ"י"ט ע"ש פ"ט הכרס"ב:*

שישלו כל זרעין: אינו מתקדשות. דל"ק פן תקדש המלחה הזרע אשר זרע ותנוחה הכרס אינו מקדש עד שיהיה עם מלחה זרע ותנוחה כרס ותנוחה וירק שלא השרישו או שלא הביאו שליש לא הגיעו לכלל מלחה זרע וכן לאחר שיבשו שוב אינו קרוין מלחה זרע וענבים קודם שיגיעו להיות כפול הלבן או לאחר שנשלו כל זרעין

אינו קרוין תנוחת כרס (י): (י) עציץ נקוב. שיש בו כרס או כד"א של עבודת הכרס מקדש כללו זרע בלחן: אסורין ולא מקדשין. לא יביא זרע לחוכו לכתמלה ואם הוביל לא קדש דלח חיו כזרע בלחן. ואין הלכה כר"ס: המעביר עציץ נקוב בכרם. עליו נקוב שיש בו תנוחה שהיחה שליש (ח) והעבירו בכרם שיש בו ענבים כפול הלבן ולא היחור בלחן אלא העבירו תחת הפנים כלכד אם הוסיפו הזרעם בדרך העברתו חלק ממאתים על מה שהיו תחלה אסור הזרע שבעליו חבל גופנים לא קדשו כיון שלא הגיעו בקרקע (ט) ולעיל בפרק כרס שחבר פירשנו כ"ל רואין אם הוסיף אחד ממאתים:

צוריק מאמתי תנוחה מתקדשת או קען זייט תבואה אין אוינינגארטן ווען ווערט דיא תבואה אסור משתשריש ווען זיא וואר צעלמ זיך איין אינדר ערד. אנדערע זאגן עס דארף שטיין אין דער משנה משתשילש ווען דיא תבואה וואקסט אויף אדריטעל פון וויא זיא דארף וואקסען וואקער אז ער רייקט אויס די תבואה איינער זיא איז אויף גיוואקסען אדריטעל איז זיא נאך גיט אסור גיווארין ונבים משיעשו כפול הלבן אויב ער האט גזייט תבואה אדער ירק אין אוינינגארטן איידער די וויינטרויבין וענען גיווען גרויס וויא אפול הלבן, אונ ער האט צוריק אויס גריסען די תבואה אדער די ירק איידער די וויינטרויבין וענען גיווען וויא אפול הלבן וענען גיט אסור גיווארין דיא וויינטרויבין אונ גיט דיא תבואה אונ גיט די ירק, אדער די וויינטרויבין וענען גיווען גרויס וויא אפול הלבן אונ ער האט גזייט תבואה אדער ירק, אונ ער האט אויס גריסען די תבואה אדער די ירק איידער זייא האבין זיך איין גיווארצילט אדער איידער זיי וענען אויף גוואקסין אדריטעל ווי זיי דארפן וואקסין (נאך דער גירקא משתשילש, וויא פריער איז גישטאנען וענען גיט אסור די תבואה אונ גיט די ירק אונ גיט די וויינדרטרויבין תבואה אונ גיט די צרכה תבואה וואס איז שוין פארקען גיווארין וויא מען דארף זיא שטייען שוין צום אפ שגיידן וענבים שבשלו כל צרכן אין מתקדשות אדער וויינטרויבין וואס וענען ציימיג גיווארין וויא מען דארף זיא שטייען ש"ז צום אפ קלויבין, אסרן זיא שוין גיט איינע די אנדערע די תבואה אסרת גיט די וויינטרויבין אונ די וויינדרטרויבין אסרן גיט די תבואה: ה עציץ נקוב פקדש

הלכה פסוקה . שאינה לריכה עיני שלח יהא מהרהר בה בחפלותו : וישבת עליו ז' נקיים : לחד מאותו יום הפוסקת והתורה לא הריכה ז' נקיים אלא לזכה שלא יזכה טהרה מופת ואין זכא אלא הרוחה ג' ימים לזכא כחוק י"א יום עניי נדה לנדה : שיחה . ללשונות : כהתוך קלות ראש . חילוף על סוגד ראש מתוך זמות לב ועמק : אלא מתוך שמהה של מצוה . כעון דברי מחמומין על תורה כעון סתיד לנחלות מלאים או סתוד לתהלה לדוד שהוא של טעם ותחומים כעון רלון ורליו יעשה שומר ה' את כל אזהביו וכל המקראות הסדורות בתפלת ערבת כי לא יטוב ה' את עמו וכיזילא כען :

הלכה פ' כלה כלי החיטין דחסד דמלכות דכתיבה אלה למד שכן מלינו ככתיבה הראשונים ככתיבו דכתיבה דכתיבי ככה ותחומים . ונקיים דכתיבי חוק ערבות מ' וכל כתיבי כי הם מלום מהסתמי (לככה ה') עיבו מהסתמי קרתי דכתיבי מ' עבר וקדמו לא סתוד עיבו כחושמו לטוב דכתיבי תחומים : ולא עיבו ככתיבה דכתיבי :

אמר ר' יוחנן משום ר"ש בן יוחאי אסור לאדם שימלא פיו שחוק בעולם הזה שנאמר או ימלא שחוק בינו ולשוננו רנה אימתו בזמן שיאמר בגוים הגדול ה' לעשות עם אלה . אמרו עליו על ר"ש בן לקיש שמימיו לא מלא שחוק פיו בעוה"ז מבי שמעיה מר' יוחנן בריה דר"ר אין עומדין להתפלל לא מתוך דין ולא מתוך דבר הלכה אלא מתוך דבר הלכה פסוקה ותיכר דמי הלכה פסוקה אמר אביו כי ה' אר' יורא דאמר ר' יורא בנות ישראל החמירו על עצמן שאפי' רואין טיפה דם כחרדל וישבות עליו ז' נקיים ת"ר אין עומדין להתפלל לא מתוך עצבות ולא מתוך עזילות ולא מתוך שחוק ולא מתוך שיחה ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך דברים בטלים אלא מתוך בטהרה שבוה של מצוה וכן לא יפסור אדם מחברו לא מתוך שיחה ולא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך דברים בטלים אלא מתוך דבר הלכה שכן מצינו בנביאים הראשונים שסימו דבריהם דבריו שבח והתנחומים וכן הנא מרי בר בריה דרב הונא בריה דרב יוחאי בר אבא אל יפסור אדם מחברו אלא מתוך דבר הלכה שמתוך כך וזכרוהו :

אמר רבי יוחנן שמימי רבי שמעון בן יוחאי רבי יוחנן האמ גיזאגמ פון רבי שמעון בן יוחאי' וועגנין אסור לאדם שימלא פיו שחוק בעולם הזה אפענקמש קאר גיט שפארק לאכין מיטן פולען מויל אויף דיא וועלט שגאנץ ווארום עם שמייט אין פסוק אז ימלא שחוק פיני וישבת עה דאמאלס וועט אונזער מויל פול ווערין מיט גילעכטער אונ אונזער צוגג וועט גינגען אפי' ווען וועט דאס זיין כוון שאיךר בנים הגדול ה' לעשות עם אלה ווען וועט דאס זיין כוון שאיךר בנים הגדול ה' לעשות עם אלה גיטאן גרויסע נקים מיט די יודין ודאס מיינט מען ווען די יודין וועלין אויסגעלייזט ווערין פון גלותא אסור עליו על רבי שמעון בן לקיש מען האט גיזאגמ אויף רבי שמעון בן לקיש שמימיו לא מלא שחוק פיו בעולם הזה רבי שמעיה מרבי יוחנן בריה פון דער צייט וואס ער האט גיזערט פון זיין רבי רבי יוחנן אז מען קאר גיט פיל לאכין אויף דיא וועלט , האט ער קיין קאל גילאכט מיטען פולען מויל פון רבן די רבן האבין גילעריגט אין עומדין להתפלל לא מתוך דין ולא מתוך דבר הלכה אז איינער האט געפסקת אדון ארער ער האט גילעריגט אדון , קאר ער גיט באלד נאך דעם , שפעלין דאווענען , ווייל ער וועט אין דאווענען פראכטין וועגין דעם דין , אויב ער הט גוט געפסקת אדער גוט גילעריגט אלא סתיד הלכה פסקת נאר אז ער האט גילעריגט אדון וואס קיינער קריגט גיט אויף אים , עם איו געוויס אזוי דער דין , מען ער באלד דאווענען , ווארום ער האט גיט וואס צו פראכטין ווען די מלכה פסקת וועלעך ער דין הייבט אגעוויסער דין אפ אפן פ'א יא דרבי יורא האט אפגי גיזאגמ , אזוי וויא דער דין וואס רבי יורא האט גיזאגמ הייסט הלכה פסוקה דאס רבי יורא ווארום רבי יורא האט גיזאגמ בנות ישראל החמירו על עצמן שאפילו ראות ספת דם פתחל די יודישע מעכטער האבין אויף זיך אליין

גימאכט אפעקעווענג אפילו זייא זעהן נאר איין מ'ראכין ב'רום גרויס ווי אפעקענדיל זענעפט ישיבה עליו שבעה נקים זענען זיי זיך גיט טאבל , ביו זיי ציילין אפ זיבען ריינע מענטרינגן דירנגן האבין גילעריגט אין עומדים להתפלל לא מתוך עצבות ולא מתוך עזילות ולא מתוך שחוק מען קאר גיט שפעלין דאווענען גיט פון טרוי ערקיט אונ גיט פון פירקייט אונ גיט פון גילעכ' מער ולא מתוך שיחה אונ גיט פון שמועסין ולא מתוך קלות ראש אונ גיט ווען ער האט אגרינגען קאפ אעכ ליגט גיט אויף זיין קאפ די מורא פאר גאט אונ איז לזכריגן ולא מתוך דברים בטלים אונ גיט פון ליידיגע רייד אלא מתוך טיפה של מצוה נאר אז ער איז פריילאך פון אמצוה וואס ער האט גיטאן וכן לא יפסור אדם מחברו איין מענקמש זאל גיט אנוועק גיין פון אנדערין לא מתוך שיחה גיט פון שמועסין ולא מתוך שחוק אונ גיט פון גילעכטער ולא מתוך קלות ראש אונ גיט ווען ער האט אגרינגען קאפ און גיט פון ליידיגע רייד אלא מתוך דברים בטלים אונ זיי אליין ריידין פון אדון שכן כתיבי בנביאים הראשונים ווארום אזוי געגינגען מיר ביי די ערשטע נביאים שסימו דבריהם דברי שבה ותחננים ויי פלעגין געריגען וויינענע רייד מיט אלזיב צו גאט אדער מיט אגיגעס צו גאט וכן קיט אונ אזוי האט גילעריגט קרי דער אייניקעל פון רב הונא דער ווען פון רב ירמיה בר אבא אל יפסור אדם מחברו אלא מתוך דבר הלכה אפענקמש זאל גיט אנוועק גיין פון זיין חקר נאר ביו מען וועט ריידין פון אדון שפסוד פון ויכריהו ווארום דורך דעם דין וועט גידיינגען איינער דעם אנדערין , געדער פון זיי וועט זאגין דעם דין האב איה גילעריגט מיט מין חקר צו זאמען איינער ער האט זיך אפ געשיידט פון מיר :

וזהר (אמור דף פח ע"א) ת"ת לאלילות יוד הא ואו הא

ה"ח בשעת דב"כ קאים למיכה להכוח עלמא והוא כבי מרעה אחיין עליה ג' שזוחין וחמי תמן מה דלא יכיל בר טע
 למחמי כד איהו כהאי עלמא . והואו יומא יומא דדינא עלאה הוא דמלכא בעי פקדונא דליה . זכאה ההוא ב"כ
 דפקדוניה אחיב למלכא כמה דאתיהבי ליה בגויה . מי ההוא פקדונא חתעקן בעטופי גופא מה יומא למחרי פקדונא .
 זיק עינו וחמי למלך המות קאים מיהו וסיפיה עלישא . בידיה קסטר בקטרין בקומטא דההוא ב"כ ולית לה לנשפא
 קשו מלכא כפרישו דינה מן גופא ובי"ל נא מית עד דחמי לשכינתא ומנו סגיחות תיזובתא דשכינתא נפשא נפקת לקבלא
 לשכינתא . בחר דנפקא מתן איהו נפשא דאתדבק בה (ס"א ותתקבל) ויתקבל בגופא (ס"א בגויה) והא חוקמוה להי
 מילי . בחר דנפקא נפש מן גופא ונשפתא גור בלא רוחא אסור למשכך ליה בלא קבורתא דתחיב (דברים כא) לא
 הלין נכלחו על העץ כי קבור תקברו ביום הגופא . בגין דמיתא דישתחי כ"ד שעות דלחיון יומא וליה בלא קבורתא
 יהיב חליפותא בשיפוי דרתיכא ומעכב עבדותא דקב"ה מלמעבד . דאפשר דקב"ה גור עליה בגין למתיב בגלגולא אחרא
 מיד בההוא יומא דאתפטר לזוטבא ליה . וכל זמנא דלא אתקבר גופא נשמתא לא עאלת קמי קב"ה ולא יכלא למחוי
 בגופא אחרא בגלגולא תיניא דלא יהיבן לנשמתא גופא אחרא עד דיתקבר קדמתה . ודא דמי לב"כ דמיתת אחתיה לא
 אחיו ליה למיכס אחרתא אחרא עד דקבר לקדמתה . ובגין דא אחרא אורייתא לא הלין נכלחו על העץ . ד"ל כד
 התפרשת נשמתא מן גופא ובעיא למיזל לההוא עלמא לא תיעול לההוא עלמא עד דיהיבן לה גופא אחרא מנהורא ולבחר
 יכלא למיעב . ומליתוהו תנדע דהוא ליה תרין גופין חד דביה אחתיה לתחא לבני נשא וחד דביה אחתיה לטילא בין מלאכין
 עלאין קדישין . וכל כמה דגופא לא אתקבר לעבד הוא לנשמתא רוח מסאבא אדומן לרשיא עליו ולסאבא לההוא גופא .
 ובגין דההוא רוח מסאבא אדומן לא לבני ליה לרשיא למיבת ההוא גופא ליליא חד בגין דרוח מסאבא אשתכח בליליא
 ואשתכח ככל ארעא לאשכחא גופא בלא נפשא לסאבא ליה ואשתכח יחיר . וע"ד זוהר לכהי ואמר לנפש לא יעמא
 בעמיו . בגין דלחיון קדישין ולא ישרי עלייהו רוח מסאבא ולא יסתחבון :

הלכה פסוקה

יוסף לחק

מוסר

הרמב"ם הלכות תפלה פרק ג
 (א) תפלת השחר מצותה שיתחיל להתפלל עם הגוף
 החמה וזכנה עד סוף שעה רביעות שהיא שלישיית
 היום . ואם עבר או טעה והתפלל אחר ארבע עד חצות
 היום יצא ירו חובת התפלה . אבל לא יצא ירו חובת
 תפלה

מספר שערי תשובה לר"י דף ו' ע"ג
 צריך לנסות רבים נמון כלשכר חסדי ירו שגא' שבו והסניו מעל
 כל פסטיים למדנו כי זה מעיקרי הספסופה ולאמר הוכח
 מוכיח חס עמיך ולא תשא עליו חסל למדנו כי חס לא יוכיחו
 יעשה ודוד הע"ה אחר שצומצור התשובה אלמדה פועלים דרכין
 ובטוחים אלוך יוכיבו . כינס סלמטנו בראור עיקרי התשובה . ועתה
 שים על לבך להקטין בדברים המעכבים את התשובה ר"ל כי

(א) תפלת השחר מצותה שיתחיל להתפלל עם הגוף החמה
 היא שמונה עשרה פון שחרית אוי דיא
 מצוה קען נאל ויא אנהייבין דאונקען גלייה ווען
 די זונן גייט ארויס לייכטן אויף דער וועלט , אונ
 אז ער האט גיט געדאנונקען גלייה ווען די זונן איז
 ארויס געגאנגען ובעד עד סוף שעה רביעית האט ער
 צייט צו געדאנונקען ביי ענה פערטע שעה שהיא
 שלישיית היום דאס איז אדרויטעל טאג וסוי דער טאג
 איז גרויס אונ סייא דער טאג איז קליין , איז אלץ
 צייט צו דאונקען שחרית ביי אדרויטעל טאג ויא
 עבר או טעה והתפלל אחר ארבע עד חצות היום יצא ירו חובת
 תפלה אויב , ער האט עובר גיווען במויד נער האט
 געוואקסט אז עס איז שוין אדרויטעל טאג אונ ער
 האט גיט געדאנונקען , אדער ער האט געהאט
 אפעות ער האט געביינט , עס איז נאך פאר
 אדרויטעל טאג , אונ ער האט געדאנונקען נאך דעם
 דריטעל טאג , נאר פאר האלביין טאג , האט ער נאך
 אלץ געקענט דאונקען , אונ דעם חוב פון דאונקען
 האט ער בצאחקל אגל לא יצא ירו חובת תפלה בנטע ער
 האט אפער גיט יוצא גיווען דיא מצוה פון תפלה

צריך להשיב רבים מעון באשר תשיג ירו דער מענטש
 וואס טוהט תשובה , דארף זאגן מוסר צו
 אנדערע מענטשין וייא זאלין אויך טאהן תשובה ,
 אונ זאל אפהייסן קענטשין פון עבירות ווי ווייט ער
 וועט גאר קענען שאפן וויא עס שטייט אין פסוק
 האט האט גזאנט צו די יודין שבו תשיבו ככל שישעכם
 קערט איהר אייה צוריק אונ קערט צוריק אדער ער
 קענטשין פון אייערע זינד לפרט בי זה מעיקי תשובה
 קענען פון דעם פסוק אז דעם איז איינס פון
 די עיקר זכרין וואס גייער צו תשובה ונאמר נאך
 זאנט דער פסוק הוכח מביית את גמיתך דוא זאלקט
 שפך אפין דיין חסר ולא תשא עלי תשא וועסטו גיט
 סדאגין וייגע עבירות אויף דיר , ווייל דוא האסט
 גישאן דאס בייניגע אונ האסט איהם גישפראכט ,
 אז ער פאלקט גיט אונ זינדיגט , גיזנט גיט שולדיג
 אין וייגע עבירות למיט לענקען ביי פון דעם פסוק
 כי אם לא יוכינתו יעשה על חסאי אויב , פון וועט זיין
 סדאג גיט שפראכט , וועט ער גישפראכט ווערען
 אויף זיין חסדן זינד דוד ופלה עלי השלום אמר במוסר
 תשובה דוד הבלה האט גזאנט אין דעם קביטול
 פון תשובה אמתה מושנים דודך וחסאים אליך לשיבו איה

ועל לענקען בייגע וועגין צו דיא מענטשין וואס זינדיגען צו דיר
 זינדיגען צו דיר בשוגג וועל איה וייא לענקען וייא זאלין צו דיר
 עיקר תשובה איז נאכהאטן אויב יעשה שים על לבך להקטין

מי שסורק עולו וכשל כל' מסס תמיד תשובתו קסה אם כשלא כל' מסס תמיד למן לשפוק שיח ומכרה חפלה ומחנן וזכור חיל לקיים כל דברי עיקרי הסתובה ומסוף לקח כסס יום יום בכל לב ובכל נפש כירל' וחס' ומקמל מתיכסותן לרסמס ל' מלוד ל' מלש' דכרו רבותינו בזה אמרו"ל כ"ו דברים מצביים לת הסתובה ואל' סן רכילות לה"ו ובעני חמה ובעל מחשבה רעס והמתחכר לרעס והרילו כספורפ ש"לים מספקת הכלים והמסמלם דעליוס והחולק עס סג וכו' והאומר לחסול ומשוכ' וכן אמרו במשנה האומר לחסול ומשוכ' ו"ל מספקין כידו לעשות חסובה לחסול וס"כ מוכר סין וס"ב מוכר וממכרין בקלון חסוכו והפוסק מן סכנוס ומכנהו סתויו וסמכנהו רכותיו ומקלל לת סכס"ס והמטעכ לת

תמלה בזמנה שבשם שתמלה מצוה מן תחורה כך מצוה סבריה"ט להתלל אותה בזמנה כמו שחקנו לנו חכמים ונביאים : (ב) כבר אמרנו שתמלה המנחה כנגד תמיד של בין הערבים תקנו זמנה, ולמי שהיה התמיד קרב בכל יום בהשע עשות ומחצה תקנו זמנה בהשע שעות ומחצה והיא הנקראת מנחה קטנה, ולמי שבערב הפסח שחל להיות בע"ש היו שוחטין את התמיד בשש שעות ומחצה, אמרו שהמתלל לאחר שש שעות ומחצה יצא ומשהגיע זמן זה הגיע זמן חובה וזו היא הנקראת גזולה :

בדברים הפעמים את תשובת איצט געס דיר אין הארצין צו פארשטיין וועלכע עבירות האלמין אויף דיא תשובה ניא זאל גיט אנגענוקען ווערען בייא גאט דענו ליכר אויך מיין צו זאגין מי' מי שפירק עילו דער מענטש וואס געקמט אראפ פון זיך דעס לאקט (דיא משא) פון צו היטען תורה און מצות ונכשל באחד מן תמיד און, ער איז געשטרויכלט גינוראין שטענדיג אפילו נאר אין איין עבירה תשובתו קשה איז זיין תשובה שווער אס כשלת באחד ביהם תמיד און אויב דוא ביזמ' לא געשטרויכלט גינוראין אין איין עבירה שטענדיג אמל לשפוד שיח והרב תמלה ותחנן ואזור חיל לקיים כל דברי עיקרי הסתובה שטארק דיין הארץ צו פארניקען רייד און צו מאן פיל תפלה און געקעט פאר גאט און שטארק דיין כח דו זאלסט מקיים זיין אלע עקרים פון תשובה ותוסף לקח בהם יום יום בכל לב ובכל נפש ביראה ואהבה און דוא זאלסט אלע טאג לערנען די עקרי תשובה מיט דיין גאנצע הארץ און מיט דיין גאנצין לעבין מיט מורא און מיט ריכשאפט ותפאצא חנינה ותנה לרחמים וועסטו געפיגען אדערבארעמונג פון גאט און, ער וועט אויף דיר רחמנות האבין אויב לך מאשר דברו רבותינו בזה איהן וועל דיר דערמאנען וואס אונזערע רבנים האבין גירעט בייא דיא ואך אמרו רבותינו ויורנוס לברכה אונזערע רבנים האבין גיזאנט כ"ד דברים מצביים את תשובת פיר און ציוואנציג זאכין האלט אויף די תשובה זאל גיט אנגענוקען ווערען זאל' הו דאס זענען זייא רכילות לשון הרע דער וואס רעט רכילות און לשון הרע ובעל חמה און דער וואס איז אפעסן ובעל מחשבה רעה דער וואס טראכט שלעכטס והמחר לרשע און דער וואס פהעפט זיך מיט ארשע והגידל בסעודה שאניה בספקת לבעליה ער עקט ביי אזוי אקענטש וואס ער האט אלזיין ווייניג צו עסקין, נאר ווייל ער שעמט זיך איהם אפ צו זאגין, ורייכער גיט, ער איהם עסקין והמסתכל בעריות ער קוקט אויף אזעלכע ווייפער וואס זענען אסור צו איהם, והחולק עם גנב, ער פוילט זיך מיט גנבים והאומר אחסא ואשוב און אז איינער זאגט דערנוייל וועל איה וינדיגען שפעטער וועל איה מאן תשובה וכן אמרו במשנה אזוי האבין דיא חכמים גיזאנט אין דער משנה האומר אחסא ואשוב או איינער זאגט איה וועל דערנוייל וינדיגען שפעטער וועל איה מאהן תשובה אין ספקין כידו לעשות תשובת פון הייטעל לאנט מען איהם ניט ער זאל טאהן תשובה אחסא ויט תפשוים ככפר, ער זאגט איה וועל וינדיגען און יום כפור וועט מכפר זיין והמתכבד בקליו חביו ער נעמט זיך כבוד דורך דעם ווס, ער פארשעמט זיין חבר והפורש מן הצבור, ער שידט זיך אפ פון אצבור ולקחשל אפראומלונג יודין האבין געמאכט צווישען זיך אקקנה צו אמצוה, און ער וויל גיט זיין מיט זייא

בזמנה וואס מען דארף דאווענען אין דער צייטן שבשם שתמלה מצוה מן התורה האט גיבאמין מען זאל דאווענען כך מצוה מרביהם להתלל אותה בזמנה אזוי האבין די רבנן געקאמין מען זאל דאווענען די תפלות, ועדער תפלה אין איהר צייט כמו שתקטו לנו חכמים ונביאים אזוי וויא דיא חקמים און נביאים האבין אויסגיועצט די צייטן צום דאווענען : (ב) כבר אמרנו שתמלה המנחה כנגד תמיד של בין הערבים תקנו זמנה מיר האבין שוין לאנג גיאנט אז די תפלה מענטש האט מען מתקן געוין דעם תמיד פון פארין נאכט ולי' שעה תמיד קרב בכל יום בהשע שעות ומחצה ווייל אלע פיר האט מען מקריב גינען דעס תמיד האלב פיר פארין נאכט ומנה פשע שעות ומחצה איז די צייט פון מנחה אויך פון האלב פיר פארין נאכט ודאס הייסט דעס לעצטין פערטיל מאגן וויא הנקראת מנחה קטנה דאס הייסט קליון מנחה ווייל די צייט איז קליון, נאר איין פערטיל מאגן ולי' שבערב הפסח שחל להיות בערב השבת היו שוחטין את התמיד בשש שעות ומחצה נאר ווייל אויב ערב פסח איז געפאלן ערב שבת האט מען גשאכטין דעם תמיד האלב איינס ביי טאג אמרו דרייכער האבין די רבנן גיאנט שהמתלל לאחר ששה שעות ומחצה יצא דער ווס דאווינט מנחה נאך האלב איינס איז ער אויך יצא ומשהגיע זמן זה הגיע זמן חובה און וויא עס קוקט די צייט פון האלב איינס, איז געקוקט גזולה דאס ווערט גערופן מנחה גזולה ודי גרויסע מנחה, ווייל די צייט איז גרויס פון האלב איינס ביי נאכט :

והמחר לרשע און דער וואס פהעפט זיך מיט ארשע והגידל בסעודה שאניה בספקת לבעליה ער עקט ביי אזוי אקענטש וואס ער האט אלזיין ווייניג צו עסקין, נאר ווייל ער שעמט זיך איהם אפ צו זאגין, ורייכער גיט, ער איהם עסקין והמסתכל בעריות ער קוקט אויף אזעלכע ווייפער וואס זענען אסור צו איהם, והחולק עם גנב, ער פוילט זיך מיט גנבים והאומר אחסא ואשוב און אז איינער זאגט דערנוייל וועל איה וינדיגען שפעטער וועל איה מאן תשובה וכן אמרו במשנה אזוי האבין דיא חכמים גיזאנט אין דער משנה האומר אחסא ואשוב או איינער זאגט איה וועל דערנוייל וינדיגען שפעטער וועל איה מאהן תשובה אין ספקין כידו לעשות תשובת פון הייטעל לאנט מען איהם ניט ער זאל טאהן תשובה אחסא ויט תפשוים ככפר, ער זאגט איה וועל וינדיגען און יום כפור וועט מכפר זיין והמתכבד בקליו חביו ער נעמט זיך כבוד דורך דעם ווס, ער פארשעמט זיין חבר והפורש מן הצבור, ער שידט זיך אפ פון אצבור ולקחשל אפראומלונג יודין האבין געמאכט צווישען זיך אקקנה צו אמצוה, און ער וויל גיט זיין מיט זייא

כרבים מעשות דבר מזה. והמטה את חביו ערך. מוכה לדרך כעס ומשחמש בעכומו של עמי והמקבל שומר פ"מ לספות את
למרים כדון והואל אכדס ואינו מחזירם לבעלים וכדומה עו כמכרות כעס ואינו ממשס כדו והוכל עוד עניים יתמיס
ולמנות והכולק על דברי תמיס והמושד ככשרים והשיגה את הפוכות והמלפג על המלות :

גירעקמ מאבין בייא דער רין תורה תמוצא אבוח
ואינו מחזרה לבעליה ער האם געפונען אואך וואם
איינער האט פארלארן אונ ער גיט איהם גיט
אונעק הרהור בנא בתרבות רעה ואינו מסתח בידו ער געקמ
ויין ויהן זיגן גיט אונ ער קען איהם פרוס מאבין אונ
ער מוקמ דאס גיט האבל שוד עניים ותמיס ואלמנות
אז ער עקמ די גולה וואס ער האט געזעט בייא
אָרעקע לייט אונ ביז ירוקים אונ אלקנות תחילק
על דברי תמיס אונ ער קרייגט אויף די רייד פון די
חכמים תחישד בנשיים אונ ער איז חושד פרוקע
גענקטשין תישנא את התכחות ער האט פייגט צו
הערין מוסר והפליע על המצוה אונ ער לאכט פון
אמצוה אפילו גאר פון איין מצוה אונ ער מוקמ
איינע פון די זאכן נערקט גיט אונגענוגן זיין תשובה:

צואמקען ביי די תקנהו והמטה אבוחו ער פארשעקמ
זיינע עלשערין והמטה רבוחי ער פארשעקמ זיינע
רבים וואס ער האט בייא ויזא גילערונט הורה
תמקל את תרבים ער פרוקמ פיל מענקטשין מיט איין
מאהל תמקעב את תרבים מעשות דבר מצוה פיל מענקטשין
וילען טאהן אמצוה אונ ער לאזט זייא גיט תמסס
את חברו מרדד מוכה לדרך רעה ער פירט אראפ זיין
חכר פון גושען ווען אויף דעם שלעקטשין ווען נדער
חכר איז גיווען אצדיק אונ ער האט איהם געמאכט
פאר ארשען ומשמש בגבושו של בני ער גיזט מיט
דעם מעשבו וואס אארעם מאן האט איהם געגעבן
גוייל ער האט בייא איהם געלט גיבארנט תמקל
שוחד על מנת להסות אחרים בדון ער איז גיווען אצדיק
האט ער גענוקען ביי איינעם געלט ער זאל איהם

אמור יום ב תורה

אונקלס

חמשיק טמ'ת דמי' יהוה נפש ירה יהוה רוח יוד הא ואו הא נשמה יהוה חיה יחידה ד רמילו יוד אל שם בן
שבעשיה בניקוד חולם :

ו אתתא ממעיא ומחללא
לא יסבון ואתתא
דמתרמא מפעלה לא
יסבון ארי קדיש הוא
קדם אלהיה :
ה ותקשינייה ארי ית

ת"א ואשג גרושה יצמות נכ כל כל. גיטין פס. קידושין פס. גרושה. יצמות פס פס :
וקדשמו. מ"ק כח. יצמות פס. גרושה פס. גיטין נכ הריניו ג :

בעל השווים

(ח) וקדשמו. שלש קדושות כסופס לספות ראשון וזכך ראשון
רש"י

(1) וזונה. שבעלת כבילות ישראל האסור לה כגון חיובי
כריתות או נתין או ממור: חללה. שגולה מן הפסולים
שכבוהו כגון בת חלמנה מ"ג או בת גרושה ותלויה מכה
הדיוט וכן שנחללה מן הכהונה על ידי ביאת אחד מן

פירוש לתורה אלהים

(ח) אשה וזנה אאשה וזם איז אונגה אדער אהללה
לא קדו ואלין זייא גיט געמען, רש"י שרייבט זונגה
הייסט וואס זיא האט מונגה גיווען מיט אישראל
וואס ער איז אסור צו אידר דהיינו תיבי פריהות
אדער אממור אונ אהללה הייסט ווען אפיהן האט
גענוקען אגרושה אונ האבין געהאט אפאכטער
הייסט די מאכטער אהללה בי קדוש ווארונג דער
בנה איז הייליג צו זיין נאם : (ח) וקדשמו ארי דוא

מצות השם

(1) [כסו] (לאו קמא) שלא ישא ויכעול כסו בין כסו גדול בין
כסו קטן אשה וזום שנאמר אשה וזנה לא יקחו :
(שס) [כסו] (לאו קמב) שלא ישא ויכעול כסו בין גדול בין
קטן אשה חללה שנאמר וחללה לא יקחו :
(שס) [כסו] (לאו קמג) שלא ישא ויכעול כל כסו שום אשה
גרושה שנאמר ואשה גרושה ממיטה לא יקחו :

אשה וזנה וחללה גרושה ודאס וענען כריי מצות לא תעשהו
אפיהן פאר גיט געמען אאשה וואס האט מונגה גיווען מיט
אזוי אפגענישט וואס ער פאר זיא גיט געמען פאר אויב, אונ
איב אפיהן האט גענוקען אזוי אויב וואס ער האט זיא גיט

לָחֵם אֱלֹהֶיךָ הוּא מְקָרִיב קָדוֹשׁ
 יְהִי־לָךְ כִּי קָדוֹשׁ אֲנִי יְהוָה
 מְקַדְּשֶׁכֶּם: ׀ וּבֵת אִישׁ כִּהֵן כִּי תַחַל
 קִנְיֹת אֶת־אֲבִיָּה הִיא מַחְלָת בְּאִשׁ

קורבן אלהיך הוא מקריב
 קדוש יהי לך ארי קדוש
 אנא יי מקדשכון :
 ׀ ובת גבר כהן ארי
 תתחל למצוית קדושת
 אבדהא היא מתחלאת

ר"א וכת איש כהן . סוכרדין נל סו עו : רח אביה הוא מחללת . שס ס עב סו : כלש חטף . סכחיס עה :

רשבים

(ט) ובת איש כהן . ארוסה . ומפורש בסנהדרין :
 שפתי חכמים

משום גרושה וזמר משום חלה : ג' נ"א"ם הא למיל נמי כתיב
 קדושים יהיו על כהנם . וי' דגמיל מיירי למיין שלא ימנה למינים
 מייב כ"ד לפירוש כתי"כ וכזה מיירי כלשה הספוקה וזכו דקטס
 רש"י הכל וסא נל כלל לגרשה הלכותו כו' : ס ק"ל צדמטמ דוקא
 כשתחליל לנות היא שברכה הא אם ככה החילה לנות ולא
 כיו יודעין ולספוק נודע דברכ מינה שברכה הא מן לו סוס
 פסס על ט"ו כשתחללה ט"ו : וזוט ודועטו שמתל חמל מל' חלול
 ולל לטון כמתללה : ויקה ל' קטיכה ומלכיס סכונס ס"י ומלכיסס

ליקוטים על התורה

ובת איש כהן כי תחל לנות וגו' והכהן הנדול ספאטי . איב
 אסאכאסר פון אהרן ועס פארשקמען איר פאסער אר
 ויא ועס מונה זיין , זאל מען איר פארברענגן אין פייער ,
 גאברעם ששויט דער זיין פון אהרן גדול , וואס גיהער דער
 כהן גדול צו דאין וואס האט מונה גיורען , דער ילקום זאגט
 לישל אפלק האט געשיקט זיין שר אין אסמלחה , און דער
 שר אז אסמלאפון פון די מלחמה . און האט גילאזן די נעלנר
 אליין , דער מלך האט געשיקט רייסער אין אללע וועגן פון
 זאל אים וויכען און מען האט אים געשאפט , דער מלך האט
 געזייען : מען זאל אים אפ האקן דעם קאפ , איידער מען האט
 אים אנגעהויבן פירען צום הרגון . האט דער מלך גיבאפין
 מען זאל געמען אנרויסט בלי אונטן זאל איר אריין שיפען
 גאלדעןע מסבעות ביז פורקל , און דאס זאל מען פראגין פאראויס
 פאר דעם לך כו צו צו דעם ארס וואס מען וועט אים הרגון .
 און מען זאל זאגן צו אים צו וואלעס אים אנסמלאפן נאר

חכמים משלי

צום בנידאל מיט וייגע נעלנער , אמאהל האט גיפראפין דער
 גינידאל און גינאנגען אין אסמלחה און האט די מלחמה גיט
 גוט געפירט און פיל נעלנער זענען געפאלן אין די מלחמה ,
 און ער אז מיט דא אפערקע נעלנער אנסלאפן אהיים צום
 מלך , פארשטייען מיר אז זיין פריערדיגע גרויסקייט האט ער
 שוין איצט גיט געהאט פון מלך און גיט פון פאלק . אמאהל
 האט זיך ווידער געמאכט אסמלחה , האט דער מלך געשיקט
 איין אנדער שר אין די מלחמה , און האט אויך אין גענומען
 די מלחמה און אין געקומען מיט גרויס כבוד , און מען האט
 אנגויאגט צו אלע קענשאפן פון שטאט , זיי זאלן דעם שר
 געבין גרויס כבוד , עס איז נאר אסמלחה גיורען אסמלחה דער
 אנדער שר איז גינאנגען אין די מלחמה , און האט אויך פער-
 לארין די מלחמה ווי דער ערשטער שר און איז געקען
 אהיים , פון דעקסוועגן האט דער מלך אים צו גענומען מיט

מצות השם

(ח) [כסם] (טשה קו) לקדם זיטי של הכסין ולסרדימו לכל דבר

וקדשמו כי את לחם הלחין הוא מקריב :
 געמאכט געבען און דאס ווייב האט גיבארין פון אים אסאכער ,
 די אסאכער הייסט חלה , און אהרן פאר גיט געמען די חלה
 אהר אנווייב , און אהרן פאר גיט געמען אנווייב וואס זיא האט
 שוין געהאט אפאן און דער כהן האט זיא גינג :

בעל המורים

ויטן לו מנסיס רלסון : (ט) כלש חטף . לפי שכל מפסע
 רש"י

לזה לגרשה הלכות ויסרה עד שיגרש : קדוש יהיה לך .
 כהנ צו קדושה לפתוח ראשון בכל דבר ולכרך ראשון
 בסעודה (ת"כ) : (ט) כי תחל לנות . כשתחלל על ידי ונות
 ס סחיתה זה זיקת עץ בעל ונתנה או מן האירוסין או מן
 הנשואין . ורבותיה נחלקו בדבר הכל מודים שלא דבר הכ'
 כפשוטה . את אביה הלא מחללת . חלה וזכה את כבודו

פירוש לתורת אלהים

ואלמס הייליגען ועס כהן מיט געוואלד , בית דין
 זאלן איהם שלאגין און שפראפין ביז ער זאל זיא
 גמין כי ווארום את לחם אלהיך ער איז מקריב דא
 קרבנות פון גאט דרום , קדוש זאל ער זיין הייליג
 צו דיר כי ווארום קדוש אייני , איך גאט בין הייליג
 מקדשכם אייער הייליגער : (ס) ובת איש כהן און
 אסאכאסער פון אהרן , כי תחל לנות אז זיא וועט
 מונה זיין ווען זיא איז אפבל אדער נאך דער
 חתונה את אביה בוש זיא פאר שעמקע איר פאסער
 מענטשין וועלן זאגין פאר פלוקט זאל ווערין
 דער פאסער וואס ער האט אזוי אשלעכטע קינד
 גיבארין און וואס ער האט אזוי אשלעכטע מגרל

ליבשאפט און מען האט גיבאפין דאס פאלק זיי זאלן אים
 ווייסער געבין כבוד ווי פריער , די מענטשין פון שטאט האבן
 זיך געוואונדערט פאר וואס אז דער ערשטער שר האט פאר-
 לארין די מלחמה האט דער מלך זיך גאט און אונקוקט אויף
 אים , און אז דער אנדערער שר האט פארלארין די מלחמה
 פון דעקסוועגן האט דער מלך אים צו גענומען מיט גרויס
 ליבשאפט און האט געבאפין מען זאל אים געבין כבוד . האט
 איינער פון די שטאט מענטשין זיי גענומען , איר ווייסט דען
 גיט דעם אונטערשייד פון די ביידע שרים , דער ערשטער שר
 איז אפערקער צום מלך מען האט אים געמאכט פאר אשר
 נאר וועגן די מלחמה , דריבער אז ער האט דיא מלחמה
 פארשפילט וואס טויג ער דעם מלך , דריבער האט מען
 אים צו גענומען דעם כבוד , דער אנדערער שר איז אהרן פון
 מלך , דריבער קומט אים אייביג כבוד , אזילו ער פארשפילט

במר כסס וקרנס ולקסם לעוהדו שנלמכ
 וקדשתי וגו' ודאס איז אמצות עשהו מען זאל געבין כבוד צום
 כהן צו ינדער זאך וואס איז אכבוד זאל דער כהן זיין
 דער ערשטער , ער זאל זיין דער ערשטער צו די פסר תורה ,
 דער ערשטער צום בענטשין :

תְּשַׂרְף: ס' וְהִכִּיתָ הַגְּדֹל מֵאֲחֵיו
אֲשֶׁר יוֹצֵק עַל־רֵאשׁוֹ שִׁמְן הַמִּשְׁחָה
וּמֵלֵא אֶת־יָדוֹ לְלִבֵּשׁ אֶת־הַבְּגָדִים
אֶת־רֵאשׁוֹ לֵאמֹר יִפְרָע וּבְגָדָיו לֹא יִפְרוֹם:

ה' א' וסכסג הגדול מאחיו . יומא יס . סוכות ע יב . מולוי מלד: אס רלשו יב
 יפרע' סוכות יב יג :

בעל המורים

הסכסג בלש לסיק מפרסה בלש: (א) והסגן הגדול בעל' דכלים גדול מאחיו בניו ככה כפושח בתכמה ובשמים: יולק. ז' דין ואיך יסכר יולק יסדס מנלמ ששמן המשחה אשר שפס עשה ס'ס מוסך ככסר וימנו ס'יו מושחין כל המלכים: ללבוש. ז' דין ואיך וכתן י' להס ללכו ולגד ללבוש כדכרשיגן גלבוס משל ארזו וסו כיוו שכלל ידו ללבוש כעגרים או וקטן לי להס ללכו ולגד ללבוש:

שלומוס עניו ארור שו ויל ארור שו גדל: (ו) לא יפרע. לא יגדל פרע על אלס פ וארזוהו יגדול פרע ויחר מל' יוס:

פירוש תורת אלהים
 גַּעֲנוּעַן בְּאֵשׁ הַשֶּׁרָף מַעַן יִזְכָּר וְיָאֵל וְיָאֵל פֶּאֶר בְּרַעְנַעַן אֵין
 מֵיָעֵר: (א) וְהִכִּיתָ אֹהֵב דַּעַר בְּהֵן וְנָאָס עֵר אֵין בְּרַעְנַעַר
 פֹּון וְיִעַן בְּרַיְדַעַר מֵיִינֵם מַעַן יָרַעַם כַּהֵן גְּדֹל אֲשֶׁר
 פֹּון אֵין גְּעָנָאָס וְעָנָאָרִין אֵין וְיִין קָאָפּ שְׁכֹון
 הַמִּשְׁחָה וְנָאָב אֵייל וּמֵלֵא אֵין אֹן אֵין גַּעַר דַּעַר
 פִּירָטָם וְיִין הַאָדָר אָן צו קְלִיִּידַעַן וְיֵין אַבְט קְלִיִּידַעַר
 אַת ראשו וְיִיעַן הָאָר פֹּון דַּעַם קָאָפּ וְנָאָל עַר גִּיט
 לְאִוִין וְנָאָקִסִין מַעַר פֹּון דְרִיִּיסִיג סָאָג אַפִּילוּ
 וְעָנַעַר נֹעַם וְיִין אַאָבֵל וּבְגָדָיו לא יִפְרוֹם אֹהֵב וְיִיעַן

שפתי חכמים
 זקוקין: פ'יניסין מבני הסין דכתיב שופטין וי' אלק' שרים שופטין, ונאלקטו געבליקען
 לעבין אונ מען ונאלקט דיר געבעבין די פלי מיט נאלד, אויגס
 נאלקט דאס נאלד פארלארין אונ דיין לעבין פארלארין, אוי אז
 אפמאכער פון אפון האם מנהג ניוען אונ מען פירם איר צום
 פארברען, גייט דר פון גדול פארצוים אונ מען זאגט צו איר
 נוען די ונאלקס ניוען ווי אלע נויבער זענען ונאלקס מען דיק
 גיט פארברענגט אונ דו ונאלקס נקענטס האבין זאמן אפונ גדול
 אדער ארוהן אפון גדול אזוי ווי איר בין, אויגס האקסט פאר
 לארין דיין לעבין אונ האקסט פארלארין דיין כבוד:

ליקוטים על התורה
 דו נאלקסט גיטאון ווי אלע שרים שופטין, ונאלקטו געבליקען
 לעבין אונ מען ונאלקט דיר געבעבין די פלי מיט נאלד, אויגס
 נאלקט דאס נאלד פארלארין אונ דיין לעבין פארלארין, אוי אז
 אפמאכער פון אפון האם מנהג ניוען אונ מען פירם איר צום
 פארברען, גייט דר פון גדול פארצוים אונ מען זאגט צו איר
 נוען די ונאלקס ניוען ווי אלע נויבער זענען ונאלקס מען דיק
 גיט פארברענגט אונ דו ונאלקס נקענטס האבין זאמן אפונ גדול
 אדער ארוהן אפון גדול אזוי ווי איר בין, אויגס האקסט פאר
 לארין דיין לעבין אונ האקסט פארלארין דיין כבוד:

קְלִיִּידַעַר וְנָאָל עַר גִּיט כִיִּיסִין וְעָנַעַן אַמַת:

משלי חכמים

נאל ער זיין ביי דיר הייליג, אפילו נוען ער נועם גיט מקריב
 זיין, קרבנות זאל ער איך זיין ביי דיר הייליג, ביקדוש אני ה'
 בקרבן שלם. ווייל איך נאם בין הייליג, אונ די הייליקייט האם
 איר פון מיר, ווייל איר זענט פיגע קנדער, אונ די כתיבים
 זענען פיגע קנדער, אונ ווייל זיי האבין אפמאהל מקריב ניוען
 פאר מיר קרבנות, אפילו זייא האבין היינט פארשפילט די
 קרבנות פון דעספונענען זענען זיי גבליקען און זיער הייליקייט
 אונ ביי זיער כבוד אזוי ווי פריער:

אמלקתח קוקס אים איך כבוד, די תורה זאגט צו די יודין
 איך דאם זעליקע, וקנשתי. דו ונאלקס הייליקען דעם כהן,
 זי אָת להם זעליך הוא מקריב, ווייל דער כהן איז מקריב
 זיינע קרבנות, סאטער וועסטו פיגען נאר נוען דער בית
 המקדש איז דא אונ דער כהן איז מקריב זיינע קרבנות
 דארקסטו אים הייליג, אָבער אז דער בית המקדש נועם גיט
 זיין, אונ דער כהן נועם גיט מקריב זיין קרבנות, דארקסטו
 אים גיט הייליקען, דריבער זאגט נאם קדוש ויהוה לק, אייביג

נביאים יחזקאל מר

לחמשיך מנה' דו א צבאות נפש צ צב צבא צבאות רוח יהוה נשמת דנצח ארני נשמת יהוה. יהוה חיה יחיה
 דנצח יהוה חיה יחיה יהוה אל שם ב'ן שבעשים:

א ויזין לא ישתו בל-כהן בבואם אל-ההצר
הפנימית: ד ואלמנה וגרושה לא יקחו להם לגשים
כי אם-בתולת מזרע בית ישראל והאלמנה אשר-
תהיה אלמנה מבנה יקחו: ד ואת-עמי זרזו בין
קדש לחל ובין-שמא מהור יודעים: ד ועל-ריב
קדשן: ד נח עמי בלפני בני קדשא חולא ובין סאבא לרביא יהודעונן: ד ועל פלגור
רש"י

(6) אל החצר הפנימית. ההיכל: (ב) כי אם בתולות. יסאו הכהנים הגדולים מבנה. מן הכהנים כגון הדיוטין ומתרחין חלמנה: גל חלמס אז מכסין יקחו כ"ל מקלות כהנים מותרים בה וסס מדרכנו כתיב יחזקאל: (ג) ונח עמי יכו, הכהנים ילמדו אם (חמ ישראל ע"מ)

המה יעמדו לישפט במשפטו וישפטהו ואת החרתי ואת חקתי בכל מעדיו שמרו ואת שבתותי יקדשו:

למשפט קרי יישפמהו קרי מנעדי ישרון ונת יומי שפני דלי בקדשון:

מצורת דח

למסור: (ד) ועב ליה. ועל דין מפורן יעמדו סבס לפיכס למשפט וסס יספסו סבספסי סמורס לל לפי למדן דמסח: וסח סמורס. סמורס וסמורס סמורס ככל ימי מועדי ס' כדכ סקרכנס

דעס פירוש עברי פייפס געפינט מעט בייא דער הפסדה פון דער וואר.

כתובים משלי כו

למשפט מוסר ומלכות ור"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רח יאהרונה נשמת דיסר א ארנ ארני נפש ארני רח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יו דרו וו דו חיה יחידה דיסר ויקה ויה יחידה דמלכות אל שם ב"ן שבעשיר:

א נצר האנה יאכל פריה ושמר אדניו יכבד: ב פמים הפנים לפנים פן לב האדם לאדם: ג שאול ואברה לא תשבענה ועיני האדם לא תשבענה: ד מצרף לכסף וכור לזהב ואיש יואברו קרי לפי סהללו:

ג שויל ואברא לא סגען ועיני דנקרא לא סגען: ד צרפא לכספא וכורא לדקא וגברא מן פוקא דמשכנתי:

רש"י

מצורת דח

(א) יוצר. כמו שמואל חילן האנס ססס יאכל פמים נוסף על ססכר כן הסוצר ארניו יאכל פרי נשול מעשיו כי מוד מוכרד מן הסודן נוסף על המשונין: (ב) כעיס. כמו דרך פמים מלאה סח הפעס דרונה להפנים סמססליס כה סח עוסקות סמורס וסח עונות עונות כן לב סלדס להיס סח לבו פוב על סכרו ייטיב סס לבו וסח רעס חרע גס סיה: (ג) סהול. סקכר וסניכס סיסס סככיס מלקבל אסיס וכן עיני סלדס וסכ לבסר יכלס לדעס סמורס סמס כעס יש ככס מן סיסס

לל סככסס מן סככסר וססחק לזכרות מוד: (ד) מלצר. סככפ ססס יקחו ססס סככסל יקוח יוסיונו ככור וסכסס יסכפ יסכסל נקי וכוס יכמן סכל וסלסי יכמן לפי ססללו כמל סככסל וסוסי כני אדס כן סוסי:

פירוש ע"מ

איו ויון סכר גענין איהם: (ג) שאול תבדיל לא תשבענה אזוי ויו דער קבר אונ דער גיהנם ווערין גיט זאט פון קענקשין נואם קוקען אין זיי אריין, וצני האדם לא תשבענה אזוי די אויגען פון קענקשין ווערין גיט זאט פון עשירות, ווי פיל זיי האבן ווילען זיי אלץ קעעה: (ד) מצרף לכסף וכור לזהב לייסערט לייסערט זילצער אונ ווייזט איר פראצע אויב עס איז גוט זילצער, אדער גיין, אונ די פור דאס איז אזא בליז לייסערט נאלד אז די נאלד זאל גיט זיין אויפגעמישט מיט שמוץ גור ביין ווייל לפי סהללו אזוי דער קענקשט לייסערט אים נאר וויגע מעשים נואם קענקשין לויבין איהם. דאסאלס דער קענקש קען אויב עס איז אמת אדער גיין:

עיקר תוריש

משנה עירובין פרק ז

ברטנורה

חלון בתוך ה'. שיהא קאת ממנו וספי' משהו בתוך ה' (ה) סמוך לקרקע: מערבין שנים. שני עירובין אלו

לסמון ואלו לעמון כלי אגמתי דנכוס דנכוס דניכוס דניכוס אלהים חסורין וז עס זו: ואם רצו מערבין אחד רצו מערבין שנים ואם רצו מערבין אחד. פחות עירוב אחד שיהא אלו פחות

פיקו א חלון שפני חציה אויב אין די וואנט נואם צווישן פינדע רייפין איך נא אפענקס

(6) דעס'ס סדר מני פחות מ' כו'. וסל מצריש סמעיין גל סלל לסמעיין דלס' קלס מ'. גע':

[ב] גמ' ונדעס מזב דב' גמס' בלח חכר כמי נכרין שירוב וכן
טובה כח' דכ"ט אפי' ל"ט דניקל בגמ' כו' סה"ל ערכ
משמע דירובין שפתח בגמ' דהוילי הכתים שליכין מירוב
אזכר"ס דלחמי ל"ט דלמיל דעוכה שלל קפני סלמה
ו"ד' בלח שבי' דירובין חולקין 366 מקום שרי טינן טווח בו כו'

עירובין בחמרת וערכו עמקן והויה אחד : פחות
מארבע. לכו פתח הוא ואין רחיו לטבורו מן לזו ולמעלה
מן' נמי לא יחולל השמיטתיה הלכך אין מערבין אחד ודוקא
בחמר שאינו מקורה אבל בזבית המקורה אפילו למעלה מ'
(3) מערבין א' ערך ד' לשם
ספסלים וחיבות סביבות
הבית ויחולל השמיטתיה
(ב) כותל שבין ב' חצרות
הוא דנקט רמב' ד' לאו
משום דלרין רוחב ד' למהוי
סתימה דמחילה ברוחב כל
דכו הויה סתימ' אלח משום
דכמי למתני טיפא הוי
[בראשון] פירות אלו עולין
מכאן ואוכלין ואלו עולין
מכאן ואוכלין ובלבד שלא
יורידו למטה דקסופו רשות
במאי נפשה ולהאי דינא

מד' על ד' או למעלה מעשרה מערבין שנים ואין
מ' מערבין אחד : (ב) כותל שתי חצרות גבוה
ע' ורחב ד' מערבין שנים ואין מערבין אחד. דכו
בראשו פירות אלו עולין מכאן ואוכלין ואלו עולין
מכאן ואוכלין ובלבד שלא יורידו למטה. נפרעה
הכותל א' עד י' אמות מערבין שנים. ואם רצו
מערבין אחד מפני שהוא כפתח. ויורד מכאן מערבין
אחד ואין מערבין שנים : (ג) חרין שבין ב' חצרות
עמוק י' ורחב [כ] ד' מערבין שנים מערבין א'
אפי' מלא קש או תבן. מלא [ג] עפר או צדורות
מערבין אחד ואין מערבין שנים : (ד) נתן עליו
נמר שהוא רחב ד' מפתחים וכן שתי גזוזטאות זו
כנגד זו [ד] מערבין שנים ואם רצו מערבין אחד.

הוי מקום פטור ומותרין אלו ואלו להוריד למטה : ובלבד שלא יורידו למטה.
לדירין שבתים אבל בחצר שרי : (2) ויורד מכאן. הוי פרה וזו כולה כהלך א' ואם עירבה כל אחת לעממה הוי
כאלו חולקין את עירובין אלו על אלו : (ג) חרין. חרוך הוא ומפסיק על פני כל הקהל כולה : ורחב ד'. דפוחת
זכאן ויה לטעם משתו לטפחו ואפי' מלא תבן וקש לאו סתימה היא ללא מעטל ליה הכס דסופו ליעלו (ד) :
(ד) נתן עליו נמר. משפתו לשפתו כעין נשר הוי כמו פתח : שתי גזוזטאות. כמין תקרה בולטת מרה"י על

מפתחים אויף פיר מפתחים בתוך עשרה אונ דער פענק'
מער איז גינדעריג אין צעהן מפתחים פון ריבא ענד
מרבין שנים מענין ביעדע הויפין לייגין צוויי עירובין.
דער הויף בונדערע אעירוב אונ דער הויף צעוונדער
אעירוב ואם רצו מערבין אחד אונ אויב גינדע הויפין
וויילע קעגען זיי לייגין צו זאמען איין עירוב פחות
סארגעט על ארבעת אידן דער פענקטער איז א קלענער
וויא פיר מפתחים אויף פיר מפתחים אי' למעלה מעשרה
אדער ער איז העקער ווי צעהן מפתחים פון די ענד
מערבין שנים לייגין גינדע הויפין צוויי עירובין יעדער
הויף אבאונדערע עירוב ואין מערבין אחד אונ זיי מארין
נימ לייגין צו זאמען איין עירוב : ב כותל שבין שתי
תצרות די וואנטן וואס צוויישען צוויי הויפין יעדער
הויף גיהקער צו איין אנדער בעל הבית גיבט עשרה
אויב די וואנט איז הויף צעהן מפתחים רחב ארבעת אונ
גרייס וואנט פיר מפתחים מערבין שנים לייגט צוויי
עירובין יעדער הויף לייגט אבאונדערע עירוב וזין
מערבין אחד אונ זיי מארין נימ לייגין צו זאמען איין
עירוב די בראשו פחות אויב אויף די וואנטן איז גינדע
פירות אלו עולין מכאן ואוכלין די מענטשן פונדעם הויף
גייען ארויף אויף די וואנטן פון זייער זייט אונ עקין
די פירות ואלו עולין מכאן ואוכלין אונ די מענטשן פון
דעם אנדערין הויף גייען ארויף אויף די וואנטן פון
זייער זייט אונ עקין. די פירות נאכער שלא יורידו למטה
נאר זיי מארין נימ ארצא געמען די פירות פון וואנטן
אין שמוען אריין נפרעה הבית אויב די וואנטן איז אויף
גינדאכין גינארטן עד עשר אמות ביו צעהן אירלין אין
דער גרייס מערבין שנים לייגט מען צוויי עירובין.

יעדער הויף לייגט אבאונדערע עירוב ואם רצו אונ אוב
זיי וויילען מערבין אחד קעגען זיי לייגין ביעדע צו זאמען
איין עירוב מפני שהיא גפחת ויורד די אויף גינדאכע
איז נוי אמיר יתר מכאן אויב עם איז אויף גינדאכין
אויף מער ווי צעהן אירלין אין דער גרייס מערבין אחד
כזוין זיי לייגין צו זאמען איין עירוב ואין מערבין שנים
אונ וזיא מארין נימ לייגין צוויי עירובין יעדער
אבאונדערע עירוב : ג חרין שבין שתי תצרות ארבע
וואס איז צוויישען צוויי הויפין יעדער הויף גיהקער
צו איין אנדער בעל הבית עסקא עשרה אויב די ריגע
איז אויף צעהן מפתחים רחב ארבעת אונ גרייס פיר
מפתחים מערבין שנים לייגט מען צוויי עירובין יעדער
הויף לייגט אבאונדערע עירוב ואין מערבין אחד אונ זיי
מארין נימ לייגין צו זאמען איין עירוב אפילו מלא קש
אי קבן אפילו איין די ריגע לייגט פול שמוען פון
דעסטוועגן הויפן זיי צוויי אבאונדערע הויפן פלא
עשר אז די ריגע איז ארבעת פול מיט ערך אי צדירות
אדער שפענדליך אויס געמישט מיט ערך מערבין
אחד כזוין זיי לייגין צו זאמען איין עירוב ואין מערבין
שנים אונ זיי מארין נימ לייגין צוויי עירובין יעדער
אבאונדערע עירוב : ד נתן עליו נמר שהיא רחב ארבעת
מפתחים אויב די ריגע איז גינען מרף צעהן מפתחים אונ
גרייס פיר מפתחים אונ ליידיג אונ ער האט זילייגט
אויף די ריגע ארבעת וואס איז גרייס פיר מפתחים
קען זאל קענען ארבעת גיין וכן שתי גזוזטאות אונ
אז צוויי גאנקעס ובאלקאנס : כגני יי און קאנקע
[באלקאן] געגן איבער דעם אנדערין אונ די צוויי
באלקאנעס זענען פון צוויי שמוען וואס גיהערין

עירובין בחמרת וערכו עמקן והויה אחד : פחות
מארבע. לכו פתח הוא ואין רחיו לטבורו מן לזו ולמעלה
מן' נמי לא יחולל השמיטתיה הלכך אין מערבין אחד ודוקא
בחמר שאינו מקורה אבל בזבית המקורה אפילו למעלה מ'
(3) מערבין א' ערך ד' לשם
ספסלים וחיבות סביבות
הבית ויחולל השמיטתיה
(ב) כותל שבין ב' חצרות
הוא דנקט רמב' ד' לאו
משום דלרין רוחב ד' למהוי
סתימה דמחילה ברוחב כל
דכו הויה סתימ' אלח משום
דכמי למתני טיפא הוי
[בראשון] פירות אלו עולין
מכאן ואוכלין ואלו עולין
מכאן ואוכלין ובלבד שלא
יורידו למטה דקסופו רשות
במאי נפשה ולהאי דינא
הוי מקום פטור ומותרין אלו ואלו להוריד למטה : ובלבד שלא יורידו למטה.
לדירין שבתים אבל בחצר שרי : (2) ויורד מכאן. הוי פרה וזו כולה כהלך א' ואם עירבה כל אחת לעממה הוי
כאלו חולקין את עירובין אלו על אלו : (ג) חרין. חרוך הוא ומפסיק על פני כל הקהל כולה : ורחב ד'. דפוחת
זכאן ויה לטעם משתו לטפחו ואפי' מלא תבן וקש לאו סתימה היא ללא מעטל ליה הכס דסופו ליעלו (ד) :
(ד) נתן עליו נמר. משפתו לשפתו כעין נשר הוי כמו פתח : שתי גזוזטאות. כמין תקרה בולטת מרה"י על

שנים, ששנתי. הנסר הוא חרין. י"כ: (ה) לכל ידיום לא נמי. ופרש"י דמישי' דשקול טווב ומפעס אבל סהנס כ"ו. וק' לקען פ"ט מ"ג מפ' דמחול קמלר ואסור ידיום דלמעס ממעס לה והל"ס מפ' דמחול קמלר וסמך למחלם ולא ודעתיא ומטלטל נטבת בחלל סמכוס. וכן עולה לשלם.

פחות מכאן מערבין שנים ואין מערבין אחד:
(ה) מתבן שבין שהי' חצרות גבוה עשרה טפחים מערבין שנים ואין מערבין א'. אלו מאכילין מכאן ואלו מאכילין מכאן. נ. מעט התבן מי' טפחים מערבין א' ואין מערבין שנים: (ו) כיצד משהתבן במבוי מניח את החבית ואומר הרי זו לכל בני מבוי ומוכה להן ע"י בנו ובתו (ה) הגדולים וע"י עברו ושפחתו [ו] העכרים וע"י [ז] אשתו אבל אינו מוכה לא ע"י בנו ובתו והקטנים (ל) ע"י עברו ושפחתו הכנעני מפני [מ] שידן כידו: (ו) [ק] נתמעט

רה"ר דתי נטר רחב ד' מו' ל"ו הוי נמי פתח: פחות מכאן. שאין הנטר רחב ד' וחדס ירח לעבור עליו ולא ניחלל שמישתי: (ה) מרובן. גידוש של תבן ומפסקי על פני כל רוחב החלרות: אלו מאכילין. מניחין

שמעתו (ה) לזכות מן התבן ולא חיישין דלמעס ממעט התבן מי' וה"ל חלה רשות ואסרו הסדרי ומטלטלי נחלו ולא מסקי אדעתיהו להא לא חיישין דהא אפי' אמתיע אי לא הוי המיעוט על פני' אמות ויותר לא אפי' דהא אמות פתחה הוי אפין בהמה ממעטת כ"כ נחליתה נטבת א': נתמעט התבן מי' טפחים. על פני' עשר אמות ועוד: מערבין אחד. אם נתמעט כחול לפני הטבח: (ו) מניח את החבית. משלו אם יראה וזו יציר לזכות דלמי טפחליס א"ל' לזכות: ומכאן להעיל על רבנו ובתו. ואומר להם קבלו מבוי על זוכו בה נטס כל בני המבוי והזוכה מנביה העירוב נידו עפ"י מן הקרקע לכל היכא דמנחא נישותיה לא הוי זכיה ואומר זכית להס: שידן כידו. ולאו זכיה הוי: (ז) נתמעט האוכל. משיעור

פני כל אחד החצר או מערבין אחד. אם נתמעט כחול לפני הטבח: (ו) מניח את החבית. משלו אם יראה וזו יציר לזכות דלמי טפחליס א"ל' לזכות: ומכאן להעיל על רבנו ובתו. ואומר להם קבלו מבוי על זוכו בה נטס כל בני המבוי והזוכה מנביה העירוב נידו עפ"י מן הקרקע לכל היכא דמנחא נישותיה לא הוי זכיה ואומר זכית להס: שידן כידו. ולאו זכיה הוי: (ז) נתמעט האוכל. משיעור

ששעתלס. ער וייגע אפסא ויינין ואיפר הרר הליכל בני קמי אוי. ער ואנמ דיא פאס ויינין זאלין אלע קענטשין פון די נאס אין איהר האבין אחלק יתפיה קמו על ידי בנו ובתו תרוחליס ער ואנמ צו זיין גרויסן ויהן פאר ארע צו זיין גרויסע קאקמער זייט וזכה די זיין פאר ארע קענטשין וואס וואהנגען דא אין נאס זאל ידו גבדו ושפחתו העכרים ארעד ער ואנמ צו זיין יודישען קעקמ ארעד ער ואנמ צו זיין יודישע דיקסט זיי' אשתו ארעד ער ואנמ צו זיין וייב זיין זאלין וזכה זיין די ויינין פאר אלע קענטשין וואס וואהנגען אין נאס, אונ זיין הייבין אויף די פאס ויינין אונ זאגין אויף בין וזכה די ויינין פאר אלע קענטשין וואס וואהנגען דא אין נאס אבל אינו מוכה ארעד ער קען ניש וזכה זיין (ש) קענטשין לא על ידי בנו ובתו העכרים ניש וזכה זיין קלייגעס ויהן אונ ניש דורך זיין קלייגע קאקמער ולא על ידי עברו ושפחתו הפנענים אונ ניש דורך זיין קעקמ ארעד זיין דיקסט דיא פנענים מפני שידן גידו ווייל וייגער האנט איז ווי זיין האנט ווס זיי האבין גיתער צום פעל הבית דרייגער קענען זיי ניש וזכה זיין פון איין אנדערין סמוענין. אונ אויב איין פעל הבית וויל ניש געבין זיגע ויינין פאר אלע קענטשין וואס וואהנגען אין די נאס, ניש יעדער פעל הבית באויסקעל ויינין אונ אלע ביכל לאך ויינין גיקסט קען אריין אין איין פאס אונ קען ששקעלמ דא פאס ויינין אין איין שמוב: ז נתמעט האוכל אויב דאס עסין וואס איז גילעגין אויף ארעירוב. איז ווייגער גינוארין ווי דער שיעור וואס דארף זיין

צו צוויי בעלי בתיים, אונ ער האט גלייגט אפרעט בריות פיר טפחים פון איין נאקעק ובאלקאן צום אנדערין קען זאל קענען ארייגער גיין פון איין שמוב צום די אנדערע שמוב מערבין שנים לייגט קען צוויי עירובין יעדער בעל הבית לייגט אפאונדער עירובין ואז די אונ אויב זיי ווילען מערבין אית קענען זיי לייבין יודע צו זאקען איין עירוב בית מכאן אויב די ברעם איז ניש בריות פיר טפחים מערבין שנים לייגט קען צוויי עירובין יעדער בעל הבית לייגט אפאונדער עירובין ואז מערבין אית אויב קאריין ניש לייגין צו זאקען איין עירוב: ה טפחלין שביין שהי חצרות אכארין ששריו וואס ליגט צווישען צוויי הויפן אונ דאס איז די וואנט גבוה ע"ה טפחים אויב דער בארז ששריו איז הויף ארעך טפחים מערבין שנים לייגט קען צוויי עירובין יעדער הויף לייגט אפאונדער עירוב יאין מערבין אית אונ זיי קאריין ניש וזאקען איין עירוב אלו פאכילין פאן די קענטשין פון דעם הויף לאזין עסין וייגער בהמות פון די ששריו ואלו פאכילין פאן אונ די קענטשין פון אנדערין הויף לאזין אויף עסין וייגער בהמות פון די ששריו הפנענס הפנען טפחים אויב די ששריו איז גינוארין ווייניגער ווי ארעך טפחים די הויף מערבין אית מוין זיי לייגין צו זאקען איין עירוב ואין מערבין שנים אונ זיי קאריין ניש לייגין צוויי באונדערע עירובין: ז בדי משפחהו דיקטי ווי אויב לייגין די קענטשין פון קבוילן נאס בשותפות אעירוב קען זאל קענין טראגין פון הויף אין מבוי מניח את החבית אויב אפעל הבית וויל

זכלבד זיהיה זין כולם כנרנרת לכל א' ו'. ורמב"ם פ' דכר שלם באיסר מערבין בו לבדו לכל בני החצר וא"י שטור: (יא) נותן אדם מעה לחנוני. המוכר יין ודר עמו כמבוי או לנחום המוכר ככרות ודר עמו כהאר כרי שזיכה לו בעירוב עם

לחנוני ולנחתום כדי שיזכה לו עירוב [ג] דבריו א' אלקיעור וזכ"ב לא זכו לו מעותיו. ומורים בשאר כל אדם שזכ"ב לו מעותיו. שאין בעירובין לאדם אלא מדעתו. א"ר יהודה בד"א בעירובין תחומין אבל [מ] בעירובי הצרות מערבין לדעתו ושלא לא זכו לו מעותיו.

דשטור דמ"ח קא גס אמרבו חלום. ומטו"ס: [ב] דר"א. בגמ' פריך מ"ס דר"א סא לא מעך ומטי משמו דר' סמיקס כשנס בעמירוד דכריס על ד"ח שמשות קונוס ס"כ מטי: יאמון שכן סמירוד על ד"ח: (א) כדכרי רש"י חוסיס ס"כ ומטעט דר"ל שזיכה לו מ"א אמר לו וס"א לא מעטי לים לפי כו' ומטוס ס"כ קונוס ומט שזיכה מ"א אמר ס"כ זכ כשניל אמריס שלאיסס החנוני כהנס ס"כ החנוני וס"א כי לא מעט סמיוי כלמריס אלל לום לבדו וזיכה מ"א אמר מעטי ומט"ס ס"כ דמטי כו' חוסיס קלי כו' סד דמטיק דכנינס סמיוי חנוני אמר ס"כ בונמו שזיכה מ"א הפתח וסמלח"ל יזכס לו מעטי דסוי כללו עשאו סוס שליח לקבלה כלו למשך. וכן א"ס כסכוין וסמיוי לכל חוקת העירוב דמכסכו בו נס נחם יגרס ומט"ס שסמיוי חנוני לא זכיק: ימחנת חנס כלמריס אלל נתנוי מפס מ"א לא מעטי קן למטר סחלוט עמסו כפ"כ סלל רכס לקבל נמחתי וממטי קולל זיכה בעירוב סמיוי וכו' בעין: כלל ימכוין סמיוי וכו' סמיוי דללו כמכוין סמיוי וזכ"ס ככאר חוסיס וכל גרע מעט סמיוי וכלו כמכוין סמיוי מעט לזכות כלל חוקת העירוב אמ"ס שסמיוי לא נכסיון מ"א ס"כ קויד עמיסה שטרו. ועמיו"ס: (יב) רש"י ותמייס וגי כחוני גביסו א"ל פ"כ על אמר' נמח' דק"י. ו"ל סטור סכרי עשאו סלל למרד כענין שיעולי וכוין שא"ס לכויו מירוב אל"כ יזכס לו כמל לחמריס סוי כללו אומר שזיכה לו כונו: לחמריס: (ג) וקס"א דככס כסיקס מרוד זלמס למרד כעניור ס"כ שייך לומר שלל מדמסו דכסל"ס סמטע דמטוס איין קונוס. כו' וזכ"ס לטייל נחמ"ט כ"כ נרלס כפי' ככ"ס דסס דקמטי שאין סמכיק מילתא כלל: נססס ס"כ ילא קלי סמיון עמיוי לחמוי וס"א וס"א סמכ"ל וס"א ר"כ דכילס סלפ"כ כירס מוכן סוס מעד דלי קלי סמיון כו' ס"ל וסמיוי קווס סך דמטי ומודיס כמכיס: [מ] כעניורו חלום. וסל דמטי כע"ל לכ"ך להודיע סוס כמסיק (ז) כסס סגניד דמוב סוס שלמינו כווס לסמחיק סמכיון. וס"א

אחיו משות קונוס עד שימשך ואפילו עירב זה החנוני לכל האחרים וזכה גם כלה (יא) אינו עירוב שעריו לא נכסיון לזכות לו במחנת חנס כשאר המוכין בעירוב אלא שיקנה בשות והרי איס קונוס לו דמעות איין קונוס ומלא מערב לו במעותיו: ומורים בשאר כל אדם. בע"ה שאמר לו הכירו היך מהו וזכה לו בעירוב והיך וזיכה לו שיקנה עירוב הואיל ואין בע"ה רגיל למכור ככרות לא נכסיון זה אלא לפשותו שליח ונעשה כחומר לו עירב לי (יב) שאין מערבין לאדם. כשמערבין לו משלו: אלא מודעתו. הלכך גבי חנוני כי אמר לו זכ"ב לי לא נכסיון אלא לקנות ממנו ולא סמך עליו עישה שלוחו ומשות איין קונוס ולא סמכיה דעתיה נמלא מערב לו שלל מדעתו. (ג) עירובי תחומין חוב הוא לו שמפסיד לבד האמר וסמ"א חוץ לום כ"ה יהודה:

החנוני כהנס ס"כ החנוני וס"א כי לא מעט סמיוי כלמריס אלל לום לבדו וזיכה מ"א אמר מעטי ומט"ס ס"כ דמטי כו' חוסיס קלי כו' סד דמטיק דכנינס סמיוי חנוני אמר ס"כ בונמו שזיכה מ"א הפתח וסמלח"ל יזכס לו מעטי דסוי כללו עשאו סוס שליח לקבלה כלו למשך. וכן א"ס כסכוין וסמיוי לכל חוקת העירוב דמכסכו בו נס נחם יגרס ומט"ס שסמיוי חנוני לא זכיק: ימחנת חנס כלמריס אלל נתנוי מפס מ"א לא מעטי קן למטר סחלוט עמסו כפ"כ סלל רכס לקבל נמחתי וממטי קולל זיכה בעירוב סמיוי וכו' בעין: כלל ימכוין סמיוי וכו' סמיוי דללו כמכוין סמיוי וזכ"ס ככאר חוסיס וכל גרע מעט סמיוי וכלו כמכוין סמיוי מעט לזכות כלל חוקת העירוב אמ"ס שסמיוי לא נכסיון מ"א ס"כ קויד עמיסה שטרו. ועמיו"ס: (יב) רש"י ותמייס וגי כחוני גביסו א"ל פ"כ על אמר' נמח' דק"י. ו"ל סטור סכרי עשאו סלל למרד כענין שיעולי וכוין שא"ס לכויו מירוב אל"כ יזכס לו כמל לחמריס סוי כללו אומר שזיכה לו כונו: לחמריס: (ג) וקס"א דככס כסיקס מרוד זלמס למרד כעניור ס"כ שייך לומר שלל מדמסו דכסל"ס סמטע דמטוס איין קונוס. כו' וזכ"ס לטייל נחמ"ט כ"כ נרלס כפי' ככ"ס דסס דקמטי שאין סמכיק מילתא כלל: נססס ס"כ ילא קלי סמיון עמיוי לחמוי וס"א וס"א סמכ"ל וס"א ר"כ דכילס סלפ"כ כירס מוכן סוס מעד דלי קלי סמיון כו' ס"ל וסמיוי קווס סך דמטי ומודיס כמכיס: [מ] כעניורו חלום. וסל דמטי כע"ל לכ"ך להודיע סוס כמסיק (ז) כסס סגניד דמוב סוס שלמינו כווס לסמחיק סמכיון. וס"א

שנאות דכ"ה ס"כ כ"כ כהאר שנין ב' ענאותו וספסס ככ"ס"ל (ט"ז)

ג"ט אקרקעמער האט ער גיט פארקויפט די ברייט ארער די נויין פאר דעם געלט וואס מען האט אים גיגעבן, נאר ער האט געקאדשט די ברויט אדער די נויין אויף דעם געלט, אונז אז מען מאהשט, איז דער דין, אזוי וויא דער בעל הבית פון דעם ברויט אדער פון דעם נויין האט צו גענומען דאס געלט האט שוין דער בעל הבית פון געלט וזכה גינען די נויין אדער די ברויט האט ער דאך טאקי אהלק און אירעירב די ברויט אדער די נויין שאין מסבין לאדם ואלא מדעתו מען לייגט גיט א מעירוב פאר אקעקשט נאר קיט זיין וויקען אז ער הייסט אפי בפי דידה האט רבי יהודה גינאנט בפי דברים אמרים ווען יענען די רייד גינאנט גינארין אז דער בעל הבית דארף וויסן אז מען לייגט פון זייגעטווענין אעירוב בעירובי קויפן נאר בייא אעירובי החכמין דהיינו אז ראובן וויל לייגן אעירוב אין קוחר זייט פון שקאט סוף צוויי טויזנט איילין פאר שמעון ווענין דארף ער בייא שמעון פרענין אויב שמעון וויל אזוי אקרקער וויל גיט שמעון גיין אין דעם זייט וואו דער עירוב איז ער וויל נאר גיין אין מערב זייט, אונז ער וועט גיט קענען אכל בעירובי הצרות אבער בייא דעם עירוב וואס מען לייגט אין הויף מסבין מען קען לייגן פון אפעל הבית ווענען דעמיו ושלל דעמיו סיי ער ווייס אונז סיי ער נוייס גיט לפי שגין לאדם שלא כפניו מען קען סאחן אקעקשטין אמריבה

זכ"ב באייר אגרויט וואס ווערט גיקויפט פאר אקראשין ויהא שלל אז ער איז נאנץ מסבין בו מאכט מען אעירוב מיט איהם: יא טמן אדם סתה לחנוני אקעקשט מען געבן געלט צו אקרקעמער וואס פארקויפט נויין אונז וואהנט מיט איהם אין איין גאס אהחום אונז ער מען געבן געלט צו אקעקער וואס פארקויפט ברויט אונז וואהנט מיט איהם אין איין הויף כדי שזיכה לו עירוב אז דיא מעקששין פון הויף אדער פון גאס וועלען קויפען צום בעקער קויפן ברויט אדער זיי וועלען קויפען צום וויינענדיגער קויפן נויין צום עירוב ואל ער אויף האבין אהלק אין דעם עירוב דכרי רבי אליעזר אזוי נאנט רבי אליעזר חכמים אימרים אונז די חכמים זאגן לא זכי לו מעיניו דיא געלט זיינע האבין גיט וזכה גינען פון זייגעטווענין א חלק אין עירוב נוארים מיט געלט וואס ער האט גיגעבן צום בעקער אונז צום נוייג' דענדל'ע האט ער גיט קוה'ה גינען גיט די ברויט אונז גיט די נויין, האט ער דאך נאר גיגעבן צום עירוב געלט, אונז מיט געלט מאכט מען גיט אשומפות צו אעירוב וסמ"ס אונז די חכמים יענען מודה בשאר כל אדם אז ער האט גיגעבן געלט צו אפעל הבית גיט אקרקעמער אונז גיט א בעקער אונז ער האט גינאנט צו איהם, ער זאל פון זייגעטווענין געבן ברויט אדער נויין צום עירוב שזכ"ב לו מעותיו האבין איהם די געלט וזכה גינען ער זאל האבין אהלק פון עירוב ווייל ער איז אפעל הבית אונז

לדעתו לפי שזבין לאדם שלא בפניו ואין חבין לאדם אלא בפניו:

אָפּענעמאָש אָן זיין וויסן סיידן ער ווייס פון דעם שאַרן און פּעשטייט אויף דעם שאַרן:

גמרא עירובין דהיה ע"ב

כלכס ה' כלל כלי המילין הנכנסים ומכלות הכלים אכרסם

ת"ר המרצה מעות לאשה מירו לידה או מירה לידו כשביל שיאכל בה אפי' דומה למשה רבינו שקבל הורה משה סיני לא ינקה מדינה של ניהגם אמר רב נחמן מנזח עם הארץ היה שנאמר ויקם וילך מנזח אהרי אשתו מתקין ליה רב נחמן בר יצחק אלא מעתה גבי אלקנה דכתב וילך אלקנה אחרי אשה ה"ל וגבי אלישע דכתב ויקם וילך אחריה ה"ל. אלא אהרי דבריה ועצתה. הכא דאמר רב נחמן מנזח עם הארץ היה אפילו בירב הנמלים ותלכנה אחרי האיש ולא לפני האיש אשה ולא אחורי ע"ו ולא אחורי כיה"כ כשעה שהצבור מתפללים. אמר רבי ירמיה בן אלעזר אומרים בקצת שבתו של אדם בפניו וכולו

קנה וכן די רבין האבין גילערוגם הדינה פניה לאשה קידו ליה או קידה ליה כשביל שיאכל בה אז איקער גיילט געלט צו אאשה פון זיין האנט אין איהר האנט, אדער פון איהר האנט אין זיין האנט, ונייל ער ונייל קוקען אויף איר אפילו דאס לישת רביטו שקבל מיה מסני אפילו ער איז אזוי אצדיק וואס ער איז נלייך צו משה רבינו וואס ער האט גענומען דיא מורה פון גאט אויף דעם בארג סיני, פון דעסט וועגן לא ינקה מדנה פל גיהגם ער פון זיין ריין ווערן פון דעם משפט וואס ער וועט האבן אין גיהגם אפי' רב נחמן רב נחמן האט גינאנט משה עם הארץ היה מנזח איז גינען אעם הארץ שטאט ווארם עם שטייט אין פסוק וקם וילך מנזח אחרי אשתו מנזח איז גענאנגען נאך זיין ווייב, געוויס מיינט מען זיין ווייב איז גענאנגען פריער און ער איז גענאנגען אינקער איהר און דער דין איז מען קאר נים גיין אינקער אאשה, און אז מנזח האט נים געוואקט דעם דין איז ער נאך גינען אעם הארץ פסקה ליה כה נפשו פל יצחק רב נחמן בר יצחק האט גיפריענט צו רב נחמן אלא שניה נאר פון דעם איצטיגען מיינונג דייערע נפי אלקנה דחייב ביי אלקנה שטייט אין פסוק וילך אלקנה אחרי אשתו אלקנה איז גענאנגען נאך זיין ווייב הני נפי וועקטו אויך זאגן מען מיינט אינקער זיין ווייב ונבי אלישע דחייב און ביי אלישע שטייט אין פסוק וקם וילך אחרי אשה ער איז אויפער שטאמען און איז גענאנגען נאך איהר נאך דיא שווערן הני נפי וועקטו אויך זאגן מען מיינט אינקער איר ואלקנה און אלישע האבן נאך גע' וויס געוואקט דעם דין אז מען קאר נים גיין אינקער אאשה אלא אחרי דהיה נפשה און ויזא

בחדר 6' בגלגל אשכנז דלא ינחא ליה שיחמטכו בני החזק משה אויפו דבני החזק כלמו משה לא יוכלו נטלען כלים בחזק וכשתו פיס פיס בנימו ולא יכיה אויבו לויכוי בחזק: ועמי"ט: אמתרה אפילו ער ווייס נים פון די מוקדה וזין קבין לאדם שלא בפניו אקער מען קאר נים מארה שארין

לש"י

מירו לידה. המורה מירו לידה אפי' הוא כמשה שקבל תורה מהקב"ה לידו: עם הארץ היה. ללא גמר ד"א דמתיתהו דקתי לנילו לא יולך אדם אפי' אחרי אשתו: אלקנה: גיילט היה כדתיקין כסדר עולם וליכא למימר ע"ה היה: ולמאי דקאמר ר"ג. דהאי אחריה אחריה מנזח: בירב. מוקדא שקרין מוקות של בית רבן: ולא אחורי אשה. אשח פוט: ולא אחורי ע"ו. שמה ימנך מירוי: ולא אחורי בהכ"ל בשעה וכו'. שמירה כזופר שמועד מתהרו וליטו נכנס: אומרים בקצת נמי אחרי דבריה ועצתה. אמר רב אשי ולמאי נמי לא קרי דכתי' ותקם רבקה ונערותיה והרכבנה על אמר רבי יוחנן אחורי ארי ולא אחורי אשה אחורי כשעה שהצבור מתפללים. אמר רבי ירמיה בן אלעזר אומרים בקצת שבתו של אדם בפניו וכולו קנה וכן די רבין האבין גילערוגם הדינה פניה לאשה קידו ליה או קידה ליה כשביל שיאכל בה אז איקער גיילט געלט צו אאשה פון זיין האנט אין איהר האנט, אדער פון איהר האנט אין זיין האנט, ונייל ער ונייל קוקען אויף איר אפילו דאס לישת רביטו שקבל מיה מסני אפילו ער איז אזוי אצדיק וואס ער איז נלייך צו משה רבינו וואס ער האט גענומען דיא מורה פון גאט אויף דעם בארג סיני, פון דעסט וועגן לא ינקה מדנה פל גיהגם ער פון זיין ריין ווערן פון דעם משפט וואס ער וועט האבן אין גיהגם אפי' רב נחמן רב נחמן האט גינאנט משה עם הארץ היה מנזח איז גינען אעם הארץ שטאט ווארם עם שטייט אין פסוק וקם וילך מנזח אחרי אשתו מנזח איז גענאנגען נאך זיין ווייב, געוויס מיינט מען זיין ווייב איז גענאנגען פריער און ער איז גענאנגען אינקער איהר און דער דין איז מען קאר נים גיין אינקער אאשה, און אז מנזח האט נים געוואקט דעם דין איז ער נאך גינען אעם הארץ פסקה ליה כה נפשו פל יצחק רב נחמן בר יצחק האט גיפריענט צו רב נחמן אלא שניה נאר פון דעם איצטיגען מיינונג דייערע נפי אלקנה דחייב ביי אלקנה שטייט אין פסוק וילך אלקנה אחרי אשתו אלקנה איז גענאנגען נאך זיין ווייב הני נפי וועקטו אויך זאגן מען מיינט אינקער זיין ווייב ונבי אלישע דחייב און ביי אלישע שטייט אין פסוק וקם וילך אחרי אשה ער איז אויפער שטאמען און איז גענאנגען נאך איהר נאך דיא שווערן הני נפי וועקטו אויך זאגן מען מיינט אינקער איר ואלקנה און אלישע האבן נאך גע' וויס געוואקט דעם דין אז מען קאר נים גיין אינקער אאשה אלא אחרי דהיה נפשה און ויזא

שברו. כלומר ד"ל הוא ששע"ס שאלם משנה את חכירו
 של פניו רכנה לא ירכה בשכחו לפניו שגראה כחמיק;
 בפניו כתיב צדיק. ושאל פניו כתיב לדיק תמים;
 בלילה. שהקול נשמע למרחוק: ולא אמר איה אלוה
 עושי. לא להרדך להחמוק ולומר איה אלוה עושי והריני
 מרוב מי שמתן ומירות של תורה בלילה:

שלא בפניו. מקצה שברו בפניו דכתיב כי אותך
 ראיתי צדיק לפני. וכולו שלא בפניו דכתיב נח
 איש צדיק תמים היה בדורותיו. ואמר רבי ירמיה
 כל בית שנשמעים בו דברי תורה בלילה שוב
 אינו נחרב. שנאמר ולא אמר איה אלוה עושי
 הנותן ומירות בלילה:

בדורותיו נח איזו גי'וען אין וייעד דורות אצריך תמים
 ואמר רבי ירמיה גאון האם רבי ירמיה גי'וען גל בית
 שנשמעים בו דברי תורה בלילה יעדרע שטוב וואס אין
 איהר ווערש גי'וערש די יריד פון די תורה פיי נאכט
 נוס מען לערונט התורה ביי נאכטן שטוב אינו נחב די
 שטוב וועט מי תרוב ווערשן שטוב ווארום עם
 שטיים אין פסוק ולא אמר איה אלוה עושי נתן מירות
 בלילה דער קענטש וואס גיט דעם געזאנג פון התורה
 לערנען ביי נאכט, וועט ער גיט דארפין זאגן
 וואו איז דער גאט וואס האט מיר בשאפן ער
 זאל קומען מיר העלפין, ווארום איה גין אין
 אצרה. וייל אויף איהם וועט קיין ארה קומען:

קענטש איז נא אינו וועט הערין זיין לויב. זאל
 מען איהם נאר לויבין אביסעל וכולו שלא בפניו און
 אויב דער קענטש איז נישטא דער קענין, מען מען
 איהם לויבין מיט אלע לויב וואס מען ווייס אויף
 איהם צו זאגן מקצה שטוב בפניו פון וואגען ווייסין
 מיר אז דער קענטש הערש זיין לויב זאל מען אים
 נאר לויבין אביסעל דכתיב ווארום עם שטיים אין
 פסוק גאט האט גזאנט צו נח כי אותך ראיתי צדיק לפני
 ווארום דין האב אויך גי'וען דוא גי'וען אצריך פאר
 מיר, ואון גאט האט גיט גי'וען צדיק תמים וכולו
 שלא בפניו אבער ווען גאט האט גי'ועט נצו משה
 רבינו פון נח גיט צו נח, האט גאט גי'וען דכתיב
 וייא עם שטיים אין פסוק נח איש צדיק תמים היה

זוהר אמור דף צ ע"א. פ"ס דאלינות יור הא ואו הא

והי יחלל ורעו בעמיו כי חזי ה' מקדשו. ת"ח כל מחן דאפיק זרע לבטלה לא זכי למחמי חסי שכניחא וחקרי רע דכתיב
 (החלילה) כי לא אל חסן רשע חסה לא יגודר רע. האי מחן דאפיק ליה צדידי או כחננו אחרת דלל כשרא. והי
 תימח דאפיק ליה כחננו דלל מתעברא הכי נמי לא. אלא כמה דאמרן וע"ד יעבד ב"ג מקב"ה דיזמין ליה מלגא דכשרא
 דלא יפגוס זרעיה. מחן דאפיק זרעא כחננא דלל כ שרא פגוס ליה לזרעיה ווי למחן דפגוס זרעיה. ומה בשאר בני
 נשא כך כהנא דקאים לתחא כנוונא דלעילא בקד וזה עלאה עאכ"ו. בעמיו מהו בעמיו דהא כתיב לעילא חלמנה בני
 וגרובה וחללה וזה את אלה לא יקה וכתיב לא יחלל זרעו בעמיו. בהם מבטי ליה מהו בעמיו חלל מלה דא קלנא
 בעמיו פגמו בעמיו. וע"ד כתיב כי אם בתולה מעמיו יקה אשה מעמיו ודאי כלל כנוונא דלעילא. כי חזי ה' מקדשו.
 מהו מקדשו חלל אלה הוא ההוא דאיהו מקדש ליה בכל דאיהו מקדש ליה וישתכח קדישא בכלל. דקדישא ישתמש על ידא דקדישא. ת"ח
 קדישא ישתמש ע"י דכהנא וישתכח קדישא כד אחי לשמשא ובגין דקב"ה ישתמש על ידא דכהנא דאיהו קדישא כהנא
 ישתמש ע"י דכתיב דאתקדש בדכיותיה ומחוי איהו ליואי נש (ס"א כהנא) אחרת ישתמש ע"י דקדישא אחרת בגין
 דישתכחו כלל דאיהו מקדש לקב"ה וזכאי אינון ישראל בעלמא דין ובעלמא דאחי דעליהו כתיב (ויקרא כ) וזכבדו
 אתכם מן העמים להיות לי. כמה פרישן ישראל מכלל כדקדושה לשמשא קב"ה ה"ד (ס"א) והתקדשתם ויהייתם קדושים
 כי קדוש אני יי' וגו'. חו פתח ואמר (ההליג ג) לוי' הישועה על עמך ברכתך סלה לוי' הישועה הכי תנין זכאין אינון
 ישראל דבכל אחר דאחנלו שכניחא אחנלייה כהדדיהו. כד יפקין ישראל מנגלותא פורקנא למחן. ישראל או לקב"ה חלל
 הא חוקמהו כמה קראי והכא לוי' הישועה ודאי. אימתי על עמך ברכתך סלה. בשעתא דקב"ה ישנח בכרכאן עליהו
 דישאל לאפקא לון מן גלותא ולאוטובא להו כדון לוי' הישועה ודאי. וע"ד תנין דקב"ה ייתוב מעאון דישאל מן גלותא
 ה"ד (דברים ג) ושכ יי' אלהיך את שבתך ורחמך:

הלכה פסוקה
 הרמב"ם הלכות תפלה פ"ג
 (א) נהגו אנשים הרבה להתפלל מנחה גדולה וקטנה
 והאחת רשות. והזרו מקצת הגאונים שאין ראוי
 ואלו הנהגושים הרבה להתפלל מנחה גדולה וקטנה ויהא
 פיל מענטשין האבין ביי זיך איינגעפירט ויאי
 זאלין דאווענען צוויי קאל מנחה גרויס מנחה והאלב
 איינס אונ קליין מנחה והאלב פירו. און איינע איז
 אנדער רחור מקצת הגאונים שאין ראוי להתפלל רשות אלא
 הגדולה און אביסיל גאונים האבין גי'וען נאר מנחה
 גדולה זאל מען דאווענען פאר אנדער וכו' וגי'וען און
 דער דין דער שקל'ו וייווס אויך אזוי אז נאר מנחה

מוסר

יוסף חלק

הלכה פסוקה

בבל פת יהו בנידוך לכניס לטולא כאלה עלמו כללו נוסע לנות
 וסס ימות בשעתו נעלא מם כחמאו לטיכ ישוב ממסלוי

בבל עת יהו בנידוך לנגיס שלמה המלך האט גי'וען
 צו יעדער צייט זאלין ויין דייען קליידער וויים,
 דאס מינט מען צו יעדער צייט זאל ויין דין נשמה
 דיין לעולם דאך עצמו כאלו נוסח בתיב זאל אקענטש
 אויף זיך רעקענען גלייך ווי ער האלש ביי שמארבין
 ואם ימת בשעתו קאמער וועט ער שמארבין אין די
 צייט. איצט שוין נמצא מת בחסאו וועט ער דאך
 שמארבין מיט די ויגד לשיך ישוב מחסאי מיר דרייבער

מיד ואז"ל טוב יום אחד וכו' לפיכך ישוה יום אחד לפני מימיו ויספ טעם חכם נחשבים. אל חלמך שאין לחפש בדרכיו ולגודל כי אם מעבדיו שיש בהם טעם ברוך גלגל ויום נגדס ויזאל בהן אלף כסם שצריך להם לפרוש ולגודל מהן כך הוא צריך להפסד דעותם הכסות שיש לו לבוש מהן פון הכסם וען חליבה או פון הקנהה או פון הנאום ומרדנים במחללותו כיואל בהן מהכל לר"ך נשבו וללו ק"ס ויחד פון כעוונות שיש בהן טעם טכונן-ספאלס כגיל כולו קשה לפרוש מהן אסרי אסר שחמקת וחס לפעומו וכו' נחמך יקונו כעס דרכו וגו'.

להתפלל רשות אלא הגדולה, וכן הדין גותן מפני שהיא כנגד דבר שאנו חזיר בכל יום, ואם התפלל הגדולה חובה לא יתפלל קטנה אלא רשות: (ב) הא למדת שזמן מנחה הגדולה משש שעות ומחצה עד חשע שעות ומחצה, וזמן מנחה קטנה כחשע שעות ומחצה עד שישיאר מן היום שעה ורביע, ויש לו להתפלל אותה עד חמששקע החמה: (ג) תפלת המוספין ומנה אחר תפלת השחר עד שבע שעות ביום והמתפלל אותה אחר שבע שעות אף על מי שפשע וצא י"ח מפני שזמנה כל היום:

גדולה בארץ מען דאוונען אנדקה מפני שהיא כנגד דבר שאינו חזיר בכל יום ויחיל מנחה גדולה האם מען קתמן גיווען געגין אזוי אזאך (ואם עס איז גיט שפיענדיג אלע טאג, נאר ווען עס גיפאלט ערב פסח פרייטאג ואם תתפלל הגדולה חובה און אויב יד האם גידאווינט מנחה גדולה (האלב איינס) ויחיל מען איז מחויב צו דאוונען מנחה לא יתפלל קטנה אלא רשות בארץ עד שוין גיט דאוונען מנחה קטנה והאלב פירן אר אויב ער וייל דאוונען אנדקה: (ב) הא למדת פון דאנען לערנען מיר שזמן מנחה הגדולה או די צייט פון מנחה גדולה איז משש שעות ומחצה עד חשע צייט פון מנחה קטנה פון זעקס שעות אהאלבס (פון האלב איינס) בוי גיין לענה מיט אהאלבס וכיו האלב פירן וזמן מנחה קטנה און די צייט פון מנחה קטנה איז משש שעות ומחצה פון גיין לענה מיט אהאלבס (פון האלב פירן) עד שישיאר מן היום שעה ורביע בוי עס זאל בלייבן פון טאג (כיו נאכט) איין לענה מיט אפערטיל ודאס איז ווען טאג און נאכט זענען גלייך, בוי דרייא פערקטיר אויף פינף) יש לו להתפלל אותה עד שחמששקע החמה פון דעסקמוענין מען מען דאוונען מנחה בוי די זון גייט אונטער: (ג) תפלת המוספין ומנה אחר תפלת השחר דער זמן פון מוסף דאוונען הייבט זיך אן נאך שחרית עד שבע שעות ביום בוי זיגען לענה אויפן טאג (כיו איינס) והמתפלל אותה אחר שבע שעות און דער נואם דאווינט מוסף נאך די זיבעטע לענה (נאך איינס) אף על מי שפשע אפילו ער האט פארשפיעטיגט במקומו דער האט גיקענט דאוונען פריער נאר ער האט גיט גינואלט, פון דעסקמוענין יצא י"ח חובתו האט ער יוצא גיווען מיט דעם דאוונען מפני שזמנה כל היום ויחיל די צייט פון מוסף איז אנאנצין טאג:

ואל ער באלד טאן השובה, ווי די חכמים האבין גיזאנט זאלקט טאן השובה איין טאג פאר דיין שפארבין, ווייס דען אפגענשטן ווען ער וועט שפארבין, נאר אלע טאג זאל ער טאן השובה מאמער וועט ער מאיגיין שפארבין לפיכך ישוה יום אחד לפני מימיו ויספ טעם חכם נחשבים. אל חלמך שאין לחפש בדרכיו ולגודל כי אם מעבדיו שיש בהם טעם ברוך גלגל ויום נגדס ויזאל בהן אלף כסם שצריך להם לפרוש ולגודל מהן כך הוא צריך להפסד דעותם הכסות שיש לו לבוש מהן פון הכסם וען חליבה או פון הקנהה או פון הנאום ומרדנים במחללותו כיואל בהן מהכל לר"ך נשבו וללו ק"ס ויחד פון כעוונות שיש בהן טעם טכונן-ספאלס כגיל כולו קשה לפרוש מהן אסרי אסר שחמקת וחס לפעומו וכו' נחמך יקונו כעס דרכו וגו'.

אין די עבירות צו טאן זאל יה נאמר אויף די עבירות זאגט דער פסוק ישוב לרשע ודברו ואיש און משכבותיו דער רשע זאל פארלאזן זיין וועג, און דער מענטש וואס פראכט צו מאן אונרעכט, זאל עד פארלאזן זייען פראכטונג:

אין די עבירות צו טאן זאל יה נאמר אויף די עבירות זאגט דער פסוק ישוב לרשע ודברו ואיש און משכבותיו דער רשע זאל פארלאזן זיין וועג, און דער מענטש וואס פראכט צו מאן אונרעכט, זאל עד פארלאזן זייען פראכטונג:

אמור יום ג תורה

אונקלוס

חמששקע תפלת ד"א יהוה נפש י יהוה יהוה, רוח יוד האוואו הא. נשמת יודוה תית יחידה ה דיסליהו הה אל שם בן שבעשית בניקוד חלם:

יא ויעל כל נפשית מיתא יא ויעל כל נפשית מת לא יבא לאביו

ד"א ועל כל נשמות מת. סה"כ ד

וְלֹאֲמֹן לֹא יִשְׁמָא : י' וּמִן־הַמִּקְדָּשׁ
 לֹא יֵצֵא וְלֹא יַחֲלֵל אֶת־מִקְדָּשׁ
 אֱלֹהֵינוּ כִּי־נִזְרַשְׁמֵן מִשְׁחַת־אֱלֹהֵינוּ
 אֲנִי יְהוָה : י' וְהוּא אִשָּׁה בְּבִתּוּלָהָ
 יִקַּח : י' אֶלְמֶנָה וְגֵרוּשָׁה וְחַלְלָה זֹנֶה
 אֶת־אֱלֹהֵי לֹא יִקַּח כִּי אִם־בְּתוּלָה
 מִעַמּוֹ יִקַּח אִשָּׁה : י' וְלֹא־יַחֲלֵל זֶרְעוֹ

לא ייעול לאביו
 ולאמיה לא יסתאב :
 ובמן מקדשא לא יפוק
 ולא יחל ית מקדשא
 דאלהיה ארי כליל
 משח רבות אלהיה
 עלוהי אנא יי' : והוא
 אחתא בבתולהא יסב :
 י ארמלא ומתרכא
 וחלילא ממעיא ית ארין
 לא יסב אלהין בתולתא
 מעמיה יסב אחתא :
 ו ולא יחל זרעיה בעמיה

ת"א לאביו ולאמו לא יעמא. שם מח : ומן המקדש לא ילא . מהדרין ית יי' סד זכתיס
 י' : כי נזרשמן . הוריות יב : והוא חשב בבחוליה יקה . יכמות כס ויט"ז : אלמנה .
 יכמות נע : אלמנה וגרושה ומללה . שם ס חמיות כס וט"ז : בחולה מעמיו . יכמות טל סז קדושת פני יקה חשב . יכמות סא : ולא
 יחלל זרעו בעמיה . יכמות ס ויט"ז :

בעל המורים

(יא) ועל כל נפשות מת וגו' . כל המסוק האוחזות של סוף
 פיתות כפולות רצו לרביעית דס הכל משני מתים שממנא :
 (יג) והוא חשב בבחוליה יקה . והוא עולה י"ח רעו כן י"ח שנס

שפתי הכהנים

ז ר"ל מדכתיב לא יבא ואין שייך ביאה אלא דכבר שיש לו סוף :
 ק א"ל וכן דב' חקן ב"ב כתיב בעת בניסת ופס"י בנכס יו
 רביעית דס וי"ל קדמי . וי"ל דכאן מדבר שמעמא כחבל
 ופסס עדיק שמעמא בעמס : ר דהא ככר חביב ובי' כל נפשות
 זכ"ג יבא ופ"ב זכ"ג זכ"ג ללמד שפיתו מעמא חף לארזי ולאמו דמי
 דוקא לשאר זכ"ג הוא דלמא שפיתו דהא ספ"י ככן סדיום הוא
 אסכור דכתיבי לנכס מה יסמא אלא ע"כ מל כל נפשות מ"ל לא יבא
 לאסכור ככ"ג חף מה שחסיב בכסין סדיום דכתיבו אביו ואמו ו"ל
 לפטיו ולאמו לא יסמא ז"ל אלא דמי נכך חילעדי דמי לא"י
 לאביו ולאמו ס"א כיון דקדש ומל כל נפשות וגו' הא לאסכור ככהו
 גדול חף מה שחסיב בכסין סדיום ועליל חסיב לו ג"כ מה מלוס
 וסכיו ואמו וכוון ככ"ג אסר לו הכל וכוויל אסכר לו מה מליכ
 בכסין ס"א חף לכתיבו ואמו חס סס מה מלוס אסור לו יסמא להן
 דדוקא הוא להחך לכך סדיום וכתיב לאביו ולאמו לא יסמא לומר לך
 מה מלוס ולאביו ולאמו כסין מה מלוס מיסמא ליסמא להן . כך מלמס : ש"י
 מקדש סדיום דלא"י מדכתיב לה"ל דכשתיב ספ"י חילעדי דמיסמא חסין
 מהמסמא חסין דכתיב ספ"י חילעדי דמיסמא חסין דכתיב ספ"י חילעדי דמיסמא חסין
 מהמסמא חסין דכתיב ספ"י חילעדי דמיסמא חסין דכתיב ספ"י חילעדי דמיסמא חסין

פירוש התורה אלהים

(יא) על אונ אין אשמוב הוא דארקען ליגמ אמת
 לא יבא זאל דער פהן אהין גיט קומען (עין רש"י)
 לאביו ולאמו אפילו צוא גיין פאקער אונ צוא גיין
 מופער קאר ער זיך גיט וטמא ייין : (יב) וכן אונ
 פון דעם ביהמ"ק זאל ער גיט ארום גיין אפילו
 גיין פאקער אדער גיין מופער וענען גישמארבין
 קאר ער גיט גיין זיין קלוה גיין אונ ער מעג
 קאן דיא עבודה דעם אייגינעם קאן ולא יחלל אונ
 ער וועט דער מיט גיט אונגהייליג מאכין דעם
 מקדש פון גיין גאט פי נוארום גר אקרון שזן איז

מצות השם

(יא) [עט] [לאו קמד] בלל יכנס כ"ג כהלל המצ ואס"י ללוסכ
 סעמיס סמיכה עז שחר הכהנים לעמא הוא ארי יוכל
 להכמת שזאמכ ומל כל נפשות מה לא יבא :
 (סג) [רעט] [לאו קמד] שאלט יסמא כ"ג לא בעמט ולא נמסא
 ספ"י לאביו ולאמו שאלט לאביו ולאמו לא"י יסמא :
 (יג) [רעט] [מסח קז] שיטס ככין סדיום נכסר כחולה ולא
 קעמס ויגורס שלממט והוא חשב בבחוליה יקה :

ועל כל נפשות מת וגו' דקאס וענען צוויי מצות לא תשחט
 דער פהן גדול קאר גיט אריין קומען אין אשמוב וקאס
 איינזיג איז דא אמת . אונ דער פהן גדול קאר זיך גיט ספסא
 גיין אפילו זי זינגת קרובים :
 והוא אשה בבחוליה יקה וקאס איז אמצות עשהו אבנן גדוד
 זאל גיטען אבתילה פאר אנווייב :

אָרִי אָנָּא יוּ מְקַדְּשִׁיהּ : בְּעַמּוּי כִּי אָנִי יְהוָה מְקַדְּשִׁי : ס שני

שפתי חבמים

רש"י

הפסוקים זרעו הימנה חלל מדין קדושה א כהונה : גם כהן היה לו לפסג גס פ' שני שפירס לעיל ויהיה לו לפסג ג"כ זיכה דכתיב כאן . וי"ל כהן לרין לפסג הכי' של חללה דה"ס דעירי דיקא כשנתחלל מן כהונה ע"י זיאה א' מן הספוליס סי' אף שלח כדרכה . אבל בחולה שניגלה מן הספולין לכוסה לא' כוס חללה דדוקא כתיב וחללה זיכה דמשמע חללה שיהא זיכה דכא' כתיב לשניו חלמנה גרושה דעשמע חלמנה או גרושה א"כ פסג כהן היה לו לכתיב ויחלל ויחלל דמשמע או זיכה חלל מדכתי' זיכה בלא וס' ומשמע חללה שיהא זיכה לכך הולך דש"י לפסג דוילך' משמע כהונה גם כן עובד חללה זיכה לא קא' . חלמנה וס' דלא כתיב חללה זיכה דרך הפה"ל לעבר כן כמו לעיל כי אם לשאר הכתוב עליו לאעו ולאכתיב היה לו לכתיב ולאעו : א (כח"י) ר"ל שבניו חזקיס עומדים לעמלה ולישא גרושה וכל כיוולא כוס :

פירוש לתורת אלהים

זאל ער געמען פאר אנווייב : ולא יחלל אונ ער זאל גיט פסול מאכין וייני קינדער פון דער פרוהה צווישען ויין פאלק ווארען אז ער וועט יוא געמן אנרושה אדער אאלמנה וועלען דיא קינדער

השם

(יז) רעגן (לאו קמו) שלא ישא כ"ג את חלמנה וס'י' מן ספוליסין שנעמד חלמנה גרושה וחללה זיכה את חלל לא יקם :

(סו) רעדן (לאו קמו) שלא יעול כ"ג את חלמנה וס'י' בלא קדושין שנעמד ולא יחלל ודכו' בטמיו : אלקנה וגו' וקאם איז אמצות לא תעשהו אכתן גדול פאר גיט געמען פאר אנווייב איינע פון די פיער ווייבער אלקנה

נביאים יחזקאל כד

לחשוד מנ"ה ד"א צבאות נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהודה נשמה דנצח אדני נשמה דעוד יקוה חיה יחידת דנצח יהודה חיה יחידה דהוד אל שם ב"ן שבעשה :

א ועל מיתא דאנשא לא זיעול לאפקטאבא אלקה לאב ולאם ולבר ולקבת לאח ולאסח דלא הות לקבר יקטאבון : ד ובטר דכותיה שבעא יוסין ימנון ליה : ג וביום סעליה לקדשא דברקא גנימא לשקשא בקודשא קריב שפאניה אמר יי אלהים : ד ויהיה להון פאחקאן חולק מותר קודגני חולקאן ואחקא לא תהנון להון בישראל וכל יתירם ביישראל להם יהיה : ונאשקא אנון ניקלגיה וקר חקמא בישראל להון ימי :

מצודת דוד

רש"י

(ג) וביום כואו אל הקדש . תחלה להתמך בעבודה : יקריב חמאתו . זו עשירית הכויפס : (ד) ויהיה להם . הכהונה לנחלה : (ה) חרם בישראל . לשון הקדש כחללה זיכה הכהן להסתמך בעבודה : אל המזר הסעיעים . יהא פסג סעיו סככים מקריבים כיום המנון . וכש"ש זה קרבן אהין וכינוי וגו' כיום המשח אותו עשירים סלסס סולת וגו' (ויקרא ס') : (ד) ויסם לעס לנחלה . סככונה ספיה לנחלה כי לא ינחלו חלק בלען : חני נחלסס . ר"ל עוזר רכני יס' נחלסס : ומחוס . מחוס נחלת כרקק לבויות ולכרמים לא סתנו להס וסו' לענון יסו' ס' : למסוק בעבודת ספקדס (נעמי סקלוח חרוסס סלרן כש"ס פרוסס סקדס ככסריס וגו' לקמן ע"ס) זה סיס לעורך כס"ל חלכות) : חני חלססס . ר"ל עוזר קרני יסו' ומחוסס . וכש"ש פירש כש"ס : (ה) סענחסס . כ"ל סקלסוס :

דעם ופרש עברי מיישש געפינט מען בייא דער הפסורה פון דער יואך :

כתובים משלי כו

להכשיך מיסור ומכות דמא שנין דלת יוד נמש שנין שנין דלת יוד רחא יאהרונהו נשבה דיסור א אמר
אדנ ארני נמש ארני רחא אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יז דו דו חיה יחידה דיסור יתה חיה יחידה דמלכות
אל שם ב'ן שבנשיח :

א אס-הכתוש את-האילו בפכתש בתוך הריפות בעלי א אין סחית ליה לשמאי
לא-תסור מעליו אנתי : ב ידע תדע פני צאנף שית לבך
לעדרים : ג פי לא לעולם חסן ואסגור לדור ידור : ד גלה
חציר ונראה-דשא ונאספו עשבות הרים : ה פבשים
ללבושה ומחיר שדה עתודים : ו דור קרי
הוא אחקנא אף שלם כרא דרנא : ז שבה עמרא ואתחמי דתאה ואתגנש עשאב דמורי : ח אמרי
ללבושה ונריא לתגרות :

רשי

מצודת דוד

(6) תכוש. אם תשים את האיל במכתש בתוך הכתים הכתשים
ועמם תכוש אותו ביד המכתש ע"י לא חסיר ממנו אולחו
כי לא יזוכם : (3) ידוע. מן לבך דרעם בעמך : פני אלך.
מה הם לריכס : שיה לבך לעדרים. לתת להם די מחסורם ויפלו
הדבר כמש"ט : (ג) כי גוי. עם כי כדור מלאה ידך מ"מ גם מה
אל תמך ידך כי לא לעולם יתקיים חוזק העושר וחסיו לא נושע
בעדיו סולן : ואם נזר. וכי נזר העושר הוא דבר המתקיים לכל
ימי הדיכות ויכל הדבר כמש"ט : (ד) גלה. לפטמים גלה הקליק
וגרסה דשא ופטמים נאספו עשבות הכים לום מן דפתך להכין
מלבושך ופטורים יהיו לך במכר שם כי כמו תבואת השדה
תמדיד ופטורים קיימים ומעתיך נקוטיהם ומולדים וילוחם סוכה וזף סמס קיימים לבעליהם :

(6) הריפות. חטים הנדוכים במכתש : בעלי. הוא
כוכא : (כ) פני צאנך. התכוון כהם תמיד מה הם
לריכס : (ג) חוסן. ממון : (ד) גלה חציר. כשגלה
החציר בזימו ניסן : ונראה דשא. ונאספו עשבים ללבוש :
(ה) כבשים. ניווחיהם יהיו ללבושך : ומחיר שדה.
ישו לך העתודים :

לעת אשר לא תמלא : (ס) כבשים. גינת סככים יסיה מל לזכר
תהלה ככל שנה ושנה והאלך לעולם מופדם מן גינת העמודים
ומולדים וילוחם סוכה וזף סמס קיימים לבעליהם :

פירוש ע"מ

מיר ועהן אז דאם נראו ווערט אנגמפלעקט אונ
עס ווערט גינעוהן דאס גרינע עעקליירונג פון דר
ערד ונאספו עשבות הרים אונז וייא ווערין איין גיטאהן
אפירי דיא נראו פון די בערג וואס קיינער סרעט
גיט אויף זיי ועהן מיר דאך אז עס איז אלץ גיט
אויף אייביג : (ה) כבשים ללבושה איז אוי וייא דוא
גיטם אקמונג אויף דייןע שעפעסין אונ דוא גיטם
וייא וואס וייא דארפען קוקען דיר צוינג זיינער
וואל אז דוא זאלקס דיר מאכען פון זיי קליינער
ומחיר שדה עתודים אונ דאם פארברייטונג פון דיא
פעלד וואס דוא קענעט גיין נאצען פארען פון
איהר ווען עס איז גיט דא קיין נראו אויף איהם
ואום ווינקערן דענצנסקאהל האסטו נוקצען פון
דיא בעק דאם הייקט דוא עקט זייער פלייש :

(א) אם הכתוש את האילו במכתש ווען דוא וועקט
שמויקען דעם נאר אין אשמוים בתוך הריפות בעלי
צווישען די ווייץ מיט א אבער שמוים לא תסור מעליו
אילתו וועט גיטם אף גיטאן ווערן פון אים זיין נארעש
קייט : (1) ידע תדע פני צאנף דוא זאלקטמקענען אונ וויקען
וואס דייןע שעפעסין פארערין שית לבך לעדרים מו דיין
הארצין צו די סמאדעם. ווארם זיי אלזיין ווייסן גיטם
וואס זיי דארפין, נור וואס זיי ווילען, אזוי זאלסטו
וויקען ווי אום צוא גיין מיט מענמישין, ווארם גיטם
אלע מענמישין זענען גלייך : (2) כי לא לעולם חסן
דען גיט איהר אייביג אזי דאם שמויקייט דאם
מיינט מען דאם עשירות ואם גור לדור דור איז דען
דאם עשירות א קרוין וואס גיטם בירדשה פון איין
דור צו דעם אנדערין דור : (ד) גלה חציר ונראה דשא

עיקר תוי"ט

משנה קידושין פ"ב

ברטנורא

[6] מקדש. וליחמי הלויס קונה (כתבין האשה נקיית) משקלה
חני לישנה דמוייתת למפילס עם ולנסוף חיל לישנה דרנני
דאסר לה אכ"ט כהקדש. גמ'. ול' המקדש' לי כנוגד להיות לי
מקודשם לעולם כבדלי כמו הכי מן מקודשים לשמים להיות
לשמים ויפסטה דמלחא מקדשהו : מיידידה לי ופומחא לי. חס' :
(6) והלא מינו שומס חלף א' ס' :
ס' הכין דנסקת לן מדימבי
סוכה מלא יהיו עיני שוחטין
זנה אמר כדליתחא כחולין
ואס' אמר רמננה סחטו כו' :
ועטוי' ס' : [ב] הלויס חס' . ול'

האיש מקדש בו ובשלוהו. זו תחלה והל"כ בשלוהו
שמלוה זו יותר מבשלוהו דכי עסיך נופו במלוה
מקבל שבר עפי וילפינן שלוחו של אדם כמותו מקדש דכתי'
ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל וכי כל ישראל שוחטין (6)
אלה מאלו ש...לוהו של אדם
כמותו : דהאיש מקדש את
כשהיא קטנה והוא דנקט

איש מקדש בו ובשלוהו. זו תחלה והל"כ בשלוהו
שמלוה זו יותר מבשלוהו דכי עסיך נופו במלוה
מקבל שבר עפי וילפינן שלוחו של אדם כמותו מקדש דכתי'
ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל וכי כל ישראל שוחטין (6)
אלה מאלו ש...לוהו של אדם
כמותו : דהאיש מקדש את
כשהיא קטנה והוא דנקט

אונ דער שלים גיט איהר דיא קרושין פון זיינעם
וועגין האשה מתקדשת בה ובשלוהו אונייב ווערט מקדש
דורה זיך אליין. זיא אלזיין נעמס צו די קרושין.

איש מקדש בו ובשלוהו. זו תחלה והל"כ בשלוהו
שמלוה זו יותר מבשלוהו דכי עסיך נופו במלוה
מקבל שבר עפי וילפינן שלוחו של אדם כמותו מקדש דכתי'
ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל וכי כל ישראל שוחטין (6)
אלה מאלו ש...לוהו של אדם
כמותו : דהאיש מקדש את
כשהיא קטנה והוא דנקט

נערה אורה ארעה אשמועין אשמור לחדם לקדש את בתו כשהיא קטנה עד שתגדיל ותאמר כפלוני אחי רולה: ואם לא אינה מקודשת. לכיון שאמר התקדשי התקדשי כל חד הוי קדושין זאפי נפשיהו: עך

סוף וטע"ו דכנתו פליגי עליה דר"י גבי כותב דנתקב בת"כ פ"ו דנישין שאני קידושין ודמסא דהא שנין דעת סמקס סלקן אהיה ואלו סוף ספוסה ובהו לו סלק גירושין ששנין כפי"ו בין הוי כ"ח אהיה דעת ודלעטו כי מקבל ליה איש ומי כפי"כ סוף. גמלא: [א] ועל דמזדכ"י ככפ קידושין דקנתו בת"כ פ"ו

שיהא באחת מהן מהו פרושה. האי אחת מהו לא מחוקמה אלף באחרונה שבהו דכי אמר מהו התקדשי לי בזו ובזו והיתה אוכלת אחת כל מהו נכה וכי משיא אחרונה שבהו גמרי קדושין אי חית כהו זהו פרושה הוה ליה מקדש במלוה ופרוסה וקיי"ל המקדש במלוה ופרוסה דפתה אפרוסה ומקודשת אכל אי לית באחרונה כוה פרושה אע"ז דליכא בקמחי כוה פרושה כי מטי גמר קדושין ה"ל מקדש במלוה והמקדש במלוה אינה מקודשת (ב) של רוב ונמצא של כסף כו'. דליכא דניחא לה כהו וליכא דניחא לו כהו (ג) רבי שמעון אומר אם המענה לשבח הרי זו מקודשת. לא כלני ר"ש אלף על שנה דממון דמסתמא ניחא לה בנאותו שנה

[ג] נערה בו ובשלוהו. האומר לאשה התקדשי לי בהמרה זו התקדשי לי בזו אם יש באחת מהן ש"פ מקודשת ואם לאו אינה מקודשת. בזו ובזו ובזו אם יש ש"פ בכולן מקודשת ואם לאו אינה מקודשת. היתה אוכלת ראשונה ראשונה אינה מקודשת עד שיהא באחת מהן ש"פ: (ב) התקדשי לי בכום זה של יין [ד] ונמצא של ר"ש דבש של רבש ונמצא של יין כרינר זה של כסף ונמצא של רבש וזהב ונמצא של כסף ע"מ שאני עשיר ונמצא עני עני ונמצא עשיר אינה מקודשת. לשבח מקודשת: (ג) על רגילות להם בכום של שמים רבש שדיין לא נשטפה ממנו המכר' ל"ל: (ג) גמ' וז"ל כר"ע אסער שדעתם והלוהו כזה הדבר הסתמו וכוונה שום ענין יופך ענה כוהו כדבר האסר. וז"ל הסתמו כגון שזריכה כסף להשלים תכשיט של כסף כעושה: [ו] לכתב כו'. סדיקין גמ' וליח ליה לר"ש יין ומלא חומץ חומץ ומלא מ"ן שמיים וכו"ו למזור ומעני כד"ע כגון שאמר ה"ה שנתנה ל"י קובלי קידושין מפלוני שאמר לי התקדשי לי כדכתיב של כסף והלך ונתן לו דורג של וכו' ומאי נמצא דק"א לייב ככליהא כשנתנו לטילת מ"ל סכך קפידא וע"מ מלאס מק"ס והיכיל דע"מ

באלף אר"ף גי' עקמין אינה מקדשת ווערם ויא אנה ערש גי'מ מקודש עד שיהא באחת מהן שנה פרושה סידין עם זאל ויין איין איינעם פון זיי ווערם אפרושה. דאם הייבס דער לעצמער מייפעלע וואס ער האט איהר גינעבען זאל ווערם ויין אפרושה: ב התקדשי לי בכום זה של יין איינער זאנאם צו אאשה דוא זאלאם צו מיר מקודש ווערען מיט דעם כוס ויין ונמצא צו דבש אונג עם איין גיפונען גינארין דאם איז גי'מ ויין גאר מער וואס ווערם נמאכט פון האניג. אדער ער האט גזאנאם צו איהר דו זאלאם צו מיר מקודש ווערען מיט דעם כוס של דבש מער ונמצא של יין אונג עם איז גיפונען גינארין דאם איז גי'מ מער גאר ויין אדער ער האט גזאנאם צו איהר דוא זאלאם צו מיר מקודש ווערען כד"ר זה של כסף מיט דעם זילברגעס גילרען ונמצא של זהב אונג עם איז גיפונען גינארין דאם איז אנהלדענער גילרען. אדער ער האט גזאנאם צו איהר דוא זאלאם צו מיר מקודש ווערען מיט דעם גילרען וואס ער איז של זהב פון גאלד ונמצא של כסף אונג עם איז גיפונען גינארין דאם איז אנהלדענער גילרין. אדער ער האט גזאנאם צו איהר דוא זאלאם צו מיר מקודש ווערען על מנת שאני עשיר אר"ף דעם הנאי אז איך בין רייך ונמצא עני אונג עם איז גיפונען גינארין ער איז ארעם. אדער ער האט גזאנאם צו איהר דוא זאלאם צו מיר מקודש ווערען אר"ף דעם הנאי עני אז איך בין ארעם ונמצא עשיר אונג עם איז גיפונען גינארין ער איז רייך איהר מקדשת איז ויא גי'מ מקודש צו איהם נייל ער האט איהר גינארט. רבי שמעון זאנאם אם חפשה לשבח מקדשת אין געלט זאכין אויב ער

אדער ויא שיקמ אשליה אונג דער שליח געקמ צו דיא קדושין פון אירעמנוענין דיאש נפולש את בתו גשהיא נערה אפאפער קען נעמען דיא קדושין פון זיין טאכטערסנוענין ווען ויא איז אלט גיז צוועלף יאהר מיט אקאנ בו דורך זיך אליין. דער פאפער אליין געקמ די קדושין פון חתן פאר זיין טאכטערס ווענין גישוהו אונג דער פאפער קען שיקען אשליה דער שליח זאל געמען די קדושין פון זיין טאכטערס ווענין האוהר לאשה התקדשי לי במהרה זו איינער זאנאם צו אאשה דוא זאלאם צו מיר מקודש ווערען מיט דעם אפאפער. נאכדעם זאנאם ער צו איהר גאך איהר אל התקדשי לי בזו דוא זאלאם צו מיר מקודש גיערען מיט דעם, אונג האט איהר גויוען גאך זיימעל. אונג האט איהר גנעבען ביידע מייפעלען י"ש באחת מהן שנה פרושה אויב איין מייפעלע איז ווערם אפרושה מקדשת ווערם ויא מקודש צו אים וואס לאו אונג אויב איין מייפעלע איז גי'מ ווערם אפרושה. אפילו ביידע צוואפען זענען ווערם ויא אפרושה. פון דעםמנוענין אינה קדשת ווערם ויא י"ש מקודש צו איהם בזו ובזו אדער אז ער האט גינאנאם צו איהר דו זאלאם צו מיר מקודש ווערען מיט דעם מייפעל אונג מיט דעם אויך אונג מיט דעם אויך אם יש שנה פרושה כגלן אויב אלע דריי מייפעלען צוואפען זענען ווערם אפרושה מקדשת איז ויא מקודש גינארין צו איהם וואס לאו אונג אויב אלע דריי מייפעלען צו איהם זענען ווערם אפרושה מקדשת איז ויא גי'מ מקודש גינארין צו איהם היתה אוכלת ראשונה ראשונה אויב ויא האט גיערען ערשטען מייפעלע וואס ער האט איר גינעבען

אחי גופה מודה כ"ט: [ז] כן כרך. ישיבת הכרכים קמס סב"א
 מקום ביהקים והוקר מלי כי דוחק טובים ישיב. רש"י:
 (ר) כמו מגדלה כפל שיהא. הוס'. ולי משנה שלמס ס"י רש"י
 וכן הודלה: [ח] ויש לו. דייחה לה כתיב לו דמחן שהולכת
 מניח לבית לקיים מספרת כל הדברים ממה. תוס': [ט] מט"ס
 כו' ל' רש"י מט"ס שא"ל סב"ב
 כו' ט"ז כמו שהיה פסטי שמו
 הנהגה: [י] א"ל חסד
 דרוקא ק"ל במוקס פלוני שיש
 לו שם מזהבם וזכר לו דמס
 לומר דברים עליו בפיסוס יממו
 בידו. רש"י ופסוי"ט:

חבל שנה דיוחסין כיון לוי ונמצא כהן מודה ר"ם לחפילו
 הבעיה או הטעה הוא מוחה לשבח אינה מקודשת ללא יוחס
 לה בשכחו מפני שמתנהא עליה. ואין הלכה כרבי שמעון:
 (ג) שפחה גודלת. קולעת שער הנשים (ד) ס"ח דהרנית
 וכטל לשון כח"ש ותנדילו עלי
 כפיס: אע"פ שאמרה
 בלבי היה להתקדש וכו'.
 דברים שכלל חיים דברים:
 (ד) וקידשה במקום
 אחר וכו'. דמראה מקום
 הוא לו ואין. זה תמלי:

לי ואין לו ובכולם [ט] אע"פ שאמרה בלבי היה להתקדש לו אע"פ כן
 אינה מקודשת. וכן היא שהמעתה: (ר) האומר לשלוחו צא וקדש לי אשה פלונית במקום פלוני
 והלך וקדשה במקום אחר [ו] אינה מקודשת. הרי היא במקום פלוני וקדשה במקום אחר הרי זו
 מקודשת: (ה) המקדש על האשה ע"מ שאין עליה נדרים ונמצאו עליה נדרים אינה מקודשת.

האם איהר נגארת אונ עם איז קעקער וויא ער
 האט נגארת ווערט ויא מקודש צו איהם: ג על מנת
 שאין כהן ונמצא לו איינער נאנט צו אאשה דוא
 זאלקס צו מיר מקודש ווערען אויף דעם תנאי אז
 איך בין אפאן אונ עם איז גיפונען גינארין ער איז
 אלוי, אדער ולי ער האט גיזאגט צו די אשה דוא
 זאלקס צו מיר מקודש ווערען אויף דעם תנאי אז
 איך בין אלוי ונמצא כהן אונ עם איז גיפונען גינארין
 ער איז אפאן גיין ער האט גיזאגט צו די אשה דוא
 זאלקס צו מיר מקודש ווערען אויף דעם תנאי אז
 איך בין פון דיא נגעונים וואס שמיים איז ספר
 יהושע קפיטל טז ונמצא במדבר אונ עם איז גיפונען
 גינארין ער איז אממור במד ער האט גיזאגט צו
 די אשה דוא זאלקס צו מיר מקודש ווערען אויף
 דעם תנאי אז איך בין אממור ונמצא נתיב אונ עם איז
 גיפונען גינארין ער איז אגרתו בן עיר ער האט גיזאגט
 צו די אשה דוא זאלקס צו מיר מקודש ווערען אויף
 דעם תנאי אז איך וואהן אין אקלינגע שטאט נמצא
 בן כהן אונ עם איז גיפונען גינארין ער וואהנט אין
 אגרוסקע שטאט בן כהן ער האט נאנט צו די אשה
 דוא זאלקס צו מיר מקודש ווערען אויף דעם תנאי
 אז איך וואהן אין אגרוסקע שטאט נמצא בן עיר אונ
 עם איז גיפונען גינארין ער וואהנט אין אקלינגע
 שטאט על מנת שביתי קרוב לפרחי ער האט גיזאגט צו
 די אשה דוא זאלקס צו מיר מקודש ווערען אויף
 דעם תנאי אז מיינ שמוב איז נאנט צום באר הנמצא
 דייק אונ עם איז גיפונען גינארין דוא שמוב איז
 זייט פון באר רחוק אדער ער האט גיזאגט צו די
 אשה דוא זאלקס צו מיר מקודש ווערען אויף דעם
 תנאי אז דוא שמוב איז ווייט פון באר הנמצא קרוב
 אונ עם איז גיפונען גינארין די שמוב איז נאנט
 צום באר על מנת שיש לי בת או שפחה גדלה ער האט
 גיזאגט צו דיא אשה דוא זאלקס צו מיר מקודש
 ווערען אויף דעם תנאי אז איך האב אמאמקער,
 אדער ער האט גיזאגט צו די אשה דוא זאלקס צו
 מיר מקודש ווערען אויף דעם תנאי אז איך האב

(ה) תצא שלא בבתובה . לחמר חי אפסי בלשה דנרתי
 חלל גיטא בעיה מספק כיון דלא פירס דלמח דעתיה נמי
 חלרתי: הפורס לים בבהנים . מפורס ככתובות:
 (ו) סבלונות . לזיונות . וזיונות (ה) סדרך חתן שלחו
 לרסותו : אינה מקודש' .
 ולא אמרין יודע היה שאין
 קידושין קדושין ונמר ושלם
 סבלונות לסס קידושין חלל
 חמין מחמת קידושין
 הרשטוסים שלה : וכן קמן
 שקידש . ושלא סבלונות
 משנהגיל : (י) אינן
 מקודשות . דח"ק ואשה חל
 אחוזה לא תקח לגרור בשעה
 שנעשו צרות זו לזו אין לך
 לקוחין ואפי' בלחת מזה וה"ה
 לכל שאר עריות שיש בהם
 כרת שאין קידושין חופסין
 חללתיה ומקדתי ושלכן היתה ועל שבעית היתה משום הכי
 הכשים מקודשות חלל שאין חיות מקודשות חלל אם לא היתה שבעית הוחיל ושלכן היתה לא היו
 קידושין חופסין בלחת מהן ודוקא בגזל שלפי יאוש בעלים אמרין דלא הוא קידושין חלל במקדש בגזל שלאחר יאוש
 קידושין קדושין . ושבעית נתי שהמקדש כפרות שבעית מקודשת ולא חמרי' חין מוגזל לזכות כהן חלל כיון שזכה
 בהן ממות הס לכל דבר ושעמי' נמי שאשה נעשית שליח לחברתה ואפי' במקום שנעשית לה לרה וזע"ג דבכל עדות
 ששאלה כשרה לה אין הכרה כשרה לה שליחותה מיכו כיון דעבדא עבדלא דהא הכא בקידושין הללו נעשית צרות ע"י
 זו שקבלתה חין חיות מקודשות חלל נכרות מקודשו' ומתני' מיתרלא בש"ס חליבא דהלכתא הכי המקדש אשה
 ובתה זו אשה ואלוהיה שחיהן כלחת חיהן מקודשות חל חחת מאשה ובתה חחת מאשה ואלוהיה כיון שאמר לשחיהן
 חחת מכס מקודשת לי ולא פירס ללויה מהן מקדש וקבלה חחת מהן הקידושין על ידי חברתה (י) או שחיהן קבלו

[כ] נפחות כו' . ולכרעה דלי אשטותינן ש"ס אידי דקא כפיך
 מנוולא מיטה עמי חלל פחות מש"ס חילמ' יודע שאין קידושין
 חופסין נפחות עש"ס וכו' קא משדר סבלונ' לרעפאה דקדושין
 עשדר ולי אשענינן הני כפרתי משום דכין פחותם לפחות עש"ס
 לא קים לנו לא לכפי חלל קמן שקדס הכליודתינן שאין קדושי
 קמן כלום חילמ' כי קא משדר
 סבלונ' לרעפאה דקדושין קא
 משדר קמ"ג גמ' : (ס) ונגזל
 זה הסס מכיל וקוח ועל
 המשא עשולאים אוסס מיד זה
 ליד זה . כ"מ . והמקדש הוסיף
 וכן כעש"י סבלונ' מלריס מעל
 מלריס ומלל מעל בלי מחנה
 כמו וישא עשולוס פי' ויין
 מקדש : (י) ונגזל מסיך דתך
 קמ"ג בנו חמר זו השחתי
 ועכברלא חמרי' כל שחיוו בזה"ז
 חלל בכת אחת חיוו וגם מסיך
 דשאר עריות ולכיון דח"ק כל
 אשך וישא מכל המעצבות חללה
 ונכרתה וקובעו כל עריות כו' מין
 מנה . ופתי"ט : (י) וז"ל גס

(י) : ושלחה היתה . שעשעין מהא מתני' דהמקדש בגזל ואפי' בגזל דירה אינה מקודש' ולא חמרי' מדקבלתי
 חללתיה ומקדתי ושלכן היתה ועל שבעית היתה משום הכי הכשים מקודשות חלל שאין חיות מקודשות חלל אם לא היתה שבעית הוחיל ושלכן היתה לא היו
 קידושין חופסין בלחת מהן ודוקא בגזל שלפי יאוש בעלים אמרין דלא הוא קידושין חלל במקדש בגזל שלאחר יאוש
 קידושין קדושין . ושבעית נתי שהמקדש כפרות שבעית מקודשת ולא חמרי' חין מוגזל לזכות כהן חלל כיון שזכה
 בהן ממות הס לכל דבר ושעמי' נמי שאשה נעשית שליח לחברתה ואפי' במקום שנעשית לה לרה וזע"ג דבכל עדות
 ששאלה כשרה לה אין הכרה כשרה לה שליחותה מיכו כיון דעבדא עבדלא דהא הכא בקידושין הללו נעשית צרות ע"י
 זו שקבלתה חין חיות מקודשות חלל נכרות מקודשו' ומתני' מיתרלא בש"ס חליבא דהלכתא הכי המקדש אשה
 ובתה זו אשה ואלוהיה שחיהן כלחת חיהן מקודשות חל חחת מאשה ובתה חחת מאשה ואלוהיה כיון שאמר לשחיהן
 חחת מכס מקודשת לי ולא פירס ללויה מהן מקדש וקבלה חחת מהן הקידושין על ידי חברתה (י) או שחיהן קבלו

גיטאון פון זאכין זיא זיא פון זיי קיין הנאך האבין
 אינה מקדשת איז זיא גיט מקדש גיטארין גיטת ספס
 ער האט מיט איהר חתונה גיהאט אונ האט גאר
 גיט גירעט מיט איהר פון גררים ונמצא עליה גררים
 אונ עם איז גיפונען גיטארין אז זיא האט אנדר
 גיטאון געא שלא בגתובה גייט זיא ארום פון מאן מיט
 אנגט אונ געקמט גיט דיא בתובה על גיט שאין עליה
 מיטין ער האט איהר מקדש גיטוען אויף דעם הנאי
 אז זיא האט קיין פעלער ונמצא בה מיטין אונ עם
 איז גיטוען גיטארען זיא האט פעלערס אינה
 מקדשת איז זיא גיט מקדש גיטארען גיטת ספס ער
 האט מיט איהר חתונה גיהאט אונ האט גאר גיט
 גירעט מיט איהר וענין פעלערס ונמצא בה מיטין
 אונ עם איז גיפונען גיטארען זיא האט פעלערס
 געא שלא בגתובה גאר זיא ארום גיין פון מאן מיט
 אנגט אונ געקמט גיט דיא בתובה כל המיטין הפיסיים
 גיפניס פופלין גיטש אעל פעלערס וואס די פהנים
 גוערין דורך זיא פסול זיא זאלין גיט גארען
 גאודה דיא עבודה . מאכין פסול זיא אשה דיא
 קדושין זאלין גמל געבן : ו הפקדה שיה גיטש גשה
 פרוסה אייגער האט גיזאנגט צו צווייא ווייבך איהר
 זאלט צו מיר מקדש ווערין מיט דער פרושה .
 קמט אויס אויף יעדע אשה אהאקבע פרושה או
 אשה חחת פחות משה פרוסה אדר ער האט גיזאנגט
 צו אשה דו זאלקט צו מיר מקדש ווערין מיט

מלכ ס' נלכ כלי היתקין דמ'ת דמלכות דב'ת'ה השתמא
 רמ רב טובי בר רב קיסנא רבא תנן כל העושה
 מצוה אחת מטיבין לו עשה אין לא עשה לא
 ורמינהו ישב ולא עבר עבירה נוהגין לו שכר
 כעושה מצוה. א"ל התם כגון שבא דבר עבירה
 לידו וניצול הימנה. כי הא דר' הנינא בר פפי
 תבעיה ההיא מפרזנית' אפר מלתא ומלי נפשיה
 שיחנא וכיבא עכרה היא מלתא ואהסי ערק משא
 בהתא בי בני הו עיילי בהרין אפילו ביממא
 הו מיהוקי למחר אמרו ליה רבנן מאן נשךר א"ל
 ב' נושאי קיסר שמרוני כל הלילה אמרו ליה שמא
 דבר עוהו בא לידך וניצלת הימנו דהנינן כל הבא
 דבר עוהו לידו וניצול הימנו עושין לו נס. גבורי
 וחברוי רבי צדיק תבעיה ההיא מפרזניתא אמר
 איכא דבר שמא אמר לה מאי נפקא מינה דעביד
 ויתובי כגויה אמרה ליה האי אמר לה דעביד
 רמי בב סידי בר רב קיסנא לרבא רב טובי דער וזהו פון
 רב קיסנא האם גיפרענט בייא רבא פון מיר
 האבין גילערניט כל העושה מצוה אחת כסיבין לו דער
 וואס מוט אפילו נאר איין מצוה, מוט קען אים גוטס
 אויף די וועלט עשה אין אז ער האט גיטאן אמצוה
 מוט קען אים גוטס לא עשה לא אז ער האט קיין מצוה
 גיטאן מוט קען אים קיין גוטס ורפינה אידן וועל דיר
 פן רענין אקשאן מיר האבין גילערניט ישב ולא עבר
 עבירה אז ער איז גינעסן אונ האט קיין עבירה גיטאן
 נאכדין לו עבר כעושה מצוה גיט קען אים שכר גלייך ווי
 ער וואלט גיטאן אמצוה, ועין מיר דאך אפילו קען
 מוט קיין מצוה אז קען מוט נאר קיין עבירה גיט קען
 אויף שכר אפר ליה האם רבא גיזאנט צו רב טובי ההם
 נטו שבא דבר עבירה לידו וניצול הימנה דארמין שמעקסט
 אז אעבירה איז גיקומען צו אים, אונ ער האט די
 עבירה גיקענט קאן אונ ער איז גינעקעט גיזארין,
 ער האט זיך גישמארקט אויף דעם גער האגע אונ
 האט זיך עבירה גיט גיטאן, גיט קען אים שכר גלייך
 ווי ער וואלט גיטאן אמצוה פי הא דרבי הנינא בר פפי
 תבעיה ההיא מפרזניתא אנרעפין האט אקאל גיזאנט צו
 רבי חנינא ער זאל מיט איר מונה זיין אפר מלתא ופל
 נפשיה שחינא ורבא האם רבי חנינא גיזאנט אפאר
 ויערטער איז ער גיזארין פול מיט מפות אונ צרעת
 עבדה חיא מלתא האם זיא גיטאן אונא וואס איז ער
 קעונגט גיזארין עק משא בהתא בי בני איז רבי חנינא
 אנטלאפן אונ האט זיך פעהאלטן אין אבאר די
 הו עיילי בהרין אפילו ביממא אויב אין דעם באד זענען
 אריין גיזאנען צוויי קענטשין אפילו ביי טאג הו
 סחימי פלעגן זיי גישעדיגט ווערן פון די שרים וואס
 פלעגין דארט זיין למחר צו סארגין אפילו ליה רבנן האבין
 דיא רבנן גיזאנט צו רבי חנינא מאי נשךר ווער האט
 דין געהיט אין די באד וואס דו ביזט גיט גישעדיגט
 גיזארין פון די מויקים אפר ליה האט רבי חנינא גיזאנט
 צו די רבנן שני נושאי קיסר שמרוני פי הלילה צוויי שרים

ההם שבא דבר עבירה לידו. ההוא יכח ולא עבר
 עבירה דקאמר ועל שכר עבירה כח לידו וכפה
 יצרו ולא עבר לון מצוה ויתרה מו: תבעיהה. לונות:
 משא. נשמן: הו מרוקי. שמלון בו מוקין: כגון ר'
 צדוק. כגבש כח לנוף יצרו להתנבר כחפלי קונו: אמר
 מאי נפקא מינה. דהא מילתא דלא מודתן לי אלה מחל
 עמך יכ לי למוד מכאן דעביד ליה הכוול ארמיית רחוי
 למחל עמך: שגרת תנורא. אוחה ארמייה דסיקא את
 התנור ללות דבר הסמא סס וואס גדולה היהת שתי יכול
 ליפטר ממנה ומסור בידה להרוג: קא מנחא ליה. לחמו
 עלי בתומו: נפיל בהא. כחור סל יניהם: אי ירעו. אלו
 ידעתי

כח עושי דברו לשמוע בקול דברו כגון רבי צדוק
 כח חילש לי לבאי ולא מצינא איכא מירי למיכל אל'
 הא אקיל לה שגרת תנורא קא מנחא ליה מלך
 ויתובי כגויה אמרה ליה האי אמר לה דעביד
 רמי בב סידי בר רב קיסנא לרבא רב טובי דער וזהו פון

וואס פראגין דעם קיסר האבין מיר געהיט אנאנען
 נאכט אפר ליה האבין דיא חקמים גיזאנט צווי רבי
 חנינא שפן דבר עוהו בא לידך וניצלת הימנו סאמער איז
 צו דיר זעקוקען אעבירה פון זנות אונ דוא ביזט
 גירעקעט גיזארין פון איר דהינן מיר האבין גלערניט
 כל הבא דבר עוהו לידו וניצול הימנו עושין לו נס דער קענטש
 וואס צו אים איז גיקומען אעבירה פון זנות אונ ער
 איז גירעקעט גיזארין פון איר מוט קען אים אנס
 עם שפייט אין פסקא נבדו: כח עושי דברו לשמוע בקול דברו
 די וואס זענען שטארק אין פס זיי מוהען זיין געדי רייד
 צו הערין די שטימע פון זינע רייד כתיב ויבן צדוק
 התבין אזוי ווי רבי צדוק אונ זינע חברים רבי צדוק
 תבעיה ההיא מפרזניתא אנרעפין האט אקאל גיזאנט צו
 רבי צדוק ער זאל מיט איר מונה זיין אפר ליה האם
 רבי צדוק גיזאנט צו די מפרזניתא חילש לי לבאי ולא
 עביד איר מיר שוואך אונ אידן קען גיט
 איצט מאן זיין ווילען איכא מירי ליפיל סאמער איז
 דא עפעס צו עסין אפיה ליה האם די מפרזניתא
 גיזאנט צו רבי צדוק איכא דבר סמא עם איז דא צו
 עסין אבער מרפוא אפר ליה האט רבי צדוק גיזאנט צו
 די מפרזניתא מאי נפקא מינה וואס איז דער חילוק
 דעביד הא אקיל הא דער וואס מען מונה זיין קען עסין
 מרפוא שגרת תנורא קא מנחא ליה וי האם גיהייצט
 אאוויבן אונ האט אריין גיליינט אינווייניג די מרפה
 פלייש צום פראמין פליק יתיב בניה אוי ער אריין
 גיזאנען אין אויבן אונ האט זיך גינעקעט אינווייניג
 אפר ליה האט די מפרזניתא גיזאנט צו רבי צדוק
 מאי הא וואס איז דאס וואס דו ביזט אריין גיזאנען
 אין אויבן אפר ליה האם רבי צדוק גיזאנט צו איר
 דעביד הא נפיל בהא דער וואס איז מונה פלמט אריין
 זיין דעם ברענענדיגען גיהנם אפיה ליה האט די
 מפרזניתא גיזאנט צו רבי צדוק איכא מירי שפיה חיא לא
 צירידיק ווען אידן וואלט וויסען אז דאס איז ביי איה
 אזוי אנרויסע עבירה וואלט איה דין גיט קעזער

יעדתי שמור עליכם הדבר כ"כ: דיקולי. שלים שנים ומנותם עם פלכיהן: אמתרחן. שהייתו במקום אחר רמוק חרבע מלות פרסה: לאו עניותא. אם לא הענייתם לא הוצרכתי להיות עוסק במלחמת שנים: שיפא. אם כלי: דיגרי. והנשים:

ידעתי שמור עליכם הדבר כ"כ: דיקולי. שלים שנים ומנותם עם פלכיהן: אמתרחן. שהייתו במקום אחר רמוק חרבע מלות פרסה: לאו עניותא. אם לא הענייתם לא הוצרכתי להיות עוסק במלחמת שנים: שיפא. אם כלי: דיגרי. והנשים:

גיועו, וואלט איה דאם פון דיר גוט פערלאנגט רב פהגא היה קמפון דיזלי רב פהגא פלעגט פארקויפין קערפליך קלייע וואס ווייבער לייגין אריין אינר ווייניג ויייערע שפריק פעציונג חכמתיה התיא פארוניקא קט ארבעסין גיואנט צו אים ער; ואל מיט איר סונה זיין אמר לה האם רב פהגא גיואנט צו די פארוניקא איזיל איקשים נפשאי איה וועל גיין אונ וועל מיה אנה צירען פליק וקאמפלאנדא אפראטא איז ער ארויף גינאנה עין אויף דעם דאך אונ האט ניד אפאפע געווארפן פון דאך אויף די ערד אמת אליה פגליה איז גיקומען אפרוה אונ האט אים גיחאפט אין דערלופטן ער זאל

גיועו, וואלט איה דאם פון דיר גוט פערלאנגט רב פהגא היה קמפון דיזלי רב פהגא פלעגט פארקויפין קערפליך קלייע וואס ווייבער לייגין אריין אינר ווייניג ויייערע שפריק פעציונג חכמתיה התיא פארוניקא קט ארבעסין גיואנט צו אים ער; ואל מיט איר סונה זיין אמר לה האם רב פהגא גיואנט צו די פארוניקא איזיל איקשים נפשאי איה וועל גיין אונ וועל מיה אנה צירען פליק וקאמפלאנדא אפראטא איז ער ארויף גינאנה עין אויף דעם דאך אונ האט ניד אפאפע געווארפן פון דאך אויף די ערד אמת אליה פגליה איז גיקומען אפרוה אונ האט אים גיחאפט אין דערלופטן ער זאל

וזהר (אמור דף צא ע"א) ת"ה דאצילות יוד האווא הא

רבי היא פתח (אופטום ה) י"י גלחך בשעיר בערך מסדה ארום חרץ רעבה גם שנים נעשו. ת"ה זכאן אינון ישראל בעלמא דא ובעלמא דחאי קדש'ה הדרשי בהו ואינון מתדבקין ביה וחקרון קדישין עם קדוש. וכן עד סלקין לון לדרנה דלוח דחוקי קדש דכתבי (רומיה ב) קדש ישראל לוי רבסית תחאסיה כמה לחוקימא דהא ישראל מתמסא ווימן מתדבקין ביה בשמיה ורשימין בשמיה ואינון דליה כד"א (שמאל ב ו) ומי כעמך כישראל גוי אחד כלרץ ועממין לא מתדבקין ביה ולא חולין בנימוסיה ורשימא קדישא חעדומו מיכיה עד דליקין מתדבקן בספרא חמר'ה ללא קדישא. ות"ה כשתה דכעי קב"ה למיבה אורייתא לישראל ומי בה לנני עשו חמר לון בשאן חתון לקבלא אורייתא. כההיא שעתא חרנינה ארעה קדישא ובעל לאעלא לטוקבא דההומא רבה. חמרה קמיה מחרי דעלמא פאטורא דהדורו (כ"א דעלמא) חרי חלפי שין עד לא חסברי עליה: קלטימא קני (ג"א קליטמא נו ג"א אודמן קמי) ערלין דלא רשימין בקיימא. חמר לה קד"ה חורסייא חורסייא ייבדון חלק אומיין כותיביה אורייתא לח דאורייתא לא חתויבית (בגין דלוייה קיימא קדישא) חלל בלאתך בשעיר בערך מסדה ארום חרץ רעבה ודאי בגין דאורייתא לא חתויבית דכתיב (דברים ז) וזאת התורה גו'. משקר בניאום דכתיב (שפיה דג) וכל בניך למודי וי' ולא חרוא וכתוב (שם ה) חתום תורה כלמודי אינון ולא חרוא. משקר בכחויבים דכתיב (תהלים עה) וקדש עדות בעקב וחרוא שם בישראל. וכתיב (שם קנ) חך דקייים יודו לשמן. חתום דקייים דח דקיי וכו' דמחן דלא חתנור ולא עליל בקיומא דלכוון לא יודון לשמיה קדישא דלוח בנייה אורייתא. ח"ר חילל כיון דלחגלי קב"ה על סורח דסיני למיבה אורייתא לישראל שכינת ארעא ותבת בנייהא חכ"ד (שם עו) חרץ יראה וקרעה. ת"ה בר נש דלחילוד לא חתמא עליה חילא דלעילא עד דלחנור כיון דלחנור חתער עליה (רוחא) חתערותא דרוחא דלעילא. וכו' לחתמקא בחוריתא. חתער עליה חתערותא יתיר. וכו' ועביד פקודי אורייתא. חתער עליה חתערותא יתיר. וכו' חתמסב וכו' חילוד בני ואלוד לון חרהוי דמלכא קדישא חו כדן הוא חלס שלים. כלל:

הרכה פסקה

יוסף לחק

מוסר

הרמב"ם הלכות חמלה פרק ג (א) הפלת הערב אע"פ שאינה חובה. המתפלל אחר זמנה מתחלת הלילה עד שיעלה עמוד השחר. וחפלה בעילה זמנה כדי שישלים אותה סמוך לשקיעת

(א) הפלת הערב אף על פי שאינה חובה דיי חפלה מעריב אפילו עם איז קיין רוב מען זאל דאוונען מעריב. פון דעקסוועגינן הפתילא אויה דער וואס וויל דאוונען מעריב איז זמנה פתחלה חילוק דיי צייט צו מעריב דאוונען הייבט זיך אן פון אנהייב נאכט עד שיעלה עמוד השחר. ביז דער קארגינשפערין קוקט ארויס אויף דער וועלט ופחלה געליה זמנה כדי שישלים אותה סמוך לשקיעת חמלה (וען מען דאווינק

יכול לצאוד בו יסכול עבדו יהודי כמו חו כג עבדו יקל עליו
 להעבירה מאנו ועוד ככלדס כל לטבס מטייען לו מן השמים
 יאס יכרה חס ככס חס ככס ככס חס ככס חס ככס חס ככס חס
 גדלי אכבוס דיו ככס חס ככס חס ככס חס ככס חס ככס חס
 ככס חס ככס חס ככס חס ככס חס ככס חס ככס חס ככס חס
 יאכס חס ככס חס ככס חס ככס חס ככס חס ככס חס ככס חס
 יפס לטס חס ככס חס ככס חס ככס חס ככס חס ככס חס ככס חס

החמה : (ב) המתפלל תפלה קודם זמנה לא יצא ידו
 חובתו וחורו ומתפלה אותה בזמנה. ואם התפלל תפלה
 שחרית בשעת הרחוק אחר ששלה עמוד התפלה יצא .
 ויש לו להתפלל תפלה ערבית של לילה שבת בע"ש
 קודם שתשקע החמה . וכן תפלה ערבית של מוצאי
 שבת בשבת לפי שהתלה ערבית רשות אין מדרקדן
 בזמנה ובלבד שיקרא ע"ש בזמנה אחר צאת הכוכבים :
 (ג) כל מי שעבד עליו זמן תפלה ולא התפלל במזמ
 מור משלים אותה תפלה בזמן תפלה הסמוכה לה

אין לו חקנה ואינו משלים . בשינג או שהיה אנוס או
 וכקודם תפלה שזמנה ואחרית מתפלל את התשלומין :

נעילה אין די צייט מען זאל אויסלאמין די תפלה
 נאנט צו זונן אונטער נאנג : (ב) התפלל תפלה קודם
 זמנה או מען דאווינט אהתפלה פאר די צייט לא יצא
 ידו ויהיו האם ער גיט בצאהלמט דעם חוב פון דיא
 תפלה יהודי ויתפלל אותה בזמנה אונ ווען עס קומט
 די צייט פון די תפלה כמו ער נאך אפאר דאוונגען
 ואם התפלל תפלה שחרית בשעת הרחוק אחר ששלה עמוד
 השחר יצא אונ אויב ער האט געוואקסט אז שפעטער
 וועט ער גיט קענען דאוונגען דריבער האט ער גע
 דאווינט דיא תפלה שחרית נאכדעם וויא דער
 מארגניגשערין אוי שוין ארויסגעקומען לייכטיג .
 האט ער יוצא גיווען מיט די תפלה אונ אפילו ער
 האט שוין שפעטער יא געקענט דאוונגען נאך
 אפאהל שחרית . דארף ער שוין גיט דאוונגען ויש
 לו להתפלל תפלה ערבית של לילה שבת בע"ש קודם
 שתשקע החמה אונ מען מען דאוונגען דעם מעריב פון
 שבת ביא נאכט . ערב שבת פארין נאכט איידער
 די זונן גייט אונטער וכן תפלה ערבית של מוצאי שבת
 בשבת אונ אזוי מען מען דאוונגען דעם מעריב פון
 מוצאי שבת אונ שבת פארין נאכט לפי שתפלה ערבית
 רשות וייל דאס מעריב דאוונגען אוי דאך נאר וויא
 מען וויל . אונ אז מען וויל גיט דאווינט מען גיט
 מעריב אין געדאןן זמנה דריבער קומט מען גיט
 פונקטליך אויף די צייט ובלבד שיקרא קריאת שמע בזמנה
 אחר צאת הכוכבים נאר קריאת שמע כמו מען לייגעגען
 אין די צייט נאכדעם וויא שפעטער ווערן גיווען :
 (ב) כל מי שעבד עליו זמן תפלה ולא התפלל בזמנו
 מענטש וואס ביא איהם אין ארבערענגאנגען די
 צייט פון דאוונגען אונ ער האט גיט געדאווינט
 ווייל ער האט גיט גיוואלט דאוונגען אוי לי תפלה וימי
 משלים קען ער שוין גיט פארקומען די זאך אונ קען
 שוין גיט בצאהלן די תפלה בשעת או שעה אנוס או
 פריד אז ער האט פארנעסן צו דאוונגען . אדער עס
 אין גיווען אזוי אונך וואס ער האט גיט געקענט
 דאוונגען . אדער ער אין גיווען פארנומען אין אזוי
 אנגעשעט וואס ער האט גיט געקענט דאוונגען

משלים אותה תפלה בזמן תפלה הסמוכה לה נאל ער
 תפלה נאך די וואס גיווען ולמשל ער האט פארפעלט
 מעריב צוויי שמונה עשרה'ס וקודם תפלה שזמנה
 תפלה וואס איצט אין די צייט נאכדעם דאווינט ער די
 ערשטע שמונה עשרה אין פאר מעריב .

בצאהלן די תפלה ווען ער דאווינט די אנדערע
 פארפעלט צו דאוונגען מנהג . זאל ער דאוונגען צו
 ואתרית התפלה את התשלומין פאר דאווינט ער דיא
 תפלה וואס איצט אין די צייט נאכדעם דאווינט ער די
 ערשטע שמונה עשרה אין פאר מעריב .

ויפתח לילדיו כ"ש שיתפלל להם לנכחם ולתלמידיהם וכן העבירה ולא יקנה להם נשמה קיימת ליום הדין כי כל העבירות שבזמן שגשג בהם כל ימיהם ואלה מנאמרו ומוליקתו ליום הדין שפלא יפעלו אלהות דרכם :

מדת המדות ומדת הכבוד והכבוד אדם מן העבירה מוסר ימנע אדם עליו ויבא לידו קרי ואלוהים יין יומה מן הכלוי מפני שהיו נוקם את נכבו והכבוד נאמרו ה' שנאמר וזאת יין ומימי יקח נכ. ואם נהיה עבירה לידו יתפלל ככל לבו לנכחו שיילוו. יענה כצדקה יסורין על האדם לפי שעה ילום ויבכה

דין אינו אויף אלע. ערשער מעג מען טראכטן די רייד פון דיא תורה, נאר אין אקרויץ (אקאר) אונ אין אביה הפסא קאר מען גיט טראכטן די רייד פון די תורה להפריש אדם מן העבירה מוסר אקבער אפ שיידין אקענטשן פון אעבירה מעג מען טראכטן די רייד פון די תורה אויף אמאוסין ארט אויף ויפגן אדם עצמו מלבוש ליד קרי דער מענטש ואל זיך פארר מיידן פון אעלכע זאכן וואס וועט אים בריינגען צו קרי ורע לבטלה ומלשמות ה' יתר מן הראוי ער זאל גיט טרינקען וויין מעהר וויא מען דארף טרינקען מפני שהיא לוקח את לבו ומסור מאחרי ה' ויביל דאס וויין נעמט צו זיין הארץ אונ עם קערט איהם אפ פון נאם שגמיר וויא עם שמיים אין פסוק ונת ה' ויתירש יקח לב די תורה וואס דער מענטש אועק צו מנהג זיין אונ וויין טרינקען דאס געמט אועק פון דעם מענטש זיין הארץ וזיין שכל וואס גאר געביר ליד אויב עם איז געקומען צו איהם אעבירה יתפלל ככל לבו לנכחו ויפגן אדם מען מיט זיין נאנצע הארץ צו נאם ער זאל איהם רעמטן פון

אמור יום ד תורה

אונקלוס

לחם שק מלח ד"א יהוד נפשי יה יהו יהודה ריח יוד הא ואו הא נשמה יהוה חיה יחיה ו דמלי וו אל שם בן שבעשה בניקוד חולם :

מו וכליל יי עם משה למימר : יי מליל עם אהרן למימר גבר מבנה קדריהו די יהא ביה מומא לא יקר לקרבה קרפן אלהיה : יי ארי ת"א איש מזרע . מלין כד :

מו וכליל יי עם משה למימר : יי מליל עם אהרן למימר גבר מבנה קדריהו די יהא ביה מומא לא יקר לקרבה קרפן אלהיה : יי ארי ת"א איש מזרע . מלין כד :

רעת וקנים מבעלי התוספות (יו) אכר יסיה בו מוס לא יקר . ימנע מפני דמסת קרושין קרל הכי נותן לו את כריי . טום לומר כשהוא טלם ולא כשהוא חסר מימוק ליה מכהל ו"ט :

רש"י (יו) אכר יסיה בו מוס לא יקר . ימנע מפני דמסת קרושין קרל הכי נותן לו את כריי . טום לומר כשהוא טלם ולא כשהוא חסר מימוק ליה מכהל ו"ט :

בז"מ למע לא יסיה לעיל דכתיב לחם חלהים סם מקריב וסיא קודש . ו"ל דלפיל ה"ה סה דקט לחם ונ' קלו על לחם הפסח שהיה כסיוול ככל סה כתיב לא יקר להקריב ונ' להקריב ל"ל

בז"מ למע לא יסיה לעיל דכתיב לחם חלהים סם מקריב וסיא קודש . ו"ל דלפיל ה"ה סה דקט לחם ונ' קלו על לחם הפסח שהיה כסיוול ככל סה כתיב לא יקר להקריב ונ' להקריב ל"ל

פירוש לתורת אלהים אויף דור דורות אשר וואס וועט זיין אין דעם מענטשין אפגעלער לא יקר זאל ער גיט גיגענהען להקריב צו מקריב זיין דיא קרקנות פון זיין נאם : מצות השם אשר יהיה בו מוס ונ' . ודאס זענען צוויי מצות לא תשחט , דער בוך ויאם האם אבייבגען פעלער פאר גיט סאורן יי עטרה אין ב"ה הקדש , אונ דער בוך וואס האם אפעלזר וואס :

פירוש לתורת אלהים אויף דור דורות אשר וואס וועט זיין אין דעם מענטשין אפגעלער לא יקר זאל ער גיט גיגענהען להקריב צו מקריב זיין דיא קרקנות פון זיין נאם : מצות השם אשר יהיה בו מוס ונ' . ודאס זענען צוויי מצות לא תשחט , דער בוך ויאם האם אבייבגען פעלער פאר גיט סאורן יי עטרה אין ב"ה הקדש , אונ דער בוך וואס האם אפעלזר וואס :

כַּל־אִישׁ אֲשֶׁר־בּוֹ מוֹם לֹא יִקְרָב
 אִישׁ עוֹר אוֹ פֶּסַח אוֹ תָרֶם אוֹ שָׂרוּעַ:
 אוֹ אִישׁ אֲשֶׁר־יְהִי בּוֹ שֶׁבֶר הַגֵּל
 אוֹ שֶׁבֶר יָד: אוֹ אִיגָבֵן אוֹ יָדָק אוֹ
 תַבְלָל בְּעֵינָיו אוֹ גֶרֶב אוֹ יִקְפַת אוֹ
 מְרוּחַ אֲשֶׁךְ: כֹּא כַל־אִישׁ אֲשֶׁר־בּוֹ
 מוֹם מוֹרַע אֲהָרָן הַכֹּהֵן לֹא יִגַּשׁ
 לְהַקְרִיב אֶת־אִשֵּׁי יְהוָה מוֹם בּוֹ
 אֶת לַחֵם אֱלֹהֵיו לֹא יִגַּשׁ לְהַקְרִיב:

כל גבר די ביה מומא
 לא יקרב גבר עויר או
 חזיר או חרים או שרוע:
 ים או גבר די יתיביה תבר
 גלא או תבר ידא:
 כ או גבין או דוקא או
 חילין בעיניה או גרבן
 או חוון או מרים פחדין:
 כאכל גבר די ביה מומא
 מורעא דאהרן כהנא
 לא יקרב לקרבא ית
 קורבניא דיי מומא ביה
 ית קורבן אלהיה
 דא יקרב לקרבא:

כבודות לס מנ: או חכלל. כבודות לד מד: בעיניו. שם מד: או גרב. כבודות מא מנ: או מרוח מאס. שם מד: כל איש אשר בו מום. שם: רש"י

בו מום לא יקרב. אינו דין ג שיקרב כמו (מלאכי ה) הקריבוהו נח לפתחן: חרם. משוממו שקוע בין שתי העינים כמולה שתי עיניו ד כהתח: שרוע. סחדה מליכריו גדול מהכריו עיניו אחת גדולה ועינו אחת קטנה או שוקו אחת ארוכה ה מהכרתה: (כ) או גבן. שגבתי עיניו שערן ארוך ושוכב: או דק. שיש לו בעיניו דוק שקורין טיל"א כמו (ישעיה מ) הגועה כדוק: או תבלל. דבר המגלגל את העין כגון חוט לבן הנמשך מן הלבן ופוסק בעירא שהוא עוגל המקיף את השחור שקוראים פרופיל"א והחוט הזה פוסק את העתל וכנסם בשחור ותרגום חבלו חיליו לשון חלון שהוא דומה לחולעת אותו החוט וכן כבודה הכמי ישראל כדומי הכבוד הליון נהשו עיני: גרב וילפת. מיני שקין הם: גרב. זו ההרס שהיו בינם מכתשים וזמחון: ילפת. היא הזוית המגריית ולמה נקראת ילפת שמלפת

אלה פ"כ בכל הקרבנות של המזבחים מימי לכן היקרב יקרב כל מאלכל וכו': ג לחליב לא יקרב ל"ו דהא לעיל כתיב לא יקרב: ד י"ו משוממו שקוע סמוך לעיניו פד כשכרואל כהנול שר עיניו אין מוטמו ממשכח מלכחול שמתיקוחי ומד כתיבא אחת: ד ואל"ל היינו ססח ד"ל פסח מיירי שדכריו כשאל כל אדם אך שוק א' יומד קורה אלב שרוע הוא להסוך ד כל איכריו כשאל הכרים שג אדם אך שוק א' הוא יומד חיון ולי שרוע הוא מל כי קנה המעט מהשחמט: ז כ"ל שיש לו כתיב חלון או כתיב נחשו לו כדכריו של עובד בעיניו יש שגורסין חלון נחשו עיניו כ"ל שיש לו כתיב חלון או נחשו עיניו ו"א עובד דדךך של נחשו שדכר את עצמו ועיניה הוא ל' כדכר הוא דכר אהד: י פחדין סי' כג"ס: ח דאל"ל כל איש אשר בו מום וגו': ט ואל"ל לעיל כתיב איש מוזקך לדויתום אשר יהיה בו מום וגו': טו ואל"ל כס"י ט"ז זה לעיל וע"ק דלכן מפרס כל מאלכל ולעיל פירש דוקא מאלכל אלהיו. י"ג לעיל מדכר בקרבן חמדין דהם קדשים לחם שההרן לחמי לחשי והכל מדלכי בקדשי קדשים וה"ל דלג מקרי נחשו לכן פירש כל מאלכל קרוי לחם:

וזמחון אחר קורא לגרב שהיו הלח מבוזן ויבש מפנים קורא לילפת גרב וכושהו' סמוך אלל ילפת קורא לתרם גרב כך מסור' (כבורו' מד): מרוח אשך. לפי החרגו' מרים פחדיו ז שפחדיו מרוססים שבינים שלו כחומין. שפדן כמו (איוב מ) גידיו פחדיו ושרגו: (כא) כל איש אשר בו מום אס עבר מומו כשר: לחם אלהיו. כל מאלכל מ קרוי לחם:

אָדָעֶר אֲדָרַעֶר גְּרִינֵד פֶּאֶרָה או ילפת אווייבֶע גְּרִינֵד או אָדָעֶר פִּירִיה אֲשֶׁה וואס זיינען פֶּצִים זענען צוא קוועצט: (בא) כל איש אימיליכער מענמש וואס האם אפעלער אפילו אאנגדער פעלער פירד וואס דער מענמש איז פון דיא קינדער פון אהרן הכהן לא יגש להקריב זאלער גיט גינגעהען מקריב צו זיין דאס פייער אפער פון קאמ ווארום סיס בו עם איז אין איים דא אפעלער דרום לחם אלהיו די קרבנותו מעואזו מקריב צו קאמ לא יגש זאל דער כהן גיט גינגעהען מקריב זיין:

הואלת דעוים המתה וכו' לח מבוזן ויבש מפנים שז"ל (דברים כח) וזגרב וזכרב כשמוך גרב אלל חרם מסור' (כבורו' מד): מרוח אשך. לפי החרגו' מרים פחדיו ז שפחדיו מרוססים שבינים שלו כחומין. שפדן כמו (איוב מ) גידיו פחדיו ושרגו: (כא) כל איש אשר בו מום אס עבר מומו כשר: לחם אלהיו. כל מאלכל מ קרוי לחם:

(יח) כי כל איש ווארום אימיליכער מענמש וואס האם אפעלער לא יקרב זאל ער גיט גינגעהען מקריב זיין קרבנות איש אפענמש ער אפלינדער או פסח אָדָעֶר אהיינקעדירג או חיים אָדָעֶר ער האט איין איינגיפאלקנע נאז או שרוע אָדָעֶר ער האט אנרוים גליד: (יט) או איש אָדָעֶר אפענמש אשר יהיה בו וואס האט שבר הגל אצובראכענע פום אָדָעֶר אצובראכענע האנד: (כ) או גבו אָדָעֶר דיא האר פון זיינע ברעמען זענען נאנג לאנג או דם אָדָעֶר ער האט ארין הייפעל אויף דעם אויג או הפלל בעיני אָדָעֶר אשמראם אויף זיינע אויגען או גרב

מצות השם
 וואס נועם נעוונד ווערן. ווען דער פעלער איז דא פאר שר
 גים פאהרן די עבודה און ווען דער פעלער וועם נעוונד ווערן
 פגע ער פאהרן די עבודה:

מצות השם
 (יה) [כשי] [לאו] [כס]: זאל ויעבור כהן כעל מום עובר כל זמן
 שמסום בו שלמחי כי כל איש אשר בו מום לא יקרב וגו':

חבשיה בניה ד'א צבאות נפש צב צבא צבאות רוח יהוה נשמה דנצח אדני נשמה דהוד יהוה חיה יחידה
דנצחיה יהוה חיה יחידה דהוד אל שם בין שבעשית:

א וראשית פל בפורי כל וכל תרומת פל מפל
תרומתיכם לפנהים יהיה וראשית עריסתיכם תתנו
לפנהו להניה ברכה אל ביתה: ב פל נבלה וטרפה
מן העורף ומן הבהמה לא יאכלו הפנהים:
ג ובהפירכם את הארץ בנחלה תרימו תרומה
ליהוה קדש מן הארץ ארץ חמשה ועשרים אלף
ארץ ורחב עשרה אלף קדש יהוא בכל נבולה
סביב: יהיה מזה אל הקדש חמש מאות בחמש
מאות מרבע סביב וחמשים אמה מגרש לו סביב:
ד ומן המדה הזאת תמוד ארץ חמש ועשרים
אלף ורחב עשרה אלפים וברי יהיה המקדש
קדש קדשים: ו קדש מן הארץ הוא לפנהים
משרתי המקדש יהיה הקרבים לשרת את
יהוה והיה להם מקום לבתים ומקדש למקדש:

חמשה קרי

זביה ו'א מקדש קדש קדשין: ו קדשא מן ארעא הוא לכהניא די משמשין בבית מקדשא ביה
יבי וקריבין לשמשא קרם יי ויהי להון אתר שביק לבויה וקבשא למקדשא:
רשי

מצודת דוד

(א) וראשית. הראשית מכל הדברים כולם שנחנכו כנשלו והם
הכבושים: וכל תרומת כל. כל התרומות כולם בין דגן בין
קריש ויבאר: מכל תרומותיכם. מכל הדברים שאחס מיימים
להפריש מן תרומת: וראשית עריסתיכם. חלק ראשון מעיסם
עד שלא תחלו מעמיה ועל הכלה יאמר: להניח ברכה. באומר
אל יעז נכנסם בחת כל אלה לכהניו כי זה יהיה סיבה להשנות
בכרה בעתן ולא יחסר העושר כי עוד יוסף: (ב) לא יאכלו
הכהנים. פירשו ד"ל לפי שהכהנים להם מליקת חסותם הסוף
שהיה נכבד ומפיהם הולך לנהיבם על שם נבלות ועושותם שלא
שפ"ס רוב יחוקן הארץ נחמט ע"י הפלג גזל לכן אמר לשון
קרי: קדש מן הארץ. הפלג הזה יהיה קדש מעללות הארץ: ארץ. מצודה לצעדי: ורחב. מלשון הדרום: בכל נבולה. ר"ל
כל השטח היום מסביב: (ד) יהיה עום. מהשטח הזה יהיה מקדש ממנו חמש מאות וגו' יהיה תרומה סביב וזהו סר הכינים:
ימרו מזה הכתומה אם כאלוהים הם כקנים. לכן פי' ואמר וכן המדה הזאת ר"ל המדה שמוך את הר הכינים דהיינו כקנים.
וכמ"ש יומד את רכב הכיני קנס אמר (לשיל ע') וכו' המדה המורה האורך של חמשה ועשרים אלף וכו': וכו' כלפניו השטח
היה היה המקדש הוא הר הכינים שהיו קדש קדשים מול כל שטח הלועבה שהיא הנקלה קדש: (ו) קדש. כל השטח הזה הוא
קדש מעללות ספרין יהיה אל הכהנים וכו': והיה להם. השטח הזה יהיה להם על כתיב ומקום מוזמן על המקדש:

(כ) לא יאכלו הבהנים. ס"ד הואיל ואשחרי מליקה
לנבייהו כו': (ג) קודש מן הארץ. לנכות ביהמ"ק:
(ד) חמש מאות. לערך הר הכינים והמוחר לנתיים
לכהנים: (ו) לכהנים משרתי המקדש יהיה. העודף
על ת"ק על הר הכינים: ומקדש למקדש. ותי"ק על ת"ק
האלמנעית יהיו מקודשים למקדש:

גחשבו שפי"ה מחר להם משל חליין: (ג) ובהפירכם וגו'.
כספילכם ועם כי התלקה הכיול לא הויה פי' הפלג גזל. או יאמר זה כל' על הירושל ודדו"ל ביום אסח מפיל נחלות (ג"ב
קרי): קדש מן הארץ. הפלג הזה יהיה קדש מעללות הארץ: ארץ. מצודה לצעדי: ורחב. מלשון הדרום: בכל נבולה. ר"ל
כל השטח היום מסביב: (ד) יהיה עום. מהשטח הזה יהיה מקדש ממנו חמש מאות וגו' יהיה תרומה סביב וזהו סר הכינים:
ימרו מזה הכתומה אם כאלוהים הם כקנים. לכן פי' ואמר וכן המדה הזאת ר"ל המדה שמוך את הר הכינים דהיינו כקנים.
וכמ"ש יומד את רכב הכיני קנס אמר (לשיל ע') וכו' המדה המורה האורך של חמשה ועשרים אלף וכו': וכו' כלפניו השטח
היה היה המקדש הוא הר הכינים שהיו קדש קדשים מול כל שטח הלועבה שהיא הנקלה קדש: (ו) קדש. כל השטח הזה הוא
קדש מעללות ספרין יהיה אל הכהנים וכו': והיה להם. השטח הזה יהיה להם על כתיב ומקום מוזמן על המקדש:

כתובים משלי כז

לחשודק מיסור ומלכות דו"א שין דלת יוד נפש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהרונה נשמה דיסוד א אד
אדנ אדני נפש אדני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יו דו וז הו חיה יחידה דיסוד יהוה חיה יחידה דמלכות אל
שם ב"ן שבעשית:

א וסופקא דחלבי רעוי א ודיו חלב עזים ללחמה ללחם ביתה וחיים לגערותיה:
למכיליה ולימכיליה דביתה

מצודת דוד

דכריי פשוטים קלי העיון וחולל לעסוק כסם לפת תחלם כח
העיון ולגמד עם פי' אשל קלרם דעמו להשכיל דכריי עיונים
ומתים

פירוש ע"מ

א ודיו חלב עזים. יהיה לך די מחסורך חלב עזים למחלך
ולמכילי חבשי דימך וכו' ימלא חיים לעבודתך ולא ימותו
ערעב וכו' למשל לומר סף סף מנחת דכריים עיונים לאוד נס

א ודיו חלב עזים ללחמה ללחם ביתה און ודיו גריסם
למכיליה ולימכיליה דביתה

א ודיו חלב עזים ללחמה ללחם ביתה און ודיו גריסם
למכיליה ולימכיליה דביתה

אמור יום ד כתובים

תרגום

ב נסו ואיירדה רשע וצדיקים ככפיר יבמה: ג בפשע ארין רבים שריה ובאדם מבין ידע פן יאריה: ד גבר רש ועשק דלים ממך סוף ואין לחם: ה עובי תורה יהללו רשע ושמי תורה יתגרו בהם: ו אנשי-רע לא-יבינו משפט ומבקשי יהוה יבינו כל:

בידענהא נגדון: (ד) גברא מספניא העשוק למספני איה מסרא חביטא דלית ביה יתרון: (ה) דשבקין ניוסא משהבחין פרשעא ואלין דגפרין אנריתא מהגרין בהון דיתובון: (ו) כגני נשא בישא לא מתביינין דגא ודבעי מן גרם וי מתביינין פוליהון מתבאה:

רש"י

(3) ככפיר. אשר יבטח בנגרותו: (ג) בפשע. פירענותה כהיות סריה רעים: ובאדם מבין. כשעילו יתלחך הסורעות מלכא: (ד) גבר רש. דיין עושק דלים כדון הוא כמעט מוקף את השלם:

מצודות דוד

וחמיה אוחו בדככים כפוזים: (3) כמו גוי. על הכספים מפיל קחת אליהם ויוסו מעלי מי יודוך אף אחר לא תסע לפיפודו כולם כי יודוך און ועליו יבוא המורכ ככנס הכל הדוקים כל"ט טעם אף כסאסו ימרו יהיה בטוח ושלטן במעצת ה' ככפיר העוטה דכחו: (2) כפפע. כעבור כספע עם הארין יכינו שריה וכ"ט עושק עם הארין והנה נשחת: ועלום. כעבור אלם מבין יודע דעת להטיבם מפשעם ואלין הפקום קיום הארין אף כהיות כן כהיום כי תפסיק און עמיה לגנוב שפרי כי חוק הוא מעט: גמר. דרך המצר להגדיל הכחאס מ"ט לפנמים פוד יפסוד כן הכפע הז מושב להכרית סונו עגל ועוד יבוא לו חסרון: (5) פוזני חורה. אלו שאלהו בחורים ופוזני יהללו עוד את הכפע א"כ העס גרועים מעט כי כרפע יודע בעלמו שלל טובים מעשוו הכל ישנה לתאבון אל הס מהללים מעשו וכמ"ל רז"ל טה ופירש ויחר מכולם: יתגרו בהם. יפשו מריבה עם הכשפים אף אם רעים כמע לא יתקפו איהם: (1) לא יבינו משפט. אף כזוה עליהם משפט פורענותו לא יבינו כגמול כלה כי מושבים הכל למקרה: יבינו כל. כל דבר כהלאה מן השמים יבינו למה כלה ועל כלה ולוים חוליה סום דבר כעקבה:

פירוש עברי מיימש

אין לאנד, און שיידיש זיך אפ פון זיאי יצירה קען ער דער ליינגערין זיינע יארהרין, און וועט גיט גישמראפט ווערין דורך די רעגירונג. אלעס מוז מען וויסען וויא זיך צו פגענין מיט מענטשן. אדער חקרין זיך מיט זיאי אדער זיך אפ שיידין פון זיי: (ד) גבר רשועי שקדלים זעהקטא אמאל אמענש אגרימאן זאלסטו גיט מייגען דריבער אזי ער א ארימאן, נוייל ער פוענט זיך מיט פיל נאמ גיט אים אריין פריעקום פוזרלאנגט ער גיט, געם קען זיין אז ער רויבט נאך ביי גרעסקע ארעמע לייט ווי ער איז און האט אויף זיי קיין רחמנות גיט משר סיח וזיון לים פונקט וויא דוא זעהקט עם גיט אשמארקער רענין, מיינט מען עם וועט געוויס זיין א גירעמע געש און צום סוף קען ער פארפלייצין די פעלד און עם זאל נאר קיין ברויט זיין: (ה) עובי תורה יהללו רשע אויב דו זעהקט מענטשן וואס זיי האבן פארלאזט די תורה זענען גיט שטעלן אויף זיינע רייד וואס זיי לויבן איינעם אז ער איז פיין און גוט, ווארם א מעהרקסטן לויבן זיי נאר דעם רשע ושמי תורה יתגרו בהם אדער די מענטשן וואס הישען די תורה גיט גינג וואס זיי די עובי תורה לויבן זיי גיט, נאר זיי רייצען נאך מיט זיי: (ו) אנשי רע לא יבינו משפט אפילו זאלסטו האבן די שלעכטע מענטשן פארשטייען גיט אפילו דם משפט, וואס מען וועט זיי געוויס גיט שוויינין פאר זיינע רשעות, נאמ און אויך די רעגירונג:

צו דייע זיינען וואס ארבייטען ביי דיר דאס הייסט אלע האט איהר פון זיי פרנקה, אוי אז דו וועסט וויסען זיך צו פגענין מיט מענטשן מיט טובות אדער מיט צדקה ווי אזוי די מענטשן דארפן וועט דאס דיר אויך בריינגען נוספען, אויב די עשירות וועט זיך אפ קאן פון דיר אדער פון דייע קינדער, וועט מען אויף דיר אדער אויף זיי אכטונג געבין אז איר זאלט גיט שטארבן פון הונגע: (3) נסו ואיירדה רשע וועלע מענטשן אנטלויפן און קיינער יאגט זיי גיט נאך, דאס איז נאר דער רשע, ווארם ער ווייסט וויא ער איז זיך פונאנגען מיט מענטשן, פראקט ער זיך גיט זינג מען וועט מיר גיט העלפן, נאר מען וועט נאך אין מיר א נקטה האבן, לויפט ער וואו דיא אויגן טראגן אים, זעדימס כפיר יבמה אדער די צדיקים זיינען פאר ויכערט אזוי ווי דער זייב און ריעען זיך גיט פון רעם ארם ווארם זיאי האפען אז נאמ וועט זיי העלפן אין זיינע גיט, ווארם זיי האבן זיכאן נוסטען ענין מענטשן וועט קען גיט לאזן אומפאלין דעם צדיק מיט נאמס הירף אין זיין גיט: (1) בפשע ארביים דורך די זיך פון א לאנד ווערט גימעהרט איהרע הארין, ווארם מען מוז דאך האבן מעהר געאקטע זיאי זאלין אויף זיאי אכטונג געבין, אז איינער דעם אנדערין זאל גיט אומקריינגען ויבאם בבין זיבן אדער דער מענטש וואס ער פארשטייט און ווייסט וואס עם קען דער פון ארויס קומען ווען ער וועט זיך חקרין מיט אזעלכע מענטשן וואס זענען זידיג

דיני ממונות. דהיינו הודאות והלוואות כג' הדיעות ולא
אלרכיהו רבנן לג' מומחין (ב) שלא תשעול דלת
כפטי ליון שמה יכפור הלוה ולא ימנא מומחין לכופו
לדין אלא יחיד מנומה או ג' הדיעות אבל גזירות וחבלות

(ב) כלטור דלתיס דכתיב בני שומרים כיו כלטו כמזביס ג"כ
גזס חס כסף תליס דתיביס כסכיות כתיב כלן כדלוי' כגמ'
(כ) טובט טעלוי יד כסקלוי דהיינו גזירות אבל ליה ואל
שיס לא מקדי גזון דמלוס לולאליס ויתביס ואלתיס חטטע לטון
שכרי ורביס דהכנס דתס מתחין אלתיס נטרסלי ל דכנתס כתיב'
(א) רבתיס. כרלה ל"ת דכוסר
לו דעבר ד"ס ר"ת איביס
דגנר ככלל חבלות וטחויס
(ג) דכור המועד דמתין ללו
דטן ורגל חלל הקין דלח מגנין
ככלל שמיין מומחין. ועיין
תוי"ט: (ד) דח"ס לעבר מסרס
אלח כיו מוקדס ייס ל"א מנילל
ייעכר התיס בעכר ריוס ל'
התיס שתיס ליה. כס"ל. אבל
בעכור דיה לא טעו כלה אע"ה
לדין שיאלטו כסבא כסבי
עטורכיס. מוס' ושני תוי"ט:
(ה) התקופה כיו על תקופת
תמוז בהתעוררה ונתעבה אחין

כלי אמנאי דלחא דמלכות דלייה אל אל

דיני ממונות בשלשה. גזלות (א) וחבלות בשלש'.
נוק וחצי נוק השלומי ככל והשלומי ארבעה
וחמשה בשלשה. האונס והמפתח והמוציא שם
רע בשלשה. דברי ר"ג. וחב"א מוציא שם רע
בעשרים ושלשה משום שיש בו דיני נפשות:
(ב) מכות בשלשה. משום ר' ישמעאל אמרו
בעשרים ושלשה. עיבור החודש בשלשה. עיבור
השנה בשלשה. דברי ר"מ. ר"ש בן גמליאל אומר

המספטים שלשה פעמים
ומינה ילפינן ג' מומחין:
נוק. חס או חור המועד
שהזיקו דמשלמים נוק שלם:
חצי נוק. חור חס שהזיק
ואע"ל דהיינו (ג) חבלות
דבעי למינין משלומי
ככל ותשלומי חרבתה וחמשה
שאינו מעלס כמו שהזיק
ח"כ חזינו משלס כמו

עמלס ויחר ח"כ תנא נמי ח"כ
חזינו משלס כמו שהזיק
חזינו משלס פחות ואידי דתני ח"כ תנא נמי נוק:
והמוציא שם רע. לא מלחתי לכתב כחוליס וענשו
חזינו מרה כסף: דיני נפשות. חס אמת-היה
הדבר ונתה תחתי ויקלסו ודיני נפשות בעשרים
ועלבה כדלקמן והלכה כחכמים: (ב) מכות. מלקות
ארבעים: בשלשה. דכתיב ונגשו אל המשפט
ושפטוס שנים ואין כ"ד שקול מוספיין
ועליהם עוד ח' הרי כאלן ג': ר"י אומר
בעשרים ושלשה. איחא רשע רשע כתיב הכא
והרשעו את הרשע וכתיב שור חסר חסר
למות מה להין ככ"ג חף כאלן ככ"ג:
עבור החודש. קידוש החודש (ה) ואידי דבעי
למתייב עבוס איה תנא נמי עטור החודש:
בב'. מתחילין לרלות חס יס להוכיב כ"ד
על כל חס ח' אומר לריך כ"ד ליעב ולפיין
חס לריכה טנה לעבר מפני התקופה
והאזיב והשירות (ה) ושנים אומרים
ח"כ אין כאלן ספק דודאי איה לריכה
עטור ככל יחיד כמיעושו. ב' אומרים לישב
וח' אומר שלל לישב הולכין אחר השנים
ומוסיפין עוד ב' אחרים שיאכו ויתנו
כדבר והרי כאלן. ב' אומרים לריך לעבר
וג' אומרים ח"כ בטלו שנים כמיעושו. ב'
אומרים ח"כ וג' אומרים לריכה הולכים
אחר הריב ומוסיפין עוד שנים ששכה
ומעברים אותה וכס"ס מפרס דהני

המספטים כיו על תקופת
תמוז בהתעוררה ונתעבה אחין
שהזיק משלס פחות ואידי דתני ח"כ
תנא נמי נוק: והמוציא שם רע. לא
מלחתי לכתב כחוליס וענשו חזינו מרה
כסף: דיני נפשות. חס אמת-היה הדבר
ונתה תחתי ויקלסו ודיני נפשות בעשרים
ועלבה כדלקמן והלכה כחכמים: (ב)
מכות. מלקות ארבעים: בשלשה. דכתיב
ונגשו אל המשפט ושפטוס שנים ואין
כ"ד שקול מוספיין ועליהם עוד ח' הרי
כאלן ג': ר"י אומר בעשרים ושלשה.
איחא רשע רשע כתיב הכא והרשעו את
הרשע וכתיב שור חסר חסר למות מה
להין ככ"ג חף כאלן ככ"ג: עבור החודש.
קידוש החודש (ה) ואידי דבעי למתייב
עבוס איה תנא נמי עטור החודש: בב'.
מתחילין לרלות חס יס להוכיב כ"ד על
כל חס ח' אומר לריך כ"ד ליעב ולפיין
חס לריכה טנה לעבר מפני התקופה
והאזיב והשירות (ה) ושנים אומרים
ח"כ אין כאלן ספק דודאי איה לריכה
עטור ככל יחיד כמיעושו. ב' אומרים לישב
וח' אומר שלל לישב הולכין אחר השנים
ומוסיפין עוד ב' אחרים שיאכו ויתנו
כדבר והרי כאלן. ב' אומרים לריך
לעבר וג' אומרים ח"כ בטלו שנים
כמיעושו. ב' אומרים ח"כ וג' אומרים
לריכה הולכים אחר הריב ומוסיפין עוד
שנים ששכה ומעברים אותה וכס"ס
מפרס דהני

פרק א דיני ממונות בשלשה דינים פון געלט זאכין
או אייגער קאנט געלט ביי ויין חבר
וואס ער האט אים פארבראנגט, און ויין חבר
לייקענטן משפטיין דרייא דינינים אפילו פראקטע
מענטשן ניט לומדים גזלות והבליה בשלשה או ראובן
קאנט ביי שמעון ער האט ביי אים גיבורה, אדער
ראובן קאנט ביי שמעון געלט ווייל ער האט אים
גיביילט. משפטיין דריי דינינים לומדים נוק או ראובן
קאנט ביי שמעון ער אליין האט אים גיטאן אשארין,
אדער שמעון'ס אקס האט גיטאן אשארין צו ראובן
חצי נוק אדער ראובן קאנט ביי שמעון ויין אקס האט
אים גיטאן אשארין, נאר ווייל דער אקס האט
גיטאן דעם שארין דאס ערשטע קאל דארף ער נאר
פאצאלין אהאלבין שארין משלמיס בפי אדער ראובן
קאנט ביי שמעון ער האט ביי אים געענבנה. דארף
שמעון פאצאלין צוויי קאל אזוי פיל ווי ער האט
גינ'קת השלמיס זרביה וחשייה אדער ראובן קאנט ביי
שמעון ער האט בייא אים געענבנה א אקס אדער
אשעפס און ער האט אים גישאקטיין אדער פאר
קויפט. דארף שמעון פאצאלין פינף אקסין פאר
דעם אקס און פיר שמעון פאר דעם אשעפס. די
דינים משפטיין בשלשה דרייא דינינים לומדים האונס
המפתח או ראובן קאנט ביי שמעון ער האט גינייט
ויין טאקטער אבתולה אדער ער האט זיא איגער
גיירעט, און האט מיט איר מונ'ה גיווען, דארף
שמעון געבין פופציג קאלער צו ראובן והמוציא שם

ג' ה' ו' כנגד זכרת כהנים (ו) שם בפסוק ראשון ג' חיות וצניח חמשה ובשלישי טבעה . והלכה כרשב"ג : (ג) סמיכת וקנים . על ראש פר העלם דבר של זכור ויש במשמעות הדברים גם מניי הדיין שהגדול הסומך לרין

בשלושה מהדורין ובחמשה נושאין ונותנין וגומריין בשבעה ואם גמרו בשלושה מעוברת : (ג) סמיכת וקנים [ב] ועריפת עגלה בשלושה . (ד) ר"ש . (ו) יהודה אומר בחמשה . החליצה [ג] והמיואנוין בנ' . נטע רבעי ומעשר שני שאין דמיו ידועין [ד] בנ' . הקרשות

הם מעבדין דנזקא לן מהרה ומן האסוף תהותם כשהם בין על הקופה סבה הנמשך ומנה עד ט"ו ביום סתתא עומר ליה סוף תפיסה ענה מעבדין על האביב אם לא כלה התביעה מעבדין דקלא חביב בחדש האביב ועל פינות החיך אם מתאחר ביטולם יותר מיום ההוצאה מעבדין בעלמא זמן הכתובים כו' כס"י : (1) ולא חתפס טעמא מאו וחספס לוי לומר כדי לעכר הכרעות להטיל המביט מעבדיו לפיכך חתפס הכתובים והאסף בזמן זמניו ולא כלה בזה שמואלדין זכות הכמות בזכות האלה עד שכתבון : (2) ויהי לוי רשופא למיין דיעי קנסות . נמ' : (3) שם לא האגר כן

בח"ל אלא לרין שהסומך והסומך יהיו כולן בח"ל ואז יהיה לו כשרת לדון דיעי קנסות ואפי' בח"ל לביטתהדיין טהנת בין כרעות בין בח"ל אחר שנסמכו בחרן . וכל רמכ"ס שרעה לו שבזמן הזה שאין לנו סומך איש מפי איש עד משה רבינו אם היו מסכימין כל ההכמים שבח"ל לסומך יחיד או רבים הרי אלו סמוכים ויכולים לדון דיעי קנסות ויש להן לסומך לאחרים (4) והדבר לרין הכרע : ועריפת עגלה בג' . דלתיב זקי העדה מיעוט זקי שנים ואין ב"ד שקול מוסף עליהם עוד אחד הרי ג' : ור"י אומר בחמשה . וסמכו שנים זקי שנים ואין ב"ד שקול מוסף עליהם עוד אחד הרי חמשה כר"י לעיני הוקים זקנים שנים ואין ב"ד שקול הוסף עליהם לפרסומי מלחא : מיואנוין . קמה יתומה שפטיאיה אמה ואחיה לדעתה ויולדה בתיוון שמתאחת בבטלה לרין שיהי בשלשה וכיבמות מכה אלו סמוכים ויכולים לדון דיעי

א"כ סתמא ל"ה הגדול למולם לפי שצ"ל כן שיהיה כל א' מהם סמך והק"ה יעד שישנו כמ"ש וישנה סוף פ' כהןאספס וכו' . עכ"ל (ה"ה) כפי ונחמיו קיים והדבר לרין הכרע ויר"ל לפי שאספס לדמות האליה סבדי יעד כס"ח . ג"כ סה אורי טולא לכס את אלה בניאון כו' והוא סומך עלי ספק ויכול למסך עירוף שנים . וימין חו"ט : [ב] ומיפת . עירוף למו דוקא דמדידה הוא דבאיה בג' . מוס' : (5) מימה שזה הכתוב כס"י כ"ה זקנים לפר הטלם דבר חביב אלל בטנגס ספקא לן מדכתיב זקני . וימין חו"ט : [ג] והמיואנוין בג' . דכל דחוקין דכגן כתיב . דלמדידת חוקין ומימין דכגן דמדידתא אפי' מילין לא כתי' דלן קרובי קטני כלום אלא כדקפא אביב דכתי' את דמי חתמי לתיש . כס"י : [ד] בג' . דממוטא

די שפאמ כריינגען אקאל או מען האקט איר אפ דעם קאפ בשלשה איז גענוג דריי אלטע לויס זאלן ארויס גיין מקסטין דער זיי שמעון אויז זאנט רבי שמעון , אונ רבי יהודא זאנט במשנה עם מוין גיין פינף אלטע לויס חליצה וזא איינער גיט חליצה זיין ברודערס נויב וזאם דער ברודער איז געשפאטא רין אן קינדער דארף זיין פאר דריי דינים וזא איז איהרעה אקליינע וזאם איז גיט אלס צוועלף יאהר , אונ איר פאטער איז גישפאראבין , אונ איר מוטער אדער איהר ברודער האבין איהר זיין חתונה גיבזאקט , אויב יז זאנט נאך די חתונה איז גיט גיט געט מאן , גייט זיא ארויס פון קאן אונ זיא דארף קיין גמ בשלשה דאס דארף זיא זאנען פאר דריי דינים נפס רבעי דיא פלאצונג פון פערטין יאהר אז מען פלאנצט אבוים דיא פירוח וזאם וואקסט דיא ערשטע דרייא יאהר קאר מען גיט עקין , אונ זיא פירוח וזאם וואקסט דעם פערטין יאהר דארף מען פירען אין ירושלים אונ זיא דארטין עקין , אדער ער קאהשט אויס דיא פירוח אויף געלט אונ ער פירט דער געלט אין ירושלים אונ עקט פאר דיא געלט קויפט ער עסינווארג אונ עקט זייא אין ירושלים ויפאר שני שאין דמין ידעין אונ אז איינער האט פירות פון מעשר שני , דארף מען פירען די פירות אין ירושלים , אדער ער קאהשט אויס דיא פירות אויף געלט אונ ער פירט דיא געלט אין ירושלים אונ עקט זייא אין ירושלים . אויב עסינווארג אונ עקט זייא אין ירושלים . אויב

זאנט רבי מאיר , רבן שמעון רבן גמליאל זאנט בשלשה מתחילין דריי דינים ; זאלין אן הייבען קלעדין אויב מען דארף זעדין בית דין זיי זאלן מאכין אעיבור , אויב צוויי דינים פון די דריי זאנין מען דארף גיט זעדין בית דין וועגן דעם עיבור ווארום דער יאר נועט געוויס גיט זיין מעוקר , זעצט מען גיט בית דין , אונ אויב צוויי דינים זאנין מען דארף זעדין בית דין זיי זאלין קלעדין אויף דעם עיבור , זעצט מען נאך צוויי דינים צו די דריי ובחמשה נושאין ונותנין אונ אלע פינף דינים קלעדין אויב מען זאל מאכין אעיבור , אויב דריי דינים פון די פינף זאנין דעם יאהר דארף גיט זיין אעיבור , איז ער גיט מעוקר , אבער אז דריי דינים פון די פינף זאנין דער יאהר דארף זיין אעיבור , זעצט מען נאך צוויי דינים עם זאל זיין זיבען דינים ונפרין שבעה אונ דיא זיבען דינים זאנין דער יאהר איז מעוקר איז ער מעוקר וזא נפרו בשלשה משבד אויב די ערשטע דריי דינים האבין פאלד גיזאנט דער יאהר זאל זיין מעוקר , איז ער מעוקר : ג ספיכת וקנים אז אלע יודין האבין גיינדיגט אין עבריה אומגעדין אונ בריינגען אקרבן , דיא אלטע לויס פון די סנהדרין דארפן ארויפלייגן זייערע הענט אויף דעם קרבן אידער מען זעקט אים מריפת עגלה אז מען געפינט אגע' הרבהין מענטש . אונ מען ווייס גיט ווער האט אים גיברענגט , דארפין די אלטע לויס פון דיא סנהדרין ארויס גיין מקסטין אונ זעהן וועלכע שפאמ איז געהעקשער צום געהרגהין דארפין די מענטשין פון

יודעים כגון פירות והו' קיבו שאין להם שער ידוע : ההקדשות . הכא לפדותן לריך ג' לשומן : והערכין הממלטות . הרי שאנו ערך פלוני עליו ואין לו מעות ליתן כפי הדמים הקצוים כפ' וכל ליתן ממלטות לריך ג' לשום ולתן ממלטות (ו') אחד ברוך כהן . דבערכין (יא) כהן כתיב כערכך הכהן : והקרקעות . ואם אין לו ממלטות וכל ליתן קרקע (יב) ליתן עימון עשרה אכשים וא' מהן כהן אוחז . קרקע שיהיה כפי הערך שיש עליו ליתן :

ואדם כיוצא בהן . ואם חמר דמי פלוני עליו ששמן אוחז כמה הוא יפה לימכר כצוק ונתן דמיו לריך ג' וכ' סהיו 'וא' מהן כהן כשומא זו : ואת הורגת את האשה ואת הבהמה . היינו רובע וחתיק לאשה כה"ג אשה ככ"ג אף כהמה ככ"ג : ואומר ואת הבהמה הורגו . כגומר

הקדשות כג' . הערכין הממלטין כג' . רבי יהודה אומר א' מהן כהן . ובקרקעות תשעה וכהן ואדם כיוצא בהן : (ד) דיני נפשות ככ"ג . הרובע והרבע ככ"ג שאל הורגת את האשה ואת הבהמה . ואומר ואת הבהמה (ה) הורגו . שור הנסקל ככ"ג שאל השור יסקל וגם בעליו יומת . כמיתת בעלים כך מיתת השור . [ו] הזאב . והארי . והדוב . והנמר והברדלס . והנחש . מיתתן ככ"ג . ר"ע אומר כל הקודם להורגן [ז] וכה . ר"ע אומר מיתתן בעשרים

פול : (י) וסכסכ הוא גס על פולו מם לי סמוך פסוק פ"ט זלגס סמי פולו נמי ללגס פ"ט . גמול : (א) וה"ה נמי דעליו ספקשום דכהו נמי כהן כפ"ט : (ב) ובס"ד דמנילס פ"ט מ' סכ"ג אס כל לפדוין . [ג] סכסכו . כגככס כתיב רש"י וכלו דאי חקש לניש : (ד) דליל דקלס דכפטיס לתיב מיתס נככלו דסל- ס"ק עות יומת הכיס רולס סול על ליחמול אהס כוכגו זאי אהס כוכגו [ו] סוכל בו' . שסמיו ארס וזוכין כסוקלס כסוק . ועיין פו"ט : [ז] זלס . לשמים (דקס פסס רש"י) דליכס למימל לעוכן דליין שפמיו ארס שייכו לכין (דלס סולכס לדלון ככ"ד) ככ"ד ר' עקיבא אומר ככו . בגמולס מפרס דליכס בין והדוב והגמר והכרדלס מיתתן ככ"ג אכל נחש הקודם

כתיב למדנו רובע ורבע : כמיתת הבעלים . כלומר כמו שהיה הבעל נדון ככ"ג אם היה מייב מיתה (ג') : כל הקודם להורגו וכה . כשהמיתו את האדם ול"ל להכניס ת"ק לר"ע נחש דלתיק נחש מיתתו ככ"ג ולר"ע הזאב הארי להורגו וכה שסוקל המזיק מן העולם והלכה כרבי עקיבא :

מען ווייס גיט וויא פיל דיא פירות פון געטע רבעי אָדער פון מעשר שני זעגן נערט בשלשה דארפין דרייא מענטשין שאצין וויא פיל דיא פירות זעגן נערט און אזוי פיל געלט ואל ער געבין פאר דעם אויפלייזונג תהבשות אז איינער האט גיהיר ליינט אואף , אונ ער וויל די זאך אויס לייזן פאר געלט בשלשה דארפין דרייא מענטשין שאצין וויא פיל דיא זאקען זעגן נערט און אזוי פיל געלט גיט ער צו הקדש זערכין ממלטין אז איינער זאגט איהן וועל געבין צו הקדש וויא פיל איהן תורה האט מיר גימאצט אזוי וויא עס שטייט אין דיא קריה בחקתי . אונ ער האט קיין געלט צו געבין נאר ער גיט זאעלכע זאקען וואס זעגן נערט געלט און דיא זאקען קען מען טראגן פון איין ארט צום אנדערין בשלשה דארפין דריי מענטשין שאצין דיא זאקען וויא פיל זיי זענען נערט , כפי יהודה זאגט איהן מהן מהן איינער פון די דרייא מענטשין דארף זיין אפגן זפקעות און אויב ער גיט פעלדער פאר דעם געלט זאדער ער האט גיהירלינגט אפעלד און ער וויל זיא זאקס אויס לייזן פון הקדש משעת ובהו דארפין שאצין דיא פעלד זעהן מענטשין . איין פהן און גיין לויס אדער ישראלים וואס פיצא בהן אויב אמענטש קט גיזאגט וויא פיל איהן בין נערט וועל איהן געבין צו הקדש , דארפין זעהן מענטשין אויס שאצין וויא פיל ער איז נערט מען זאל אויס פאר קויפן פאר אקענט , איינער פון דיא מענטשין דארף זיין אפגן און גיין לויס אדער ישראלים : די גיט נפשות בעשרים ושלשה און מען דארף משפמין א מענטש צום הרגן , דארף זיין דרייא און צוואנציג ריינים הרובע ותרבע בששים ושלשה אויב

אפהמה אָדער האט מונה גינען מיט אאשה אָדער אַמענטש אָדער האט מונה גינען מיט אפהמה א גקבה דארף מען די גקבה הרגן דער משפט פון די גקבה דארף זיין דורך דרייא און צוואנציג ריינים שנייט נוארים עס שטייט אין פסוק הריגת את האשה ואת בהמתה דו זאלקס הרגן די אשה און דיא גקבה וואס האט מיט איהר מונה גינען זאלקס אויף הרגן וואס דיא גאך אפסוק שטייט ואת בהמתה הורגו און דיא גקבה וואס אַמענטש אָדער האט מיט איר מונה גינען זאלס איר אויף הרגן , גלייכט מען דיא גקבה צום מענטש , אזוי וויא דעם מענטש וואס איז מונה מיט די גקבה משפמין אים דרייא און צוואנציג ריינים , אזוי דיא גקבה משפמין איר אויף דריי און צוואנציג ריינים שור הנפול זאקס וואס מען דארף אים הרגן מיט שפיינער , ווייל ער האט גיהרגת אַמענטש בעשרים ושלשה משפמין אים דריי און צוואנציג ריינים שנייט אזוי וויא עס שטייט אין פסוק משור יפול דעם זאקס זאל מען הרגן מיט שפיינער וגם בעליו ימת אונ דעם בעל הבית זאל מען אויף הרגן כמיתת בעלים כד מיתת השור אזוי וויא מען הרגת דעם בעל הבית דורך דריי און צוואנציג ריינים , אזוי הרגת מען דעם זאקס אויף דורך דרייא און צוואנציג ריינים מואב הארי ותרוב תגרם והברדלס הקדש אנואלף און אצייב און אָדער אונ אלמפערט און אברדלס און אשלאנג אויב זייא האבין גיהרגת אַמענטשין מיתן כששים ושלשה הרגת מען זייא אויף דורך דרייא און צוואנציג ריינים , רבי אליעזר זאגט כל הקודם להורגו ובה נועד עס הרגת וזיא פריער , און ווארט גיט אויף דיא ריינים כפי מען נועט זיא משפמין .

כעמל דגמח דרבינו ואיסורי הלאה ניבסו. נמי: (יד) פ"ו מליטוי
 הוא דכיה כ"ח אכל מיחוס ככ"ג כעמל דיני כשמוס קדמיס "במ'
 ופרס" דבה לא חגי ליה כפתיתין ומסו דגמרו לא היה כ"ח
 לכ"י לא ה"י מפרלמו וכן מיחוס ופ"ג דרוקא ב"ח. ועמ"ס:
 (טו) סה"ס ה' דוקוס מיניו הסמכדין כל עם שבו הסמכדין
 דין חמ"ג ולא נסמוס הסמכדין

אלה להק פנפלו. ורש"י פירש
 סה"ס זאפס ודן ע"ס דהיבור
 וקבל יו: (טו) וסמכדין
 ככ"ג סכ"ג כולאכסן כמס
 ופ"ג דלא כתיב וכן מסו
 מוסו דכחל סמכדין כל עם שבו הסמכדין
 וביני כדמי' פ"ג דסמכדין
 נכלמחמח כשמוס דלא חגי כ"ל
 מיני דסמכדין. סוף. וכן כ"ל
 נכלמחמח כשמוס דלא חגי כ"ל
 נמך. ועמ"ס: [ח] ופ"ו יו:
 סוף. ופ"ו יו:
 סוף. ופ"ו יו:

(ה) את השבט. רבו של כטט שעדכו ע"ו וכמוד
 אין דין אלל כב"ד של שכנים אל דכתיב והולאת את
 האיש ההוא או את האשה היא' אל עטריך איש ואשה
 אתה מוילא אל עטריך ולי' אתה מוילא אתה עטריך
 אלל כב"ד הגדול: ולא את
 גביא השקר. גמר דבר
 דבר מוקן ממרח כתיב הכא
 אשר יוד לדבר דבר וכתיב
 בזמן ממרח כי יפלא ממך
 דבר מה זמן ממרח כב"ד
 הגדול דכתיב וקמת ועלת
 (יד) חף כתיב שקר כב"ד
 הגדול: ולא את כ"ג.

דלמר קרא את הדבר הגדול יביאו וליך דכריו כל גדול
 יביאו הליך וקמת במקום שכנים וזהו קלי: (טו) ואין
 מוציאין למלחמת הרשות. כל מלחמה חוץ ממלחמת
 שכנים עממין ומלחמת עמלק קרוי' מלחמת הרשות: אלא
 "בב"ד של ע"א". דכתיב כדוד וזחרי אחיתופל כניהו כן
 יהודע אחיתופל זה יועץ כניהו כן יהודע זו סמכדין.
 סהיה מופלא שכולן וכוון נגריים אחריו: על העיר
 והעירות. קדושת גדולה מקדושת ירושלים ולי' אפשר
 איז מראה אחרך ופי' וכן תעשו (סו) לזרות מה מסכן קדוש ע"ס מהסן קדוש אלא כמקום סמכדין גדולה חף לתוסף
 העיר והעורות על פי סמכדין גדולה: ואין עושין סנהדרות לשבטים כו'. כדלמאסכין כהנהל לפוק
 סמכדינות ומסו במקום שכנים ולי' קלי: ואין עושין עיר הנדחת וכו'. דכתיב והולאת את האיש ההוא או את
 האשה ההיא איש ואשה אתה מוילא אל עטריך כב"ד עטריך אל עטריך אלל (שער המיזמדי):
 בכפר. עיר המבדלת בין א"י לחרץ העמים דכתיב מקרבך ולא מן הכפר ועתמל דקרא (יה) שמה איז משמו
 עכו"ס ויבואו ויחריבו א"י לפיכך אין מניהין העיר תל
 עכו"ס ויבואו עירות עיר הנדחת. כב"ד א' ובמקום א' כלומר קרוי'ם זו לזו אלל כב' ובג' מקומות שמיס:

האבין ריא יודין גימזום בלחמקה האלמין אין
 מסיפין על העיר קמן קאר גימזום פאר גרעסקערין די
 שקאמ ירושלים על הגדות אונ קמן קאר גימזום פאר
 גרעסקערין ריא גצרות וריא שמובין וואס זענען
 גינען אין הויף פון בית המקדש רופט קמן גצרותו
 אלא על פי בית דין של שבטים ואחד נאר דורך בית דין
 פון איין אונ זיבעציג דינים אין עישי סנהדרית
 לשבטים קמן קאר גימזום מאבע דינים צו די שבטים
 אלא על פי בית דין של שבטים ואחד נאר דורך דעם
 בית דין פון ריא איין אונ זיבעציג דינים. ריא
 איין אונ זיבעציג דינים האבין געמאכט דינים
 צו אלע שבטים אין עישי עיר הגדה או אונאגע
 שקאמ אָדער דאס קערקסע קענען אין פון שקאמ
 האבען גערנימט עבודת גלולים, ווערט די שקאמ
 גירופען "עיר הגדחת" אפארשמוסקע שקאמ,
 ויא איז פאר שמויסקע גינארין צו דינען עבודת
 גלולים אונ קמן בראך הרבן אלע קענען אין פון
 שקאמ אפילו ריא וואס האבין גימזום גערנימט די
 עבודת גלולים, אונ וויבער אונ קינדער בראך
 קען אויף הרבן, אונ דאס פאר מעין פון שקאמ
 בראך קען אונ גרעניג אונ דאס אלן נעמט
 אנדערש גימזום גמאשט אלא בבית דין של שבטים ואחד
 נאר דורך בית דין פון איין אונ זיבעציג דינים
 ויין עישי עיר הגדחת כפר, אויב ריא שקאמ וואס

דאמ ער אמציה, רבי עקיבא ואנט אשלאנג ווער
 עם הרגת איס פריער דאמ אמציה, אונ קען
 בארף גימזום ווארקיין אויף ריא דינים, נאר ריא
 איבעריגע פיגף חיות מיתתגשרים ושלשה הרגת
 קען זיין דורך דרייא אונ צוואנציג דינים: ה אין
 דין לא את השבט אויב אנאנצער שבט אָדער דאס
 קערקסע קענען אין פון דעם שבט האבין גערנימט
 עבודת גלולים, משפט קען זיין דורך איין אונ
 זיבעציג דינים ולא את השקר אפאלשין גביא
 משפט קען אויך דורך איין אונ זיבעציג דינים
 ולא את כהן גדול אלא בבית דין של שבטים ואחד אונ
 אבהן גדול משפט קען אויך דורך אבית דין פון
 איין אונ זיבעציג דינים ויין מוציאין למלחמת הרשות
 ווען ריא יודין זענען גינען אין ארץ ישראל האט
 קען גימזום גימארט גיין צוא אמלקה אלא על פי בית
 דין של שבטים ואחד נאר סיידין דער בית דין פון
 איין אונ זיבעציג דינים האבען גיהייסקען גיין צו
 ריא מלחמה ואלע מלחמות וואס יודין האבען
 גיהאט אין ארץ ישראל צו דער ברייטערין ויער
 לאנד ווערן גירופען "מלחמת הרשות" ווארם
 אז קען וויל גימזום קען צוא ריא מלחמה אונ אז
 קען וויל גימזום קען גימזום קען צוא ריא מלחמה,
 אויער די מלחמה פון עמלק אונ ריא מלחמה
 ביים ריא זיבען פעלקער ווען ריא יודין זענען
 אריין גינאנגען אין ארץ ישראל, ריא מלחמה

[ז] למה כ"י . לדעת הר"ב וכו' דממערין למטוס כל"ג ו'
 מקומום גס כ"י וג' כ"ד כ"ל . דמחל מחל אלשטעין ב' ד' יו"ט
 דל' דלפ"ג טקן כל סמקורכיס וסומדים על הספר טעין נגיל
 ליטובי ח' מהו ו' מהו טעין ודוק ב' כלל ג' ככ"ג ג'
 זמטו"י ט' : (ע) יבסכות טעם ל"ג טיטא שקול כפ"ה ולרעות
 כפ"י ח' יו"ט ל"ג שקול חלל
 כסכות לכרו טומד כנדל כול .
 ומ"ן מו"ט : (כ) מויהסין
 ימוקיס ממס כש"י וכנן
 מיקל טענין ונשאו חתך נקפ
 לבס . גמ' . יא"ח מ"מ מ"סוק
 ליה דלון כ"ד שקול וכן נמי
 לכנן ל"ג קרל ונגנ' (דף ג'
 ז"כ) ח"מר דשטתם ליה כ"י
 (דלס ס"ל ל"ן ב"ד שקול)
 כסמכדי גדולס דכתיבי קרלי
 [למן כלב"ה ספקין כש"י ז' .
 ולג' דמסמטי"ה כ"י ח' אמר
 דל"ל דכתיבי בקרל ס"ס דכסד'
 כתיבי בקרל כפטיס ח'ס ומחיס

(ו) ומשה על גביהן הרי ע"א . לא"ק נשאו חתך
 וחת כהדיהו (יע) : רבי יהודה אמר שבעים . דריש
 חתך כדומין לך (ז) ולא סיהיה הוא יושב עמכם כדן .
 ואין הלכה כר"י : ערה שופמת . עשרה מחייבים : ערה
 מצלת . עשרה מוכין ושעת'
 מניה לזרין סיהיו כ' שלס
 יתלקו יהיו י' מחייבין וי'
 מוכינהמיתוך לרעה ע"פ
 שנים . וה"ק קרל לא סיהיה
 אחרי רבים לרעות לחייב
 ע"פ ח' סיהיה יתר על
 המוכין חלל אחרי רבים
 לרעות כשנים אמרי לרעות
 כסיהיו שנים מחייבין יתר
 על המוכין הלכך ע"כ כ"ג
 בענין דכדור מ"י מוכין לכתא
 למימר דהא כתיב והלילו העדה ותו לא מסכתא חוכה בכדור מ"י :
 ואין

האבין געדיגן עבודת גלולים שמיים ביי אנדענץ

וואס אויף דיא אנדערע זייט גרענעץ איז שוין
 גיט ארץ ישראל און פעלקער ווארגען דארט די
 שטאט ווערט גיט אעיר הגדוה . מען הנהגת גאר
 די מענטשין וואס האבן געדיגט עבודת גלולים,
 גיט מעהר ולא שלשה אויב דרייא שטעט וואס
 זענען גאנט אייגע צו די אנדערע האבן געדיגט
 עבודת גלולים, ווערין זייא גיט אעיר הגדוה,
 מען הנהגת גאר די וואס האבן געדיגט עבודת
 גלולים, גיט מעהר אגל עושין אחת או שתיים אבער
 אז איין שטאט האט געדיגט עבודת גלולים,
 אדער צוויי שטעט גאנט אייגע צו די אנדערע,
 האבן געדיגט עבודת גלולים, ווערין זייא אעיר
 הגדוה הנהגת מען אלע מענטשין וואס
 אעין הו"ש : (ז) פ' טהורין ובהה היתה של שבועים וזוהר
 דער בית דין פון איין און זיבעציג דיניגים ווערט
 גירופען די גרויסע סנהדרין וקפנה של עשרים ושלשה
 און דער בית דין פון דריי און צוואנציג דיניגים
 ווערט גירופען דיא קליינע סנהדרין ונען לגדולה
 שהיא של שבועים ויחד פון וואגען ווייסען מיר אז די
 גרויסע סנהדרין דארפן זיין איין און זיבעציג
 דיניגים שנאמר ווארום, עם שמיים אין פסוק גאט
 ה' גזאנט צו משה אספה לי שבועים איש סוכני ישראל
 דו זאלסט פער וואקסן זיבעציג מענטשין פון די
 אלטע יודין ומשה על גבהי אונם משה זאל זיין
 איבער זייא דריי שבועים ויחד איז דאך איין און
 זיבעציג, ווארום דער פנא האלט אז משה איז
 גינעסין מיט דיא זיבעציג דיניגים צו זאמען ווען
 זייא האבן גמשפט, רבי יהודה זאגט שבועים מען
 דארף גאר זיבעציג דיניגים ווארום זיבעציג דיניגים
 אליין האבן גמשפט אן משה, גאר אז זיי האבן
 גישט ויוואקסט אדין האבן זייא זיבעענט ביי
 משה וסנו לקפנה שהיא של עשרים ושלשה פון וואגען
 זייסען מיר אז דיא קליינע סנהדרין דארפן זיין

דרייא און צוואנציג דיניגים שנאמר ווארום עם

שמיים אין פסוק ופסוק הנהגת ונהגה דיא עדה
 [דיניגים] זאל משפטין ופאר שולדיגין דעם וואס
 ווערט געמשפט און דיא עדה [דיניגים] זאל מציל
 זיין גרעכט מאכין דעם וואס ווערט געמשפט
 עדה שופת דארף זיין גרעכט צעהן [דיניגים] וואס
 זאלן פאר שולדיגע דעם וואס ווערט געמשפט
 ועדה מצלת אונ עם דארף זיין אעדה צעהן [דיניגים]
 וואס זאלען גרעכט מאכען דעם וואס ווערט
 געמשפט תרי כאן עשרים איז צוואנציג דיניגים ויפגן
 לעדה שהיא עדה פון וואגען ווייסען מיר אז אעדה
 איז צעהן מענטשין שנאמר ווארום, עם שמיים אין
 פסוק גאט האט גזאנט אויף דיא סנהדרין, עד פתי
 לעדה הנהגת הוואת ביו וויא זאלג וועל איה שווייגן
 דיא שלעכטע עדה יצא יהושע וכלב אויסער יהושע
 און כלב, יהושע און כלב האט גאט גיט גמיינע
 אין דיא עדה, און אן יהושע מיט כלב איז דאך
 גאר גיווען צעהן סנהדרין, ווערין דאך צעהן
 מענטשין גירופען עדה ויפגן להביא עור שלשה פון
 וואגען ווייסען מיר אז מען דארף גאך דרייא
 דיניגים סמשפט שנאמר ווייל, עם שמיים אין פסוק
 לא תהיה דתו רבים ליעות דו זאלסט גיט זיין גאך די
 מערערע [דיניגים] צו שלעכץ, דער פסוק מיינט
 אויב דיא [דיניגים] וואס זאגן שלעכטס [זייא בעד
 שולדיגע דעם וואס ווערט געמשפט] נענציג מיט
 איינעס מער וויא דיא וואס זאגן גוטס ניי מאכין
 גרעכט דעם וואס ווערט געמשפט זאל גיט
 בלייבן וויא דיא וואס זאגן שלעכטס שטיע אן
 שהיה נכהם למובה פאר שמייען מיר אבער אז דיא
 דיניגים וואס זאגן גוטס, זענען מיט איינעס מער
 וויא דיא וואס זאגן שלעכטס, זאל בלייבן וויא
 דיא דיניגים וואס זאגן גוטס אס גן למח נאמר אחרי
 רבים להמות אויב אזוי צוא וואס זאגט דער פסוק

למנינא ודריס אתך בדומיט לך ולה"נ רכנן בעו קרל דמנינא ללו
 רוקא. ונתווי"ט: [כ] ולין לו'. כ"ח על של ריב"ג אונר מס
 ה"ל לנטוח אמרי רביס להטוט סוחסס אמרס מטה לך ד"ד נוטה.
 גמ': [ג] עוד ט"ו. סוף סוף לרעס מ"ט ב' לא כמתן לים ו' ו'
 י"א מזין י"ב ממיידיס לכמי מד הו"ט י' מזין י"ג ממייבין
 מלהס סו"ט ח"ר לככו ו'י אחס
 מולל אלל דמוסיפין דעטיין
 ד"ד שקול לכסחילס וקמ"ל
 דלוט שאומר ח"י כמתן ליהלס
 ולי אמר מלהס לא משטיין
 ל"ס סרטי' ב'ן לכותס ב'ן מוריס
 וס"ד סר"א חלל הכ"ע לא' ו'
 כלל שאינו חוזר ומלמד חוכס
 אלו יעוד נפלאחי סכסס"ס

שטינו כסוסיוס עד פ"ח ל"ו מזין ול"ה כ' ט"ע דמני
 למוסרר דים ז"ס ח"י. וספוי"ט: (כז) דק"ל כל כןן שאין
 כו' בעליס ירון ככסר: (כז) וכלומר ככס אמרס מלהס
 יכול שטי לסטיין וס"ה ח"סכס: (כז) דל"כ ח ע"ס דים:
 (כז) סמיילסו הכדיס להטיד סק"ד שלל יזונו: (ככ) שמה
 יסמייד בעל דין פ"ט עדיס וישכור טייס להיזון ולסיך לייך ב'
 סקריס כטיי סמיילסו ללו מוסס אס ככל להזיס סטידיס יזופו
 אלו ויזמו אומט: (כו) למוז מינוקוס: (כז) לכמוז סקריס כל
 זה מפרס"ט:

ואין הלכה כר' חמיה:

ואין ב' ד' שקול. אין עושין כ"ד וזוהו שאם יתקלו לתלמידי
 היו להו סלגא ולפגא ולא משכחת לה הטייתך לטובה ע"פ
 אחד הלכך מוסיפון עליהס עוד אחד והיו להו כ"ג: מאה
 ועשרים. מפרס גמ' כ"ג סנהדרי קענה ובלשה שורות
 של כ"ג כ"ג ושכזיס
 עפיהס שאס הורכו להוסיס
 על הדניינס מוסיפוס מהס
 ועשרה בעלניס (כח) עשרה
 כ"א בעליס מכל מלחכה
 ושכזיס תמיד כזיהמ"ד
 ועי סופריס לכתוב דברי

המזין ודברי המייבין ושי חזינן שמיז כ"ד להלקוח
 המיזן ודמוזין (כז) בעל הדין ושי בעלי דמיס (כז)
 ושי עדיס ושי זומזין ושי זומזין ושי זומזין
 (כח) ושי גבאוס ולישי לחלק הלדקה שדקה גבית
 בשניס ומחלקת בשלשה ורופס (כו) ואומן להקיז דס
 ולכלל (כז) ומלמד תינוקות הרי ק"ך: מאתיס ושלשים
 כנגד שרי עשרות. דליינו כ"ג עשרות זיהא כל דין
 שר של עשרה דברי משרי עשרות לא אשכחן שררה. ואין הלכה כר' חמיה:

דיא דייגיס נואס זאנין גופאס ואין בית דין ישלל בית
 דין דארף גיט זיין גלייבע פארין, מאמער נועט
 אקאהל זיין עלף וועלן זאנין גוט אויב עלף נועלען
 זאנין שלעקט, נועט מען גיט קענען פסקען דעם
 דין מוסיפן עליהס עוד אחד קעדרט מען אויף זייא
 נאך איין דין דין דבי כאן עשרים ושלשה אין דרייא אונ
 צוואנציג דייגיס, נועט קענען זיין צו גומין מיט
 איין דין מער, אונ צו שלעקטין מיט דריי דייגיס
 קעדר ופסח יתא בעיר יתמא ראייה לפתחין וויא פיל
 מענטשין זאלן וואהנען אין אשקאט נואס מען
 זאל דארפין מאכען אין דיא אשקאט דייגיס פאר
 יעשרים אויב עס וואהנען אין אשקאט הונדערט
 אונ צוואנציג מענטשין, דארף מען מאכען דייגיס
 פון זיערמוענין, רבי נחמיה זאגט מאהים ישלשים
 אויב עס וואהנען אין אשקאט צווייא הונדערט אונ
 דרייסיג מענטשין, דארף מען מאכען דייגיס פון
 זיערמוענין כנגד שרי עשרות יעדער דין זאל זיין
 אשר אויף צעהן מענטשין, דרייא אונ צוואנציג
 דייגיס דארפין האנען צוויי הונדערט אונ דרייסיג
 מענטשין:

רש"י

אלוה הבא בשביל כסף. דין שהעמידוהו פ"י שנתן ממון

אמר רב אשי אלוה הבא בשביל כסף או בשביל

מענין זיי מאכין אפי רב אשי האט רב אשי גיזאנט
 אזוי מיינט דער פסוק ילה הבא בשביל כסף או בשביל
 וזה איהר זאלט גיט מאכין אזוי זאגט נואס ער
 נוערט געמאכט נוענין זילבער דארער נוענין זאלד
 ודאס מיינט מען איהר זאלט גיט מאכין איינעס
 פאר ארזין ווייל ער האט פיל געלט, אדער טייל

מען זאל פסקען דעם דין וויא די מערערע דייגיס
 נואס זאנין צו גומין, מיר ווייסען דאך שוין פון
 יענעם פסוק אז מען דארף פסקען ווי די מערערע
 דייגיס נואס זאנין צו גומין, ענפערט די משנה
 אזוי מיינט מען זאל בהטייתך לטובה הטייתך לרעה
 נישט וויא דוא דארפסט פסקען צו גומין וויא דיא
 מערערע זאלסטו פסקען צוא שלעקטין וויא דיא
 מערערע הטייתך לטובה על פי אחד צוא גומין פסקת
 מען דורך איינעס, אז דיא נואס זאנין גוט זענען
 מיט איינעס מער וויא דיא נואס זאנין שלעקט,
 בלייבט צו גומין הטייתך לרעה על פי שנים אבער צו
 שלעקטין פסקת מען זאל דורך צווייא, אויב דיא
 דייגיס וואס זאנין שלעקט זענען מיט צוויי דייגיס
 מער וויא דיא דייגיס נואס זאנין גוט, בלייבט
 שלעקט, אבער אז די דייגיס נואס זאנין שלעקט
 זענען נאר מיט איין דין מער, בלייבט גיט צו
 שלעקט, מזו דאך שוין זיין צווייא אונ צוואנציג
 דייגיס, צעהן נואס זאלן זאנין גוטס, אונ צוועלף
 נואס זאלן זאנין שלעקט, די דייגיס נואס זאנין
 שלעקטס זאלען זיין מיט צווייא דייגיס מער וויא

גמרא סנהדרין דף ז' ע"ב

סלס ס' כלס כלי בחיזון דלמא דמלכות דכרייהב במ

כתיב לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב אלהי כסף ואלהי זהב הוא רלא עכרי הא דעין שרי

כתיב לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב עם שמייט
 אין פסקת גאט האט גזאנט צו די יודין איהר
 זאלט גיט מאכין מיט מיר גיט זילבערעך גאמער
 אונ גיט זאלבערעך גאמער אלהי כסף ואלהי זהב דלא
 גזרי זילבערעך גאמער אונ זאלבערעך גאמער זאלן
 זיי גיט מאכין הא דעין שרי אבער הילבערעך גאמער

ממון למלך על כך : לדינא . לדון : לקטלא . לישא עליו חטא ועל עגמו היה חומר : וצבי בותרה לית הוא עבד . לרבי כיתו אינו עושה כאן : וריקן לביתיה עייל . שמיט מחבר כאן כלום : שהרא ביאה . שחומר לביתו כתיבה מתיבה שילחמי בלא הטא שלא אטעה ואענוש : אמבורא . מיטת אטמיס : ויעלה לשמיט . כל זה כדי שלא תחוש דעמו עליו היה חומר כן : על ראשי עם קודש . כשהיה המתורגמן דורש היה הנכור וישיבין ללחך והמספיע בתיקן ללך וליכס במקומו גרלה כמספיע על ראשו : ומסוך ליה ואלה המשפטים . כלו' חף לשופטים אזי מוהיב : כלי הדינים . דשיכא גהס סימת דבר המתטל : רצועה למלקות . מקל למכת מרדות עד שחומר בו : שופר . למתחא ונידוי : סנדל . לחליה : שמוע בין אחיכם . כשהיו טניה יחד שמוע דכריהס ולא תשמע דברי זה בלא זה : שמע דברי

בין אחיכם . כשהיו שניס יחד שמע :

שפרינקט אויף וייערע קעפו שגאט נארוס עם שמיים אין פסוק ולא העלה במעלות וספיק ליה ואלה המשפטים ואלקט גיט ארויף גיין אין דעה יהיה געבין דעם שמיים אין פסוק דאס זענען דעם משפטים , דער פסוק לערנימס אונז או דער דין וועט לערנען מיט די וידן וירדיגיס זאל ער גיט גיין אין דעה יהיה אויף זיי , אין פסוק שמיים ואלה המשפטים אשר פשים לפניהם דאס זענען די דינים וואס דוא זאלקט טאן פאר זיין אשר תלמדס מיבע ליה עם דארף דאך שמיין דאס זענען די דינים וואס דוא זאלקט מיט זיין לערנען אשר בני יהודה האט רבי ירמיה גיזאנט ווי תיבא רבי תיא בר אבא אנדערע נאגין רבי חייא בר אבא האט גיזאנט אזי כל הדינים דאס טייגט מען די פלים פון די דינים ווייא עם שמיים ווייטער רב יהנא פי תיה נפיק לדינא ווען רב הונא איז ארויס גער גאנגען פון גיין שטוב צו גיין אין בית דין שטוב צום משפטיין אשר הכי האט ער אזוי גיזאנט אפיקולי סאני חטאיא גיט ארויס די פלים פון מיין קראם מקל ורצועה ושופרא וסנדלא אפיקול אונ אשופר אונ אשופר ואשפיקין אונ אפאס אונ אשופר אונ וועט גיט פאלגין דעם משפט . אפאס צום שלאגין מלקות , אשופר סחורים צו זיין , אשופר צו חלצהו עם שמיים אין פסוק שמוע בין אחיכם ושמעתי איהר זאלט הערין צווישען אייערע ברידער וואס ווייא טענען אונ איהר זאלט משפטיין אשר בני חנינא האט רבי חנינא גיזאנט איהר זאלט רבי רבי בעל דין תביר דאס איז אגאונא צו בית דין ווייא זאלין גיט הערין די טענות פון איין בעל דין , איידער דער אנדערער בעל דין וועט קושען . גאר די מענטשן וואס האבן ארין תורה , זאלן אלע קושען פאר בית דין , אז אלע זענען שוין דא , זאל מען אנהייבן אויס הערין וייערע מענות ווייא עם שמיים אין פסוק שמוע בין אחיכם , איר זאלט הערין צווישען אייערע ברידער , ווען אלע וועלן זיין צוזאמען , דאמאלס וועט איהר הערין וייערע

ער האט גיגעבין פיל געלט רב פי תיה אחי לבי דינא אשר הכי ווען רב פלעגט קושען אין בית דין שטוב פלעגט ער אזוי זאגין ברשת נפשיא לקטלא נפיק מיט סיי אייערעם ווילען גייר איהר ארויס צו גערנען ווערען זאך געט אויף מיר אגבד וואס איהר וועל אויף דעם גישפראפט ווערען ויגבי ביתה לית וויא גבד אונ דעם ווילען פון מיין שטוב טוה איהר גיט זאך וועל פון דעם גאר גיט פארדינען צו פרנסה פון מיין שטוב וריקן לביתיה עייל אונ איהר וועל צוריק גיין אהיים לירידי ולואי שפתיא ביאה כתיבה הלואי זאל איהר צוריק קושען אהיים וויא איהר גיי ארויס פון דער היים דער היים זאזוי וויא איהר גיי ארויס פון דער היים כייין אז אגבד , אזוי זאך איהר צוריק קושען אהיים אן אגבד , רב האט מרדכי געהאט סאמער וועט ער האבן אפענות אין ארץ , וועט ער נאך גישפראפט ווערען פי תיה חיי ומיבחה דספרא אבתייה אז רב האט גינעהן אינקער איהם גייען נאך פיל מענטשן איהם צו געבין פבד אשר האט ער גיזאנט אס יעלה לשמים שיאו בגללו לנצח יאבד אויב זיין גרויסקייט וועט אויפגיין ביי צום הימעל , פון דעסמווענין וועט ער פארלארן ווערען אויף אייביג אזוי ווי זיין אייערע מיט אס רבי אלעזר רבי אלעזר האט גיזאנט פיין לדין שלא יספע על ראשי עם קודש פון נאנען ווייסן מיר אז דער דין קאר גיט שפרינגען אויף די קעפ פון דאס הייליגע פאלק , אז ער קאר גיט דורך גיין צווישען פאלק ווען דאס פאלק זיען ופארצייטן איז גינען דער פירונג ווען דער דרשן האט גיזאנט דיא דרשה זענען אלע גינעסן אויף דיא ערר אונ דער דרשן איז געשטאנען . האט דער דרשן גער דארפט קושען פריער איידער די מענטשן האבן זיך גינעטס אויף דער ערד . ווארום אז ער וועט קושען שפעטער ווען זיין ווערען שוין זיען אויף די ערד אונ ער וועט זיין צווישען זיי , געהט אויס וויא ער גיט אויף וייערע קעפ , אונ אז ער וועט לויפן געשווינקט צווישען זיי , געהט אויס וויא ער

ואזהרה לבעל דין שלא ימעים דבריו לדין קודם שיבא בעל דין חברו. קרי ביה נמי שמע בין אחיכם. כתיב ואזהר את שופטים בעת ההיא. וכתיב ואזהר אתכם בעת ההיא. אמר רבי אלעזר

אמר רבי שמלאי אזהרה לצבור שתהא אימת דין עליהם ואזהרה לדין שיסבול את הצבור עד כמה אמר רב חנן ותימא ר' שברתי כאשר ישא האימון את היונק:

טענות אונ איהר נועם משפטין ואזהרה לבעל דין שלא ימעים דבריו לדין קודם שיבא בעל דין חברו אונ דאם איו מאנאנא צום בעל דין ער זאל גיט נעשטקא מאכין וייגע טענות פאר דעם דיין איירער זיין בעל דין נועם קומען קרי ביה נמי שמע בין אחיכם זאלקס ליעגען שמע, סאך הערין בייגע בייד צום דיין, צווישען איירער פרייער, ווען אלע פעלי דינים וועלן שוין זיין, דאקאלס זאלקס מאכין הערין בייגע טענות גיט פריער קריב וצאח את שופטים בעת ההיא אין איין פסוק שמיים גאט האט גיזאנט צו דיא יודין איך האב גיבאמין צו איירער שופטים אין דיא צייט ובתיב וצאח אתכם בעת ההיא אונ אין אנדערען פסוק שמיים גאט האט גיזאנט צו דיא יודין איך האב גיבאמין צו אייך אין די צייט אפר רבי אלעזר אפר רבי

שמלאי רבי אהרן האט גיזאנט פון רבי שמלאים וועגן אהרן הצבור גאט האט אנגעזאגט דיא יודין שיהא אימת דין עליהם דיא סורא פון דיין זאל זיין אויף זיין, די יודין זאלין סורא האבין פאר דעם דיין ואזהרה לדין אונ נאט האט אנגעזאגט דעם דיין שסבול את הצבור ער זאל ליידין די טרחות פון די יודין, ער זאל גיט זיין ביין אויף זיין, נאר אלץ מיט גומען יד פסה ביה נויא פיל זאל ער ליידין פון די יודין אפר רבי חנין ותימא רבי שבתאי האט רבי קהין גיזאנט אנדערע זאגן רבי שבתאי האט גיזאנט כאשר ישא האימון את היונק אזוי נויא דער נואם אנדערעם אקינד ליידיט פון דעם קינד, אזוי זאל דער דיין ליידין פון דיא יודין:

זוהר אמור דף צד ע"ב. ס"ט דלילוט יור הא ואו הא

ששת ימים תעשה מלאכה. ששת ימים מאי עבדיתייהו. אמר ר' יוסי כתיב כי ששת ימים עשה יי' את השמים ואת הארץ ולא כתיב בששת והא חוקמוה וכל יומא ויומא עביד עבדיהו ואקרין וימי מלאכה. ח"ר יתחא חי הכי אמאי חקרין ששת ימי חול אמאי חול. ח"ר יוסי השתא אתהיגי עלמא (רמח) ע"י דשלוסייהו בג"כ וימי חול חקרין. ר' חייה אמר בגין דשרי למעבד כיוון עבדיהו ובגין דא לא חקרין קדש. ומחן דלאו חקרין קדש חול חקרין. וע"ד חתקינו חכרייא כהבדלה בין קדש לחול. מאי כהבדה הכא אלא קדש מלה בגרמיה הוא ושארף מניה חתיין. וע"ד אלא לעובדא חולין לנערא. ואימתי אשתכח נטירו בהו. כד זמנין מקדש. ח"ר יהודה חדותא ונטירוהא דיומא דשבתא על כלא הוא ובגין דהאי יומא אשתער בלגא ואמא ואחוסף קדושה על קדושתיה מה דלא אשתכח הכי בשאר יומי דהא הוא קדש ואשתער בקדש ואחוסף קדושה על קדושתיה. בג"כ האי יומא חדותא דעלאי ותתאי כלא חדאן ביה. מלא ברכאן ככלהו עלמין. כלהו מניה חתקין (כ"א חתונו). כהאי יומא נייחא דעלאי ותתאי כהאי יומא נייחא דחייבא דגויסה. למלכא דעבד הלולא לכריה יחידאי אשתר ליה בעטרא עלאה מני ליה מלכא על כלא. כהאי יומא חדותא לכלא. חד סטירא דחפתא על דייא דניש פאש וכו' בידיה גוברין דבעיין קטולא גוברין דבעיין חלוקא בגין יקרא דהאי יומא חדותא דמלכא שיקי דייט ונטר לחדותא דמלכא. כך הווא יומא הלולא דמלכא כמטרוניתא חדותא דלכא ואמא עליה. חדותא דעלאין ותתאין. כהדותא דמלכא כלהו חדאן ולא יטערוין ביה. ע"ד כתיב (ישעיה נח) וקראת לשבת ענג מאי ענג על לא אשתכח אלא לעילא בחרת דקדש עלאה שרי כד"ל (סס) אז חתענג על יי' דהאי ענג על יי' הוא והאי יומא דהוא הלולא דמלכא אשתער כהווא עטרא דענג. ה"ד וקראת לשבת ענג. מה דלא אשתכח הכי בשאר יומין. כהאי יומא חלת סטרוותאן בעיין בני מלכא לומנא ולסדרא פתורי בגין יקרא דמלכא כמה דלוקימנא:

<p>מוסר</p> <p>מספר חסידים סימן כ"ט</p> <p>אם עמד אלס בדבך מליכ אל יחזיק פוסה לפלמו ולימא כמס חסידא לנגא אלא יתן טעכחות וסודלות למקוס יסכנה</p> <p>החמה יתפלל ערבית שתים ראשונה ערבית ושניה</p> <p>אם עמר אדם בדרב מציה אויב דער קענענש האלמט לשמע עניניו צו פארהן מצות אל יחזיק סוכה לעצמו</p> <p>זאל ער גיט מייגען אז איהם קומט אנגרויסקייט פאר דעם וליסא פכה הסודא אנא אונ ער נועם זאגין נואם פאר אנגרויסקער חסיד איך בין אלא ימו תשבתות והודאות למקום יתפחד ויתעלה ויבר נאר ער זאל</p>	<p>יוסף לחק</p> <p>מספר חסידים סימן פ"ג</p> <p>אם עמד אלס בדבך מליכ אל יחזיק פוסה לפלמו ולימא כמס חסידא לנגא אלא יתן טעכחות וסודלות למקוס יסכנה</p> <p>החמה יתפלל ערבית שתים ראשונה ערבית ושניה</p> <p>אם עמר אדם בדרב מציה אויב דער קענענש האלמט לשמע עניניו צו פארהן מצות אל יחזיק סוכה לעצמו</p> <p>זאל ער גיט מייגען אז איהם קומט אנגרויסקייט פאר דעם וליסא פכה הסודא אנא אונ ער נועם זאגין נואם פאר אנגרויסקער חסיד איך בין אלא ימו תשבתות והודאות למקום יתפחד ויתעלה ויבר נאר ער זאל</p>	<p>הלכה פסוקה</p> <p>הרמב"ם הלכות תפלה פ"ג</p> <p>(א) טעה ולא התפלל שחרית ועבר חצי היום יתפלל מנה שתיים ראשונה תפלת מנה והשניה תשלומי שחרית. טעה ולא התפלל מנה ער ששקעה</p> <p>(א) מטה ולא תתפלל שחרית ועבר חצי היום אויב ער האט פארקעסין צו דאווענען שחרית אונ עם איו שוין אריבער גענאנגען האלבער טאג תתפלל מנה שתיים זאל ער דאווענען מנה צוויי מאל שמונה עשרה ראשונה תפלת מנה די ערשטע שמונה עשרה זאל ער דאווענען פאר מנה השנייה שלמי שחרית די אנדערע שמונה עשרה זאל ער באצאלין פאר שחרית טעה ולא תתפלל מנה ער ששקעה תפלה שחרית די שוין אונטער גיגאנגען תתפלל ערבית שתיים זאל ער</p>
---	---	---

ותפלה וכו' שפליפו מחסו לפניו אכר כדו לבסוף לבו אל אכר יחסין עולמך סלגי מיס כב ערך ביה' ו' ואומר ולהסך גם חכמי זוטק מהסע ל'. וכל ספוט רולס לשון בחסוכה ולכיות כמות הפסיות ויכלס להשיג עומק הליכות הכובל ועומק כבודו אל יכנס אלס לזה אלל אם הול' נכס כלון טוב בלא נכס ועושי סימח בני אלס ועטפו ליליס ומלכסית עם אשמו אלל כעמט המעסה ולכיות וסיר עמלוס קלה ככמותס ולכיות וסיר ולקוס לפני זקן אפי' מלס ספמס' כל יחי עליו נמסח בלכסית הכובל :

תפלות של מנחה ושל מוספין מתפלל של מנחה ואח"כ מנח כדו שלא יטעו :

ותפלה וכו' שפליפו מחסו לפניו אכר כדו לבסוף לבו אל אכר יחסין עולמך סלגי מיס כב ערך ביה' ו' ואומר ולהסך גם חכמי זוטק מהסע ל'. וכל ספוט רולס לשון בחסוכה ולכיות כמות הפסיות ויכלס להשיג עומק הליכות הכובל ועומק כבודו אל יכנס אלס לזה אלל אם הול' נכס כלון טוב בלא נכס ועושי סימח בני אלס ועטפו ליליס ומלכסית עם אשמו אלל כעמט המעסה ולכיות וסיר עמלוס קלה ככמותס ולכיות וסיר ולקוס לפני זקן אפי' מלס ספמס' כל יחי עליו נמסח בלכסית הכובל :

ערבית די ערשטע שמונה עשרה זאל ער דאוונען פאר מעריב ויגנה תשלומי מנחה די אנדערע שמונה עשרה זאל ער באצאלין פאר מנחה סעה ולא התפלל ערבית ער שפלה סמך השחר אויב ער האט פארנעקסין צו דאוונען מעריב אונ דער קארנענעמעדין איז שוין אויפגענאנגען מתפלל שחרית שנים זאל ער דאוונען צו שחרית צוויי קאל שמונה עשרה ראשונה שחרית די ערשטע שמונה עשרה זאל ער דאוונען פאר שחרית השנייה תשלומי ערבית דיא אנדערע שמונה עשרה זאל ער באצאלין פאר מעריב : (ג) סעה ולא התפלל לא תפלה וז ולא תפלה המסיכה לה אויב ער האט פארנעקסין אונ האט נים גידאוונט די תפלה אונ נים די אנדערע שמונה עשרה וואס נאך די תפלה אינו משלים אלא אחרונה בלבד זאל ער נאר באצאלין די לעצטע תפלה אליון ביצד ווי אזוי סעה ולא התפלל לא שחרית ולא סנחה ער האט פארנעקסין אונ האט נים גידאוונט נים שחרית אונ נים מנחה מתפלל ערבית שנים זאל ער דאוונען צו מעריב צוויי קאל שמונה עשרה ראשונה ערבית דיא ערשטע שמונה עשרה זאל ער דאוונען פאר מעריב והאחרונה תשלומי מנחה די אנדערע שמונה עשרה זאל ער באצאלין פאר מנחה אבל שחרית אין לה תשלומין אבער צו די תפלה פון שחרית איז ניקא קיין באצאלונג שכבר עבר זמנה ווארום די צייט איז שוין אריבער וכן בשאר תפלות אונ אזוי איז דער דין בייא אנדערע תפלות : (ג) היו לפניו שתי תפלות של מנחה ושל מוספין אויב עם זענען דא פאר אים צוויי תפלות צו דאוונען מנחה אונ מוסף ולמשל עם איז ראש חודש, אונ עם איז שוין האלכ פיר פארין נאכט אונ עם איז שוין די צייט צו דאוונען מנחה, אונ ער האט נאך קיין מוסף גידאוונט) מתפלל של מנחה ואחר כך מתפלל של מוספין זאל ער פריער דאוונען מנחה, נאך דעם וועט ער דאוונען מוסף ויש מי שמונה שאין עושין בצבור כן כדו שלא יטעו אנדערע פסקין אויב אין אשול איז פארשטעמיגט גינאררין מוסף כיו די צייט פון מוסף נאכדעם מנחה, ווארים אז מען וועט פריער דאוונען מנחה ושל מוספין מתפלל של מנחה ואח"כ מנח כדו שלא יטעו :

ערבית די ערשטע שמונה עשרה זאל ער דאוונען פאר מעריב ויגנה תשלומי מנחה די אנדערע שמונה עשרה זאל ער באצאלין פאר מנחה סעה ולא התפלל ערבית ער שפלה סמך השחר אויב ער האט פארנעקסין צו דאוונען מעריב אונ דער קארנענעמעדין איז שוין אויפגענאנגען מתפלל שחרית שנים זאל ער דאוונען צו שחרית צוויי קאל שמונה עשרה ראשונה שחרית די ערשטע שמונה עשרה זאל ער דאוונען פאר שחרית השנייה תשלומי ערבית דיא אנדערע שמונה עשרה זאל ער באצאלין פאר מעריב : (ג) סעה ולא התפלל לא תפלה וז ולא תפלה המסיכה לה אויב ער האט פארנעקסין אונ האט נים גידאוונט די תפלה אונ נים די אנדערע שמונה עשרה וואס נאך די תפלה אינו משלים אלא אחרונה בלבד זאל ער נאר באצאלין די לעצטע תפלה אליון ביצד ווי אזוי סעה ולא התפלל לא שחרית ולא סנחה ער האט פארנעקסין אונ האט נים גידאוונט נים שחרית אונ נים מנחה מתפלל ערבית שנים זאל ער דאוונען צו מעריב צוויי קאל שמונה עשרה ראשונה ערבית דיא ערשטע שמונה עשרה זאל ער דאוונען פאר מעריב והאחרונה תשלומי מנחה די אנדערע שמונה עשרה זאל ער באצאלין פאר מנחה אבל שחרית אין לה תשלומין אבער צו די תפלה פון שחרית איז ניקא קיין באצאלונג שכבר עבר זמנה ווארום די צייט איז שוין אריבער וכן בשאר תפלות אונ אזוי איז דער דין בייא אנדערע תפלות : (ג) היו לפניו שתי תפלות של מנחה ושל מוספין אויב עם זענען דא פאר אים צוויי תפלות צו דאוונען מנחה אונ מוסף ולמשל עם איז ראש חודש, אונ עם איז שוין האלכ פיר פארין נאכט אונ עם איז שוין די צייט צו דאוונען מנחה, אונ ער האט נאך קיין מוסף גידאוונט) מתפלל של מנחה ואחר כך מתפלל של מוספין זאל ער פריער דאוונען מנחה, נאך דעם וועט ער דאוונען מוסף ויש מי שמונה שאין עושין בצבור כן כדו שלא יטעו אנדערע פסקין אויב אין אשול איז פארשטעמיגט גינאררין מוסף כיו די צייט פון מוסף נאכדעם מנחה, ווארים אז מען וועט פריער דאוונען מנחה ושל מוספין מתפלל של מנחה ואח"כ מנח כדו שלא יטעו :

דאוונען מנחה ונאכדעם מוסף, וועלין אנדערע מענטשין האבין אשעות אונ וועלין מיינען אז אלע קאל דארף קען דאוונען מנחה פאר מוסף :

למשך מתיח דרא יהודה נפש י יה יהו יהודה ריה יוד הא ואו הא נשמה יחזה יחיה יחידה ד דמיילי יוד אל שם ב"ן. שבעשה בניקוד חולם:

כב לחם אלהיו מקדשי הקדשים ומן
הקדשים יאכל: כג אך אל הפרכת
לא יבא ואר המזבח לא יגש כי
מום בו ולא יחלל את מקדשי כי
אני יהוה מקדשים: כד וידבר משה
אל אהרן ואל בניו ואל כל בני
ישראל: פ כב וידבר יהוה אל
משה לאמר: כד דבר אל אהרן

כב קדש בן אלהיה מקדשי
קדשי ומן קדשי
יכול: כג ברם לפרכתא
לא ייעול ולמדבחה לא
יקרב ארי מוקא ביה
ולא יחיד ית מקדשי
ארי אנא יי מקדשהון:
כד ומליל משה עם אהרן
ועם בנודי ועם כל בני
ישראל: * ומליל יי עם
משה למימר: כ מליל
עם אהרן ועם בנודי
ת"א לחם אלהיו. זכמים קא קב:
אך אל הפרכת. מילינין קא:
וגל יתלל. ככרות טג. דבר אל

אכני. מסדכין טג זכמים טו טז יז המורס: ג בעל המורים

כז לחם אלהיו. הפסוק מחילל בלמ"ד ומסיים בלמ"ד. כמו
לס' מומין באלס: (כג) אך אל הפרכות לא יבא. אך מיטוטל
שפתי חכמים

י דלתיכ מה לי ולפרכות עד שזיכר סכ' מנבל שס: כ ואל
מנל ליה לנש' דלמל מנח טוה ספויטו ו"ל דלי מדבר צנוכה
ספויטו אז לא לניך למכתב טו ואל ספויכט לא יבא דלס אסוכ
ליקרב לצנוכה ספויטו שסו חון למרוכ' מנ"ס שחין שטוי ליקרב
אל ספויכט אכל אי מדבר כצנוכה ספויטו שזיכס הולכנו לכחוב
ומסרס כו: ל כלומר מקדשי שטל' בקרס איוו מקדס מנש אלא
סוי' עבודטו כי מנל מקדס לא' על מקדס מנש ונכ על ספויכט
קדשים קלים: (כג) אך אל הפרכת. להוות ז' הזמות י
להכתב כ ומפורס בת"כ: ולא יחלל את מקדשי. שאלס עבד
המזוה הזות: אל אהרן וגו' ואל כל בני ישראל.

דעת וקנים מבעלי התוספות
(כג) אך אל הפרכת לא יבא. בת"כ עבד לרכיכותא עפרכתס ומעזכה דלי כפיכ פרכתס משיס דלפניס ואי כמכ מזנה עשוס
דבר עבודס הו: י

פירוש לתורת אלהים
כאמ בני ישראל הייליגרנום איה הייליג יווי: (כד) וידבר
האם משה גירעט דאם אלץ צוא אהרן אונ צוא
זייגע קונדער ואל כל אונ צוא אלע יודין האם ער
גיואנט מען זאל זאגין צוא בית דין זייא זאלען
זעהן דיא בלהנים זאלען אפ היטען די דינים וואס
פריער איז גישמאנען: (א) וידבר אונ גאט האם
גירעט צו משה אזו צו זאנען: (ב) זיבר רייד צוא
אהרן אונ צו זייגע קונדער וקרוי אונ זייא זאלען
יך

מצות השם
אל הפרכת לא יבא ודאם איז אמצות לא תעשהו קער כח
דאם האם אפעלער פאר גיט אריין גיין אין בית המקדש:

(כז) [כזו] [לוא קט] טלס יכנס כהן בעל מוס להיכל שטל' אך
אל הפרכת לא יבא:

וַיַּרְשֵׁן מְקוֹדְשֵׁי דְבְנֵי
 יִשְׂרָאֵל וְלֹא יַחֲלוּן יִתְּ
 שְׂמָא דְקוֹדְשֵׁי דִי אִינוּן
 מְקוֹדְשֵׁין קְדָמֵי אֲנָא וְיִ
 תָּא כְּנֵי יִשְׂרָאֵל. זְכַרְתִּים עָם
 וְלֹא יַחֲלוּ. שְׂכַח לֵב עִיז כִּז
 נְד זְכַרְתִּים עַד עָם :

וּפְרָשׁוּן מְקוֹדְשֵׁי דְבְנֵי
 יִשְׂרָאֵל וְלֹא יַחֲלוּן יִתְּ
 שְׂמָא דְקוֹדְשֵׁי דִי אִינוּן
 מְקוֹדְשֵׁין קְדָמֵי אֲנָא וְיִ
 תָּא כְּנֵי יִשְׂרָאֵל. זְכַרְתִּים עָם
 וְלֹא יַחֲלוּ. שְׂכַח לֵב עִיז כִּז
 נְד זְכַרְתִּים עַד עָם :

רשב"ם (ב) וינורו . מאכילת קדשים במוטאת דגוף :

שפתי חכמים

העטס בעקדס : מדלתי' מה לישראל כון אלל חוטרים כהנים :
 ג כ"ל וינורו מקדשי בני ישראל אשר כס מקדשים לי אבל לא
 כמו ש' בקהל וחי לא מעוסס המקרא אלל אשר כס מקדשים
 לי כתיב חלה ולא יחללו ואפי' כס מקדשים לי מרבה חלי אפילו
 קדשי כהנים עמנו כדפרש רש"י בסמוך א"כ לון נסוסו ככרס
 דמילניו למרס דלאו דולא יחללו קפי' א"כ על אשר כס מקדשים
 לי או את אשר כס מקדשים לי קלו אלמי ה' ויהיה פירוש וינורו
 מקדשי בני ישראל ולא יחללו את שם קדשי אבל חותם אשר כס
 וחלי מלאחי כספר מונס דהאי ד"ל שגזרש' רש"י לעיל ע"ס זכרין
 להביא ד"ל למסס וכך הוא הכיכסל ירשו פון קדשים כישי
 יחללו את שם קדשי כרס המקרא וירשו ד"ל אשר וכו' ושמעתי למרס
 דשבי פירוש' דלשנא קתם פת"ל וינורו מקדשי בני ישראל
 כימי עוממין ולמי ה"ר שפ"ט וכו' דקלא דהכ"ס ספקי' לקרבן
 בהחכו סכהניס סלא יחללו חותם אלל וקריבו חותן ע"ז
 מוצא דלא חימס מאחר דקדשים עוממים להניס אתר הקרבן
 ע"ז ולכן עמסס רש"י הקדש וירשו כללו כתיב וינורו מקדשי בני
 ישראל אשר כס מקדשים לי דקא על קרימס שם של הקדש

רש"י

להזכיר ב"ד על מ הכהנים (ת"כ): (ב) וינורו. אין נזירה
 אלל פריסה וכן הוא אומר (יחזקאל יד) וינורו מאחרי
 נזירותי (א) כנורו אחר, ירשו מן הקדשים כימי עוממין.
 ד"ל וינורו מקדשי בני ישראל אשר כס מקדשים לי
 ולא יחללו את שם קדשי כרס המקרא נ דרשהו :
 אשר הם מקרישים לי. לרבות קדשי כהנים עמנו:
 מקרישין לי חלי ה' לנסרע מהס אבל אינס כתיבלו וכו' . ה"ל
 להביא ד"ל למסס וכך הוא הכיכסל ירשו פון קדשים כישי
 יחללו את שם קדשי כרס המקרא וירשו ד"ל אשר וכו' ושמעתי למרס
 דשבי פירוש' דלשנא קתם פת"ל וינורו מקדשי בני ישראל
 כימי עוממין ולמי ה"ר שפ"ט וכו' דקלא דהכ"ס ספקי' לקרבן
 בהחכו סכהניס סלא יחללו חותם אלל וקריבו חותן ע"ז
 מוצא דלא חימס מאחר דקדשים עוממים להניס אתר הקרבן
 ע"ז ולכן עמסס רש"י הקדש וירשו כללו כתיב וינורו מקדשי בני
 ישראל אשר כס מקדשים לי דקא על קרימס שם של הקדש

פירוש לתורת אלהים

זיק אף שיידיען ווען זייא זעגען קמא מקדשי פון
 דעם הייליקייט פון דיא יודין פון ויא קרבנות
 פון ויא קרבנות

מצות השם

וינורו מקדשי בני ישראל ודאס איז אמצות לא תעשה אבן
 וקס איז קמא פאר גיט פארן די עבודתאין בית המקדש :

נביאים יחזקאל מה

לחשיך מנ"ה ד"א צבאות נשז צ צב צבא צבאות רוח יהוה נשמה דנצח אדני נשמה דתוד ירהוה חיה יחידה
 ובצח ירהוה חיה יחידה דתוד אל שם ב"ן שבועיה :

וְחִמְשֵׁה וְעִשְׂרִים אֶלֶף אַרְבֵּי וְעֶשְׂרֵת אֲלָפִים רַחֲב
 יְהִיָּה לָלוֹים מִשְׁרְתֵי הַבַּיִת לָהֶם לְאַחֲזֶה עִשְׂרִים
 לְשָׂכֶת : וְאַחֲזֵת הָעִיר תִּתְּנוּ חֲמִשָּׁת אֲלָפִים רַחֲב
 וְאַרְבֵּי חֲמִשָּׁה וְעִשְׂרִים אֶלֶף לַעֲמֹת תְּרוֹמַת הַקֹּדֶשׁ
 לְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל יְהִיָּה : וְלַנְּשִׂאֵי מִזֵּה וּמִזֵּה
 לְתְרוֹמַת הַקֹּדֶשׁ וְלְאַחֲזֵת הָעִיר אֶל־פְּנֵי תְרוֹמַת־
 הַקֹּדֶשׁ וְאֶל־פְּנֵי אַחֲזֵת הָעִיר מִפְּאַת־יָם וּמִפְּאַת
 קְדִימָה קְדִימָה וְאַרְבֵּי לַעֲמֹת אַחַד הַחֲלֻקִים מִגְּבוּל
 יָם אֶל־גְּבוּל קְדִימָה : לְאַרְצָן יְהִי־לִזְנו לְאַחֲזֶה

(א) וקסרין ותקשא אלפין
 אורקא ועקרא אלפין פורתיה
 ויהי לצינאי קשמיטי ביקא
 להון לאחסנת קסרין לשבן
 (ב) ואחסנת קרמא תתנו
 חקשא אלפין פורתיה ואורקא
 עשרין ותקשא אלפין
 לקבל אפרשות קודשא
 לכל בית ישראל יהי
 (ג) ולקרא מקא ומקא
 לאפרשות קודשא ולאחסנת
 קרמא לקבל אפרשות
 קודשא ולקבל אחסנת קרמא

מדרש מערבא מערבא מדינתא מדינתא ואורקא לקבל חר סן חילקיא סחחים מערבא עד
 תהום מדינתא : (ד) דא ארעא יהי לרבא
 מצורת דוד

(ב) ותקשא וכו' : כ"ל ומסין לי יהיה עוד לזכר חמשה ועשרים אלף וכו' וזו יסיה ללוים וכו' להיות להם חמשה : עשרים לשכות.
 כ"ל כהלוותיה סהו יעשו עשרים לשכות סמוך לאחוזת הכהנים לשכח בהם סהים כשוערים למען יסו קרוניהם אל הים
 וכשאר יהיה ללריכוס ולנתיס : (ג) ואחוזת סעיר . נחלת סעיר כ"ל מקום דש חטואות למאכל ליתבי סעיר : לעושס
 קדש . צמח אורח כיתוס הקדש דהוי אחוזת הכהנים וסוים : לכל בית ישראל יהיה . אחוזת סעיר יהיה לכל סבירייה זה כות :
 (ד) נשיא . ולא הכשיא הוא עקר הנשיא חליו וימן אחוזת נקלה מוס ועזה לפרווח הקדש וזוהו אחוזת הכהנים וסוים ולאחוזת
 סעיר ולחוססת כילור אפר אל סני תרומת וכו' : עמלת יס . מעבר סעעריד כלסי סעעריד ועעבר סעערה כלסי סעערה : ארבי
 של חלק הכשיא עמוז ומוז : לעומת אחד סחלקים , ועמלת אחד מן סחלקים של סכערים אפר יהיה סגבול סעעריד אל גבול
 סעערים וסוין בקוסטרס בניס סכסו כחמליו וכליל' : (ד) נלכין . כהוך סלכין יהיה יס : לו לאחוזת דישראל : ולא יום עוד . כ"ל

בהמה המקשה. מותר באכילה. העובר כולו ופי' מקום חתך של אבר דלמ הוליא ידו ולא החזירה לרקי להניח ממה שצפנים ללד החילוץ ולחיותו. שמקום החתך הכדלת המיוץ והפנימי אסור מפני שהוא עומד על שפת הרחם (ה) אבל החזירה ללד פנים (ב) אלא ממנא ומותר. ומקום חתך מותר. דמ"ט נאסר האבר כשאני למוץ משום ובשר בשדה ערפה כשר שאלו מן למחיתו דה"ל שדה ערפה מה ערפה כיון שערפה שוב אין לו היתר. אף כשר כיון שאלו מן למחיתו שוב אין לו היתר. ומקום חתך לא ילא מן למחיתו. הלכך מותר כשהחזירה קודם שמיטה דקריין ציה בהמה בכמה מחלולין ה"ל. דה"ל הוא כשהמה חללה. ומו"ל מהמט ליה שחיטת אמו ורצין שמיטה לנמוז אס נחלל חי. והס נחלל מה הרי הוא כנבלה: הוה והיה מתהיכה בחיכו מותר בשחיטת בהמה ולא נאסר משום אבר מן החי: מן החלול ובן הכליות. של בהמה עומה: אסור באכילה. ואע"פ שהניחו בהמה לא הותר בשחיטת. ולהכי קטע מחול כליות. מאס דמירי דלא מקרפה צבו הוא (ג):

כל צמחי דבדוד דמלכות דיזריח א אל אלה אלהים בהמה (ה) המקשה לילד. והוציא העובר את ידו והחזירו מותר באכילה. הוציא ראשו אף ע"פ שהחזירו הרי הוא כילוד. חתך מן העובר שבמעייה מותר באכילה. מן החלול ובן הכליות [ג] אסור באכילה. [ג] זה הכלל כל דבר שהוא כל צמחי גוי דבמה מחלול פני' עדי שמיטה דרישא אכמה דפסיח ורובו הכי בהמה הנחלל בהמה מחלול: דפי' אסור. דכתבי אותם מחלול אותם כשיש טעם ולא חסרי. ומכ"ל דכשיש טעם מחלול כל כשהמה שיהיה טעמו לא יאכל כשהמה מחלול שמה שיש טעם אסור לא חלל כשהמה: (א) ותמידי דכ"ג כ' ס"ג דניקב חסר סתם ומו גרע נחמן מייקב. ובגמ' משני וס"ה כהמה גמי אסור וזו דמה לישא דחתיכה עומה סתם לישא דפסיח גמי כהחיות. ומו"ל וס"ה י"ב מ"א דמתקן ק"ל דעמ כה שוקים ע"פ דמירי שנחמן שמיטה סתם: [ג] זה הכלל. לחיותי קלות כמתי פרה ל"ג דמ"ג

דאמר ר"ש קלוס כמתי פרה אסור ה"ם ביכא דילא לוסי

ישאכמין די מושער האם קען ארונים גינןקען די קאלב פון די מושערס בויה, אויב קען האם איד גינןקען מויט, קאר קען איר גיט עסין. אונ אויב זי לעבט, דארף קען איר שביטין חסד מן העבר שביטין מייט באבילה אויב איינער האם אריין גישטעקט די האנט צו אפקהקא אין בויה, אונ האם אפ געשניטען אשטיקיל פלייש פון די קאלב. אונ האם גילאזט ליגען אינזיניג אין בויה פון די פהקה. נאכדעם האם גר גישאכמין די פהקה, קען ער עסין די שטיק פלייש פון די קאלב מן המחיל ובן תפליח אויב גר האם אפ געשניטען דעם מילי' אדער די גידען פון די קוה, אונ האם גילאזט ליגען אינזיניג אין בויה אונ האם גישאכמין די פהקה אסור באבילה קאר קען גיט עסין דעם מילי' אונ גיט די גידען י"ה הכלל דאס איז דער פלל פון דעם דין דבר שבטוה אסור אויב גר האם אפ גישניטען אשטיקיל פלייש פון די קוה אונ ער האם גילאזט ליגען די שטיקיל פלייש אינזיניג אין דיא קוה נאכדעם האם קען דיא קוה גישאכמין קאר קען גיט עסין די שטיקיל פלייש שאינו

סידד אדער דין איז אז קען שעקט אפקהקא אונ קען געפינט אינזיניג אלעקערדיגע קאלב קען קען די קאלב עסין אן שחיקה זי ווערט מותר דורך די שחיקה פון די מושער ואנן די משנה בחמה הפקשה לילד אפקהקא וואס איר איז שווער גינען צו גיבארין די קאלב והוציא העובר את ידו החזירה אונ די קאלב האם ארונים גישטעקט די פארעשטע פום פון די מושערס בויה, אונ האם איר צוריק אריין גינןקען אין בויה נאכדעם האם קען גישאכמין די פהקה אונ די קאלב איז גינען אלעקערדיגע אין די פהקה מייט באבילה קען קען עסין די נאנזע קאלב ביז צו די שטיק פום וואס עס האם ארונים גישטעקט פון די מושערס בויה, אונ די שטיק פום וואס עס האם ארונים גישטעקט פון די מושערס בויה, מוז קען אפ שניידן אונ דאס קאר קען גיט עסין ועיין בתע"כ הוציא את ראשו אויב די קאלב האם ארונים גישטעקט די קאפ פון די מושערס בויה אפ על פי שחזירו אפילו ער האם די קאפ צוריק אריין גינןקען אין בויה חיי הי כילוד פון דעסמוטענין איז גליה ווי ער ווארט שוין גיבארין גינארין, אונ אז קען האם

פירוש ע"ט

משה יצרים בידו רע דער וואס מאכט אפקערין די רעכטפארטיגע מענשין פון גליקען ווען, אויף דעם שלעכטן ווען אובקערין, זיין ווייסן דאך גיט אויב ער פארפיהרט זיין ער ווייזט זיך פאר זיין פרום. פאלגן זיין איהם וואס ער הייקט זיי מאהן בשחתו הוא יושל אין זיין גען וואס ער האם זיין אריין געפרעם ווען ער אלזין אריין פאלגן זיין וועלן זיך פארעם ווען וואס פאר א

קענשט גר איז אונ וועלן זיך אפשיידען פון איהם אונ וועלן פפרסם מאכין, אז קען נאל זיך פון איהם היקען הימיים יחלו סוב אבער דיא מענשין וואס זענען גאנץ מיט גאט אן אלש"א קייט, דיא וועלן גאך מאכין ירשון דאס טען צוא זענער קינער, ונארום ווען ער פיהרט פרעכער מענשין אין רעכט פארטיגען וועג פון גאט בפרם זינע קינדער געוויס:

(ב) המבכרת המקשה לילך . כפטר רחם שלה מותר להתוך אבר אבר כשהוא יוצא ראשון ראשון ומשליך לכלבים . לכל כמה דלא נפיק רובא לא קדש: יצא רובו . כלשה וחתכו : ה"ו יקבר . דבינייהו הרוכ חלה קדושה עליו דקרינן ביה אפר יולד : ובפמרה מן הבכורה . שהבא אחרייו אינו כבוד . בין שילא ראשון אבר אבר בין שילא רוב כלשה . דהא שני לאו פטר רחם הוא : (ג) בבמהה טהורה טהור . מק"ו (ד) ומה חס הועילה לו ממילת אמו

להחירה בזכילה בשמיטתה אע"פ שהוא מת . לא תועיל לו כשהוא חיה לטהרו מלמלא . וזכמה עמאה מלן דח"ק (ויקרא יח) וכי ימות אן הבהמה זו בהמה עמאה . אשר היא לכה לאלהה זו בהמה עטורה . אחשך בהמה עמאה לבהמה עטורה . מה בהמה טהורה עוברה עטור אף בהמה עמאה עוברה עטור : רבי יוסי הגלילי אומר בממאה טמא . ומפיק לוי מקרא דכתיב (סס ה) או נפש אשר תגע בכל דבר טמא או נכבדת חיה עמאה . וכי נכלת בהמה טמאה עמאה ונכלת בהמה טמאה עטורה . אלא חיות זה עובר עבמאה עמא וזכורה עטור מקל וזומר וכממאה עמא דליכא קל וזומר ולא דרשינן יתיקא . ולא הלכה כרבי יוסי : החיה טמאה טומאת שבעה . מדרבנן גזירה שמה וילא העובר את ראשו הוץ לפרודודור והרי הוא כילוד ומטמאה והסיה טהורה שעדיין הוא כמעייה ואחי לטהורי אבל כדועה שהוסיפו למעי בהמה דקתי מתני' טהור ליהא למיגור הכי מפני שרקם של בהמה גלוי וכי מפיק חזי ליה : והאשה העוברת את ידו בעמאה כשמואל ראשו הוץ לפרודודור ולא אחי לטהורי : (ד) הבשר טהור . כשר העובר טהור שאין בהמה מקבלת טומאה ממייס (ה) : הבשר מגע נבלה . כשר העובר מגע אבר מן החי שהיא מעמאה כנבלה : מגע

אמינו נפת טהור' און אויב' ער האט גיט אפ גישיניטען פון די קוד , נאר ער האט אפ געשיניטען אשטיקיל פלייש פון די קאלב און האט גילאמט ליגען די שטיקיל פלייש ביי די קוד אין בויה נאכדעם האט ער גישאקמין די קוד מעג , ער עסין די שטיקעל פלייש : ב תבבכרת התקשה לילך אקרה ונאם דארף האפין די ערשטע קאלב (נאכבור) , און עס איז איר שווער צו גיגארין די קאלב , סתם אבר אבר משליך ללגים יעדער גליר ונאם די קאלב שטיקעט ארויס פון די מווקערס בויה מעג קען אים פאלן אפשינידין און נוארען פאר די הינט , ונארום אזוי לאנג ווי דער גבור איז נאך גיט גיגארין גינארין , איז ער נאך גיט הייליג , יצא רובו אויב דאס מערקסע טייל פון די קאלב איז ארויס גיגאנגען מיט איין קאל , און ער האט דאס אפ געשיניטען , תבי יח יקבר מוז מען דאס באגראבן , ווייל דאס איז שוין הייליג ונפסרה מן תבכרה און ווען די קוד גיבירט נאך אקאל אקאלב איז די צווייטע קאלב שוין גיט אכבור , סיי דיא ערשטער קאלב איז ארויס גיגאנגען גלידער ווי , און סיי דאס מערקסע טייל פון די ערשטע קאלב איז ארויס גיגאנגען מיט איין קאל , איז אלץ די אנדערע קאלב קיין גבור : ג בהמה שמת שבה בתוך פתח ביתו יקבר , און ער האט די גישיניטען און די גישיניטען קאלב אין די גבהמה און די גבהמה טמאה טמא .

גיש עסין , אפער , און סייא די גהקה קעג מען עסין , אקרה , איז אלץ דער פאסטוף טהור , רבי יוסי הגלילי זאגט כממאה טמא אויב די גהקה טאר מען גיט עסין , איז דער פאסטוף קמא כממאה טהור און אויב די גהקה מעג מען עסין , איז דער פאסטוף טהור טהור האשה שמת ולדה בתוך מעיה א אשה ונאם איר קינד איז גישאקמין ביי איר אין בויה ופשטה חיה את ידה ונגעה בו , און די הייבאם האט אריין גישטעקט די האנט צו די אשה אין בויה און זי האט אנגע רירט דאס קינד חיה כממאה טמאה שבעה איז די הייבאם טמא זיבען מעג ווייל זי האט אנגע רירט אמת והאשה סתרה עד שיצא תולד און די מווקער איז טהור ביי דאס מווקער קינד גיט פון איר ארויס , און אז דאס מווקער קינד גיט ארויס פון איר בויה , איז זי אויך טמא זיבען מעג ווייל ווען דאס קינד גיט פון איר ארויס רירט זיא דאך אן דאס קינד : ד בהמה שמת לילך אבהמה ונאם איר איז שווער גינען צו גיגארין די קאלב וזצאי שבר את ידו והתכה און די קאלב האט ארויס גישטעקט פון די שטיקעט פום ונאם שטיקעט ארויס פון בויה איז טמא און , ער האט אפ געשיניטען די פום ונאם האט ארויס גישטעקט פון בויה , ואחר כך שמת את אבי דער נאך האט ער גישאקמין איהר מווקער ודי קודה הבשר טהור די פלייש פון די קאלב איז טהור , און דיא קאלב איז גיט טמא גינארין פון איהר אייגענע פום ונאם האט ארויס גישטעקט , ווייל ווען די פום איז גינען פועט צו די קאלב האט

אומפיק לוי מקרא דכתיב (סס ה) או נפש אשר תגע בכל דבר טמא או נכבדת חיה עמאה . וכי נכלת בהמה טמאה עמאה ונכלת בהמה טמאה עטורה . אלא חיות זה עובר עבמאה עמא וזכורה עטור מקל וזומר וכממאה עמא דליכא קל וזומר ולא דרשינן יתיקא . ולא הלכה כרבי יוסי : החיה טמאה טומאת שבעה . מדרבנן גזירה שמה וילא העובר את ראשו הוץ לפרודודור והרי הוא כילוד ומטמאה והסיה טהורה שעדיין הוא כמעייה ואחי לטהורי אבל כדועה שהוסיפו למעי בהמה דקתי מתני' טהור ליהא למיגור הכי מפני שרקם של בהמה גלוי וכי מפיק חזי ליה : והאשה העוברת את ידו בעמאה כשמואל ראשו הוץ לפרודודור ולא אחי לטהורי : (ד) הבשר טהור . כשר העובר טהור שאין בהמה מקבלת טומאה ממייס (ה) : הבשר מגע נבלה . כשר העובר מגע אבר מן החי שהיא מעמאה כנבלה : מגע

כנע מרפה שחומה. שהשמיטה א"פ שמיטה מתרת האכר באכילה מטהרתו מידי כנלה והוי כמרפה שחומה שאינ' ממלאה מן התורה חלה מדרבנן כמוקדשין (ו) : ה"ג אף שחיטת בהמה המהר את האכר . וז"ל את העובר : לא אם מיהרה שחיטת מרפה אותה . מן הדין הוא שחרי דבר שגניפה : ומנן למרפה ששחיטתה מטהרתה . דעמא חינה מטהרתה ומן הדין חינה מטהרתה . שבהמה עמאה חסודה באכילה וזרפה חסודה באכילה ומה עמאה אין שחיטתה מטהרתה מלמטא דהכי תניא בת"כ לכל בהמה אשר היו מפרסת פרסה וגו' כל הכונע בהם יעמא . להביא בהמה עמאה שלא תספרנה שחיטתה : תאמר במרפה שהיתה לה שעת הכושר . דכיון דחל עליה תורת שמיטה תו לא ספקה מינה והויא בכלל זכר לון זכר: מול לרמה שהבאת

ר"מ וחכמים אומרים כנע מרפה [ו] שחומה . מה מצינו במרפה ששחיטתה מטהרתה . אף שחיטת בהמה תמהר את האכר . אמר להם ר"מ לא . אם מיהרה שחיטת מרפה אותה . רבר שהיא גופה . המהר את האכר דבר שאינו גופה . מנין למרפה ששחיטתה מטהרתה . בהמה טמא אסורה באכיל' ומרפה אסורה באכילה . מה בהמה טמאה אין שחיטתה מטהרתה . אף מרפה לא תטהרנה שחיטתה . אמרו לו לא אם אמרת בבהמה טמאה . שלא היתה לה שעת הכושר [ו] תאמר במרפה שהיתה לה שעת הכושר . מול לך מה שהבאת . הרי

וה"ג דכוותיה : [ו] שמיטה . ששחיטה עושה ניסול עליה כדלעתר נמ' . ועיין תוי"ט : (ו) יעל' ג' דמנע טימאל בית ספקיהם ה"ג סי' דלע"ג : דמפלה : כ"ה סוף גמ' סוף ט"ה דמטא מעוס שפ"ט מ"יכ"ט . פ"ה : [ו] המהר בו . ומסכלה כמק' לן דכיון דלית לן סכרה למל' אצלני דקדק דמרה למטא סוף מטהרנה שמיטה לא חמי מינה טמא וזון לרין קדש

ראך דיא קאלב גילענע , אונ אלעבערדיגע בנהיה ווערנט גיט קטמא שחם את אמו ואמר בך הבה אבער אז ער האט גישאקטן די מונשער , דער נאך האט ער אפ געשניטען די פוס הקשר מעג בבלה די פלייש פון די קאלב איז קטמא ווייל זיא האט אן געערינט איהר אייגענע פוס וואס האט ארויס גישמעקט פון דיא מונשערס בויך . ווארום באלד וויא קען האט גישאקטן די קדה האט שוין די קאלב גיט גילעקט איז די קאלב נאר פלייש . אונ אז זיא רירט אן איר אייגענע פוס וואס האט ארויס גישמעקט , וואס די פוס הייסט אאכר מן בחי , וואס זיא איז קטמא אזוי וויא אנבלה , איז דאך די קאלב קטמא גינאררין פון איר אייגענע פוס ווייל זי האט אן געערינט אנבלה דברי רבי מאיר אזוי זאגט רבי מאיר ותקמים אפרים אונ די חכמים זאגין מעג מרפא שחיטה די פוס וואס דיא קאלב האט ארויס גישמעקט פון דיא מונשערס בויך הייסט גיט אנבלה . נאר זיא איז אזוי וויא אנהקה וואס איז גישאקטן גינאררין אונ איז טרייף גינאררין איז זיא גיט קטמא , האט דאך די קאלב אן געערינט אטרפה גיט אנבלה דריבער דארף זיין אפילו קען האט גישאקטן די מונשער נאכדעם האט קען אפ געשניטען דיא שטיק פוס דארף אויף זיין דיא קאלב טהור מה מצינו בפרשה ששחיטתה מטהרתה אזוי ווי מיר געפינען בני אנהקה וואס איז אטרפה וואס זיא קען גיט לעבין , אז קען שעקט איהר ווערט זיא טהור זיא זאל גיט קטמא זיין אף שחיטה בנהיה תפטר את האכר אזוי דארף דיא שחיטה וואס קען שעקט די בהמה בנהיה טהור מאכין די פוס וואס איז ארויס גישמעקט גינאררין פון איר בויך זיא זאל גיט קטמא זיין אפ' ליה רבי מאיר האט רבי מאיר גינאגט צו דיא חכמים לא ניין , עס איז גיט גלייך אייבם צו דאס אנדערע אס מיהרה שחיטה דשה איהר אויב מיר זאגין אז די שחיטה איז קטמא די בהמה וואס איז טרייף גינאררין דבר שמיטה דאס

איז נאר ווייל די שחיטה איז דאך אין די בנהיה וואס זיא איז טרייף תפטר את האכר דבר שאינו טמא זאל די שחיטה פון די קדה קטמא זיין די פוס פון די קאלב . וואס די פוס פון די קאלב איז דאך גיט איין גוף מיט די קדה מינו למרפה ששחיטתה מטהרתה פון וואגען ווייסן מיר אז קען שעקט אנהקה אונ זיא ווערט טרייף , איז זיא גיט קטמא . ווארום קען לערנען אז די בנהיה וואס איז טרייף זאל זיא קטמא זיין . ווארום מיר געפינען בהמה טמאה אסורה באכילה אנהקה טמאה אסורה גיט , עסין אף פרשה אסורה באכילה אונ אנהקה וואס איז קשר צום עסין [אקה , אאקס] און זיין ווערען טרייף קטמא קען זיין אויף גיט עסין פח בהמה טמאה אין שחיטתה מטהרתה אזוי וויא קען שעקט אנהקה קטמא ואפערד איינזיל ווערט ער גיט טהור דורך דיא שחיטה , נאר ער איז קטמא . אזוי וויא ער וואלט גיפדיגערט אף מרפה לא תטהרנה שחיטה אזוי אז קען שעקט אנהקה [אקה , אאקס] אונ זיא ווערט טרייף , זאל זיא אויף גיט טהור ווערען דורך דיא שחיטה נאר זיא זאל קטמא זיין גלייך וויא זיא וואלט גיפדיגערט . ענפערט די משנה לא ניין , עס איז גיט גלייך אייבם צו דאס אנדערע אס אסורה בהמה טמאה שלא היתה לה שעת הכושר אויב קען זאגט זיין אנהקה וואס קען טהור איהר גיט , עסין ואפערד , איינזיל אז קען האט איהר גישאקטן איז זיא פון דעסטוועגין קטמא , ווייל די שחיטה האט איהר קיין קאזל גיט גיקענט מתידי זיין צום עסין זיין איהר איז גיט גינאגט גינאררין דער דין פון שחיטה האכר כפרה שחיטה לה שעת הכושר אבער זיין אנהקה וואס קען קעג איהר עסין [אקה , אאקס] נאר זיא איז טרייף גינאררין , דארף קען זאגין דיא שחיטה זאל איהר מאכין טהור . ווייל איידער זיא איז טרייף גינאררין אז קען וואלט איר גישאקטן . וואלט דאך דיא שחיטה איהר טהור

טול מכלן ראייהו וזהבא: הרי שגולדה מרפה מן הבטן מנין. שמהרה: שיש במינה שחיטה. הלך לא נפקא מכלל זמן וזכר: אבל בן ח' חי. טולד מזהמה חיה. חן לנו כמה לטהר חמי' נשחק לפי שאינו בכלל בקר ולאן. והלכה כחכמים: בן שמונה חי. חס טולד ושחטו: אין שחיטתו כמהרתו. מיד וכלה שאין שחיטה מועלת בזן שמה. אלא כשהוא במתי אמו נותר בשחיטת אמו: (ה) ומוציא את דמו. לחלבו כלכד הוא דשרי כדתניא בת"כ כשהוא אומר הלך ושחי כליות באשם שאין ז"ל דמק"ו הוה ילפינן לה ומה שלמים שאין כל מיען טעון חליה הרי קו טעונים הלך ושחי כליות. אשם שכל מיען טעון חליה. אינו לית שישטעו חלב ושחי כליות ומה ת"ל אלא לומר לך מה חלב ושחי כליות האמורים באשם מוציא מכלל טליל.

שאינו יכול לומר חלב טליל הנמצא באשם יקריב שחרי חן אשם בא נקבה חף כל אפילו בקרבנות הכאים נקבה חלב האמור כהן מוצא מכלל טליל. וכיון דחין חלב טליל קרוב ככל הקרבנות שרי באכילה. אכל דמו לא גרע מדם האכרים דק"ל במסכת כריתות דס האכרים עובר כלא תעשה: מעון שחיטה. לדשים גרמו לשייבה בהמה באשפי נפשה. ולא חתריב מכל כהמה תאלכו: וחייב באותו ואת בנו. שלא ישחטנו כיום ששחט את אמו: וחכ"א שחיטת אמו מפוררת. לדשים ולדה גרמו: ר"ש שזורי ב'. לדברי חכמים כיון שכלך ע"ג קרקע טעון שחיטה מדרבנן דלחי לחלוטו לחלבו כלא שחיטה. ור"ש שזורי מתיר חמי' לאחר שהפסידו (י) ע"ג

שחיטתו מפוררת ונערט ער גיט מהור דר"ך די שחיטה נאר ער איז מטמא אזוי ויזא אבילה ג' לייך ויזא ער ויאלט גיפיינערט לפי שאין במיני שחיטה ויזא אבילה קבמות ויזא ער איז אפילו קען שעקט זיזא טאר קען זיזא גיט עסקין. דר"ב ער ונערט ויזא גיט מהור פון צו מטמא זיין: ה' שחטם את הבהמה אויב איינער האט גישאקטין אבקה ספא בה ג'ן שמינה יזא פת אונר ער האט גיפונען אין איהר אבאלב, וטאם די מוטער איז גינען מיט איהר מעגברת נאר אבם ח'דשים, סייד די קאלב לעקט, סייד זיזא איז מיט אז ג'ן תשעה פת אדער די מוטער איז גינען מיט איהר מעגברת זיין ח'דשים, אונר דיא קאלב איז קנה אונר דעם וישט פון דעם קאלב די גלוט זאל ארויס גיין אונר די קאלב מעג ער עסקין מצא ג'ן תשעה חי אויב ער האט גיפונען אין די קדה אבאלב וטאם די קדה איז גינען מיט איהר מעגברת זיין ח'דשים אונר דיא קאלב לעקט מען שחיטה האטר ג'רפה קאלב שעקטין ותיב באיהו וזאת בני אויב ער האט גישאקטין די קאלב אין דעם ועלפיגען טאג וטאם ער האט גישאקטין די מוטער קומט איהרם מלקות דבריבי מאיר אזוי זאגט רבי מאיר ותיבם אויבם אונר די תקבים זאגין שחיטת אמו מפוררת אפילו דיא קדה איז גינען מעגברת מיט די קאלב זיין ח'דשים אונר די קאלב לעקט ביי די מוטער אין בויך ווען קען שעקט די קדה פון דעם ונערטין די שחיטה וטאם מען האט גישאקטין די מוטער איז מחיר צו עסקין די קאלב, אונר מען דארף זי גיט שעקטין, אונר מען מעג איר עסקין אן שחיטה אדער אז די קאלב איז ארויס

גינען צום עסקין אויב, דארף איינעם אויב העלפין די שחיטה זיזא זאל גיט מטמא זיין טול קר מה שהבאת זאגט דיא משנה נעם דיר צו דיא ראייה וטאם דיא האקט געבריינגט הוי שטלידה מרפה מן הבטן מנין אזוי אבקה וטאם איז גיבארירן גינארירן אבקה, האט דאך איר די שחיטה גיין קאהל גיט גיעקנט מתיר זיין צום עסקין, פון וואגען ווייסקין מיר אז די שחיטה מאכט איהר מהור זיזא זאל גיט מטמא זיין ויזא אבילה, ענפערט די משנה לא גיין, אז מען האט גישאקטין אבקה וטאם מעג איר עסקין ואקה אאקס וטאם איז מרייה גינארירן איז גיט גלייך ויזא מען שעקט אבקה וטאם מען טאר איר גיט עסקין ואפערד, אאייזיל] אס אמרת בהמה מטמא אויב מען זאגט בייא אבקה וטאם מען טאר איהר גיט עסקין ואפערד, אאייזיל] אז מען האט איהר גישאקטין איז ויזא פון דעם ונערטין מטמא שבו איז במיני שחיטה ויזא בייא דעם גאנצין מין קבמות ופון פערד אדער בייא אבקה וטאם דעם מין קבמות מעג אבקה זעסין ואקה, אאקסו נאר דיא קבחה איז מרייה גינארירן, דארף מען זאגין דיא שחיטה זאל איהר מאכין מהור ש'ש במינה שחיטה ויזא דעם גאנצין מין וקה אונר אקסין] איז די שחיטה מתיר אפילו צום עסקין, אויב די קדה אדער דער אקס איז מרייה גינארירן, אונר מען האט איהרם גישאקטין, עסקין טאר איהרם גיט, אדער אבילה איז ער אויב גיט, מען זאל מטמא זיין ג'ן שמינה יזא ער אבאלב וטאם איז גיבארירן גינארירן צו אבם ח'דשים ודי קדה איז מיט איהרם גינען מעגברת נאר אבם ח'דשים, אונר מען האט דיא קאלב גישאקטין אין

קרקע. והלכה כחכמים: קרעה. לכהמה כלא שמיעה: בהמה שנחתכו רגליה. האחרונים: מן הארכובה ולמטה. ג' עומות ניזק. החתונה אלו עלם החתן עם הפרטות כשמשפיעין בהמה ואותה רכובה נקראת ארכובה הנמכרת עם הראש ובל' לע"ז קרוין אלו פרקי טוקל"ו. ובערתי דוק"ח: ולמעלה הימה עלם האלמנה וזומת הגידים כמתחתו סמוך לפרק ארכובה הנמכרת עם הראש. והעליון הוא קולית החמוכה כחליה והפרק שבין סוף הקולית לראש העלם האלמני

מיו"ט: [ט] הארכובה. מן הככדים מתוכן רכובין כפישה מנה ונמ"ט רכובין דמהרין כחכמי שהא כפרה האלמני שבין הגל וסוף וכן לבי הפירוש' ע"י הכ"ג: נקרא העלם האלמני ארכובה (ח) ויש לדקדק דברי י"ט וי"ב על ק"ן שפסקר כשיי ארכובות נקרא גזריו' האלו ש"א דלמלך רחמייה גלגל כוס דמרישא מידוך דמרימיה למעל' וזסיפא כו' למטה וכן הקשה הראש' וז"ל דלמלין לחומרא. וע"ז ע"פ' ע"פ' דברי הפירושים י"ד ס' י"ט: (ט) ל' הכ"ג ל' שזו פניה אחרת לומר דלון טרפות אלו מעין א' עד שיקשה לך כיצד תפטר שלם חסותך למעלה מטרפות ואם חסותך למטה אלו טרפות לא לא תפטר עש"י שהיא חמוכה רגל מעוקים אז אלא עש"י שחמוכה הגידים. אבל על' הכ"ג נראה שכל עש"י חסות מו"ט: (י) וכשהוא הולך יצטרך הכרה רוב היקפו סוף פטי צמוד

רבו חספו עיקר הפירו' האחר שמפרש מן הארכובה ולמעלה כשהיה מן הארכובה ולמעלה פסולה. דה"ק למטה מארכובה העליונה שהיא הקולית החמוכה כחליה ולא למטה מיד הסמוך לו אלא למטה מעלם האלמני כולו דהיינו בעלם החתונה ודאי כשרה. למעלה מן הארכובה דהיינו בקולית ודאי טרפה. וכן שייטל זומת הגידים כולו ובעלם האלמני יש מקום שהיא טרפה כגון בזומת הגידין ויש מקום שהיא כשרה כגון למעלה מן הזומת. ואל תמהה היאך אישיכין לא מעלה מן הזומת בעלם האלמני כשרה וכשתפיל לחותכה בזומת טרפה שאין אומרים כשרפות זו דומה לזו שהיא חמוכה מכאן ומתה חוטהה מכאן ומיתה. ולא נאסרה בהמה זו מפני שהיא חמוכה רגל ממקום זה. אלא מפני שנחתכו הגידין שחייבתן היא מכלל טרפות. ומקום זומת הגידין הוא מחמיל מן המקום שאין נראין עקם ולכניס עד המקום שיתחילו להתרחק ולהתאדם (ט). זומת הגידים הם ג' חוטמים לבנים כבהמה לזמתיים וחמבורים יחד א' עבה וקנים דקים ואם נעל הא' העבה לבדו חין זה ניעל זומת הגידין שהרי נאסרו שנים. ואם נעלו שנים הדקים ממקום זומתה שחרי הא' העבה גדול משיהם והרי לא נעל כל הזומת אלא מעוטא ואם נחתך רובו של כ"ח מן טרפה ואז"ל אם נחתכו כולן או ניטלו כולן. ובעוף הם ששה עשר חוטין לבנים אפי' לא נחתך אלא רובו של כ"ח מן טרפה: נשבר העצם. למטה מן הארכובה במקום שאין עושה אותה טרפה: אם רוב הבשר קיים. דהיינו שעור וכשר חוטמים רוב עוליו רוב חוטמי של שבר זומתו למשכתה ליה זה כלא זה כגון שמרחיב מלד א' ומיר מלד א' (י) שאין העלם עגול הלכך בעל החמוריים: שחויבתו שמהרתו. לאכר המודולל ומותר אפי' כחליה: ואם לאו. שאין עור וכשר חוטמים את

אמו מטהרתו. קרעה ומצא בה היא השועה חי. מעון שחיטה לפי שלא נשחטה אמו: (ו) בהמה שנחתכו רגליה. מן [ט] הארכובה ולמטה כשרה מן הארכובה ולמעלה פסולה. וכן שניטל צומת הגידין. נשבר העצם אם רוב הבשר קיים שחיטתו מטהרתו. ואם לאו

רבו חספו עיקר הפירו' האחר שמפרש מן הארכובה ולמעלה כשהיה מן הארכובה ולמעלה פסולה. דה"ק למטה מארכובה העליונה שהיא הקולית החמוכה כחליה ולא למטה מיד הסמוך לו אלא למטה מעלם האלמני כולו דהיינו בעלם החתונה ודאי כשרה. למעלה מן הארכובה דהיינו בקולית ודאי טרפה. וכן שייטל זומת הגידים כולו ובעלם האלמני יש מקום שהיא טרפה כגון בזומת הגידין ויש מקום שהיא כשרה כגון למעלה מן הזומת. ואל תמהה היאך אישיכין לא מעלה מן הזומת בעלם האלמני כשרה וכשתפיל לחותכה בזומת טרפה שאין אומרים כשרפות זו דומה לזו שהיא חמוכה מכאן ומתה חוטהה מכאן ומיתה. ולא נאסרה בהמה זו מפני שהיא חמוכה רגל ממקום זה. אלא מפני שנחתכו הגידין שחייבתן היא מכלל טרפות. ומקום זומת הגידין הוא מחמיל מן המקום שאין נראין עקם ולכניס עד המקום שיתחילו להתרחק ולהתאדם (ט). זומת הגידים הם ג' חוטמים לבנים כבהמה לזמתיים וחמבורים יחד א' עבה וקנים דקים ואם נעל הא' העבה לבדו חין זה ניעל זומת הגידין שהרי נאסרו שנים. ואם נעלו שנים הדקים ממקום זומתה שחרי הא' העבה גדול משיהם והרי לא נעל כל הזומת אלא מעוטא ואם נחתך רובו של כ"ח מן טרפה ואז"ל אם נחתכו כולן או ניטלו כולן. ובעוף הם ששה עשר חוטין לבנים אפי' לא נחתך אלא רובו של כ"ח מן טרפה: נשבר העצם. למטה מן הארכובה במקום שאין עושה אותה טרפה: אם רוב הבשר קיים. דהיינו שעור וכשר חוטמים רוב עוליו רוב חוטמי של שבר זומתו למשכתה ליה זה כלא זה כגון שמרחיב מלד א' ומיר מלד א' (י) שאין העלם עגול הלכך בעל החמוריים: שחויבתו שמהרתו. לאכר המודולל ומותר אפי' כחליה: ואם לאו. שאין עור וכשר חוטמים את

ארוים גינוקען גינוארין פון די מוטערס בויה אונ קען האט איהר ניט פאלד גינקען נאר זיא גייט ארום אויף די ערד. קאר קען איהר ניט עסן אן שחיטה. רבי שמוען ארבע זאגט אפילו כן חפש שנים וחרש בשרה אויב קען האט גישיאקטן די קנה אונ קען האט פון איהר ארוים גינוקען די קאלב לעקעדיג. אפילו זיא איז אלט פינף יאהר אונ אקערט אין פעלד שחיטה אמו שפירתי וואס קען האט גישיאקטן די מוטער אוי מותר צו עסן די קאלב אן שחיטה קרעה ופצא בה בן תשעה חי קען שחיטה אויב קען האט ניט גישיאקטן די קנה נאר קען האט גינעשקען דעם בויה אונ קען האט אן איהר גינעשקען אלעקעדיגע קאלב וואס דיא מוטער אוי גינען מיט איהר מעוקרה גיין תלשים מזו קען דיא קאלב שעקטן אויב קען וויל איהר עסן לפי שלא נשחטה אמו וויל די מוטער אוי ניט גישיאקטן גינוארין. אונ אויב דיא קאלב איז מו"ט קאר קען זיא ניט עסן. אונ אויב די מוטער אוי גיט גינען מעוקרת מיט די קאלב גיין תלשים נאר

אקט סיי דיא קאלב לעבט סיי זיא איז מו"ט קאר קען זיא ניט עסן: ן בהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמטה פשרה אויב קען האט אפ געשניקען דיא אינקערן שמע פים פון אבקהה נידערקער וויא די קניא. אזוי קען האט אפ געשניקען די פוס העקער ווי די קניא. אזוי די בהמה טרייף וכן שניטל צומת הגידין אונ אפילו די פוס איז אין נאנצין נאר די אקערין וואס אינקער די קניא איז צו גינוקען גינוארין איז אויף טרייף וועין ברע"ב ות"ס נשבר תנצם אויב דער ביין פון פוס איז צו נראכין גינוארין נידערקער ווי די קניא אם רוב הכשריים אויב די פעל אונ די פלייש פון די בהמה פון אונ אויף די פוס בארעקין דאם קערקטע פויל פון דעם שחיטי שפירתי אז קען שעקט די בהמה קען קען דעם: צו נראקענעם פוס אויף עסן. אפילו די שטיק פוס וואס איז אפ גינראכין גינוארין איינגט אראפ קען קען אויף עסן. וואס זיא אונ אויב דיא פעל מיט דיא פלייש פון די בהמה וואס אויף די פוס בארעקין ניט דאם

רוטו: אין שחיטתו מטהרתו. והע"ג דכהמה מטהרתו. וחס נכר העלם מן הכרכובה ולמעלה במקום שטושה (א) ערפס. חס ר ד כר קיים חסר זכרה וכהמה מותר וחס לוא חסר זכרה חסור. ודיו העוף כדיו בהמה לדבר זה: ח' כים שהעובר מונח בתוכו: נפש היפה. שאין דעתו קלה בה מהמת מיתום: האבלגה. ולא חמריין חסר מן החיה א' אלל גם היא יתרת כשיעוט חס: ואינה

עכו וזו נפשו כזו היקפו וכשהוא עולה מעט או כזו עכיו סוס מרוב היקפו. הכל"ט וע' תו"ט: (י"א) כלומר לאסוקי דגמס' קר ס' וזל דבהמה דקשה לכו דמל' פשוטות כדלפי יומר מ"כהמה דכ"ט דכדור' חסן וכדלפי ש"ס ובכ"ס שפיר ושלל. ועמ"ס: (י"ב) ס' רחל שילק מן חסו הכו שילק דומה לחמל דלל קדים כדפס גמ"ס ח' דכרכום: (י"ג) ואינו מקרה אלל כתיב כשכס חסרי מוח וכמטעם חסר כדפס וזו לא חסשו. וכדיו להכיב במקום חסשה חסשו א"ס עקלה חסשים חסשים וככס חסריס מתין כ"פ:

אין שחיטתו מטהרתו: (י) השוחט את הבהמה ומצא בה שליא נפש הבהמה תאכלנה ואינו מושמא לא שוממת אוכלין ולא שוממת אוכלין עולה בשממאה שוממת אוכלין אבל לא שוממת נבלות. שליא שציתה מקצתה אסורה באכילה. סימן וזל כאשה וסימן וזל בבדהמה. המבכרת שהפילה שליא ישליכה לכלבים. ובמוקדשין חקבר. ואין קוברין אותה בפרשת דרכים. ואין תולין אותה באילן. מפני דרכי האמורי: בעמלל חו' אס וזר ה

ישליכה לכלבים. שאין קדושה בה דלע"ג דלחין שליא כלל ולד הכל רובל ללו כח מקדשא היא דלמלא נקדשה הית או דמיה (י"ב) הוה ולא קדוש: ובמוקדשין. כגון כהמת שלמים שהפילה שליא: חקבר. לכיון דלחין שליא כלל ולד יקדשה דכין זכר וזין נקבה דנפיק מכהמות הקדש קדוש: בפרשת דרכים. מקום שהדרכים מתפרשים לשנים ודרך הממטוס לקברה חס כדי שלא תפול עוד: דרכי האמורי. נישמו וכתוב לא חסשה כמעטיה (י"ג):

אביקיל פון די שליא איז ארויס גינאנגען פון די בהמה. נאכדעם האט מען די בהמה גישאקטן קאר מען זיא גיט עסיין אפילו די שטיק שליא וואס איז גיבליבן אינעווייניג קאר מען אויך גיט עסיין סינולד באשה וסיסן וזי בבחה נוארום אין די שליא איז געווען דא אקינד. אויב די שליא איז פון א אשה איז אין איר דא אקינד. אונ אויב די שליא איז פון אבהקה איז אין איר דא אקאלב המבכרת שהפילה שליא ישליכה לכלבים אבהקה נואם איז גיווען מענפרת דאם ערשטע קאל. אונ זי האט ספיר גיווען די שליא. מען מען די שליא ווארט שממאה לא שוממת אוכלין אויב אשוממאה רירט אן די שליא. ווערט די שליא גיט קמא. ווייל דאם הייסט גיט אשוממאה וזא שוממת נבלות אויב די בהמה איז גיפויגערט איז די שליא גיט אנבלה שוממא צו זיין הישב עליה אויב ער האט גימראבט ער זאל עסין די שליא שממאה שוממת אוכלין אויב אשוממאה רירט אן די שליא. ווערט די שליא קמא אויז ווי אלע עסינוראג וואס רירען אן אשוממאה אבל לא שוממת נבלות אקער אז די בהמה איז גיפויגערט אונ ער האט גימראבט אויף די שליא ער זאל זי עסיין פון דעס וועגן איז די שליא גיט אנבלה שוממא צו זיין שליא שציתה מקצתה אסורה באכילה אויב

גמרא חולין דף פד ע"א

רש"י
כסא דחרשין ולא כסא דפושרין. עוב לטמות כוס של חכשות ולא לטמות כוס של מים פושרין טרשים חס את בעליהן. ואמר ר' יוחנן כסא דחרשין ולא כסא ארעווען אונ נאכדעם פארקויפין אכר רב חסדא שאי דכתוב גישחיהו צאנך רב חסדא האט גינאנגט וואס

טלס ס' כלה כלי סחילין דהוי ומלכות דכריאל כמובן א"ר יוחנן הרוצה שיתעשר יעמוק בבהמה דקה. א"ר חסדא מ"ד ועשרות צאנך שמעשרות אמר רבי יוחנן הרוצה שיתעשר יקום בהמה דקה רבי יוחנן זאנך ווער עס וויל רייך ווערען זאל ער האנדלען מיט יונגע בהמות נער זאל זיי אויף

דפורשין. וה"מ ככלי כותכות אבל בכלי חרס לית לובה ובכלי מוככו נמי לא אמרנא לא רבא שרי בכו ציביא אבל שרי בהו ציביא לית לן בה. וכו' ויש שרי בכו ציביא נמי לא אמרן אלא רביא ציץ אבל ציץ לית לן בה. ואמר רבי יוחנן מי שהניח לו אביו מעות ורוצה לאבדן. ילבש כלי פשתן וישתמש בכלי זכוכית וישבור פועלים ואל ישב עמקן. ילבש כלי פשהן בכיתנא רומיתא. וישתמש בכלי זכוכית בוונתא חיותרא. וישבור פועלים ואל ישב עמקן כתורי דנפיש פסידיהו. דרש רב עזריא זמנן אמר לה משמיה דרבי אמי וזמנן אמר לה משמיה דרבי אסי מ"ד טוב איש חונן וכולהו יכלכל דבריו במשפט. לעולם יכלל אדם וילבש ויהכסה במה

לנוף: ציביא. שורש ציביא והננין: ציץ. הרתחה: מי שהניח לו אביו מעות. כלו מי שלח שרה במתן וקל בעניו לחזקו זה ליתדו: ילבש כלי פשתן. מהו יקרים ולפי דרכו למדנו שהעושה אלה מחנך מתוך ויחור חרס מהן: כיתנא רומיתא. יקר היה: בתורי. ישבור פועלים וימסור להם שוורים שלו לחרוס והם יכתישו השוורים ויניחו ביערות וכדמיים והמלאכל' לא תעלה לבלוס שאינן חושפן לכן: טוב. איש חונן דלים ומלוה אותם ועוב המכלכל דבריו במשפט לפי היכולת הוא עומד על לרכיו ולא ככל חמות לבו: פחות ממה שיש לו. פחות מכדי היכולת. ובלבוש ויתכסה לפי היכולת שלא יתבייש. וכדכד אשתו יותר מכפי היכולת

וישתה פהות כמה שיש לו

געשוניגט צופראכין ויפסידו פועלים ואל ישב עמקן אונ ער זאל רינגען ארבעקער וצו די ארבעט וואס ער דארף אונ זאל גיט ויצען מיט וויא ילבש כלי פשתן ער זאל מאכן קליידער פון ליינוואנד בניהאן רופיחא מיניגט מען ליינוואנד פון קומט פון רוים וישתמש בכלי זכוכית ער זאל גיטען מיט גלעזערע כליים בוונתא חיותרא מיניגט מען ווייסקע גלאז מייערע וישבור פועלים ואל ישב עמקן ער זאל רינגען ארבעקער אונ זאל גיט ויצען מיט וויא בתורי דנפיש פסידיהו מיניגט מען דיא ארבעקער זאלין ארבעטין מיט אקסין אונ אז דער בעל הבית וועט גיט זיין געבן די ארבעקער וועט זיין פיל שארין (מען וועט זיי גיט געבן עכין צו דער צייט. וועלען זיי מאנער ווערען אינ פיינערין, אנדערע וועלען גענגה ווערען, אנדערע וועלען פארלארן ווערען אין די פעלדער אונ אין די וועלדער, אדער זייא וועלען אריין גיין עסין אין אפרעכער פעלד. וועט מען זייא צו געמען פאר דעם שארין וואס זייא האבן גיטאהן, אונ נאך אועלעק זאכין) גיט רב עזריא רב עזריא האט געטייטשט אפסוק אין זיין ליקשה זימין אפר לה משמיה דרבי אסי אקאהל האט רב עזריא דאס גזאגט פון רבי אסיס וועגין ואו רבי אמי האט דאס גיזאגט וזימנן אפר לה משמיה דרבי אסי אונ אקאל האט רב עזריא דאס גזאגט פון רבי אסיס וועגין ואו רבי אסי האט דאס גזאגט פאר דכתיב טוב איש חונן ויכלכל דבריו במשפט ווס מיניגט דער פסוק עס איז גוט אז אפגעקוש האט רחמנות אויף מענטשן, אונ ער גיט צדקה אונ פארבארגט געלט צו ארעמע מענטשן, אונ ער פירט וייע זאכין מיט ארדענונג, וואס הייסט דאס מיט אקאהל האט רב עזריא דאס וישתה פהות כמה שיש לו אמענטש זאל אויסגעבין אויף עסין אונ פרינקען ווייניגער וויא זיין פאר מעגין ולמשל ער קען אויסגעבין אויף עסין אונ פרינקען נאך זיין פארמעגן, צועהן רובעל אוואך, פון דעקסטוועגין זאל ער אויסגעבין ווייניגער) הלכיש ויהכסה בפה שיש לו אונ קליידער זאל ער מאכן נייא

מיניגט דער פסוק מיט דעם ווארם געשקרות צאנף שמשמיה את בניו שעסקין מאכין זיין וייער בעל הבית, איז דערמייטש געשקרות צאנף. די רייך קייט וואס דוא וועקט האבין פון דינגט שעפסין ואפר רבי יוחנן נאך האט רבי יוחנן גזאגט כשא דרשו ולא כשא דפורשו מען זאל געסער פרינקען אפוס וואקער פון מבשפים, אונ קען זאל גיט פרינקען אפוס ווארעקע וואקער, ווייל ווארעקע וואקער איז גיט גענוגט צום פרינקען ווען מיל בכלי פסטה דאס איז נאר אז די וואקער איז געווארעקט אין אפלי פון מעטאל וקופער געט פלעך אונ נאך אועלעק זאכין אאל בכל חרס לית לן בה אבער אז די וואקער איז געווארעקט איז ארדענע פלי שארעט גיט ויבלי פסכות נמי לא אפר אונ אז די וואקער איז געווארעקט אין אפלי פון מעטאל, ווען קען דאס שארין מאכין אלא דלא שרי בהו ציביא לית לן בה האט גיט אריין געלייגט אין דיא וואקער גראד ווארג אונ קיין בשמים אאל שרי בהו ציביא לית לן בה אבער אז ער האט אריין געלייגט אין דעם וואקער גראווארג אדער בשמים, קען דאס גיט שארין מאכין וייל לא שרי בהו ציביא נמי לא אפר אונ אפילו ער האט גיט אריין געלייגט אין דעם וואקער גראד ווארג אדער בשמים, ווען קען דאס שארין מאכין אלא דלא ציץ לית לן בה אבער אז די וואקער האט געקאכט אונ איז אפגעקליט גיווארין אונ איז נאר ווארעם, קען מען די וואקער פרינקען, ווארם די וואקער וועט קיין שארין מאכין אפילו מען האט אינווייניג נאר גיט אריין געלייגט ואפר רבי יוחנן נאך האט רבי יוחנן גזאגט מי שמתה לי אביו מעות ויהי עמי ווען אייניקע האט געלט פון אירושא וואס ער האט גענויניקע פון זיין פאפער אונ ער וויל זייא געשוויגט פארלירען ילבש כלי פשתן זאל ער מאכין קליידער פון ליינוואנד וליינוואנד איז גיטען טייער אונ עס ווערט געשוויגט קאליגען וישתמש בכלי זכוכית אונ ער זאל גיטען מיט גלעזערע כליים, עס ווערט

שיש לו ויכבד אשתו ובניו וותר משה שיש לו שהן תלויין בו והוא תלוי במי שאמר והיה העולם:

והיה העולם אונן ער קוקט אויף גאט וואס ער האט
בשארפן די וועלט, וואס גאט וועט איהם געבן,
אזוי וויא ער האט רחמנות אויף זייא, אזוי וועט
גאט האבן רחמנות אויף איהם:

נאך זיין פארמעגן, נימט מויערער ריבד אשמו ובעי
בייזר סתת שיש לי אונן ער זאל קליידן זיין ווייב מיט
זיינע קינדער מיט מערער וויא פיל זיין פארמעגן
איז, איבער זיין פוס שוה תלויין בו זייא קוקען נאר אויף
איהם וואס ער וועט זייא געבן והוא פליי במי שאמר

וזהר (אמור דף צו ע"א) ת"ת דלגילות יוד הא ואו הא

וביום הכזבים בהקריבם מנהה השפה לוי' בשבועותכם מקרא קדש יהיה לכם וכו'. ר"ש פתח (דה"א טז) אז
ירכנו עלי היער מופני יו' וזכה לשפות את הארץ. וזכה חולקיהו דאינו דמתתלוי בשאריותא ימחא וליני
דירעין ארתו דקב"ה ופתחיה בשמייה (כל יומא) ווי לאיטון דלל משתלבי בחרווי' דהא לית להו חולקא בשמא קמישא ולל
אתחודן ביה לא בהאי עלמא ולא בעלמא דחתי. מאן דזכי בהאי עלמא זכי בעלמא דחתי. דהכי תנינן (שיר ז) דוכב
ספתי עיני אע"ג דאינון סהואו עלמא שפוטויהו מרחסן תמן אורויהא. ת"ת עד הסתא ארקיבו ישראל תפוחת הארץ.
תפוחת הארץ ודאי. ואתפסקו ביה ואתקשרו בהואו קשורא. וזע"ג דלינא אשהכח דינא בשלמא אשתכח ביה (ס"א ש)
דעלמא אשהכח ביה. ואתקריבו בעורים בניו דליבו קדמאה מכל שאר תפוחה זמן קדמאה מתקרבא ולא מהואו
דמתחרה דהא אחידו קדמאה דישראל אתחודו ביה בקב"ה הכח הוא. אמר קב"ה אלא יבינית לכון מן במדברא מהואו
אתר דאקרי שמים דכתו' (שמות טז) הנני ממטיר לכם לחם מן השמים והואו מקרבין קמאי שעורים ורוא דמנה זאת תורת
הקבלת חסר דאורהא לשני עלמא דלל יקשון תהות בעליהון. וזאי ללו. קמח שעורים זמינא דקרבא. וזמלה חתא
השתמודע מלה דחמרא. וזכה חולקיהו דישראל דהא כ"י לא שקרת כמלכא קדישא לעלמין כ"י תוהה (במדבר ה)
השר תשטה אשה הכת לישה בג"ג דינא דהאי אתתא מ"תהא קא חתייח וזמן הוא אתרהא הואו דכתיב בה (משלי לא)
אשת חיל מו ימלא ורחוק מפנינים מכרה. (שם יב) אשת חיל עטרת צילה. והואו קמח שעורים דלייתיה הדיא אתתא.
מנהת קבלת חמרי הכר כ"י הכי חקרי. וע"ד בפניהם כתיב (במדבר כה) תחת אשר קנה לאלהיו קנאה הכא אתחמד
דמאן דמשקר בהאי ברית קנאה אתערת עליה. וע"ד קנאין פוגעין בו. ת"ח קמח שעורים האז עומר דכיון דהוא מטא
לריוחין דגרוכות מסקין מניה לעשרין מוטפה ב"ג נפה ודא שבע שבתות לכתר דסלקין שבע שבתות אליו חתא
מלכא קדישא לאזדווגא בה כנכסת ישראל וכתן אתעשר מלכא שיחודא עליה ואתתכח אחד לעילא
ותתא וכד אתער מלכא קדישא ומטא ומנא דאורויהא כל חינון חילינא אתעשר מלכא שיחודא עליה ואתתכח אחד לעילא
בשעתא דמלקטי לכון פתחי ואמרי (תהלים קג) י' בשמים הכין כסאו ומלכותו ככל משלה. (שם לו) י' בשמים
סודך. וכתוב (ישעיה נה) וכל עני השדה ימחול קף:

הלכה פסוקה יוסף לחק מוסר

הר"ם הלכות תפלה פ"ד מספר חסידים סימן 5

הואר ושמוי נסמן פן מלכד כנסמו על י"כ י"כ העדיקח מלכין
הזים שבאיך לזכב כעירא קסנת לנמשין לך נגזולא
השפילבו וסכניטבו להמכר זיך וזמה לא מסיה מעכר כידו פן
יבאך בלכא שמת כשם לא נוספ. ולא יהיה ילךך הכע נעמכ כירי
יהיה לו מים היה

הנהר ושבור בשפה פן תלכד ברשתו של יצר הרע דוא
זאלקט דיה היטען אונ זאלקט היטען דיין
נשקה טאקער וועסטו געפאנגען ווערען אין דיא
געץ פון יצר הרע תפרידך טארך בחיים וואס ער וויל
דיך פארשמוסין פון דאס לעבעדיגע לאנד תפשיף
לכר עבירה קסנה וואס ער רעט דיה אן צו אקליינע
עבירה להפשיד לך לגיחה ער זאלקענען ציהען דיין
הארץ צו אנרויסע עבירה תפשיט ותכניטו להפסד
בך זאלקט איהם דערנעבערען אונ אינקערפעניג
מאבין ער זאל איבערגעבין ווערען אין דיין
האגם ואקף לא תהיה תפסד ביי אונ דוא זאלקט גיט
זיין איבערגעבין אין זיין האגם פן יבאד לבאר שנת
טאקער וועט ער דיה בריינגען אין גרוב גאש לא
טשא ער וועט דיה בריינגען אין אפיער וואס מען
דארף איהם גיט אויפקלאין ולא יהיה יצד הרע תפסד
בך גאם לא על ידי תשבה לזרף אוב דוא וועסט גיט

(א) חמשה דברים מעבדין את התפלה אע"פ שהגיע זמנה. ובהרת ידיו. וכיסוי העיניו. וטהרת מקום תפלה. ודברים החופים אותו. וכונת הלב: (ב) טהרת ידים כיצד רוחץ ידיו במים עד הפרק ואח"כ יתפלל. יהיה מהלך בדרך והגיע זמן תפלה ולא

(א) חמשה דברים מעבדין את התפלה אע"פ שהגיע זמנה. פינף זאכין טאר מען גיט דאווענען אפילו עם איז שוין געקומען די צייט צום דאווענען פריה הרים דיין צו מאבין די הענט וכסי תערה צו בערען די ערה וטהרת מקום תפלה אונ ריין מאבין דעם ארמ צום דאווענען ודברים החופים אותו אונ די זאכין וואס דארפן ריין מאבין דעם מענטש וכוונת הלב דאס הארץ זאל פראקטיון וואס די מויל רעט: (ג) פריה הרים כפי וויא אזוי זאל ער ריין מאבין דיא הענט רוחן זיי במים עד הפרק ואחר כך תפל ער דיא הענט די הענט מיט וואסער ביו צום גליד ובינער ער שטאלער ביין הייבט זיך און נאכדעם זאל ער דאווענען תה פתח ברה אויב ער איז גענאנגען אין וועג וועט זון תפלה אונ עם איז געקומען די צייט צום דאווענען זאל יהי לי מים אונ ער האט גיט געהאט וואסער אע"פ תה

יהיה בינו ובין המים ארבעה מילין שהם שמונת אלפים אמה הולך עד מקום המים ורוחץ ואח"כ יתפלל. היה בינו ובין המים יותר על כן מקנה ידיו בצדור או בעפר או בקורה ומתפלל. בד"א לפניו. אבל אם היה מקום המים לאחריו אין מתיבין אותו לחזור לאחריו אלא עד מיל. אבל אם עבר מן המים יותר אינו חייב לחזור אלא מקנה ידיו ומתפלל: (ג) בד"א שאינו משהר לחפלה אלא ידיו בלבד בשאר תפלות חוץ מהפלת שחרית אבל שחרית רוחץ פניו ידיו ורגליו ואחר כך מקנה ידיו בלבד ואחר כך יתפלל:

אם נז' ע"י תפיסה לטורף. ולכדחוקך מעשך תלוס זכור נא לימים אשר יבאו ומגדו עובי הלפון. כי אם תמיד שאלה ואם לאו סמיך לשפת השלח כונן. ומהם ז' אלס שוב ויליך בכל לבך וסכן לבדך שום על כותן כליות ומה לא עיך אל השמים ויאל סלך בשפתה ואל ישיך יס"ה בחיך וכל יום וילגה שוב אל לבך כי חסר הנוח"ש הכיז הקיב וחקרו ידעם של גיהנם המת כי צמר ירכיו שיהיו כח נלרסם שסכוכ הכי סמיך. ועוד חסר שיהגד מדינה של גיהנם ים לויס אמרים קשים ומרים. גם סכנסה אלה תלס כמסךך וילכל לח נכנסך. ותגדו חמעים קשה כמסךך נעם כמסךך כסו:

יתפלל. ואם היה רחוק מן המים

ביתו ובין המים ארבעה מילין אויב פון איהם גיו צום וואקער איז פיר הנהום שבת שהם שמונת אלפים אמה דאס איז אכט מילוענד איילין הולך עד מקום המים ורוחץ ואחר כך יתפלל גייט עד ביו צום וואקער און וואשט די הענט און נאכדעם דאווינט עד היה ביתו ובין המים יותר על כן אויב פון איהם גיו צום וואקער איז גיווען ווייטער פון אכט מילוענד איילין דארף ער גיט גיין צום וואקער קנח דיו בצדור או בגפר או בקורה ומתפלל. ואל ער אפווישען דיא הענט אן אשטמקעל האלץ אדער אן עדר אדער אן אבעלעק און ער דאווינט כמה דברים אחרים לפניו ווען זאגן מיר אז די וואקער איז ווייט פון אים אכט מילוענד איילין ואל ער גיין צום וואקער וואשין די הענט, נאר אז די וואקער איז פון פארונט, ניין וועט איז צום גיין נעבין דעם וואקער. ואל ער גיט דאווענן ביו ער וועט קומען צום וואקער אכל אם היה מקום המים לאחריו אבער אז די וואקער איז אינגער איהם אז ער זאל וועלען וואשין דיא הענט דארף ער צוריק גיין אין מתיבין אותו לחזור לאחריו אלא עד מיל איז ער גיט מחויב צו גיין צוריק צום וואקער נאר ביו אהחום שבת לבני צוויי מילוענד איילין. אויב ער ווייס אז פון איהם צוריק גייענדיג ביו אהחום שבת איז דא וואקער, ואל ער גיין צוריק און זאל וואשין די הענט און דאווענן אכל אם עבר מן המים יותר אבער אז ער איז אוועק גינגאנגען פון דעם וואקער ווייטער וויא אהחום שבת אינו חייב לחזור איז ער גיט מחויב צו גיין צוריק צום וואקער אלא מקנה ידיו ומתפלל נאר ער ווישט אפ די הענט און דאווינט: (א) כמה דברים אחרים שאינו מספר לתפלה אלא ידיו בלבד ווען זאגן מיר אז צום דאווענן דארף ער נאר ביין מאכין די הענט בשאר תפלות בייא אנדערע תפלות ומעריב מנחה כוסף חוץ מהפלת שחרית אויסער די תפלה פון שחרית אכל שחרית רוחץ פניו ידיו ורגליו ואחר כך יתפלל אבער אין דער פריה דארף ער וואשין דעם פנים און דיא הענט מיט די פים נאכדעם זאל ער דאווענן אם היה רחוק מן המים אויב ער איז גיווען ווייט פון וואקער קנח דיו בגד זאל ער נאר אפ ווישען דיא הענט אליון ואחר כך יתפלל נאכדעם זאל ער דאווענן:

מאזן השוקה צו דיין בשעפער וועט דער נצר הרע נים איבערעגעבען ווערען אין דיין האנט יתחייקך בגפר תאיה און נאקט דיה דערווייטערין פון תאות גשים וכו' נא לסיס אשר יבוא געדיינק נאר די מעג וואס דארפן קומען ויפריד סוב הצמן און פון דעם פיל גוטס וואס עס איז בעהאלפן ביו אם תשיב שאת אויב רוא וועקט גוט זיין וועט קען דיר מוחל זיין וואס לא תשיב לפתה תפאה רובץ און אויב דו וועקט גיט גוט ניין ביו צו דיא מיר פון דיין קבר וועט גייען דער שטראף פון דעם וינד אויף דיר ומהם גן אדם שוב וילצוד בכל לבבך און די קענטשין וזהו קער צוריק צו דיין בשעפער מיט דיין גאנצין הארצין תקבו לבבך שלם על כותן כליות און בריית אן דיין הארצין זיא זאל זיין גאנץ מיט גאט וואס ער פרוכת דיא גרען פון מענטש ושא נא עניף אל השמים און הייב אויף בייגע אויגן צום הימעל ורא אלהך בשפתה וועט גאט לייכטן צו דיר מיט פרייה ואל יכשילך יצר הרע בליד און דער נצר הרע וועט דיה גיט מאכין שטרויבלען אין אעריה בייא דיין לעבין ובגל יום ויליה שוב אל לבבך און אלע מאנ און נאכט ואלקמו דיה כרעקענען אין דיין הארצין כי אחר המות יש חיים וצדק אז נאך דעם שטארבן ווערט מען גישטראפט אין קבר ואתה ידעו של יתום חסד און נאכדעם וועט זיין דער משפט פון דעם בייטערין גיהנם כי כפר יבבין שיהיו כח לאדם שסבל כח תסורין ווארם מיט בייטערקייט וועלען וייא ווייגען מען נאך נעבין כח דעם מענטש ער זאל קענען אויסהאלטן דיא יסורים ועוד אחר שנגבל סדינה של עולם ידעם אחרים קשים וסורים אכט און נאכדעם וויא ער וועט שוין וועטעט ווערען פון דעם משפט וואס איז אין גיהנם איז נאך דא אנדערע משפטים שווערע און בייטערע גם הדיקא אשר תצא מבשרך יאלל את גבלהך און די ווערים וואס וועלען ארויס גיין פון דיין לייב וועלען אויפ" עסין דיין קערפער ואמר תחמם קשה רמה למת כמסך בגשר חתי און די חכמים האבין גזאנט דער ווארעם וואס בייסט דעם מוילין איז דעם מוילין אזוי שלעקט וויא מען שמעקט מיט אנאדיל אין פעבריע פלייש:

כיו פסקי שטרות נגד מילוי ב"ן וי' ה' ו' ה' ותעשה ממנו צירוף והיה בניקוד ששי

י אָמַר אֱלֹהִים לְדֹרֹתֵיכֶם כָּל־אִישׁ
 אֲשֶׁר־יִקְרַב מִכָּל־זֶרְעֵכֶם אֶל־
 הַקְּדוּשִׁים אֲשֶׁר יִקְדְּשׁוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל
 לַיהוָה וּטְמֵאתוּ עֲלֵיו וְנִכְרַתָּה הַנֶּפֶשׁ
 הַהוּא מִלִּפְנֵי אֲנִי יְהוָה: אִישׁ אִישׁ
 מִזֶּרַע אֲהָרֹן וְהוּא צְרוּעַ אוֹ זָב
 בַּקְּדוּשִׁים לֹא יֵאכַל עַד אֲשֶׁר יִטְהַר
 וְהִנְגִיעַ בְּכָל־טְמֵאתוֹ נֶפֶשׁ אוֹ אִישׁ
 אֲשֶׁר־תֵּצֵא מִמֶּנּוּ שֹׁכֶבֶת־זֶרַע: ה' אוֹ־
 אִישׁ אֲשֶׁר יִגַע בְּכָל־שָׂרְפוֹ אֲשֶׁר
 יִטְמֵא־לוֹ אוֹ בְּאָדָם אֲשֶׁר יִטְמֵא־

ג אימר להון דדריכון
 כל גבר די יקרב מכל
 בניכון לקדושיא די
 יקדשוני בני ישראל קדם
 יי וסאובתיה עלוהי
 וישפצי אנשא שהוא
 מן קדמו אנא יי: י גבר
 גבר מזרעא דאהרן הוא
 סגור או דאיב בקדושיא
 לא ייכול עד די ידפי
 ודיקרב בכל טמא נפשא
 או גבר די תפוק מניה
 שכבת זרעא: ה' או גבר
 די יקרב בכל ריחשא
 די יסתאב ליה או
 באנשא די יסתאב ליה

ת"א למר אליהם. בתרא קק: ה' שר
 יקרב. ונשים עם מעילה: ה' שר
 ארש שרצה אהרן. מנינה ד' ו' י'
 עד אשר יסכר. ימות עד עס:
 והונע בכל טמא נפש. ד' ק' כס:
 ס' בתרא עס נדה עס:

או איש אשר טמא. שכת סד ע"ט: או איש אשר יגע. שכת עס ב"ק עס בתרא עס נדה עס:
 רש"ב"ם (ג) אשר יקרב. לאכול:
 שפתיה חכמים

רש"י

(ג) כל איש אשר יקרב. אין קריבה זו אלא אכילה וכן
 מנינו שזמרה הזוהרת אכילה קדושה בטומאה כל גישה
 בכל קדש לא תגע (ויקרא יב) אזרה לאוכל למדוה
 רבותיו מג"ש ו' או"ה לומר שהיב על הגישה שהרי נא'
 כרת על האכילה כלו את אהרן שהי כריתות זו אלו זו ואם
 על הגישה הייב לא הזכיר למיובו על האכילה וכן דרש
 בת"כ ובי יש נוגע חייב א"כ מה ת"ל יקרב משיכשר להקרב
 שאין חייבין עליו משום טומאה א"כ קרבו מתיריו ע' וח"ת
 שלם כריתות בטומאה למה פ' כבר דרשו במס' (טעמות
 ז) אחת לכלל ואחת לפרט וכו': וטמאתו עליו. וטומאת
 האדם עליו. יכול כבשר הכ' מדבר וטומאתו של בשר עליו
 וכטור שאכל את הטמא הכ' מדבר ע"כ ממשמעו אתה
 למד במי טומאתו פורחת ממנו צ' הכ' מדבר והו האדם
 שיש לו טהרה בטבילה: ונכרתה וגו'. יכול מלד זה לז'
 זה יכרת ממקומו וייתכב במקום אחר ת"ל אני ה' בכל
 מקום אני: (ד) בכל טמא נפש. במי טמאתו בנת:
 (ה) בכל שרץ אשר יטמא לו. כשעור הראוי לטמא

ה"ג ולמדוהו כטומיהו כהקס וכו' יש נוגע חייב א"כ כו' כ"ל
 ס' על הגישה חייב לא הזכיר למיובו על האכילה חלף ע"כ כ"ל
 אין קריבה זו אלא אכילה. או"ה לומר שהיב על הגישה
 בניגושה וקדשה לך א"כ לשוקו מן האכילה האמור עלו את אהרן
 ארש וייתקד דס"ה אין טיובין מן הדון. וי"ל ורקע נוגע וכו' חרם
 אין טיובין מן הדון אבל דבוי שמים טיובין מן הדון: ע' כ"ל
 אינו חייב אלא א"כ קרב דבר העתיד את הקרבן האכילה דייטו
 מלג וייתקד דס' פ"ל לפי מה שפירשתי לפיל שהרי נא' כרת
 על האכילה כלו את אהרן שתי כריתות זו אלו זו ואם על וכו'.
 דמשמע דגם כרת זו את אהרן באכילה וא"כ לפ"ז מכ"ש קשה ג'
 כריתות ל"ל ס' ככר דכפשו: א' כטור מדכתיב עליו כלו' שעיני
 פליו שלא כטור טומאתו דלו נכשר קאי טעוין לה טכרס דיקרה
 סיה לו' וי' ויטו טפח כטור שאלו נכשר טעוין ובה דמקשה
 כס"י סכל אחר סעי' קריבה זו אכילה. י"ל בשלמא כלא זה היה
 לו למקן ג' כריתות מל לאיסור אכילה ומל לאיסור גישה ומל
 כרע לאכלו קודם שקרבו מתיריו. אבל הטמא דפרש"י דלון חייב
 על הגישה למה לו וכו': ק' דל"כ לא לכתוב חלף א"כ איש אשר יגע
 בכל שרץ והו חלף א"כ א"כ א"כ חלף לו ל"ל אלא חלף חלף נוגע
 בשרץ טמא: ר' וי"ה והלא טומאת מה לרין ז' וכן כתיב שלא
 (ה) בכל שרץ אשר יטמא לו. כשעור הראוי לטמא

פירוש לתורה אלהים

(א) אמר אלהים נאג צו וייה דאם ואל יין אויף דור
 דורות כל איש אימליקער מענקטש פון די בנהנים וואס
 ער נועט נעקענען זיי האנדש צו די קדשים וואס די
 יודין האבין מקדש געווען נועט דער פהן עם וועלן
 עסין וטמאתו עלי אונ ויין מוכאזא איז אויף איהם
 גנקתה ואל פאר שניטען ווערין דער מענקטש פון
 פאר מיר אני יי אידן בין קאם: (ד) איש אשר יטמא אהרן

אימליקער מענקטש פון די קינדער פון אהרן והיא
 צימ אונ. ער איז קבעציג או יג אדער עם ריגים פון
 איהם. זרע איז ער טמא בקדשים לא יאכל ער גיט
 עסין קדשים. יד בוי ער נועט ווערין ריין וינגע כל
 אונ ווער עם ריגים אן אזוי אפענקטשין וואס ער איז
 טמא גינאריון פון אמת או איש אדער מענקטש וואס
 איז פון אים ארויס גינאנגען שקבת זרע: (ה) או איש

לֹא לְכֹל טַמְאָתוֹ: וְנֶפֶשׁ אִשְׁר תִּנְעַר
 בּוֹ וְטַמְאָה עַד־הָעֶרֶב וְלֹא יֵאכַל
 מִן־הַקֶּדְשִׁים בִּי אִם־רָחַץ בַּשֶּׁן
 בַּמַּיִם: וְיָבֵא הַשֶּׁמֶשׁ וְטָהַר וְאַחַר
 יֵאכַל מִן־הַקֶּדְשִׁים בִּי לַחֲמוֹ הוּא:
 הַגְּבִלָה וְטָרְפָה לֹא יֵאכַל לְטַמְאָה־
 בָּהּ אֲנִי יְהוָה: וְשָׁמְרוּ אֶת־
 מִשְׁמֵרֹתַי וְלֹא־יִשְׂאוּ עֲדוֹ חַטָּא
 וּמָתוּ בּוֹ בִּי יַחֲלֶהוּ אֲנִי יְהוָה

לְכֹל סְאוֹבְתֵיהֶּ: : אִנְשׁ
 דִּי יִקְרַב בֵּיהּ וְיֵהִי מְסָאָב
 עַד רַמְשָׁא וְלֹא יֵיכּוֹל
 מִן קוֹדְשֵׁי אֱלֹהִין אֲסָחִי
 בַּשֶּׁרִיָּה בַּמַּיִם: וְיִבְמַעַל
 שְׂמֵשׂא וְיִדְבִּיהּ וְבַהַר מִן
 יֵיכּוֹל מִן קוֹדְשֵׁי אֱרִי
 לַחֲמִיהּ הוּא: הַגְּבִלָה
 וְתִבְרָא לֹא יֵיכּוֹל
 לְאַסְתָּאבָּא בָּהּ אֲנָא וְיִ:
 וְיִשְׁרוּן יֵת מִמֶּרְת
 מִיִּקְרִי וְלֹא יִקְבְּלוּן
 עֲלוֹהֵי חוֹבָא וְיִמְתוּן
 בֵּיהּ אֲרִי יַחֲלוּנְיָהּ אֲנָא

ת"א נפש אשך תנע בן יבמות טנ
 מכות יס: וכל יאכל מן הקדשים:

יבמות ט: וכל השמש טס: כרכוב ט טבתי יד יבמות ט: ואחר יאכל מן הקדשים: יבמות ט: נבלה וטרפה: חולין ק נדה
 טכ: ושמרו את: סכדקדיון טג: ולא ישא: נדמים ט: ומתו בו: יבמות ט: סוכדקדיון טג: חולין קין כלייתו: ז: אפי ה' סכדקדיון טג:
 רשב"ם (ח) נבלה וטרפה לא יאכל: אף ע"ש שמליקת העוף

שפתי חכמים
 כריך אלף רק סכרז שמש כמו טומאה טרין סנאמר טמא טא
 סכרז: וי"ל דלא בא אלף לנגד טומאה מה מיומאה טרין מה
 טומאה טרין לריך סכרז שמש אף טומאה מת כן שלף המלך
 משנכנס מקלח יום ז' הוא מסוד לוי שנהלף סיוס ככולו: מלחם:
 ש דל"כ אשך יטמא לו ל"ל מהי באדם לל טומאתו שטעין ל':
 ת שט"ט ש"טס טומאה מת שמיירי ביה קלח מ"ט סס ככלל
 לכל טומאתו שכל אלה טומאה חדם ס: ה"ל דהל"ל נפש אשך טמא
 בס: ב סירוס היא מן הקדשים ולא כל הקדשים דמשמע מקלח
 קדשים ככלדש' טרומה מירי: ז' ק"ג"ל ככר כחייב נבלה ומ"ס
 לא יאכל: וסא דלמך לענין הטומאה הוסיף וכו' סירוס לא טה:
 להוסיף על אכילתו אלף רק לענין הטומאה לומר שסא חלל וכו'
 ונה שטמך אלף טומאה חלילה בניה הכליטה פי"ב כפ' אחרי טוט
 בעקוב אשך חלל נבלה: ד וחו"מ מה לריך רש"י לנקוט בניה
 שאין מטמא כן היה לו לומר שסא חלל נבלה טוף סכרז טיה
 ונה שטמך נבלה טוף סכרז ולא נקט נבלה כהמש' דבקלח כתיב
 ואין מטמאה כמנע ונמאח ולי מדכר נבלת כהמש' סא מטמא
 דמטמאה דוקא בחלילה לפי שסא יאכל נבלה טוף סכרז אין לה
 טומאה מנע ומש' אלף טומאה חלילה כו': ה סירוס ושמרו ארלטיל קאי דמיירי בתרומה כדכרש"י למיל: ז' הקשה סכ"ה יס

כשעורו לעמא ש וזהו כוית: לכל שומארו. לרכות נגע
 כזו וכהת ת נדה וולדת: (י) נפש אשר תנע בו. כחלח
 הטמאים א הללו: (י) ואחר יאכל מן הקדשים.
 נדע כיבמות בתרומה שומח לאכלה ב בהערב השמש:
 מן הקדשים. ולא כל הקדשים: (ח) נבלה וטרפה לא
 יאכל לטמאה בה. לענין הטומאה הוסיף כהן ד שסא
 חלל נבלה טוף טהר שאין לה טומאה מנע ומש' ד אלף
 טומאה חלילה ככית הכליטה חסור לאכול בקדשים ו"ל
 וטרפה מה טיה כמניו טרפה יאל נבלת טוף טמא שאין כמניו
 טרפה: (ט) ושמרו ואת שומרי. מלכלול תרומה
 ה כטומאת הנוף: רבות בו. למענו טהא מיתה ו ירדי
 טומאה חלילה ככית הכליטה. וי"ל כדש"י כולה וכוכיח מה
 ככלה וטרסה לא יאכל לטמאה בה בחלילה ר"ל בחלילה שמשלה
 נ"כ כמנע ובמאש כמנעא ח' מדכר נבלת טוף אחי סכר
 טומאה מנע ומש' אלף טומאה חלילה כו': ה סירוס ושמרו ארלטיל קאי דמיירי בתרומה כדכרש"י למיל: ז' הקשה סכ"ה יס

פירוש לתורת אלהים

אָדַר אֶקְנִישׁ וְנָאֵם עַר נֹעֵם אָרְרִינָן אֲשֶׁר אֲשֶׁר
 יִסָּא לִי אֲזוּי אֲשִׁיעוּר וְנָאֵם אִזוּ סְמָא נְאוּי גְרוּיִם
 וְיִיא אִיין אַרְבִּיִם אִזוּ בְּהַדִּים אָדַר עַר נֹעֵם אָן רִדְעוּן
 אֲמִינִישׁ אֶקְנִישׁ אֲשֶׁר אֲזוּי אֲשִׁיעוּר וְנָאֵם אָן נֹעֵרִם
 דַּעַר פִּון סְמָא נְדִהִינוּ אִזוּ גְרוּיִם וְיִיא אִיין אֲיִילְבִירְטִין
 אָדַר לְכֹל מִסְפָּאֵי צוּ אֲלַע מִסְפָּאֵת עַר נֹעֵם סְמָא
 נֹעֵרִין דִּרְדַּךְ אֲנַעְרַע מִסְפָּאֵת דִּהִינוּ עַר קָאָם אָן
 גְרוּרִם אָזִב אָדַר אֲנַךְ אָדַר אֲיִילְרֵת: (ט) נֶפֶשׁ דַּעַר
 אֶקְנִישׁ אֲשֶׁר תִּנְעַב וְנָאֵם אָן רִדְעוּן אֲיִינְעֵם פִּון
 דִּי מִסְפָּאֵת וְסָפָּאֵת אָזִב עַר סְמָא יִין כִּזוּ נִכְמַס וְלֹא
 יֵאכַל אֲוֹנ עַר זָאֵר גִּישׁ עֲסִין קְדָשִׁים בִּי אִם־רָחַץ נֶאֱרָא אִזוּ
 עַר נֹעֵם מִגְּבִילִין יִין לִיִּיב אִין וְנָאֶסְרָ: (י) וְיָבֵא הַשֶּׁמֶשׁ
 מִצִּדָּה ה' (ז) [כעט] י לל קטב: וכל יאכל כהן טמא היום טמא: איש איש מורע אלהים והוא ליום או אז בקדשים לא יאכל עד אשך יסכנ:
 בקדשים לא יאכל ודאם איז אספה לא תעשהו אפון וואם

אזו רי זון נועם אונקער גיין וספי נועם ער נוערין
 ביין ואחר אונ דר נאך קענ ער שוין עסין פון קדשים
 רש"י שרייב: דאם קיינב קען תרוקה קעג ער עסין
 פי לחמו היא ווארדס דאם איז יוין גרויט: (ח) נבלה
 אונקלה אונ אסרפה לא יאכל זאר ער גיין עסין צו
 קמא ווערן פון אר (עין רש"י) אני יי איה גיין נאם:
 (ט) וספי אונ גיין זאלין היפען מיין היסונג גיין
 זאלין גיט עסין תרוקה ווען זיי זענען קמא ויא ישא
 אונ גיין זאלין גיט מראגין איבער דעם א עברה
 ווארדס אז גיין זעלן עסין תרוקה ווען גיין זענען
 קמא ויפתי בו וועלן גיין גיט ווערן פריי שמים
 פי יחלהו ווארדס יין זעלן פסול מאכין דר תרוקה
 איש איש מורע אלהים והוא ליום או אז בקדשים לא יאכל עד אשך יסכנ:
 איז קמא פאר גיט עסין תרוקה אונ גיט קדשים:

זר הוא בתרומת הקדשים לא
 תאכל: וכת־כהן כי תהיה אלמנה
 וגרושה וזרע אין לה ושבה אר־
 בית אביה פנעוריה מרחם אביה
 תאכל וכ־זר לא יאכל בו: ואיש
 כ־י־יאכל קדש בשגגה ויִסֶּף
 חמשתו עליו ונתן לכהן את־
 הקדש: ולא יחֲלֹו את־קדשי
 בני ישראל את אשר־ירמו ליהוה:

חילוני היא באפרשות
 קדשיא לא תיכול :
 יג וכת פהנא ארי תהי
 ארמלא ומתרכא ובר
 לית לה ותתוב לבית
 אבוהא כר ביותהא
 מלחמא דאבוהא תיכול
 וכל חילוני לא ייכול
 ביה: יד וגבר ארי ייכול
 קודשא בשלו ויִסֶּף
 חומשיה עלוהי ויתן
 לכהנא ית קודשא :
 טו ולא יחלון ית קודשיא
 דבני ישראל ית די
 יפרשון קדם י:

ת"א היא כתרומת הקדשים. יבמות טו, קידושין כט: וכת כהן כי תהיה אלמנה. יבמות טו, קידושין טד: וכת על לה. יבמות טז, קידושין ד, טז כדס עד: ושבה אל בית אביה. יבמות טז טו וס"ג: מלחם אביה חמכל. יבמות טז: וכל זר לא יאכל בו. טז טס: ואיש כי יאכל. עירובין נב וימא ט מליעל לט מעילה יט: ויִסֶּף חמשתו עליו. יבמות טז מליעל לר חולין קל: ונתן לכסן לחם הקדש. ספחים נב מליעל נד: ולא יחלון. סנהדרין פג זבחים ג יב טס מו חמורס נדס לב: בעל המורים

קדש . תרומה : (יד) כי יאכל קדש . תרומה : שפתי חכמים

דכוכס : (יג) כנעוסיס . מלא וי"ו למרגל שטין בין נעמוס רש"י

וכאן מדבר בספר כנעני : דק"ל פשיעס סביה לאס זר דסאס
 אסורס לקרוניס ומסרן דלוי וישראל נקדלס זכ אלה: כ כנענר
 אט"ס פשיעל זכע מליס חרס סכסא כהן אט"ס לא סחכל אס יט
 זכע ממנו: ל אט"ס ספסוס סוס סוכרן לומר כאן מפני שטין כוונס
 סמורס להודיע סהיח כמנזן מן סקדסו אלא ככלו אמר וכס
 כהן כי סביה אלמנה וגי' ולס זכע ממנו לא סחכל כתרומס:
 ס חכל חמר יתיחמו חותכ סט"ס דני' דכסס אט"ס עמ כעלה אט"ס כ
 עמ סכן הכי סוס כחי וליס חותכ לסוק לניס אט"ס הכי לענין
 תרומס א"ס סוס חותכ ורטו כסשכ כחי מדכתיב וזכע אין לס:
 ג עשוס דכל ספרסס כולס כתרומס מייכרי ודלס כסס"ס ספרס
 עג"ס דקדש קדס דכתיב גבי כעור כסרסי קדש מן היטס :

(יב) לאיש זר. ללוי וישראל. (יג) אלמנה וגרושה.
 מן האיס הזר: וזרע אין לה. ממו כ: ושבה. הא אס
 יט לה זרע ממנו ל אסורס כתרומס כ"ז סזורע מ קייס:
 וכל זר לא יאכל בו. לא נא אלא להזיל את האזק
 סומתי כתרומס זרות חמרתי לך ולא חנינות: (יד) כי
 יאכל קדש. ג תרומה: ונתן לכהן את הקדש. (ט"ז)
 דבר הראוי להיות קדשם שחינו פורע לו משותף אלא פירות
 של חולין וכן נעשין תרומה: (טו) ולא יחללו וגו'.

פירוש לתורת אלהים

אִישְׁרָאֵל לא יאכל בו קמארין גיט עסין תרומה: (יד) וְאִישׁ
 אֹנֶן אִישְׁרָאֵל אֲדַעֵר אֵלָיו יי אכל קדש או ער וועם
 עסין תרומה. בשגגה אום גערין ויִסֶּף זאל ער בעצאלין
 דאס קרן אונ זאל גאקמוסיף ויין אפינפשמעל ונתן אונ
 ער זאל געבין צום כהן אונלעכעס וואס קען ויין
 תרומה ער זאל גיט געבין געלם גאר פירות פון
 חילין אונ די פירות ווערין תרומה: (טו) ולא יחללו אונ
 וייא זאלין גיט פאר שפמען את קדשי בני ישראל דאס
 בייאליקייט פון די יידן מיינט מען די תרומה את
 אָשֶׁר וואס זיי וועלן אָפּ שיידיען פון גאטס ווענין:

יין אווייב צו אפגעקערן צו אגוי אדער צו אישְׁרָאֵל
 היא בתרומת קמאר ויא גיט עסין תרומה: (יג) וְכֹהֵן
 אֹנֶן אִזּוּ דיא סאקמער פון דעם כהן איז גיטארין
 א אלמנה איהר סאן דער ישראל איז גישמארקין
 אדער וירשה ויא איז גיגט גיטארין פון דעם ישראל
 וירע אין לה אונ קינדער קאט ויא גיט פון דעם מאן
 ושבה זאל ויא זיך אום קערין צו איר סאקמערס הויז
 כנעריה אוי וייא איהר יוגנט מרחם אביה פון איהר
 סאקמערס בריש מיינט מען תרומה מען ויא שוין
 עסין וכל זר אונ אימליקער פּרעמקער אלו אדער

מצות השם

(טו) [כסד] (לא קט) שלל לאכול סכל דייטו סדכ שלל ניטל ממנו תרומה ומעשבות כ"ט' ולא יחללו את קדשי בני ישראל אס
 חסר ויכינו לה:)

זיי תרומה אונ מעשר . גאר די תרומה אונ מעשר עסס דער
 כהן צאלין . ער דארף זיי קיינעם געבין גאר אָפּ שיידין די תרומה
 אונ מעשר פון די תרומה דאס מוז ער :

ולא יחללו וגו' דאס איז אמצות לא לעשות מען קמאר גיט עסין
 תבויאת אדער פירות ביי מען שייטם אָפּ פון וייא תרומה אונ
 מעשר . אונ דער כהן וואס קאמ תבויאת אדער פירות פון זיין
 אייגענע פעלדער . קמאר דער זיי גיט עסין ביי דער שייטם אָפּ פון

והשיאו אותם עון אשמה באכלם
את קדשיהם כי אני יהוה
מקדשם: פ שלישי ו ידבר יהוה אל
משה לאמר: י דבר אל אהרן ואל
בניו ואל כל בני ישראל ואמרת
אלהם איש איש מבית ישראל
ומן הגר בישראל אשר יקריב
קרבנו לכל נדריהם וכל נדבותם
אשר יקריבו ליהוה לעלה:
לרצנכם תמים זכר בבקר
בכשבים ובעזים: כ כל אשר יב

סו ויקבלון עליהון עון
והובין במיכליהון
בסואבא ית קודשיהון
ארי אנא יי מקדשהון:
י ומלי י עם משה
למימר: יי מליל עם
אהרן ועם בנוהי ועם
כל בני ישראל והימר
דהון גבר גבר מבני
ישראל ומן גיוריא
בישראל די יקריב
קורבניה לכל נדריהון
ולכל נדבתהון די
יקרבון קדם יי לעלתא:
יי לרעוא לכון שלים
דכורא בתוריא באמריא
ובעזיא: כ כל די בית

ת"א והשיאו אותם עון אשמה
סנה"ל: וידבר ה' אל משה
לאמר: ססמים פנ תמורה: ו: ח"ט
גזיר כס: אטו

איש מבית ישראל. גזיר סב מנחות מג חולין יג: אשך יקריב קרבנו מנחות קד: לכל נדריהם ולכל נדבותם. ה: יקריבו להם. מנחות מג: וכל נדבותם. גזיר כס: אטו

בעל הטורים
לנכות חלל ו' חדשים נכנר: (טו) והשיאו. ב'. הכה. ואידך
והשיאו כל ישראל אל השיר בענין אכילת כהן עתה עתה לו ישי'
זימן לו לתמונה וכו' והשיאו אותם עון אשמה. ו' ססמים מוכיח קדשים בזה ספר שבס' (מן איש איש מזרע מוכיח עד כי מי ס'
מקדש דחד לגופיה) כנגד ו' דכרים ענין תמונה מקודש: כאללם. ב'. הכה. ואידך כאללם מעטור הספק דאכול כהונה
שפתי חכמים

רשב"ם
(טו) באכלם. הזרים: את קדשיהם. תרומה:
זימן לו לתמונה וכו' והשיאו אותם עון אשמה. ו' ססמים מוכיח קדשים בזה ספר שבס' (מן איש איש מזרע מוכיח עד כי מי ס'
מקדש דחד לגופיה) כנגד ו' דכרים ענין תמונה מקודש: כאללם. ב'. הכה. ואידך כאללם מעטור הספק דאכול כהונה
שפתי חכמים

להכילם לזרים: (טו) והשיאו אותם. את עלמם ועטנו
עון נאכלם את קדשיהם שהובדלו בעם תמורה וקטנו
ונאסרו עליהם. ואונקלוס שתרנם כמיכליהון כסואבא שלל
לזרע ע תרנמו כן: והשיאו אותם. זה חחד מג' אהרם
שהיה רבי ישמעאל דורש כחורה שמדברים בחדם עלמנו וכן
(במדבר ו') ביום מלאת ימי נזרו ביא אותו הוא ביא א"ע
וכן (דברים לד) וינקרו אותו בניו הוא הקר את עלמו:
(ית) נדריהם. הרי פ עלי: נדבותם. הרי צו: (יע) לרצונכם. הביאו דבר הראוי לרצות אתכם לפני
שהוא לכם לרצון. ואיזה הראוי לרצון: תמים זכר בבקר בכשבים ובעזים. אכל בעולת העוף א"ל תמות וזכרות

ס' ד' ה' הכה רכב חלל התרומה כיון שלריך לשלם ולתמי כתי' ויתון
לכתי' את הקדש: ע' ס' נאלם שהם המתכנס היום שלל יחללו
עובד ומעולה אל ויתורו מקדש בני ישראל כל' ויכרו בהם שלל
יהללו וישיאו את עלמם מן כשיאכלם בשומאם. ופי' כן כתיב
ואין לזרע כי כבה אשך שיפודש ולא יחלל על מינו שלל יאכילו
לזרים: הביאים: פ' כל' וחס כהנים ואלכד קודם הברכה חייב
במתינות: ג' וחס נאלכד חינו חייב במתינות: ק' שלל האמר
הם חשב בניו להביא נזר ביא נזר ל"ס להפיש יבוי. ו' א"ח

פרוש להורת אלהים
עם גנענהין צו גאם יליה פאר אקרין עולה:
(יט) לרצונכם ואלט איהר ברענגען אזוי אקרין עם
ואל אייה בוילינגען פאר סיר אונ עם זאל זיין רצון
צו אייה און דער פסוק קפודש וועלכער קרין איז
ראוי עם: זאל זיין לרצון קמים דער קרין זאל זיין
גאנץ אן אפעלער אונ זאל זיין זאךר פאר אן איהר
ווייל ברענגען דלם קרין פון רינדער אדער פון
שאף אדער פון ציגין זאל זיין גאנץ און אקר
און אז איהר ווייל ברענגען אעולה פון עופות
אפילו ניט זאךר און אפילו ער האט אפעלער איז
אויך קשר נאר אז עם פעלם איין גאנץ אקר איז
אפילו בייא עופות פאר פאר אקרבו עולה: (ס) כל

(טו) והשיאו אותם אונקלוס וועלן און
זיך פראגין זיין אשמה איין עבירה באכלם או זי וועלן
עסקין דיא הייליגע תרומה די ווארום איה גאם בין
זייער הייליגער: (טו) וידבר אונ גאם האט גירעם צו
כיתה אזוי צו זאגין: (יט) דבר אל אהרן ביד רד משה
צו אהרן אונ צו זייער קינדער זאל כל אונ צו אלע
ידין וצמרה זאמם אונ דוא אילקם אהרן צו זיי איש
איש מבית ישראל אישליכער טעקטש פון די וידין זון
אונ פון רעים גר וואם ער וואקמם צווישין די וידין
זייער גרמ דקדו וואם ער וועט מקריב זיין אקרבו ואל
נדבותם צו אלע זייערע נדבות דהיינו ער האט גאנץ
די פסקמה זאל זיין אקרין עולה אשך וואם זי וועלן

מום לא תקריבו כִּי־לא לרצון
 יהיה לכם: ^{כא} ואיש כִּי־יקריב זבח־
 שלמים ליהוה לפלא־נדר או לנדבה
 בכקר או בצאן תמים יהיה לרצון
 כִּרְמוֹס לא יהיה־בו: ^{כב} עורת או
 שבור או־חרוץ או־יפלת או גרב
 או ילפת לא־תקריבו אלה ליהוה
 ואשה לא־תתנו מהם עֲרֵה־מוֹזַבַּח

מום לא תקריבו ארי
 לא לרעוא יהי לכוּן:
 באזכר ארי יקרב נכסת
 קודשא קדם יי לפרשא
 נדרא או לנדבתא
 בתורי או בענא שלים
 יהי לרעוא כל מומא
 לא יהי ביה: ^{כב} עור
 או תבור או פסיק או
 יבלן או גרבן או חוון
 לא תקריבו אליו קדם
 יי וקודבנא לא תתנו
 מנהון על מדבחא קדם
 ת"א די לא לרצון מנחות כה:
 חמים יהיה ללכוּן מנחות זו
 נכיות לג' על: כל מום. כ"ה כז מנחות כז ככורות לג: או גרב או ילפת.

נכיות לג' על: כל מום. כ"ה כז מנחות כז ככורות לג: או גרב או ילפת. נכיות על: ואש לא תתנו מום. יומא כב: על המזבח. תמורה ז:
 שפתי חכמים רש"י

מ"מ למה לרש"י למינקה בדבורו כיון שזכר להפריש שמיטה
 שדבורו הוא. וז"ל שלם תאמר שהפריש כהמה וא"כ לא יהיה
 ספק בין דבר לנדבה ל"ס בדבורו אם ואמר הכי או לו הכי עליו:
 ר"י מין טורת תואר לנקט כלומר דהפסח טורת שהיה כל פסחין
 הוא הוא כל זכר רק הוא שם דבר כמו טוכון אלף שם טוכין הוא
 כל זכר ועם טורת הוא כל נקבה כללו אמר לא יהיה בו מום
 של טורס: ש"ו וסא ללא הוא רש"י לא יהיה בו שבור כמו שנתק
 גבי טורת פשוט שבור הוא שם החומר כלומר שקרבנו לא יהיה
 שבור מ"ה חינו נוסף עליו אלף ל' יהיה חבל כשהיה שם ירד של
 טוכון כופל עליו ל' בו ולא יהיה כלומר לא יהיה בו המום של טורת:

ואינו נפסל כחוס חלל כחמרון חכר: (כא) לפלא נדר.
 להפריש ק' בדבורו: (כב) עורת. שם דבר של מום
 ר ערוון כל נקבה שלא יהי' בו מום של טורת: או שבור. לא
 ש יהיה: חרוץ. רים של טין שנתק או שנפגס וכן שפתי
 שנסדקה או נפגמה: יבלת. ורו"ה בלע"ז: גרב. מין
 חזוית וכן ילפת ולטון ילפת כמו (שופט' טו) וילפת שמשון
 שחמחה בו עד יום מיתה שאין לה רפואה: לא תקריבו.
 ג' פעמים להזהיר על הקדשתו ועל שמיטתו ועל זריקת

פירוש לתורה אהיה

גאמ בבקר או בצאן ער נועם ברענגען פון רינדער
 אדער פון שאף תמים יהיה זאל ער זיין גאנץ אן
 אפעלער כדי דער קרבן זאל זיין לרצון בווייליגט פאר
 מיר כל מום אפעלער זאל גיט זיין אין אים: (כב) עורת
 אפלינדע או שבור אדער ער האט אצו ברענגענס
 גליר או חרוץ ער האט אצושפאלטען ברעם אדער
 ער האט אצושפאלטען ליפ או יבלת או גרב אדארע
 גרינד או ילפת אווייכי גרינד אפארף לא תקריבו זאלט
 איהר גיט מקריב זיין דיא בהמה צו גאמ ואשה אונ

אשר בו מום אלע בהמות וואס האבין אפעלער לא
 תקריבו זאלט איר גיט מקריב זיין כי לא לרצון ווארום
 עם נועם אייה גיט זיין בווייליגט פו מיר: (כא) ואיש
 אונ ווען אפענגיש נועם מקריב זיין אקרבן שלמים
 צו גאמ לפלא נדר צו ארויס ריידן אנדר ער ברענגט
 דעם קרבן ווייל ער האט אנדר גיטאהן דהיינו ער
 האט גאנאט אייה געם אויף מיר איך זאל ברענגען
 אקרבן שלמים צו גאמ או לנדבה אדער צו אנדבה ער
 האט גאנאט די בהמה זאל זיין אקרבן שלמים צו

השם

כל אשר בו מום לא תקריבו ודאם איז אבצות לא תעשהו דער
 מענגיש וואס האט אבהמה מים אפלינדע קאר ער גיט זיא
 באבין פאר אקרבן:

מצות (כ) [נפסה] (לאו קטח) שלא להקדיש בעלי מומים לגבי מזבח
 שה' כל שבו בו מום לא תקריבו כי לא לרצון יהיה לכם:

תמים יהיה לרצון ודאם איז אבצות עשהו אז מען איז מקריב
 אקרובמו דער קרבן זיין אן אפעלער ואונ די בהמה סח
 זיין די בעקסע פון זיינע בהמות, אונ יעדער נאך וואס אפענגיש
 טוהט פון גאמס וועגן מוז דאס זיין דאס בעקסע, אויב ער
 גיט עסין צו אדרעם מאן מוז ער אים געבן פון זיין בעקסע
 עסין וואס ער אליין געסן:

(כא) [רפז] (לאו קט) שלא יתכן מום קדשים שה' כל מום
 לא יהיה בו:
 (כב) [רפח] (לאו קט) שלא להקוט בעלי מומין לגם קרבן
 שה' מומם או שבור או חרוץ או יבלת או גרב לא תקריבו
 אלה לה':

כל מום לא יהיה בו ודאם איז אבצות לא תעשהו מען קאר
 גיט באבין אפעלער אין אבהמה וואס איז אקרבן:

(כג) [רסז] (לאו קמא) שלא להקטיר אמוצי בעלי מומין שה'
 ואש לא תתנו מום על המזבח לה':

אונקלוס

י: כג ותור ואימר יתיר
 וחסיר נדבקה תעביד
 יתיה ולנדרא לא יהי
 דרעוא: כד ודימרים
 ודימסיודישידודיגור
 לא תקרבון קדם יי
 ובארעכון לא תעבדון:
 כה וכן יד בר עממין

ליתיה: כג וישור ושה שרוע וקרוט
 נדבה העשה אתו ולנדר לא ירצה:
 כד ומעוך וכתות ונתוק וברות לא
 תקריבו ליהוה ובארצכם לא
 תעשו: כה ומיד בין נדר לא תקריבו

ת"א וכו' וכה שרוע. פסחים טו. חזקוני פ: נדבה העשה את. פסחים ז: ולנדר לא יוכל. כס: ומעוך וכתות. בבב ק"א. קידושין
 כס: עמומה זו. נכחות על לט. המורה ז: לא תקריבו. כס: ובארצכם לא תעבדון. פסחים ז: וכן יד בר עממין

רשב"ט

(כג) וקלוט. פרוטות קלוטות: נדבה תעשה. לברק
 הבית: ולנדר. לקרבן:

שפתיו הכמים

ת ר"ל בכמה שמערכת פסחם ויכלל א' פרוטותיו קלוטות ואינם
 מוקדם כשאר פסחות כגון אלה שדומים רגיליו לכל סוס וכל
 חמור: א"כ"י בולם להכות כזה שאל המשה מ"ל דנדרים פסח
 פחות לנדר סביו ולנדר לא ירצה סביו למזבח דלמא ליטעא -
 ומתיר איהו הקדש כי' הוי אומר זכ הקדש המזבח מילך מ"ש
 לא ירצה ומזכר המזבח ומעילא עמי שכתוב נדבה פסח מדבר
 בהקדש שרק הכים. והל"א ס' מתי שרוב נדבות סס לנדר
 הכים וכו' נדרים למזבח. לכן קלל דקם הכים נדבה וכל
 מזבח נדר: ב לא שאל תקריבו בארצכם מעוך וכתות שהיו אין
 הקדש כמ"ג בלא שאל המ"ל המזבח המזבח כגון הוא דקאמר:
 ג פ"י שא"ל לו סמי' ובארצכם לא תעבדון כו' שאל יבנה ליתוס
 הכים וכו' המזבח. דהא הכים מוכח שאל יבנה ליתוס
 אלא פ"כ לא דא אלא לכות סמי' בהקדש המזבח. כ"א"ס: ד ק"ל
 ובארצכם לא תעשו. דבר זה נסרם אום בהמה וחיה
 שא"ל לומר לא נטשו על הכרום אלא כרז' ג שהרי פרוט
 (כה) ומיד בין נדר. כדרי שהיו קרין ליד כהן להקריבו
 מומים לקרבן בני נח א"כ"י מחוסר חבר. זאת נוהגת בכמה שכשדות אכל על המזבח כשמשקן לא תקריבו אכל תמימה

פירוש התורה אלהים

ויין פאווילינגט: (כה) ויפטר אונ אוזי אפקה וואס
 זייגע ביצייט זענען צונקוועצט וכהיה אדער פאר רוקט
 וקרת אדער פאר שניטען לא תקריבו זיי ואלט איר עם
 גיט מקריב ויין פאר אקרן צו נאמ ובארצכם אונ אין
 אייער לאנד ואלט איר דאס גיט קאן צו אפקה
 אדער אפיה: (כה) ומיד בן נדר אונ פון אפרעדמין לא
 תקריבו את לחם וגו' ואלט איר גיט מקריב ויין דעם
 קרבן צו נאמ פון דו וואס וועלין בריינגען אקרן יי

מצות השם

וואס האם אפעלער אונ מען פאר גיט שפריטען איר דעם
 מצות די בלום פון אקרן וואס האם אפעלער:
 ובארצכם לא תעבדון ודאס איז אפוזת לא תעשה מען פאר גיט
 מאכן אפעלער אין לעבעדיגע זאכן ויין זאלין גיט
 קענען האבן קינדער:
 ומיד בן נדר וגו' ודאס איז אפוזת לא תעשה או אנוי בריינגט
 אקרן פים אפעלער פאר קען אים גיט מקריב ויין איר
 דעם מצות:

מוים

אקרן ואלט איר גיט זענען פון זיי איר דעם מצות
 ג: נאמ: (כג) וישור ושה אונ אקם אדער אשעפס שרוע
 וואס ער האט אנרוים גליד וקלוט אדער זייגע קלאען
 זענען צונורף גינאקסין ווי ביי אפקה סמייה נדבה
 פישת אותו קענט איר אים מאכין פאר אנדקה איר
 קענט אים מקדיש ויין איר געלמ קען ואל דאס פאר
 קויפין אונ מען זאל פאר דעם געלמ פאר ריקמין
 דעם בית המקדש וליבר לא ירצה וקער צו אקרן
 קען ואל מקריב ויין איר דעם מצות זענעם עם גיט

(כד) [כ"ג] (לאו קפי) שאל ונתוק דום כפלי מעיין לגבי המזבח
 שאל ומעוך וכתות וכו' וכלל לא תקריבו לה':
 (כה) [כ"ד] (לאו קפי) שאל להכי כוס בעל הי ועכ"ל א"ס
 שאלמ ובארצכם לא תעשו:
 (כז) [כ"ג] (לאו קפי) שאל להקריב קרבנות כפלי מעיין עיר
 הכי כד כו"כ"ס ש"ל: עיר כן ככל לא תקריבו:
 גרתי או שבור וגו' ודאס זענען דריי מצות לא תעשהו קען
 פאר גיט שייכטין דעם קרבן וואס האם אפעלער, אונ
 מען פאר גיט מקריב ויין איר דעם מצות די חלק פון אקרן

את לחם אלהיכם מכל אפה פי
 משחתם בהם מום בם לא ירצו
 לכם: כי ידבר יהוה אל משה
 לאמר: כי שור אויב יושב אויעז פי
 יולד והיה שבעת ימים תחת אמו
 ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן
 אשה ליהוה: כי שור אוישה אתו
 ואת בניו לא תשחטו ביום אחד:

לא תקרבון ית קורבן
 אלהכון מכל אלון ארי
 חבולתון בהון מוקא
 בהון לא לרעוא יהון
 קטון: כי ומילי יי עם
 משה למימר: כי תוד
 או אימר או עזא ארי
 יתלדויהי שבעא יומין
 בתר אמיה ומיוקא
 חמינאה וקהא יתיעי
 קרבא קורבנא קדם
 יי: כי ותורתא או
 שיחא לה ולקרה לא
 תבסון ביוקא חד

ה"א כי משחטם בהם מום בם. יומא עד פ"ז כג זכמים עז מולין כג בכורות כז מחוסר כח: שור או כשכ. ז"ק סה עז עז
 ופ"ז: וזכיה שבעת. זכמים כי מולין פ"ז: ומיום השמיני. שבת קלס זכמים כי מולין פ"ז: יבלס לקרבן. יומא סג: ושור
 אשט אמו ותא כנו. מולין פ"ז עט סב קמו: לא משחטו. יומא סד מולין פ"ז: ביום אחד. מולין פ"ז:

בעל המורים

(כז) שור כשכ לו פז. סמיך לבן נכר לומר שאין מקבלין
 קרבן חובה אלא עיראל: וזכיה שבעת ימים וגו'. אשר הק"ס
 הם ישמחו ביום רלשון יבא נכאס כשחט לשם שמים והרן שגברלו
 ביום רלשון ואם ביום ז' יבא נכאס כאלו שחט לרקיט שבעת
 ביום ז' וביום ג' לים וליכשה ביום ד' לשם מאורות וביום ס'
 לשם שמים וביום ו' לשם אדם אלא וימין עד שבעה יודע שגברלו
 רש"י

תקבנו מהס נכך נא' למעלה איש איש לרבות את הנכרים
 שטדוים נקיים ועדנות כישראל: משחרם. חבולתון:
 לא ירצו לכם. לכפרה לה עליכ: (כז) כי יולד. פרט
 ליואל דופן: (כח) אורו ואת בנו. ונהג בנקבה שחטור
 לשחוט האם והבן או ה הבת ויאנו מואכ בזכרים ז ומותר
 לשחוט האב והבן: אתו ואת בנו. אף כנו ואתו ח במשמע:
 בנם מילני בשילוח סקן דמות אורו יאח כנו לאמריה בכניס ובלחוט מה להלן בכניס
 ואם נדכסיס והלם כובלה סקן דמה בכניס ואם. ופ"ה ה"ל אותה
 אורו ואם כנו דסמיך ליה ל' זכר: ה"ל חלם שחט כנס קודם סוף ג"כ חייב מדכריב לא משחטו שבעת דמילני שני שחמיס

פירוש תורת אלהים

משחטם בהם וואריו זיייער פארדארבונג איז אין זיי
 שחט בהם אין זיי איז דא אפעלער לא ירצו לכם זיי וועלן
 גיט זיין באוויליגט צו אייך די קרבנות וועלן אויף
 אייך גיט כפסר זיין: (כז) ידבר אונג נאם האם ירעם
 צו משה ער זאל ווייפער זאגן: (כז) שור או כשכ א אקס
 אדער אציג בייולד וועט גיבארין ווערין יהוה זאל עם
 זיין זיבין טאג מיט זיין מושער אקער קען נאר. עם
 פון דעם אקסין טאג אונ ווייפער ידע וועט עם
 קען עם שוין יא מקריב זיין פאר אקרבן צו נאם
 מינד די מושער מיט איר קינד לא תשחט מארין איר

מצות

(כז) [לג] (מסע קט) נקריב קרבן עובדנות חסר כסיו מנן
 שמונת ימים כי יוחך חך לא פחות מזה כי לו יקרא מחוסר
 זמן בשופו שגמר שור או כשכ לו פז כי יולד והיה שבעת ימים
 תחת אמו ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן אשה לו:
 (כח) [לד] (למו קס) שלא כשחט כל מינק כשחט ובהם ביום
 אחד שחט: וזכר: או שחט אמו ותא כנו לא תבסון ביום אחד:

ליקטים על הרורה
 שור או כשכ או עז. פאר וואס האם די תורה געהייסן קריב
 זיין קרבנות נאר פון דריי קרלי בהמות, אקסין, שפעסין
 אונ ציניקן. ווארום רב הגוא האם גינאנס נאם העלם דעם
 וואס ווערש נקיאנס, דהיינו אויב ראוין יאנס נאך שמעון ער
 זאל אים שלקבסם סארו. אפילו בידע זעקן צדיקים אדער
 בידע זעקן רשעים, וועם נאם הילף שמעון וואס קען יאנס
 אים. אויב ארשע יאנס נאך אדדקי ער זאל אים שלקבסם סארו
 נאך גיט מקריב זיין צו אקרבן פאר נאם ומיום אונג
 באוויליגט ווערין צו אקרבן פאר נאם בלוקר מעג
 ישר או אשה אונ א אקס אדער אשפעס אים מיט זיין
 גיט שעקבין אין זיין טאג אקער דעם פאפער מיט

אָנא ייַ מְקַדְשָׁכוֹן : יִשְׂרָאֵל אֲנִי יְהוָה מְקַדְשְׁכֶם :
 לֵב דְאִפִּיק יִתְבוֹן מֵאַרְעָא : הַמְצִירִים לְמַדּוּי לָכוֹן
 לְאַרְתָּא אָנָּא ייַ : כַּג * וּמְדִיר ייַ עִם מִשְׁה
 לְמִימְרָ : ב מְדִיר עִם בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל וְתִימְרָ לְחוֹן : מַעֲדִיא דִּי דִּי תַעֲרַעֲרוּן
 וְאַמְרַת אֱלֹהִים מוֹעֲדֵי יְהוָה

בעל המעדים

ומפני ליה מעדים שבמעדים מתקבלים כדי להסתלק ולהלל
 להקבלם שכבוד עם סדרת מעלי: מתקבלים. עומדין ליה מעדי
 רשי"י

דברי מידין ב משמח שא' ולא תהללו מה ת"ל ונקדשתי
 ל מסור עמך קדש שמי יכול ביחיד ת"ל כחוך בני ישראל
 וכשאזל חומר עמנו ומסור עמנו ע"מ למות שכל המוסר
 עמנו ע"מ הם אין עושין לו כם. שכן מלוינו בחגיגה מוסא'
 ועוריה שלא מסרו עמנו ע"מ הם שא' (דניאל ג) והן לא
 ידעו להזיל מלכא וגו' מליל ולא מליל ידוע להן כך וגו'
 (לג) המוציא אהבם. ע"מ כן: אני ה'. נאמן לשלם

סכר: (ג) דבר אל בני ישראל וגו' מועדי ה'. עשה מועדות שיהיו ישראל מלומדין בהם שמעברין את השנה
 ש על גלויות שנתקרו ממקומן מלכות לרגל ועדיין לא הגיעו

עניני המועדים

ענינים, הכל היו בשליל ישראל, שיכירו כה ה', כמו שאמר
 הכ' כתיבם כאלה כל פרטים כי אני כבודתי לח לכו וגו' לטען שחי
 אמונת אלה בקרבו ולטען משפט בלתי נכון וגו' וידעם כי אני
 ה', לח זה לא יבטלו למעשים, לטען מדמו כי יש ה' בורא הטובים
 ומלואו והכל בידו ויבטלו לו לא יבטלו לו לא יבטלו לו לא יבטלו לו
 רגלו כל לא שיהי ה' עשה כשחייב ויבטלו, ומחמת כי הוא ברא
 השמים והארץ, ע"כ יכול לעשות כל אלה הנסים והנסולות, וזהו
 ענין הקידוש אל המלכות, וידעת שהנשים אחר הוה, מן קאמור
 אל הקודש, ומצא שאריו כל הנסים והנסולות כאלהן מעלים
 הכרוכי כי ה' ברא הטובים, כי אם לא היה הוא הטוב, לא היה
 יכול לעשות כלמה. ע"כ אמרם טורח זכור את יום שבת
 לקדשו כי שש ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ, ומעין כדע
 כי כן הוא הלמנת כי ה' ברא את השמים ואת הארץ, ע"כ אמרם
 מורה וזכרת כי עבד סיים כאלהן מעלים ויוליא ה' אלסוך משם
 ביד חזקה וזכורו כשיום, כי שם לחית פניו עבדיו כי ברא הטובים
 ומלואו, כי אם לא היה הוא הטוב לא היה יכול לעשות כל אלה
 הנסים והנסולות אשר ראו עיניך, והנה כל המועדים הם בכל
 ליעולם מעלים, ומך היה יכול להיות יוליא מעלים, כק פ"י

פירוש לתורה אלהים

וועדין גיהילינת צווישען די יודין איר ואלעם ויך
 מוסר נפש ויין אייך אייך יודע השם (עין רשי"י) אני
 בקדשכם איך גאם בין אייך יודע הייליגער: (לג) המוציא
 אהבכם וואם איך קאב אייך אהבם הייליגין פון דעם
 לאנד מצרים לחיות צו ויין צו אייך אנאם אני ייַ איך
 בין גאם איך בין באגלייבט צו באצאלין שְׂכָר צו
 דעם וואם איך מקיים סייגע מצות: (א) וידבר ייַ ייַ:

בצות השם

(סס) (כ"ו) (משה קי) מוכה עלינו לקדש את השם וימסור אפי'
 נפשינו למוות על קיום מלות הרה שאז ויקדשתי בחוך בני
 ישראל אני ה' מקדשכם:
 ויקדשתי בחוף בני ישראל ודאם אז אפיצת עשהו יקדער יוד
 דארף הייליגען דעם נאפיצן בון גאם אייב פון אנאם

צו אייר ער ואל ארעק לאוין ויין אמהך אין גאם אייב נים
 נועם פון אים הרגנו, סוף ער יך לאוין הרגנו, אויג די סקרה
 איז ביי יכרים את: נקבלת ועין בלשע וירדו:

אִשְׁר־תִּקְרְאוּ אֹתָם מִקְרְאֵי קֹדֶשׁ
אֵלֶּה הֵם מוֹעֲדֵי : שֵׁשֶׁת יָמִים
תַּעֲשֶׂה מִלְּאֲכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי
שַׁבַּת שַׁבְתּוֹן מִקְרְאֵי קֹדֶשׁ פְּרִי-
מִלְּאֲכָה לֹא תַעֲשׂוּ שַׁבַּת הוֹאֲלִיהוּהָ
בְּכָל מוֹשַׁבְתֵיכֶם : פִּי אֵלֶּה מוֹעֲדֵי
יְהוָה מִקְרְאֵי קֹדֶשׁ אִשְׁר־תִּקְרְאוּ
אֹתָם בְּמוֹעֲדָם : פִּי בַחֲדָשׁ הָרֵאשׁוֹן
בְּאַרְבַּעַת עֶשֶׂר לַחֹדֶשׁ בֵּין הָעַרְבִים

יתרון מערע קדיש
 אלן אינון מועדי :
 נ שתא יומין התעבד
 עבדתא וביומא
 שביעאה שבא שבתא
 מערע קדיש כל עבדא
 לא תעבדון שבתא היא
 קדם יי בכל מותבניכון :
 י אלן מועדיא דיי
 מערעי קדיש די תערעון
 יתרון בומניהון היפירחא
 קדמאה בארבעת
 עשרא לירחא בין
 שמשיא פסחא קדם
 ת"א אשכ תקראו ל"ס כד: מועדי
 שס: שבת הוא מולין קם:
 חלה מועדי כ" ל"ס כל כד כד כה:

רשב"ם

(ב) אשר תקראו אותם מקראי קדש, אשר חזונוהו אותם שפתי חכמים

וסוכרין טלין וכולין לכל ירושלים קודם כהנל הלך מעברין ופיין בסוכתדין (דף י"א) ר"ל לעיל כתיב מועדי ה' אשכ תקראו אותם וקריין להם. ר"ל דמלו הכל כד"ר אש מעברין סנה מעובר יאס למו אלו מעובר. וכן ג"כ כתיב מועדי ה' מקראי קודש אשכ תקראו אותם משמע דמלו כד"ר שש קדשויו מקודש יאס למו אלו מקראי: ס"ל דתמחלת היום עד שש שעות מאיר היום ביומי וכשניע משש שעות ולמעלה חיו מאיר כ"כ כדחלה ור"כ משש ואלין נקרא ערב וכשקרי הלילה שהוא מאחיל ביומי זהו ערב משש שעות ומאיר עד הלילה

וכנו קדש, כל לשון קריאה שאצל מועדים לשון קביעות רש"י
 לירושלים: (ג) ששתי ימים. מה ענין שבת אלל מועדות ללמדך שכל המהלל את המועדות מעלין עליו כללו קלל את השבתות וכל המקיים את המועדות מעלין עליו כללו קיים את השבתות: (ד) אלה מועדי ה'. למעלה מדבר בעבור שנה וכלן מדברנ בקדוש החדש: (ה) בין הערבים. משש שעות ולמעלה: פסח לה'. הקרבת ע קרבן נקרא בכל בני סערכים: ע דפסח לא קמי חו"ס חלה אשקרה

עניני המועדים

הקב"ה שהול ברא העולם בששת ימים, נעלה ענין השבת שהוא מורה על חנוך העולם, הוא היסוד כל כל מקראי קודש הנזכרים ונעשים זכר ליליאה מצרים, כי אש לא השבת לא הו המועדים, פ"כ שסס התל הקב"ה ללות על המועדים, הים הראשון ללות על השבת, כי אש יאמינו בני ישראל חמונת און כי שבת יעיס עשה ה' את השמים ואלה הארץ ויום ביום השביעי. פ"כ ישמרו את השבת לקדשו ככל פטריו ודקדקויו, לו יאמינו חמונה שלמה

בכל האותות ומוסותי"א שפסדה לנו החור"י שטסה הקב"ה במצרים וזמניאל יערילו ויקדשו את כל המועדים הנזכרים ונעשים על ענין יליאת פלדים, כמו שאמר הכ' זכר עשה לנפלאותיו, ואל כל יאמינו ביום השבת למעור וקדשו, מהמא כי לא יאמינו כ" ה' ברא העולם, לא יאמינו גם בנפלאות מלאים, ולא יקדשו את המועדים, כי כשאל יפול היסוד יפול הצנין:

(ד) חלה מועדי ה' וגו'. החתול הכ' נסמך כי הוא הולחשון לכל

משמרי חכמים

ששתי ימים תעשה מלאכה וביום השביעי שבת וגו'. ועקם פענ ואל נעארבעס ווערין דעם ויבעטין מאן זאלט איר רודען, לישל איבער אין אונקס אין אונזישע לאנד, און אין דרהיים האם ער נילאון אונזיב מיט קנדער און זיינע גלפטרין און אבאנצע פאמיליע, און ער הייט אלץ מאן בעזומס פאמער וועס ער נעפענען אפענש וואס אין איצט ניט לאנג נעקענען פון זיין שפאט, ער אל קענען וויסען וואס פען הערס ביי אים און דערהיים, און ער האט ניט נערפאן, אראאל אין צוין נעקענען צו אים אארעם מאן וואס זייט אין די הייער האט ער אים דערקענט אז ער אין פון זיין שפאט, האפער זיך שפארק בעקרייט מיט אים און האט אגענדרייען פרגען ביי אים אויף זיין ווער און קנדער, זאגט דער ארעם פאן צו אים פאר וואס זיצונג סיי אין ארץ וישאל סיי אין חוץ לארץ זאלט דין פון שבת לעבין דעם דין פון יום טוב צו ווייוון און דער וואס איז מחלל יום טוב איז גלייך ווי ער מוכים פון נאם מקראי קודש וואס איר זאלט זיי רופין הייליג במועדים אין וייצער צייט: (ה) בחודש הראשון אין דעם ערשטין חודש דאס איז ניסן בארבעת עשר לחודש

פירוש לתורת אלהים
 זאלטם זאגין אז זיי דו זאלקטם זיי לערענען מועדי יי די ימים טובים פון נאם אשר תקראו איהם מקראי קודש די ימים טובים ווערין גירופין הייליגע פענע אלה די פענע וואס ווייטער וועלין שמיין הם מועדי זיי וענען מייגע ימים טובים: (ג) ששתי ימים ועקם מאן פענע ניקאן ווערין ביי אייך אמלאכה וביום השביעי און אין דעם ויבעטין מאן שבת הראונג שרתון נאנגן רואונג מקראי קודש עים זאל ווערין גירופין הייליג כל מלאכה אז מלאכה זאלט איר ניט מאן שבת הוא ל' דאס איז שבת פון נאמס וועגין בכל משבתותכם אין אלע אייער איר אלץ רגען שבת רש"י שייבם וואס שמיית דער איז מחלל שבת: (ד) אלה מועדי יי דאס וענען די ימים טובים פון נאם מקראי קודש וואס איר רופין הייליג במועדים אין וייצער צייט: (ה) בחודש הראשון אין דעם ערשטין חודש דאס איז ניסן בארבעת עשר לחודש

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר :
יְדַבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם
כִּי־תָבֹאוּ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן
לָכֶם וְקִצְרַתֶם אֶת־קִצְרֹתֶיהָ וְהִבְאֵתֶם
אֶת־עֹמֶר רֵאשִׁית קִצְרֹכֶם אֶל־

ס וּמִיָּד לַיָּד עִם מֹשֶׁה
לְמִימְרֹ: מִלִּיל עִם בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וְתִמְרֹ לְהוֹן אָרִי
תַּעֲלוֹן לְאַרְעָא דִּי אָנֹכִי
יְהִיב לְכוֹן וְתַחֲזִדוֹן יֵת
חֲזָדָה וְתִיתוֹן יֵת עֹמְרָא
רֵישׁ חֲזָדְכוֹן לְוֹת כְּרָנָא :

ת"א כי תבואו אל הארץ
 פד : וקצרתם ממנה יום מחמור
 טא : והבאתם את שנת קל מחמור
 ק"ל : וקצרתם ממנה כנ"ג :

גט סט עט טז

ש"כ"ם

זכן הוא כמו קרא עלי מעור. וכן התרנו מעור

שפתי חכמים

נא : צ ועמך דכחיל הטימך מוחר דכר הכדך ממע דכ"ס
 עמ"ס אפי' דכר הכדך אכור : ק ל"ג : של יסא כחז לישאל

מלאכת עבודה זו וכו' : ראשית קצירכם. שמה
 חשונה ק לקציר : עומר. עשירית האופה כדי היחה

עניני המועדים

ונחית יבנה נמכר נח חסו נבני ישראל : ע"ס הנהגה סטכ"ח
 כ"ח ע"ס הנהגה הספנות והסמי"ח לפי גמול משה"ס. ועל
 החשיקה המענית להיות לכל כל ארץ ישראל לגמול המורה
 ולקיום מלוכה וקפיס, רומות מלות הפסוקה, כי משיח סיניס
 לרבי מה, מורה על המלך אשר ילנו כל עוד ימדר מלכו הוא
 עמנו, והענין אשר יחול להשיג כבוד אליו, ובנו מלכו הוא
 והזכר לכבוד שכתב ימים למהר"ם, להוכיח כוס שממנה
 כהרבה יום יום אל פרכה וסמך טעמיהם, כן היה הפנין גם
 בעניני ישראל וקבלתם החובה, כי אף שחלילת יליאם מעליהם
 סיח רק לעבוד את ה' יצא וקבל חובו על הכר סיני טעמיהם
 כהול"ך אף הם מעליהם שכתב טעמיהם מיום ללמס מעליהם טע
 הוכרה בכל זמנ לננות שכתב טעמיהם מיום ללמס מעליהם טע
 הכרחי מטעמיהם יבולו מעליהם טע בוא יוס פרכה סמו"ח
 בקבלתם החובה, ואף שסיח סדין נותן שאם עומתה הנוף למכרה
 לר"ך מין שכתב ימים, ילטרך מטעמיהם הכנס למכרה שכתב
 ויבליס, בכל זמנ היל כל ש"ח מול שמתנה כחלה, ולוס כה"ס
 רק שכתב שטעמיהם, כי כנשר טעמיהם ויבולו מל כנשו ומכר לוס
 בילח טעמיהם קלה והיכיר, אף כי בטלמס לא היו יכולים עוד
 לנפך ולהקריק מניק, כן כ"ס ע"ס גמול משה"ס וליא ללמס א"ל
 לוס, כמחלה ואלח חלמס על כנשו יבליס וליא ללמס א"ל
 ובמשך זמן אז כונו ע"ס הכנס טעמיהם להכנס ככרס, ושימט טע
 להם חוק והמס, להיות לרמ"ס ימכר לקבלת החוב, ולוכרן
 מין כימ"ס הכנס טעמיהם אכתינו שכתב מעליהם, ולמשינו גם
 אלמנו למסור שמיט בכל שנה שמתנה טעמיהם, ולהרלות גם
 כוס טעמיהם לבנו כדלוחנו כי מדי יבטור יוס יוס אט קכ"ס ימכר
 למס להם אל יוס שמתנה יוס עמון כדלוחנו, וכל או יבליס על
 הכשוקה וכסוף אשר לרמ"ס ללו כל לימוד טעמיהם

המועדים, וכתב פה בקצור ימן כי כנר הכריכה מורה בכל
 חקומו וכלל משפחו כדכר בל, וכל כלן עוד הפסס לסמך
 לוחו למועדיס הכלל אשר כל זכרס עד הנה בקלרס וסס הכריכה
 המורה לכוכב חס : (י) כי תבואו אל הארץ אשר אני נותן
 לכם וגו'. כתב העקדה הנה החז הוא את שטעמיהם מעורר
 וצולר לוחנו עיקר הכחונה כחונה ומורה מן השמיס, ע"כ
 כוא שכתב אכר צו לנמיט לחזו אכתינו עניניס המי"חסיס לקנין
 המורה טעמיהם סלוליה, כי ידוע ש"ף שרגין כחונה המניח
 היא הכרה לתי סלרס עלי ארן, בכל זמנ ארין לרומס ללוחס
 היכלית שכתב כ"ח שחוליה וכונה הקונה לוחו לרביה ללוחס
 חזרד רק לנח על ידו וכללמחונן אל קנין השלמות כמסמית, כי
 שאלת סמך ומחוס"ח הכרה הנופסיס, וכל יומי על קלה
 והסמטק כשאלתם נפשו מבלי עלך ודמס, ועס שכתב"ה ל"כ
 חורס קניי היתן אלל לשכר עושי מלוכה הוא רק ימן כי מלכד
 שסו אור ורמו מן השכר הכרתי, יבליס סלרס על ידס ימכר
 מן קלה אל סיכולה והפסוק לוסוף עוד עומתו שמתנה
 וקנות על ידס השכר הכללי, גס כשכתב"ה יס רמו על זוס, כי
 כלמדי כי תבואו אל הכרן אשר אני נותן לכם, ויכר כי הארץ
 וכל מירחיה סן מטעה חלילה למלחמס מעמיהנו ההכחיה
 לוס, כמחלה ואלח חלמס על כנשו יבליס וליא ללמס א"ל
 חורס ושמתו נשיח, וע"כ מוכרס נלמחמו סן מלות שכתב
 לרמ"ס קניי לפי ס' ללחן, לנכר לוחנו כוא כי כל קנייני
 האר"יכס לרביכס ללוחס קודש לה, וטעמיהם עמנו רק
 נה"לית, ככרס לפניו, יוס חנה סטורס היל לפי קבלת חז"ל
 נה"חית טעמיהם כססס [סן יוסן] עט אלמנו מעליהם והכל כנו
 ה"גמס חלסיס הכסי"ח ולא ממחמת שכתב לרמ"ס אשר בו חנה
 הכהת טעמיהם סטעמיהם, ולהכות כוא כי גס כרכת נלוחס הארץ

משלי חכמים

אפילו נאם הואלם ערין קפסס נוספס יתקדם פון די נשקה,
 גאר ויול דער מןקפס איז בשקפסינג אונגען וואך קען מן
 פון די נשקפין גיפסס הרין, האם נאם גינארם מיט זיין
 פרייליקייט מיט אונז אין דעם סאן שבת, און ער האט אונז
 גיבט און מיר זאלן אנגרייטן פון ערב שבת אויף שבת, און
 שבת זאל מען גיט באנדלען גיט אנגעפן מיר זאלן דעם
 סאן שבת זיין ליידיג מיר זאלן אונז דעם סאן שבת קענען
 בשקפסינגן פון מיט הקדוש ברךך ווא, דער נאך אז עס
 קומט שבת ביי מאן ליגט מען זיך שלאמין, האם דאך נאם
 קיין ליידיג צייט צו פרייען זיך כיום די נשקה, דריבער האט
 נאם גינארם וקפס סאן זאלמסו אונגעפן אונגען גאר ווייניקסמין
 שיקסען מיט נאם ווארוד נאם דאס זיך געבען דעם סאן
 דעם סאן. און ענינין דעם האט נאם אויך גיבין די ימים
 מטיבים צו די יודן :

מצות השם

והבאתם את עמר וגו' ונאם איז אמצות עלוה דעם אנדעריי
 מאן שפס דארף מען מקריב זיין דעם עמר :

(י) [שז] פס קרן הקריב יום טו של פסח סוף ס' גיט
 ימכר על יד המוסף מנחה עומר שא' והלכה ס' טעם
 לרמ"ס ק"ל כס' וגו' וכיפן ס' היתר ללוחסם פתהרס שכתב :

הבְּהֵן: " וְהֵנִיף אֶת־הָעֹמֶר לְפָנַי יְהוָה לְרִצְנֹכְכֶם מִמֶּחֶרֶת הַשַּׁבָּת יִנִּיפֶנּוּ הַבְּהֵן: " וְעִשִּׂיתֶם בַּיּוֹם הַנִּיפְכֶם אֶת־הָעֹמֶר כֶּבֶשׂ תָּמִים בְּיַד־שִׁנְתוֹ לְעֹלָה לַיהוָה: " וּמִנַּחְתּוֹ שְׁנֵי עֶשְׂרִים סֹלֶת בְּדוּלָה בַשֶּׁמֶן אִשָּׁה לַיהוָה רֵיחַ נִיחַח וְנִסְכָּה יַיִן רַבִּיעֵת הַהַיִן: " וְלַחֵם וְקֹלֵי וְכַרְמֶל לֹא תֹאכְלוּ עַד־עֵצֶם הַיּוֹם הַזֶּה עַד הַבִּיאֲכֶם אֶת־קָרְבַּן אֱלֹהֵיכֶם חֲקַת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכָל מִשְׁבַּתֵיכֶם:

יְיֹדִים ית עוקרא קדום ירענא כהן מבורר יומא סבא ירימיניה כהנא: יב ותעבדון ביום ארמחזון ית עוקרא אימר שלים בר שתיה לעלתא קדם: יג ומנחתיה תרין עשרונין סולתא דפילא במשח קרבנא קדם יד אתקבלא ברענא ונסכיה חמרא רבעות הינא: יד ולחם וקלי ופירובן לא תיכלון עד בכרן יומא תרין עד איתואיכון ית קורבנא דאלהון קים עלם דדריכון וכל מתבניכון:

ת"א ביום הניפכם מנייה ל: ומנחתו שני מנחות כט: ונסכה יין סס: ולחם וקלי ספחיס כג כריתות ה: עד עלם סיוס סוכה על ר"ה ל מנחות סח: עד הכילאס. מנחות סח שנה קלח: לדרסיס. מנחות סד:

רש"י ושפני קריש. ולשון במקרה הכסיל: (יא) ממחרת השבת. ממחרת ספחית קרי

שפני חכמים

לקור שדוסיס עד שקילוב העומר תהיה לכל סנקלריס ולא שפסרע לראשי קליכס כלומר דוקא ערשית קליה סהס תקריבו העומר אלל לא מכוף קליר השנה או למלט: ד כלומר סס המרה העכילה כחוכה עשירית הליפה קרוי עומר: ש"ח"ס מ"ל לרש"י דהנוטה לאמר ג"כ על מצלה וזכור: ו"ל דלשון ג"ש הוה סוקר דקמיב בס' מלוס סבב סוקר ולשכ הווס והסס מוליך ומכא עמלה ומסודר דהוק סיינו מוליך ומביא דהוא ל' הססה כסודרין עששו להכריח הווכיסי סמוכיס ומביאס לחסס והוכס ליינו מצלה ומוריד דהוכס ל' הענה ולס מביא לרין אסח לכוירוד חף כהן כן: תר"ל סייסה העל לככסה ולא לקללה: א כל סכח כקח עשח כרשית ע"ש עשכח צו סקכ"ס כמעט כרשית: ב דאס"פ שחאס סרליס היל סריכס כנמל לא והיא סס רליוח סכרות. מ"ט ס"ח רליס: וז סמס ס"ח סכונה לרבי לזוקוס ובייסימון ג"ס ס"ח רליס: א: ג דק"ל ס"ב בס' סחס מכה קרבוסי הווספין כעו ספכ"ג ולמה לא מנע ג"כ ככס זס: ומתוך דכס זס לא סל למוספין אלא חוכה לעומר כה: ד לכו

ר שמה כמו (שמות טז) וימודו בעומר: (יא) והניף. (מנחות סח) כל תנופה מוליך ומביא מעלה ומוריד ש מוליך ומביא לעור רוחות רעות מעלה ומוריד לעור ת עלליס רעיס: אס תקריבו כמספע זה יהיה לרעון לכס: ממחרת השבת. (סס טו) ממחרת יו"ט א' של פסח שאס אחה חומר שנה כרשית א' ח' אחה ב' יודע איחבו: (יב) ועשירום. מונה לעומר לא הוא כה: היתה: ונסכו יין רביעית ההין. (מנחות פט) חף ע"פ (יג) ומנחתו. מנחת ד נסכו: שני עשרונים. כפולה סמנחתו כפולה לין נסכו כפוליס: (יד) וקלי. קמח עשוי מכרמל דך שמייבשין אותו כעטור: וכרמל. הן כליות סקורין גרנייל"ס: בכל כושבהיכס. (קדושין לו) מחלקו

דעת זקנים מבעלי ההוספות

(יג) ומנחתו שני עשרונים. סכ"ג זה חלקו מכל שאר ככסיס ויריעתה, כי קח לו חלק בכל. אוח. נפשוו כשחל כה, וכלמא פירוש לתורת אלהים

ויא והניף אונ דער פהן זאל אויף הייבן דעם עוקר לפני יי פאר נאם ספחית אין דעם אנדערין טאג יום טוב פון פסח גיפט זאל אים דער כהן אויף הייבן: (יב) ועשירום אונ איר זאלם מקריב ויין אין דעם טאג ונאם איר נועם אויף הייבן דעם עוקר כבש אשעפס מצות השם

(יד) [טז] (לאו קספ) טלה ללכול לחס כפשוו מתבואה חדשה קודם שיבשל יום ט"ז ביטין שנאמר ולחם וקלי וכרמל לא מחללו עד עלם סיוס הוב: (סב) [טז] (לאו קל) טלה ללכול קלי מתבוא' חדשה קודם שיבשל יום ט"ז בליט' שנה' וקלי לא מחללו עד עלם סיוס הוב: (סג) [טז] (לאו קל"ג) טלה ללכול כרמל מן המדש קודם שיבשל יום ט"ז ביטין שנה' וכרמל לא מחללו עד עלם סיוס הוב:

נאכדעם ווי מען נועם האבן מקריב גיטוינן דעם עוקר:

ולחם וקלי וברמל וכו' ונאם ויניפו דב"י מצות לא תעשוהו פון זאל ניש כסין ברזיס וואס איז גיפאכט פון די נייע תבואה אונ מען זאל ניש עסין נקסריקאפע קערגער פון די נייע תבואה אונ מען זאל ניש עסין ווייניק קערגער פון די נייע תבואה ווי נאכדעם ווי מען נועם האבן מקריב גיטוינן דעם עוקר:

וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמַּחֲרַת הַשַּׁבָּת
מִיּוֹם הַבְּיָאֵכֶם אֶת־עַמֹּךְ הַתְּנוּפָה
שִׁבְעַת שָׁבָתוֹת תְּמִימֹת תִּהְיֶינָה:
עַד מִמַּחֲרַת הַשַּׁבָּת הַשְּׁבִיעִית
תִּסְפְּרוּ חֲמִשִּׁים יוֹם וְהִקְרַבְתֶּם

וּתְמַנְנוּ לְכוֹן מִבְּרַת
 יוֹמָא סְבָא מִיּוֹם
 אִיתְזַאיכוֹן ית עוֹמְרָא
 דְאַרְמוֹתָא שִׁבְעַ שְׁבֻעֵן
 שְׁמֵן יְהוּן: מו עַד
 מִבְּרַת שְׁבוּעָתָא
 שְׁבִיעִיתָא תְּמַנְנוּ חֲמִשָּׁן

ח"א וספרתם. שש ספ: ממחרת
 הכתה. שש ספ: מיום הביאה:
 עס סו: שבע שבועות. שש ספ: עד
 חספסלו חמשה. חמשה יו ממחרת סה:
 רש"י

צו הכתי ישראל יש שלמדו מחלו שהשנה נורב בחו"ל ו"א
 לא בא אלא ללמד שלא לעשות על החדש אלא לחמור ירישה
 וישוים ומשכנו ו'לק: (טו) ממחרת השבת. ממחרת
 יו"ט: תמימות ההיינה. מלמד שמתחיל ומונה מערכ
 של"כ אינ תמימות: (טז) השבת השביעית. חרנומו
 שבעתה על שבעתה: עד ממחרת השבת השביעית
 הספור. ולא עד ככלל וכן ארבעים ותשעה יום: חמשה
 ו תקריבו ו אמור חמי וכו מדרשו אבל פשוטו עד ממחרת

לא המנחה כפי עמם האלוהי כפי ויקרא עזרתה צדקה ונסכו
 וין רביעים סתיו וכיון דיון הוה וין הנכרים וברו גמחה היא ג"כ
 מנחת נסכים אע"פ שזוא ציר טעמים ומנחת נסכים לכבש
 סוה שפרין ו' חס"ה היא גמחה: טעמים אלה שהיא נסכים: הרק"ל
 ד'ו: שבק גמחה א"כ שבע שבועות לא היו מעשים יום אלא מ"ב
 יום: ו' ר"ל כיון שאין מוין אלא מ"ט יום היא עובד מ"ט
 בקלה כ' יום ומתן ד'ו לוא חספסלו קאי אלא להקריב קאי
 ביום ס' מקריבוהו וימחר ב"ט כאלו אמר ביום ס' מקריבוהו:
 יום והקרבנתם מנחה הרשה לה'. ביום החמשים ו

שפתו הכמיום

דעת זקנים מבעלי הרוספות

דלן לך כבש חמור שישל נמנחתו יוכר משפרין אבל מן הכבש
 חינו חלוק כדכתיב ונסכו וין רביעים סתיו. ולכן חנו משכנים
 בחקלה המוסף שלש שבועות נסכו ושי עשוריו לחלו וטעמו
 לכבש לפי שמלנו כבש נמנחתו חלוקה שהיא משני טעמים אבל
 מן הנשור אין אלו ארבעים כ"א וין כנסיו בלבד וין אלו מטרשי
 הנכסים לפי שלא מלנו שום כבש חלוק כנסין כיון ולכן כתיב
 ונסכו ודכא כה"ל למדע ונסכו דלכלה מנחה קאי ודל כתיב
 ונסכו ה"ל דלכל פשרין וטעמו קאי. ולפי השעשע וטעמו דל חמור
 משני פשרונים סוי נמנחת העומר שהיא עשורין וטעמו כה עס וז
 הכבש והערכין השני הוא פשרין כלאו נמנחתו וטעמו פשרין בכסו
 כ"ב

לומר בכל העולם שנכחו תלוי ביום הששי כל סיון
 וכמו שהפליס ודכתיב לא על כל הלחם לבדו ישימו
 לזה הקב"ה שיקריבו על הלחם שבעה שבועות חמשים ופר בן
 ונמנחת חמשים שונים. בשמן זבין. ולכן אמר והקרבנתם על
 כתיב המורה סוי נמנחת העומר שהיא עשורין וטעמו כה עס וז
 כתיב המורה סוי נמנחת העומר שהיא עשורין וטעמו כה עס וז

פירוש לתורת אלהים

בריימ פון גייעם גערשטיין וקלי אונ מעל וואס איז
גיקאלין גינארין פון נוייע וואנגען וואס זענען
געשריקונג אין אייביגן וכו' אונ פייקשע וואנגען פון
גערשטיין לא האכלו זאלט איר גיט עסין ביז דעם
אנדערין טאג פסח עד הייאנס ביז איר וועט בריינגען
דעם קרבן פון גאט דעם עומר דאס זאל זיין צו
אייך חמק עולם אחוק אוף אייביג דורותיכם צו איינרע
קיינ ער בקל אין אלע איינער יוצגנג: (סו) ופיהם לכם
אונ איר זאלט זיין צו אייך מנחת השבת פון דעם
אנדערין טאג יום טוב מיום פון דעם טאג וואס איר
וועט בריינגען דעם עומר שבע שבועות זיבין וואכין
חמישים זאנצע וואכין זאלן זיין דאס איז גיין
אונ פערציג טעג: (סו) עד מנחת ביו אויף קארין

עניני המועדים

נערו אל לפיקו מיניה. חלא גם היא כמיס בקרבנו. וקס
 נלבונו שובש כל ימוס. כמח"ס סו כל למח אורי. ומח"ל וסוי
 שוקה נלמח אה דכריהם. ויחז כ"ה הקרבנות אשר נלמנו שישל
 לסיחא מנחותה הכין בתחלה ויחוק יעי הספירה. אשר הם נעין
 כנה ליום נתיב המורה. ברום ממיינס שונים. כי נמנחת העומר
 גאה ממשפחה אשר הובאה בתה. הספס. היא רוחות מל האומה
 הישראלית ככלל. אשר צבור פתיחות פירכס הם פאלל משוקף
 ללמד ולנבחה. ומנחת שתי הלחם בהה השנויות הנלה מן
 החמים שהם פאלל ארס דיוחיד. כמכור השנוותם. רופז
 להשלמים כעס. ויהנה היום סוז יום עמן חורה גדול כדורו מלד
 עד שזיס ההוא קנה העומר קדוהם והלה שורה כעוס כעולס עד
 שאמרו חז"ל כתיב ויסי ערל ויסי נקי: יום הששי
 שטוח וין עמן חורה. וז"כ כדלו הוא היום הסו לקבוע עליו יום
 שנתלם ל"א על מיני גשר הכתורים שנתלים. כן עשוי הדעוי
 בקר ואל ומנחתם ומסכיהם. וכל זכר לשלחן אלהי בכשר
 הלחם מנחה חדשה לה'. טעמיו שיקריבו כעבור שבעת הלחם שטוח
 על אשר. לא סתיר חסדו ואמתו ממלחו בענינו נכבשו

ליקוטם על התורה

שבע שבועות חמימות חמשה וכו' תספרו חמשים יום. איר
ואלם ציילן פופציג טעג אונ זיבען וואכין. קען דראף
ציילען טעג אונ וואכין. קען ציילם זיבען טעג ביו גס ווערס
אנראך זאגס קען איין וואך. קען ארבעים ציילם פון ווייפער
זיבען טעג ביו גס ווערס אנראך זאגס קען צוויי וואכין. פאר
וואס ציילם טעג אונ אונ וואכין. דער קענטש זאל זיך געפן
אמוסק. צו פאכין פון זייע טעג וואכין אונ פון וואכין חדשים
אונ פון חדשים יארהין. אונ ער זאל קענען זאגן איך האב
זיבעציג יארה. דרייגו דער צדיק וואס ער סורח. יעדער טאג
מצות אונ געשליס סוכים דאיוונג אונ לערנעם תורה. אפילו
די טעג אונ די יארהין זענען אנעק געזאנאנגן. אבער די
תורה אונ מצות וואס. ער זאגס געקניפס אין די יארהין זייע
דאס איז געבליבען איז גלייך ווי ער וואלט איצט געהאלטן
אלע זיבעציג יארה. אזוי ווי איינער האט געהאט. שווענד
רובל אונ ער האט געקניפס פאר זיי פחדה. איז גלייך ווי ער
וואלט געהאט די שווענד רובל. וואס איז דער אונקערשייד

מצות השם
 וספרתם לכם וכו' ודאס איז אמצות עשה פון די אנדערע נאכט
 פסח ביו שבעות ציילם קען יעדער נאכט ווי פיל
 טעג אונ ווי פיל וואכין. עס איז פון פסח ודי דייגים שפייען
 אין שלקן עירוד:

מנחת המועדים
 וספרתם לכם וכו' ודאס איז אמצות עשה פון די אנדערע נאכט
 פסח ביו שבעות ציילם קען יעדער נאכט ווי פיל
 טעג אונ ווי פיל וואכין. עס איז פון פסח ודי דייגים שפייען
 אין שלקן עירוד:

מִנְתַּח הַדְּרָשָׁה לִיהוָה: מִמּוֹ שְׁבַתֶיכֶם
 תָּבִיאוּ לָחֶם תְּנוּפָה שְׁתִּים שְׁנֵי
 עֶשְׂרִים סֹלֶת תִּהְיֶינָה חֲמִיץ תֹּאפִינָה
 בַּפּוּרִים לִיהוָה: וְהִקְרַבְתֶּם עֲלֵי--
 הַלֶּחֶם שִׁבְעַת כִּבְשִׂים תְּמִימִם בְּנֵי
 שָׁנָה וּפֶר בֶּן--בֶּקֶר אֶחָד וְאִילָם
 שְׁנַיִם יִהְיוּ עֲלָה לִיהוָה וּמִנְחָתָם
 וְנִסְכֵיהֶם אִשָּׁה רִיחֵי־נִיחָח לִיהוָה:

יזמין והקרבון מנחתא
 חדתא קדם :
 יי ממוחבניכוון פיתון
 לחם ארמותא פרפן
 גריצן תרין עשרונין
 סולתא יהוון תמיע
 יתאפין בכורין קדם :
 יי ותקרבון על לחמא
 שבועא אמרין שלמין
 בני שקא ותור בר תורי
 חד ודכרין תרין יהון
 עלתא קדם :
 ומנחתהון ונסכיהון
 קורבן דמתקבל ברעוא

ת"א מנחה חדשה. מנחות פ ט סד: ממעשריכם מילו לחם חנופה. ונחום זו מנחות
 סלת תמיכה. מנחות מה עז: ובהקדש על הלחם. מנחות מה: יסיו עלה. טס:

נו סס טז טע פ ט סד: בעל המורים
 א דרוש
 סיכום קליים: (יח) על הלחם. ב' גמסו' והקדשם על הלחם
 כעכס כעכסי כ' לא על הלחם וכדו' ימיס הסלס ע"כ והקדשם

השבת השביעית שהיא יום המשיח תספרו ומקרא מסורס
 הוא: מנחה חדשה. היא המנחה הראשונה שהנבואה מן
 ההדסה וא"ת הרי קרבה מנחת העומר ליה: כחאר כל המנחו'
 שהיא אלאו מן השעורים (יו) טמושבורתים. ולא
 מנחו': לחם הנופה. לחם תרומה המורס לשס גובה
 ח וזו היא המנחה החדשה האמורה למעלה: בכורים.
 ראשונה לכל המנחות אף למנחת קנאות הבהא מן השעורים
 בלא חקרב מן ההדסה קודם לשתי הלחם: (יח) על הלחם.
 בגלל הלחם מוכרי י לחלם: ומנחתם ונכסיהם. כמשפט
 מנחה ונסכים המפורשים בכל בהמה כפי נפסיהם (במדבר
 טו) ג' שעורים לפי וכ' שעורים לאליל ועשרון לכבש ו'
 היא המנחה והנסכים עליהן לפי ועלשית ההי לאליל

פירוש לתורת אלהים

פון דער ויגעפער וואך דאס איז דער פופציגסטער
 טאג זאלט איר ציילן און אין דעם פופציגסטן טאג
 והקרבנתם זאלט איהר מקריב זיין פון נייע הבואה
 אקנחה צו גאט: (יח) טמושבורתים פון אייערע ויצונגען
 גאר פון ארץ ישראל תביאו זאלט איר ברענגען לחם
 גדוים דער גדוים תנפה זאל אויף גיהובו ווערען
 פון גאט ווערען שתיים צוויי גדוים זאלט איר ברענגען
 פון שני פשוטים צוויי צענטלען מעל הימצעס זאל
 גבאקען ווערען פון גנייערס מייג גיטרים פון גייע
 הבואה זיי דאס זאלטו ברענגען פון גאט ווערען:
 (יח) והקרבנתם און איהר זאלט מקריב זיין פון ווערען
 דעם גדוים שבעת זיבן שעפסין וואס אמיליבם
 און צוויי ווידדער זאלין זיין אקרבן עולה פון גאט ווערען
 מצות השם
 (יח) [טז] [טז] טעס קטז) להביא ביום המשיח מספרות העומר
 שתי הלחם מן טס סקרבנות כהלים בגלל הלחם על ד'
 טוסף פון עולמך ממשכונותים מילו לחם מוספס שמים טני
 שכוונים סלת תמיכה מן סלמיס וגו':

רשב"ם
 סמחרת יום ראשון של פסח: (טו) מנחה חדשה.
 להתיר חרש בבקדש כי הוא זמן ביטול הבאות:

שפתי חכמים
 ז ר"ל היא מחילה מן החסדים וטוירט חהלב מן השעורין: ח ט'
 לין הכוונה היתה עבודה כהונה שאמר מולך ומכיל וכו' כי
 לוחם חנופה הוא אחד הסכסא וזמח הכנוסס הוא קודם סבלה
 כדחמיב מלחם חנופסס מילו שהחניס קודם סבלה
 הלך ע"כ ל"ל חנופסס דכחא מל' הרבס והפרסס המורמט לשס
 גבוה: ס"ל סלס סלס ל"ל ג'ל'ס סלס סלס סלס סלס סלס סלס
 ראשון לכל המנחות דל"ל כ' בכורים ל"ל דכח לפיל כתי' ובהקרבנתם
 מנחה חדשה לה' שמוכר מנחה מן ההדסה אלא לסכי כתי' בכורים
 ל' בכור כדי שיהיה סלס סלס סלס סלס סלס סלס סלס סלס
 מנחת קנה מן השעורים זיכס כחא סלס סלס סלס סלס סלס
 סולט וסל'ס סמנחת סלסולט איכס כחא מן החסין: ו'ל סמח
 היום בגלל סל סלס סלס סלס סלס סלס סלס סלס סלס סלס סלס
 הלחם כי לא יחכן להיות נמשעטו עליו מעש אלא על ס' בגלל
 שפתיים מעש סלס סלס סלס סלס סלס סלס סלס סלס סלס סלס
 סלס סלס סלס סלס סלס סלס סלס סלס סלס סלס סלס סלס סלס

ליקוטם על התורה

צו ער האם די סולירה צו ער האם דאס געלט, דא איז אויך
 קיין אנטערשליד צו ער האם די יאהרין צו ער האם די תורה
 און מצות וואס ער ראם גימאון אין די יאהרין, אבער דער
 מענטש וואס האם פארבריינגט זייע יאהרין מיט עסין און
 סרינגען און אנדערע פערענעניגס, דאס עסין און סרינגען
 זענען דאך שוין גימא, און די יאהרין זענען שוין אויך גימא,
 זיין האנדל און סחורה פלייבט אויך די וועלט, ער האם גיט
 מער פון זייע יאהרין און מער גאר די מנוס וואס ער שפערעט
 אין איר, גיט די סרינגערדיגע יאהרין און גיט די שפערעדיגע
 יאהרין, דעם מוסר האם די תורה געהייסן די יידן זאלן אים
 ברעכענען אייערע זיי וועלן זעמן: דא תורה אום שכיבות,
 זיי זאלן וויסען אז זייער גאנצער לעבן איז די תורה, און אזוי
 טוהען מיר דעם מוסר אקע יאהר:

שעפס איז אלט איהר יסר בן בקר און אינגע רינד
 צו זען וייער מקנה, און זייערע גקכים אשה
 כמלשבתים פביאו וגו' וואס איז אמצות גשלות אין דעם
 יום טוב שבעות זאל קען ברענגען אין בית
 המקדש צו די קרבנות צוויי גדוים גבבאקס פון חמץ:

אונקלוס

יַעֲשִׂיתֶם שְׁעֵיר־עִזִּים אֶחָד לַחֲמַת
 וּשְׁנֵי כִבְשִׂים בְּנֵי שָׁנָה לְזִבְחַ
 שְׂדֵמִים: י וְהִגִּף הַכֹּהֵן אֹתָם עַל
 לְחֵם הַבִּכּוּרִים הַנּוֹפֵה לְפָנֵי יְהוָה
 עַל־שְׁנֵי כִבְשִׂים קֹדֶשׁ יִהְיוּ לַיהוָה
 לַכֹּהֵן: כֵּא וּקְרֵאתֶם בְּעֶצְמוֹ הַיּוֹם
 הַזֶּה מִקְרֵא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל־
 מְלֹאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ חֲקַת
 עֹלָם בְּכָל־מוֹשְׁבֵיתְכֶם לְדֹרֹתֵיכֶם:
 כֵּב וּבְקִצְרְכֶם אֶת־קִצְרֵי אַרְצְכֶם
 לֹא־תִכְלֶה פֶּאת שְׂדֵךְ בְּקִצְרְךָ

קדם י: י ותעבדון
 צפיר בר עזין חד
 לחמאתא ותריז אמרין
 בני שנהאלנכסתקודשיא:
 כ וירים פהנא ותהון
 על לחם בכוריא ארמא
 קדם י על תריז אמרין
 קודשא יהון קדם י
 לכהנא: כא ותערעון
 בכרן יומא תריז מערע
 קדיש יהי לכון כל
 עבידת פולסן לא
 תעבדון קים עלם בכל
 מותבניכון לדריכון:
 כב ובמקצדכון ית חצדא
 דארעכון לא תשיצי
 פאתא דמקלך בחצדך
 ר"א ושיטת סעיר עזים אחד
 לתעלה: זכורים ס: והיגף
 הכהן אהב: מנחות סב: על שני
 כבשים: מנחות מה עו סב:
 מכות פו חולין קל: שדך: כס קל:

קדש יסו: פרכין כס: וקראתם. מניגה י: ובהלכס. שס חולין קל קל: לא חכלה פאת. מכות פו חולין קל: שדך: כס קל: בקלך. שס קל:

רשבים

(כב) ובקצרכם. ממחרת הפסח לאחרי הטרבת העומר:

שפתי חכמים

כבשים. וסדא רלוס דכתיב ה"כ ואשמושיטתיה סא דלמרינן
 בעמחות (דף מה) כמשה ויחר מוצר כסובול. וסכי אמרינן
 ססס דבדברי ר"ע: כ סו" אפ"ס שמשפר הכבשים וסעטיר שגזת
 הפדסס סס כמספר חוקן שגפ' פהנא מ"מ מספר פרים וליס
 שגזתה ספרסס חון מכוון עס פס ורול שגפ' שחאס דלחן כתי' פס
 בן בקר אחד וליס שגים וספ' פתסס כתיב פרים בני בקר שגס
 ורול אחד: ל דילפי' ג"ש מוצרס לוחס קתיב סכא וסכף סכס
 לוחס וסלסן כפ' מוצרס כתיב וסכף לוחס סתופס מה סלסן מתיס
 שפרי כתיב סחרי וסחא חף כחן מתיס. וסכר"ס פ"י מרכיב
 בשלמי יחיד את חוס סתופס וסא שוק סתופס לקחתי מלח בני
 ישראל מנחסי שולמיס דשמשע ל' רגיס וסל"ל בלי יחיד כיון
 דכשלמי יחיד מייכי למעד על שלמי לביב ששעתיס סתופס חס כן
 וסכף לוחס סתופס לפני ס' דכתיב סכא ל"ל חלל למעד סתופס
 שג': לבור סתופסס מתיס. וסא דכתיב כל סתופסס: ס דל"כ
 קדש יהיס ל"ל דלח גרמיס שלמי לבור משלמי יחיד שסס קודש

בעל הטורים
 על הלחם ששעס כבשים. כי אכילת הנמצח מעין אכילת חדס
 כדלמרי" גבי נכסיס מס אכילת חדס אכילת מרובס משפיה וכו':
 רש"י

ורביעית הסין לכבש: (יע) ועשיתם שְׁעֵיר עִזִּים. (ח"כ
 מנחות מה) יכול ז' כבשים והשעיר החמורים כלא הם ז'
 הכבשים והשעיר החמורים כחוקם הפקודים כפאהה מגיש
 חלל פרים וזוליס חזקן הם כ' חמור מתתה חלו לעמון וחלו
 לעמון חלו קרבו כגלל הלחם חלו למוספין: (כ) והגוף
 הבהן אותם תנופה. (מנחות סב) מלמד ששעוין תנופה
 מהייס ל יכול כולס ת"ל על שני כבשים: קדש יהיו. לפי
 ששלמי יחיד קדשים קלים הזוקין לומר בשלמי לבור מ שסס
 קדשי קדשים: (כב) ובקצרכם. חזר וסנה לעבור עליהם
 בשני לחוין. אמר רבי אכלדמי ברבי יוסף מה רחא הכתוב
 ליתנס כלמלע הרגליס פסח ועלרת מכלן ור"ה ויה"כ וסג
 מכלן. ללמדך שכל הנוהו להטע שחטה ופיאה לפני כראוי

פירוש לתורת אלהים

די ויבוען שעפסין בבראך מען גים אויף הייבען קודש
 זייא זאלן זיין הייליג צו קאמ לכה אונ די צווייא
 ברויט גהערען צום פהן: (כא) וקראתם אונ איר זאלם
 רפוען דעם מאג סקרא קודש ארנפונג פון הייליקייט
 זאל ער זיין צו אויך דאס מייניג מען דעם יום טוב
 שבוועות כל מלאכת וקאם עם איז נאר א ארבייט וקאם
 איהר גיט מאן: (כב) ובקצרכם אונ אז זייתר וועט

אפייער אפער אנשימאקערות צו קאמ: (יט) וישחתם
 אונ איר זאלם מאכין אצינקעלי פאר אקרבן השאת
 ישני קבשים אונ צוויי שעפסין וקאם זייא זעען זאלם
 אציאהר ליבך צו שעכטונג פאר אקרבן שלמים:
 (כ) והגוף אונ דער כהן זאל זיי אויף הייבען על הלחם
 מיט דעם ברויט פון בכורים לפני יי פאר קאמ על ישני
 מיט די צוויי שעפסין זאל ער אויף הייבען אפער

מצות השם

בקרבתם בעצם וכו' וקאם איז אמצות עשה אונ אמצות לא
 תבשרו דעם יום טוב שבוועות זאל מען ריהען פון
 זעלע ארבתם אונ מען זאל קיין ארבתם פארן:
 (כב) [שם] [משע קוי] לטכות מלאכת עבודה כיום עלתם שג'
 וקראתם בעצם כיום היום עקרה קדש יהיה לכם:
 (כג) [שם] [ללו קרב] שלח לעשות מלאכת עבודה כיום עלתם
 שג' כל מלאכת עבודה לא תעשו:

וּלְקַמָּא דַּחֲדָדָּךְ כִּי
 תִּקְרַט לְעֵנִי וּלְגִיזְרֵי
 תִּשְׁבּוּק יתוון אָנָּה יי
 אֶרְהֹבֶנּוּ: כג ומליל יי
 עם משה למימר:
 כי מליל עם בני ישראל
 למימר בירחא שבועאה
 בחד לירחא יהי לכוון
 ניהא דוכרן יבבא מערע
 קדיש: כה כל עבדת
 פולחן לא תעבדון
 ותקרבון קורבנא קדם
 יי: כי ומליל יי עם משה
 למימר: כי ברם בעשרא
 ה'א וקט קינך: כס קל: :
 שבוט: כ"ק לך המורה ו:
 חמש השבועי בחלח לחמש: מנילה
 לו שבתון זכרון פרישם: כ"ה יא כי
 כה דע לך לו: כל מלאכת עבודה
 לא תעשו: כ"ה יח:

בעל המורים

(כד) שבתון זכרון חמשה: טעמה לון טעמין סלין מקיפס רש"י

מעלין עליו כללו כנה בית המקדש והקריב עליו קרבנותיו
 תמוכו: תעוב: (פחה ל' ז) כה לפניהם והם ילקחו
 ואין לה לביעי לאחד מהם: אני ה' אלהיכם. נחמן לשלם
 ככר: (כד) זכרון הרועה: (ר"ה לז) זכרון כסוקי
 זכרונות ופסוקי טפרות נ: זכור לכם עקדה יתה שקרב
 בחימש הפקודים: (כו) אך. כל חמין ורקין שבתורה

דעת זקנים מבעלי התוספות
 כ"א כבישית כמו בעשר נכסים: (כז) אך בעטור לחמש: מהו
 אך לפי שכל שנה יצא טידיס כה'חיים עקלה קדש לאכול ולשתות
 ולהתענג: וה' אבוד בכל אלו לך כחוב ק"ל עומד ש"הו: נקלה
 עקלה קדש אלו לכבד היום להקריב קרבן ולהסמו בתלביח אך

רשב"ם
 (כד) זכרון תרועה: ע"י התרועה תזכרו: למקום כרכתיב
 שפתי חכמים

אלה לומר שהם קדש קדשים: נ פי' דק"ל למה לא נח' יום חמוטס
 כמו כפ' פתחם ועו"י פי' זכרון סוקי וכו' וכו' ק"י ליה למה מזכיר
 סוקי סופרות כבלתא סוקי מלכותי סאומליס חוסס עשוס
 דהק"ל פי' דר"ה כל העולל כעלך אלה ספוקי שופרות למה
 תחתיו איל: (כה) והקרבתם אשה. המוספים האמורין
 מעושין מכפר הוא לשנים ואינו מכפר על שגאים שנים:

עניני המועדים
 (כג) כהמש השבועי כהנה לחמש וגו'. כהס האלשין: ז"ל קי דכיו
 על הקב"ה הפך דרך אנלי החין. כי חסס זה דכסס כי
 כהשמע לחת' פתחלים כי אנשי פיר חתס מעטו מאשנתו אשר
 לא טוב כענינו עמו יקבע יום מועד להצמידם כהשפע ועי' אשר

פירוש לתורת אלהים
 משה רייד צו דיא יודין לאמר אווי צו זאגין בחודש
 השביעי אין דעם זיבעקטען חודש מייננט מען תשרי
 באחד לחודש אין איין טאג אין חודש יהיה לכם זאל
 זיין צו אויף רואונג דאס איז ראש השנה זיין חרונה
 איין אנדעקונג פון שופר בלאזין מען מייננט איהר
 זאלט זאגין פסוקים פון זכרונות אונ פון שופרות
 הקרא קודש איהר זאלט מאכין דעם טאג יום טוב:
 (כה) כל בלאה אלע מלאכות פון ארבייט זאלט איר
 גיט טאן התעבבם אונ איר זאלט מקריב זיין אקרדן
 צו נאם: (כו) וידבר יי אל משה בעשור אין דעם

מצות השם
 בחודש השביעי וכו' ודאס איז אמצית עשה אונ אמצות לא
 תעשהו דעם יום סבי ראש השנה זאל מען הווען פון
 אלע ארבעס אונ זאל קיין ארבעס אהות:
 והקרבכם אשה ליה וגו' ודאס איז אמצות עשהו פון זאל
 מקריב זיין אקרדן מוסק אום ראש השנה:

(כז) [טו] (טשה קיט) לכות מעלכת עבודה כ"ה טעמה
 כהמש השבועי כהנה לחמש יסיה לנכס שבתון זכרון חמשה
 מנח קדש:
 (כה) [טז] [לוא קג] כלה לטשות מעלכת עבודה כ"ה טה'
 כל מלאכת עבודה לא תעשו:
 (שס) [טשה קיט] להקריב קרבן מוסק דר"ם טעמה
 וסביבית טשה ל':

בַּעֲשׂוֹר לַחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה יוֹם
הַכִּפּוּרִים הוּא מִקְרָא־קֹדֶשׁ יְהוָה
לָכֶם וְעֵינֵיכֶם אֶת־נַפְשֹׁתֵיכֶם
וְהִקְרַבְתֶּם אִשָּׁה לַיהוָה: כח וְכָל־
מִלְאָכָה לֹא תַעֲשׂוּ בַּעֲצֵם הַיּוֹם הַזֶּה
כִּי יוֹם כִּפּוּרִים הוּא לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם
לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: כט כִּי כָל־
הַנְּפֶשׁ אֲשֶׁר לֹא־תַעֲנֶה בַּעֲצֵם הַיּוֹם

לִירְחָא שְׁבִיעָאָה הַדִּין
 יוֹמָא דְכַפּוּרָא הוּא
 מַעֲרַע קְדִישׁ יְהוּ לְכוּן
 וְתַעֲנוּ יְת נַפְשִׁיתִיכוֹן
 וְתִקְרְבוּן קְרַבְנָא קְדָם
 יי: כח וְכָל עֲבִידָא לֹא
 תַעֲבִדוּן בְּכַרְן יוֹמָא הַדִּין
 אַרְי יוֹמָא דְכַפּוּרָא הוּא
 לְכַפְּרָא עֲלִיכוֹן קְדָם יי
 אֲלֵהֲכוֹן: כט אַרְי כָּל־
 אִנְשׁ דִּי לֹא יַתְעַנִּי בְּכַרְן
 ת' א תך כַּעֲשׂוֹר. יוֹמָא עַת פִּי סוֹסֵה
 פ סוֹסֵה וְג כְּרִימּוֹת: ט'
 הוֹרֵב פ' מַלּוּס: יום הַכִּפּוּרִים הוּא.
 כְּבוֹדוֹת יְג מוֹלִין קֵאל: וְעֵינֵיכֶם ס.ט.
 יוֹמָא ט': וְכָל מִלְאָכָה לֹא תַעֲשׂוּ.

טס: כי כל הנפש אשר לא תענה בעצם היום הזה

רשב"ם

בעל המעשרים
 שומר דוחה שבת ואין בו אלא זכרון תענית לכל במקדש מוקדשין.
 חקצו שומר כליון ל"ח שבת כליקין מוקדשין אפי' שבת: זכרון.
 ג' במסורה. דין. ואידך ל' זכרון ללאשמים. ואידך ל' זכרון
 להכס עם הכסל. כנגד ל' ספרים שנספחים ב"ה ע"כ בענין
 כחוי ל' זכרון דהיינו לזכור ששנים של' לזכור להסמיך
 וגם בספוק סמני לזכור ל' זכרון שהיא כנגד הכעשים.
 ועומדו זכרון להסמיך עוד ב"ה: (כז) ל' זכרון להסמיך
 עיניו הם אפ"ה להסמיך ומהם ומהם ומהם ומהם ומהם ומהם

והרעיתם בחוצות וגו' ונזכרתם וגו': (כז) אך בעשור
 וגו'. בשאר י"ט התורה מלאכת אוכל נפש ונאמרה
 מלאכת עבודה. אבל יוה"כ שהוא יום עינוי כול מלאכה
 אסורה בשבת: והקרבנתם אשה. כדכתיב באחרי מות
 יוסף אלו נחמתי מיד למים וללו למיתה וחינו ל' זכרון ומה
 לכל בספוק השליש כתיב וזכון שהוא כנגד הכעשים שחלו
 כך מיתוסף הוא שמכפר לשנים וחיוו מכפר לשלשנים ומה

עניני המועדים

חסון כל ימטו ומכסו מן העולם. הלא דרך סמלך הוא שמטון
 יחסון כעשמיילס יוסר מעמימיניס. למסון הלאות כסס נזכרומי

חט לו ימטו ומכסו מן העולם. הלא דרך סמלך הוא שמטון
 משלי חכמים

פירוש לתורת אלהים

צַעֲנֻקֶען קָאָג אין דַּעַם וַיִּבְעַמְעַן חוֹדֶשׁ יוֹם הַכִּפּוּרִים
הוּא אִין דַּעַם טַאָג יוֹם כִּיפּוּר קַמָּרָא קְדִישׁ וְאָל צוֹ אִיָּהּ
זִינן אַרְבּוּנֶגָא דַּעַם דִּיבְלִיקָייִם רִשִׁי שְׁבִיבִים דְּאַרְמִן וְרֵאָו
עַם שְׁמַיִים דַּעַם וְרֵאָוִם אֵד אִין אַמְרֵינֵם וַיִּינָיְגֵדֵעַ צוֹ
מֵאֲכִין אֹנֶג דָּא בְּרִיא יוֹם כִּיפּוּר שְׁמַיִים אוּיָהּ אֵד אִין
אוּיָהּ מַמְעַט אֹו יוֹם כִּפּוּר אִין נָאָר כִּכְפַר צוֹ דָּיא
וּום מוֹעֵן הַשׁוֹבָה אֲבַעֵר גִּיט צוֹ דִּי וּום מוּהָן גִּיט
הַשׁוֹבָה וְעֵינֵיכֶם אִיהֵר וְאֵלֶם פִּינִינְעִין אִיַּעֲרַע לִיבִיר
מִינֵיט מַעַן אִיהֵר וְאֵלֶם פִּאֲסָקֶען אֹנֶג נָאָה עֲנִינֵים
(עִינן מַסַּח יוֹמָא פִּרַק ח) וְהִקְרַבְתֶּם אֹנֶג אִיר וְאֵלֶם מִקְרִיב
וַיִּין אֲקָרְבָן צוֹ טָאָג: (כח) וְכָל מִלְאָכָה אֹנֶג אֲרַבְעַם
וְאֵלֶם אִיהֵר גִּיט טָאָג בַּעֲצֵם אִין דַּעַם דְּאִיַּעֲרַען טָאָג
יוֹם כִּפּוּר: יום כִּפּוּרִים הוּא וְרֵאָוִם דַּעַם טָאָג אִין יוֹם
כִּפּוּר לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם צוֹ פִּאָר נַעֲבִין אוּיָהּ אִיָּהּ אִיַּעֲרַע
עֲבִירוֹת לִפְנֵי יי פִּאָר אִיַּעֲרַע טָאָג: (כט) כִּי כָל הַנְּפֶשׁ

אך בעשור לחדש השביעי הזה וגו'. דַּעַם צַעֲנֻקֶען טָאָג אִין
 דַּעַם וַיִּבְעַמְעַן חוֹדֶשׁ וְאֵל יוֹן יוֹם כִּפּוּר. דַּעַר מְדַרְשׁ וְאָנֶג
 דוֹד הַמַּלְךְ הָאֵם גִּינְאָט אֲקָרָא לַאֲלֵהִים עֲלִיָּן. אִיָּהּ רוּף צוֹ נָאָם
 וְרֵאָו עַר אִין דַּעַר אוּיָבְרַשְׁמַעֲלַע אִיַּעֲרַע דַּעַר נֶאֱצַעֵעַ וְיַעֲלֵם,
 וְעַן רוּף אִיָּהּ צוֹ אִים, אֹנֶג רֵאָשׁ הַשְּׁנֶה, לֵאל גוּמַר עֲלִי. אִיָּהּ
 רוּף צוֹ נָאָם וּום עֲנִידִים פִּין מִינְטְוֶעֶנִין דַּעַם מִשְׁלֵם יוֹם כִּפּוּר.
 דַּעַם מְדַרְשׁ וְעִלְיָן מִיר פִּאָרְשְׁמִינן מִים אֲמַשְׁל, אֲאָרַעַם מִין
 הָאֵם אֲמַלָּא נַעֲהָאָם אַבְחִיר וְרֵאָו עַר אִין גִּינְעִין וַיַּעֲרַע שְׁמִין אֹנֶג
 הָאֵם וַיִּקְנַעַם גוּט לַעֲרִיעֵן, אִין דִּי שְׁמַטָּם אִין גִּינְעִין אֲרִיכְעַר
 מַעֲנַמְשׁ הָאֵם עַר גִּינְוֵאלֶם גִּינְעִין דַּעַם בְּחִיר פִּאָר אֲרִיכְעַר
 עַר הָאֵם אִים צוֹ גִּינְאָטָם צוֹ נַעֲבִין עֲמַלְכֵעַ מוּיַנְדִּיר רִנְבֵל בְּדִן
 אֹנֶג אִיַּבְרַעַע קַעַסָּם. נָאָר דַּעַר פִּאָסְטַעַר וְאֵל אִים מֵאֲכִין צוֹ דִּי
 חוֹתְבָה אֲפִאָר קְלִיַּדְעַר, דַּעַר פִּאָסְטַר הָאֵם נַעֲהָאָם נְרִיִּים צַעַר
 וְרֵאָו וְעַם עַר נַעֲמַעַן אוּיָהּ דִּי פִּאָר קְלִיַּדְעַר, אֹנֶג וְעֵינֵין אֹוִי
 אֲקִלְיַנְקִיִּים וְאֵל זִינן וְהָן פִּאָרְלִיעֵן אֹוִי אֲפִיעִיעִין שִׁירָה,
 וְעַן אֲפִיעִנְשׁ וְאֵל קִמְסַעַן צוֹ דַּעַם אֲרַעַם מִין נָאָל אִים
 נַעֲבִין אֲנִדְבָה אֲפִאָר קְלִיַּדְעַר וַיַּי גְּרִיִּים וְרֵאָוִם אֹנֶג גִּינְעִין דִּי
 מוּבָה. אֹנֶג דִּי מוּבָה וְרֵאָוֶם גִּינְעִין מוּיַנְדִּיר מֵאָהֶל אֹוִי פִּיל

מצות

(כו) [שני] [עש קכ] להטעות ביה"כ שנאמר אך בעשור
לחדש השביעי הזה יום הכסופים הוא מקבל קדש ימים
שש ועייתם אה נפשויות:
(סג) [שיר] [עש קכא] לביקור קרבן מוסף ביה"כ שנאמר
והקרבנתם אשה ל':
(כח) [שנ] [לאו קלג] שלא לעשות מלאכה כל עיקר ביה"כ
שנ' וכל מלאכה לא תעשו כעלם היום הזה:
(כט) [שנז] [לאו קלה] שלא ללבוש ולשחות ביה"כ שנאמר כי
כל הנפש אשר לא תענה בעצם היום הזה ונכרת מעמיה:

ועינתם את נפשותיכם וגו' ודאם אִין אַמְצוּת עֲשֵׂהוּ מַעַן וְאֵל
 פִּאָסְטַעַן יוֹם כִּפּוּר:
 והקרבנתם אשה ל' ודאם אִין אַמְצוּת עֲשֵׂהוּ מַעַן וְאֵל מִקְרִיב
 זִינן אֲקָרְבָן מוּסַף אֹוִם יוֹם כִּפּוּר:
 כל מלאכה לא תעשו ודאם אִין אַמְצוּת לא תעשהו מַעַן וְאֵל
 יוֹם כִּפּוּר קָיִין מִלְאָכָה סִאָרוֹן:
 כל הנפש אשר לא תענה ודאם אִין אַמְצוּת לא תעשהו מַעַי
 וְאֵל גִּיט עֵמִין אִנְשׁ מִרְגִּיעֵן אֹוִם יוֹם כִּפּוּר:

הַיּוֹם וַיִּבְרָתָהּ מֵעַמּוּתָהּ: לִי וְכִדְהַנְּפֶשׁ
 אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה כָּל־מְלָאכָה בַעֲצֵם
 הַיּוֹם הַזֶּה וְהֵאֲבִדְתִּי אֶת־הַנְּפֶשׁ
 הַהוּא מִקְרֵב עִמּוֹה: לֹא כִּדְמְלָאכָה
 לֹא תַעֲשֶׂוּ חֻקֹּת עוֹלָם לְדוֹרֵיכֶם
 כָּכֵל מִשְׁבַּתֵיכֶם: לֹא שַׁבַּת שַׁבְּתוֹן
 הוּא לָכֶם וְעַנִּיתֶם אֶת־נַפְשֵׁיכֶם
 בַּתְּשׁוּעָה לְחַדְשׁ בַּעֲרֵב מֵעֵרֵב עַד־
 עֵרֵב תִּשְׁבְּתוּ שַׁבְּתֵיכֶם: פ שִׁי

יִמָּא הַדִּין וַיִּשְׁתַּיִּי
 מַעֲמִיָּה: לִי וְכֵל אֲנִשׁ דִּי
 יַעֲבִיד כָּל עֵבְרִיא בְּכֹדן
 יִמָּא הַדִּין וְאוֹבִיד יֵת
 אֲנִישָׁא הַהוּא מִגְּנו עַמּוּיָה:
 לֵאכֵל עֵבְרִיא לֹא תַעֲבֹדן
 קִים עֲלִים לְדִרְיוֹן בְּכָל
 מוֹתְבִיבֹון: לֹא שַׁבָּא
 שַׁבְּתָא הוּא לְכוֹן וְתַעֲנוֹן
 יֵת נַפְשָׁתְכוֹן בַּתְּשׁוּעָה
 לִירְחֵא בְּרַמְשָׁא מִרַמְשָׁא
 עַד רַמְשָׁא תְנוּחוֹן
 ה'א וכל ספסוף אשר תעשה יומה
 סוף והאבדתי את יומי עד
 שבת שבתון שש פו ועלית את
 כפופיכם כלכות ח ספסוף סת
 יועל של ה"ה ס תפסוף יועל סל

(ל) והאבדתי . לפי שהוא אמר כרת כ"מ ואינו יודע מה הוא כשהוא אומר והאבדתי למד על הכרת שאינו אלא חכדון: (לא) כל מלאכה וגו'. לעבור עליו בלאוין הרבה פו

עניני המועדים

וכח משפטיו כדי להשפיע את טוביו ראונו תקפו למען הטול מחסו על כל מלכותו ורגו וטלו משניו . אך לא דרכו מלכי ארץ דרכו ימי' , הנייה , כי חסן חסד הוא וברגו בלאו חיים בראונו וכל חסו בנפיש ולא במחשבים . וזו אמר פס יודע ה' אל משה לאמר , שבו לאמר בעניי חיים , וזו יוס מרובה הוא . אך דבר אל בני ישראל אשר הסכחי חוסם במגונו זס , בחדש השביעי באחד לחודש שיהא יום הרט טולס , אל תשחדו ולא מיראו , כי סלל לשבח ולשמחה יהיה לכם וזכרון החסופס והסכנסס , כי סזכרון של הסכנסס סביא הספסופס יספך ספספס . כי זכרון פירוש לתורת אלהים

ואורם אימליקער מענטש וואס וועט ניש ווערען גפייניגט בעצם אין דעם מאג ונכרתה וועט דער מענטש פאר שנימען ווערין פון איר פאלק: (ול) וכל תנש אוג אימליקער מענטש וואס ער וועט מאהן אמלאקה בעצם אין דעם מאג והאבדתי וועל איה כאבין פארלירען דעם מענטשין מקרב עמה פון צווישען איהר פאלק: (יא) כל מלאכה וואס עם אין אמלאקה לא תעש זאלט איר ניש מאן דס זאל זיין צו איהך חקת טולס אזוק אויף אייביג לדורותיכם צו אייערע דור דורות בכל מושבותיכם אין אלע אייערע זיצונג: (לב) שבת רואונג שבתונאנא רואונג זאל זיין דער מאג צו איהך בתשעה ניון מאג אין חודש תשרי אויף דער נאכט וואס ניהער צום צענעמען מאג זאל זיך ייי הייבין דייח רואונג מערב פון איין נאכט ביו דער אנדערער נאכט מיינט מען מועת לעת תשבת זאלט איר רוען אייער רואונג: (לג) וידבר יי:

השם מנחת שבת שבתו הוא לכם ודאם אין אפיציה גשחה מען זאל רוקען יום כפור פון אלע אפיציה:

(לג) [שין] [עשה ככב] לשבת ממלאכה כל עיקר כיה"כ שיה' שבת שבתו הוא לכם :

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר :
 וְדַבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר
 בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם קָחֶדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי
 הַזֶּה תִּגְּ הַסִּפּוֹת שִׁבְעַת יָמִים לַיהוָה :
 בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרָא־קֹדֶשׁ כָּל־
 מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא־תַעֲשׂוּ :
 יָמִים תִּקְרְבוּ אִשָּׁה לַיהוָה בַּיּוֹם
 הַשְּׁמִינִי מִקְרָא־קֹדֶשׁ יְהִי־לָכֶם

יִחְכּוּן : לִי וּמְלִיל יֵם
 מִשָּׁה לְמִימְרָ : לִי מְלִיל
 עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִימְרָ
 בַּחֲמִשָּׁא עֶשְׂרָא יוֹמָא
 לְיִרְחָא שְׁבִיעָאָה הַדִּין
 חֲנָא דְמִסְרִיא שְׁבַעֵא
 יוֹמִין קֹדֶם יי : לֵא בְיוֹמָא
 קֹדְמָאָה מַעְרַע קֹדִישׁ
 כָּל עֲבִידָת פּוֹלְחָן לֹא
 תַעֲבֹדוּן : לִי שְׁבַעֵא יוֹמִין
 תִּקְרְבוּן קֹדְבָנָא קֹדֶם
 יי בְיוֹמָא תְּמִינָאָה מַעְרַע
 קֹדִישׁ יְהִי לָכוּן וְתִקְרְבוּן

ה"א נתחמשה עשר. סוכה זו כח : תג הסכות. שש ט בילה ל: ביום השלושון. סמכים ה חגיגה יח: כל מלאכה עבודה לא תעשו. שט: רש"י

שפתו חכמים

אומרים אותו. ומתוך לזכור לנס וכו' : ש ואת' למא אלמכר
 לפני מר"ת למעט לילה. וי"ל ה"א הו"ל וכו' וכו' בעלם היום
 דמתעט בעלמנו על יום דוקא כמו בעלם היום היום על נח. בעלם
 היום היום בעלם היום היום דוקא בעלמנו על יום. ה"א אשר
 תעשה כל מלאכה בעלם היום היום ה"א דוקא בעלמנו על יום.
 לך אלמכר כל מלאכה. רח"ס. ה"א הו"ל ובעלם היום מעשה
 בכלם הם עובד בהם מלאכה ה"א דמתעט לילה. ה"א מלאכה
 לך אלמכר דביה : ל"א דהספך רש"י הקדש דמקרא קדש

עניני המועדים

ועין המעשים לכוונתם, שנית דרך כלל לכל ילודי עולם לכפר על
 מנוחת לסי' השנת כל איש והי' חכמתו :
 (לד) נתחמשה עשר יום לחמשה שבועי' היום תג הסכות וגו'. כח
 הא' דהכנולל ככה בתג היום בלא שמי' מיום ששס הסוכה
 וסולל [שס עוד ג' מינין] ופסח היום ביום כשבעה יום מיום
 סוכה כ"א לזכרון השבוע כמ"ש כי בסכות הושתחו אה בני ישראל
 בהוליע' חמס מאלך פלג'י. והולל הוא מפני הסוכה כלל שכן
 לתם שנה והולל' אליו על אפוסת כחטוטה שבוען היום היו
 נכאסו' מן הכהה. ולפי שסי' ענין הסכות כדאשונה. ע"כ הקרא
 תג הסכות ולא נקראו מן הלול', והנה היום היום כשנת ימים.

משולי החכמים

דער חוב פון דעם דיקה געלט ווערן אלץ פאהל געקער
 דו ואלקס וועקען איר וועל דיר גוט שווייגן. איר וועל פון דיר
 די הויס אראפציעהן. און דו ואלקס פאלד ארויסציעהן פון
 די שוויגן. דער אקעם פאן איר געשאנקן און האט געוויינט,
 האט דער שוויגן געזאגט צום אקעם פאן דעם חסד קען איר דיר
 פאהן איר וועל דיר ווארטן נאך געפיליג פונד דו ואלקס דיר
 שאפן געלד. און דער אקעם פאן שטייט נאך און וויינט ווא
 קען איר ביר העלפן צו געניגן געלד. אויב דו וועקסט ביר גוט
 שווייגן דעם חוב האב איר גוט צו געזעהלן. דער נמשל איז
 אום ראש השנה ווערן גערופען גערשענעס גיר ואל געזעהלן
 און חובות פון דעם גאנצן יאהר וואס ער איז שוויגן צו גאט,
 דער מענטש שפעלט זיך ווייגען פאר גאט ער האט גוט צו
 געזעהלן. און גאט וואגט איר וועל גוט פאן איר חסד און

מצות השבוע

(לד - ג) [ש"ח] [מסח קנ] לשבות מנולכת סוכה ביום
 השלשון של תג הסכות. מלאכה כוונת עבד יום למד
 פשעטי' סוס מן הסכות כשנעס ימים ל' ביום השלושון מקרא
 קדש :
 (סס) [ש"ט] [למו קו] מלא לעשות מלאכה סוכה ביום השלשון
 של סכות. מלאכה כל מלאכה עבודה לא תעשו :
 (טו) [ש"י] [גמס קד] לקרובי קרובן יוסף בתג הסכות שש'
 כשנעס ימים תקרבו אשה ל' :

שבועה היום תקרבו אשה ל' ודאם איז אמצות עשהו אלע
 זקנין פונד סוכות. ואל מוען יעקער. סאג תקרבו זיין א
 קרבו בופך :

והקרבנתם אשה יהוה עצרת הוא
 בליל מלאכת עבודה לא תעשו :
 אשה מועדי יהוה אשר תקראו
 אתם מקראי קדש להקריב אשה
 יהוה עליה ומנחה זבח ונסכים
 דבר יום ביומו : לה מקבד שבתת
 יהוה ומקבד מתנותיכם ומקבד
 בליל נהריכם ומקבד בליל נדבתיכם

קורבנא קדם יי בנישין
 תהון פל עבדת פולחן
 לא תעבדון : לו אלון
 מועדיא דיי די תערעון
 יתהון מערעי קדיש
 לקרבא קורבנא קדם יי
 עלתא ומנחתא נכסת
 קודשין ונסוכין פהגם
 יום ביומיה : לה פל
 משביא דיי ובר
 מסמתיתוכון ובר מפל
 נהריכון ובר מפל
 נדבתיכון די תהנון קדם

ה"א עלה ומנחה. נמחית מד : זבח ונסכים. כס כבודים יי : המורה יד : מלמד שכתוב ה' טס : רש"י

שפתי חכמים

דכיה לו לפרש לליל קודם פי' ובליל קודם כל מלאכה לו
 תפשו. וי"ל דלילא לא יכול לפרש קדשי ככסות קיה וכו' ולמה
 הא דכסוי מקבל קדש לאסוף הנייה כיון דלילא כסוייה מלאכה
 זכרת אלכ עכתי' דקדוש כל מלאכה לא תעשו כסות מותר וכה
 ללמד ולהזהיר על מלאכה ליל כיון ע"כ הוי מקבל קדש כס
 ללמד דקדשי ככסות קדוש וכו' : ב קד"ל דהכנה מנחות כסויים
 כס' וירקע ולמה לא עפרש ליה מכן. ובהכ"ז פירש לי מנחה
 כס' ע"ה מלה זבח ונסכים ומנחה מנחה : צ כס' מנחה ונס
 מנחה כל המוספין טיטיים טיט' זו מוספין הכנה וכו' ויש טיט'
 כחומם צ הסקודים : דבר יום ביומו. הא חס עכר יומנו

(לי) עצרת היא. עשרת החכס אללי כמלך שזימן את
 בניו למעודה לכך וכך ימים כיון שהגיע זמן להפטר חמך
 בניי בפקה מס עכנו עמי עוד יום אחד קשה עלי
 פירדהכס : בל מלאכת עבודה. הפילו מלאכה שהיא
 עבודה לכס שאל לא תעשהו יש חסרון כים בדבר : לא
 תעשו. יכול אף קולו של מועד ויהא חסור במלאכת עבודה
 ח"ל היא : (ז) עלה ומנחה. (מנחות מד) מנחה נסכים
 הקריבה פ עם העולה : דבר יום ביומו. חוק הקלוב
 עניני

וכיום השמיני הוא ג"כ קדש וירקע עלה. שיעלנו בהג עוד
 כיום ההוא. ועלילו לשבת כמובלים נס אלהי היום. ומנחת כי
 פירושה לתורת אלהים

מאכין יום טוב ויהקרבם אונ איהר. ואלט מקריב זיין
 אקרין צו נאמ עצרת היא דאם איז איין אויף דהאלמונג
 (עין רש"י) ב' פאקט אלע מלאכות פון ארבייט ואלט
 איהר ניט קאן : (לו) אלה מועדי דאם זענען די ימים
 טובים פון נאמ אשר וואס איר ואלט רופען זיי מקראי
 קדש ארופונג פון דייליקייט להקריב צו אקרבה זיין
 קרבנות צו נאמ עליה אקרין עולה מיט אקרבה צו
 קער עולה זיח אקרין מיט נסכים דבר יום וויפיל
 קרבנות זען דארף מקריב זיין יומיו ואלט איהר
 מקריב זיין יעדער קרבן אין זיין טאג מלמד חוץ די
 קרבנות וואס זען ברארף מקריב זיין אום שבת

חכמים

השירי ואלם גיד פאססין אונ יעדער זאל פאהן תשובה ווי פיל
 נאר עס איז אים מיליק צו פאהן. דאס איבריגע וועט זיין
 לאל גופר עלי. וועט זיין גאם ענדיגען מיט זיין נסד ער
 זאל צו יעדריגן בחיל זיין דאי גבירות זייגע אונ תוספת
 צו אונט יאהר :

השם

ביום השמיני עצרת היתה לכם ודאם איז אמצות עשה אונ
 אמצות לא תעשהו זען זאל דוהן שמיני עצרת פון אלע
 ארבעם אונ זיין זאל קיין ארבעם פאהן שמיני עצרת :
 והקרבם אשה לה' ודאם איז אמצות עשהו שמיני עצרת זאל
 זען מקריב זיין אקרין מספן :

משלי
 וזול ונארטין נאך געליבע פונג ביו יום הכפורים, אונ דער
 פנישט שווייט ווייט, איז דען מיר בענדליך אז אין די עטליכע
 פונג זאל איר קעניג זון זאמלען צו פאהן ביצות אונ פנישט
 טובים צו געהאלן וואס איז פון שולדיג פון אנאנץ יאהר,
 דריבער האם גאט גיטאם אין דעם צעהנטן פאן אין חדש

מנחת
 (טס) טעה (טעה קעה) נסכות ממלאכה עבודה כיום שמעני
 עולה שבלתה כיום שמעני מקדש קדש יכוס לכס :
 (טכ) טעה (טעה קעה) להקריב קרבן מוסף כיום שמעני מן
 העולה כמנחה והקרבנם משה לה מלאכה טיה :
 (טז) טעה (לא קוף) טלה נעשות מלאכה עבודה כיום שמעני
 מן העולה שבלתה כל מלאכה עבודה לא תעשו :
 (חק לישראל ע"ה) ח"ג 49 6

אֲשֶׁר תִּתְּנֶנּוּ לַיהוָה: לֹא אֶךְ בַּחֲמִשָּׁה עֶשְׂרֵי יוֹם לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאַסְפְּכֶם אֶת־תְּבוֹאת הָאָרֶץ תִּתְּנוּ אֶת־חֲגֵי יְהוָה שִׁבְעַת יָמִים בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן שִׁבְתּוֹן וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי שִׁבְתּוֹן: וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן

וי' לא פרה בחמשה עשר יומא ויקא לירחא שביעאה במכושכון ית עלתא דארעא תחגון ית חגאדיי שבקא יומין פיומא קרמאה נייחא וביומא תמינאה נייחא: ומכבון לכון פיומא

ת"א חמשה עשר יום לתדע. כ"ה יום הראשון שבחון. ספמים: ו לקחתם לכם ביום הראשון. שם לת סוכה יא ב כט בעל המורים

ובפינים: (לט) אך בחמשה עשר יום לחדש השביעי רש"י

במל קרבנו: (לט) אך בחמשה עשר יום וגו' תחגון. קרבן שלמים לחגיגה יכול תדמה את השבת ת"ל אך הואל ויש לה תשלומין כל שבעה: באספכם את תבואת הארץ. יהיה חדש שביעי זה בא בזמן חסופה מכהן ששלמו לעבד את השנים ששם אין העבור פעמיים שהיא בא בחמשה הק"ץ או החורף: תחגון. שלמי חגיגה: שבעה ימים. (חגיגה י) אם לא הביא בזה יבוא בזה יבוא מביאן כל ז' ת"ל ומגותם אותו יום אחד כחמשה יום ולמה לאמר שבעה

דעת זקנים מבעלי התוספות

ענינים את נפשותים כי ביום כוכבים הוא: (לט) אך כחמשה עשר יום. לפי שגבי ספמ לא כתיב שמחה לפי ששד"ן לא נלקטת שום תבואה וגבי שבוטו לא כתיב אלף מדא במחש לפי שהשד"ן נלקטת אלף פירות הולין לא נלקטו אלף כסבות שהכל נאסף אל חוץ הדבא וכן נמחלו הכסבות זב"ל כתיב זבא שלש שמונה ושמחה דהכל ושמחה בתוך והיום אך שמח מדא מתבואה ומדא מפירות הולין ומדא מפירות טונות והיום והיום אך שמח מדא נשכח לך להחמסק רק בשמחה: (מ) ולקחתם לכם. ארז"ל משלם להזיז את השאלו ואת הגזול שלא יבא קטיוורו קטיוורו. משל למלך ששלח שולחו לגבות זכיר מנכס שלו, לאחז שגכה משל: מילוי אחד קפחו וסבל את כליו וכל מה שבידו, ליעים הולין קטיוורו היה לרון לפני המלך ובה. לטכור מי שלמד עליו זכות לפני המלך ומלאו חוחו הגבול אמר לו מה אחז עושה בדרך אמר לו ישי לי לפני המלך ואני מקבל לטכור מי שבידו שבעלו. אל חן לו מה שגזול ממנו ומה שדרכו שבידו. הטיור לו הכלים לבד והלך לו למחר כל לרון לפני המלך שאלו לו אך חזק שלמד עליו זכות אמר לו הכי פלוני שלמד עליו זכות אמר לו מה זכות יש לך ללמד ע"ז למד להם אתי אומר לכם מה עשה עליו חזירי זה כשהלכתי לגבות מנכס המלך מיעיר פלוני עשה עליו כדך וקפחתי וסבל כל אשר לו והכלים הללו הם מהלך בלום שהחזיר לי על מנת שאלמד עליו זכות. החזירו הכל והאמרו לוי לו לום שבעה קטיוורו קטיוורו (ובש"כ דכח פטיוורו קטיוורו): זבוב הראשון. כלוב שאלו נוסלין ביום ראשון הוא סי' שזכינו הארץ עמי כ"ל מדבר בשבאל ואלוהים הטולם שהק"ם דן אותם

עוד יום אחד, ולפי שלא אמרו ישתל שבעיהם חולה לאכן לא ימונו אותם שבעת ימים כיון שאין להם שם לא הולך ולא חסופה מנזלה. ככה להסיר הספק האזר עוד ותמונה אותו חג לבי' שבעה ימים בשנה מהך פולס, ר"ל ע"פ חמון שבעה ימים לזכות בין בדרך בין בח"ל ולא יבי' או הסימן בחסופה הפגנות כ"א שבעה שביעי' תחונו חוחו, וכן הסבה להם גם בננות ויחונו, באלמו כסבות השכו שבעה ימים וגו' למען ידעו דורותיכם, ר"ל שמי סבות הם כנה ואף שאלמה צדן הספק והוא חסופה המבוארת בה נאמרה הסבה השנית והיא לזכרון הסבות אשר ישנו בכן ישבאל בלחם מנזלים ולכן לאוי שיתנו כל שבעה הימים מבי"ם. והאמת מה ענין כי כסבות השבעה את בני ישבאל בחוליה אותם מאלך מלרים הוא עליו דמות לחול. מהם אמרו שהוא סבות עשש ופינוי זה שמעתי שאלם מתוך הסובי מעבש שום יתבי' שאלם ישנו בלחל בלחל והלחם אשר יכחלו לפי שזה לאו פנייהם את שופת ה' אשר נאלם נמגלס ככוב מסדיו שדרי שלא יכום למען יושכחו מסדיו ישנו וכל יוסמן לזכור הסוב אשר קבלו ממנו ית' כשאלו מנתיכם ישנו כסבות שבעה ימים כדרך לחשי' מהסותווי ומדבר לזאת ולזכרון כי כך ישבו בני ישבאל בלחם מנזלים והלכו במדבר, ויש מי שאלם שבעה ימים עמי כדור עידי הולך לפניהם כעמוד עמי לנחום כדרך ויומם השבוע לא יכום, וכזה יכירנו וידעו שהמחנה המפריעם על ישבאל נמלמו:

כדן זב"כ. וז"ה או יכנו פלי היער מלטי' כי כל לשונות

ליקוטים על התורה

פירוש לתורת אלהים
 ואלם איר מקריב ויין די קרבנות פון יום טוב אויף ויגלד חוין די קרבנות פון אייערע קהלות וואס איר וועט געבען קרבנות פאר אהבהנה צו נאמן ויגלד אונ חוין אלע אייערע דברים וואס איר וועט מנדר ויין קרבנות צו נאמן ויגלד אונ חוין אלע אייערע נדבות אשר היתן וואס איהר אונ חוין אלע אייערע נדבות אשר היתן וואס איהר אונ חוין אלע אייערע מאג אין דעם ויגעמען חודש באספכם אז איר וועט איין וזמליון די הבאות פון דעם לאנד חותנו ואלם איהר פייער מאגען דעם פייער מאג פון נאמן שבעת ימים ויגען מאג ביום הראשון אין, ערשטין מאג אונ אין אהפען מאג ואלם איהר ריען: (מ) ולקחתם אונ

קטיוורקען אונ קטיוורקען געווען קיון קנאה קיון שפאה. אונ ווי גרויס איז געווען די שפחה פון הקדוש ברוך הוא ויין ער האט דאס געזען אונ אפילו היינט און גלות יעדער קאן געזען אלע יודין געקומען אין שורל דאווענן. אונ יודן האבן זיך יום טוב פערזאמלט אין די סובות צו אמן אונ סתיוקען, דער ווייל איז געווען צווישען זיי שלום אונ שפחה, האט נאמן געזאגט זאל איך נאך אפאג אים טוב פייער קינדן דאלס ויך נאך אפאג פרייען, עס איז מיר אשאר אייער אפשיידן זיך פון מיר אונ אייער אפשיידן זיך אייער פון אנדערין, אין דעם וואקערדיגען קאן געזען שוין דא ווייניג מעגעלשין וואס קומען אין שורל באוועגן, אונ יעדער איז שוין פארנומען מיט זיין נאך אונ מיט זיין ארבעט, אונ נאך דעם יום טוב קפח האט מען גוט צו געגעבן אפאג, ווייל באלד נאךדעם איז שבויען פון שבויעת זיין גוט ווייס צו סובות. אקערן נאך סופות פון אהאלב יאער דרייער האט געגעבן נאך אפאג יום טוב:

פרי עין הדר כפת תמרים וענף
 עץ עבת וערבי נחל ושמתתם
 לפני יהוה אלהיכם שבעת ימים:
 וחגתם אתו חג ליהוה שבעת
 ימים בשנה חקת עולם לדורותיכם
 בחדש השביעי תחגו אתו:
 בסכת תשבו שבעת ימים פרי
 האזרח בישראל ישבו בסכת:

קדמא פירי איקנא
 אתרוגין וירובין והדסין
 וערבין דנחל ותחדון
 קדם יי אלהכון שבקא
 יומין: מא ותחגון יתיה
 חגא קדם יי שבקא
 יומין בשתא קים עלם
 לדריכוני ביהאשבעתא
 תחגון יתיה: מכ במסליא
 תתבון שבקא יומין כל
 יציביא בישראל יתבון
 ת"א פרי מן הדר. נככות כו סוכה
 לך לה: כפת המרים. כס לל
 נכ לך מם: ועקף מן עבות. שס
 לל: וערבי נחל. שס לל מד:
 ושמתת לפני ה' אלהיכם. שבעת קלל
 פסחים ה סוכה מג: ותחגת אתו חג
 כו כו כו לו קידושין לך סנהדרין ד
 במעו לא נדעין ג. מ' כוהנן פ' כלאים ופ' תפילין על האזרח שישראל. סוכה כ כה זכאים לל

ד' כמדת כשכתי מהו חגו. חגיגה ט' י: כסכת חשבו סוכה ט' י
 פ' כלאים ופ' תפילין על האזרח שישראל. סוכה כ כה זכאים לל

רשב"ם
 הוה. אע"פ שראש השנה יום המפורס באום לזכרון
 לכפרה אבל סוכות בא לשמחה ולהודאה על שמאל
 בתורה כל טוב בוטא אספה: עזרת. עזירת מניעת
 מלאכה: (וכ) ועקף עין עבות. קצין הוא. כמו קדוש
 טהור. עבוק. גדול. כלומר עקף של עין מעובת הרבה
 (כב) כל האזרח. אפי' אותן שיש להם בתים. ישבו

לנפש וה' סבילות לל: (ט) פרי מן הדר כפות המרים. פרי
 מן הדר כנעני' חמרוס: עבת. חסר יו"ו כשכיל ככה דנכיס
 פסוקים די ואלו הן יבש גזול שמה פיר הדתה קתם רלשו
 וכל ט"ו: כפות המרים. היינו לולב. ולב דנע"ו מיס לקן יבש
 כפול. מן מיס. היינו לולב כפול כנעני' מיס. וכן חודשנו
 לוחם מיס: (כג) ככפות תבוא שבעת ימים. כנגד שבעת עני'
 כבוד וכנגד ז' הימים שישלל וישעס ככפות זכין לז' חופים.

שפתי חכמים
 כו מוספין מוספין ק' וז"ל פלג חסון סוד גס קן כחילנו
 משנה לשנס וזעס עלו זכסי כוה נע"ו יו"ל דע"א קין ילחין כי
 דתי סקלת מדל לל כיו שיוטו ינה נכד לקיחתו ותי סקלה כ'
 או ג' ולקחת פרי כמים פכ"ו כנכבש וזה כמים: ד' וז"ל חס
 קן סיס לו נכחוד כף (כח'). יו"ל דכפת היינו כד חמת וזה
 עליון הכרה חלל הו כחית קל לא כשפט אלל עלה פתת: ש' כ"ל
 ישלל מדכמיס חלוקה כס"ל חודש' לנגד חמיונן ככחוסים

רש"י
 לתלמוזין: (מ) פרי עץ הדר. (סוכה לד) עץ טעם עלו
 ופריו טוה: הדר. הדר כחילנו משנה לשנה ק וזהו חמרוס:
 כפת המרים. חסר יו"ו למד שזינו אלל ר לחת: וענף
 עץ עבת. שפעיו קלועים כעבותות וכחלים וזהו הדם
 העשוי כמין קליעה: (מג) האזרח. זה ש אזרח:

דעת וקנים מבעלי התוספות
 לית חוקה וזעס כל מעשים טובים. כחילנו שבו גזל חלוקה יש בו
 טעם ולל לית חוקה וזעסו כל מעשים כל ישרה ליש יתן טעם כל מעות
 וזין כס לית חוקה. הכדס יש בו זיוס ולל טעם וזיוס כנגד חילון
 שוב כס לית חוקה וזין כסן מעות. ועבדס חין כס לל טעם ולל
 לית וכנגדן עמי חלקן. חילון כס לל לית חוקה ולל טעם של
 מעות. ואלו חילונן ללכבש כיה. כמו חילון הקב"ה מתהלס

כ"כ אלו ואלו ככנסין לזין וזין לכו הכולחיס חלל
 סקב"ס עלו לולביס כיריכס והכל יודעין שזכוכס דעין. מעל
 לשני כ"כ סככסו לזין לפני חמלן ואל הוי יודעין ככרוס מי ללח
 אלל מי שחול ואל כמלן קלן חסות כידו לו יודעין שחול ואל
 זעמי מלטי כמלן: פרי מן הדר. ארבעס מיטס הללו יש עבס
 שיש בו טעם וזיס כמו החמרוס והוא כנגד הלדקיס כיש כס

פירוש לתורת אלהים
 ערכות ושמחתם אונ איהר ואלם זיק פרייגן פאר
 איינער נאם שבעת ימים ויבוען טאג: (שא) ושמחתם אונ
 איר ואלם זיי פייגער באקען פון נאמס וועגען שבעת
 ימים ויבוען טאג אין יאר דאם זאל זיין צו אייך חת
 טלם אחוק אויף אייביג ליהייתקם צו איינער גבירם
 בחודש השביעי אין דעם ויבועען חודש ואלם איהר
 פייגער טאגין דעם יום טוב: (כס) כסכת חשבו אין
 סבות ואלם איהר ויצעו ויבוען טאג כל האזרח אלע
 גיבארענע

איהר ואלם נעמען צו אייך אין דעם ערשטין טאג
 פון סבות פרייגן וואס זיא וואקסט אויף אבוס
 מיינט מען איין אתרוג ער איז שייך נאך אפירוש
 אוי הדר וואונגן כלומר ער וואקסט פון יאר צו יאר
 אונ פאלט ניט אראפ אום ווינטער פון בוים כס
 הקרים אונ די פלעטער פון מייסעל בייטער מיינט
 מען אלולב ע"פ אונ די צווייגין וואס נעגען גפלאכטין
 אזוי וויא שמריק מיינט מען איין הדר ורבי נחל אונ
 צווייגין וואס זיי וואקסין בייא וואקער מיינט מען

מנות השם
 ויקחם לם ביום הראשון ודאם איז אנטיות גששו קיין זאל
 דעם ערשטין טאג בוטא נעקטן אפירוש קיין איהרם
 דריי הדסים צוויי ערבות:

(ט) [סכד] [ששה קבו] ניטול לולב חמד וחתום חמד וכו' כדי
 ערעט וטעם כדי סיס כסר כחמלר ויקחתם לם כים
 כהלשון פרי מן הדר כפות המרים ועקף מן עבות וערבי נחל וכו':

מג למען ידעו דרתיכם כי בסבות
 הושבתני את בני ישראל בהוציא
 אותם מארץ מצרים אני יהוה
 אלהיכם: מד וידבר משה את מועדי
 יהוה אל בני ישראל : פ
 כד וידבר יהוה אל משה לאמר יצא
 את בני ישראל ויקחו אליהם שמזות
 וז: כתית למאור להעלת נר המיד:
 מחוץ לפרכת העדת באהל מועד
 יעמד אתו אהרן מערב עד בקר

במטליא : מג בדי
 דיבעון דריכון ארי
 במטלת ענין אותיות
 ית בני ישראל באפקותי
 יתהון מארעא דמצרים
 אנאי אהרן: מד וידבר
 משה ית סדר מועדי
 די ואלפינון לבני
 ישראל: כד * ומליל יי
 עם משה למימר :
 ב פקיד ית בני ישראל
 ויסבון דך משה ויתא
 דכיא פתישא דאנארא
 דאדלקא בוד ניא
 תדירא : ג מברא
 לפרכתא דסדהותא
 במשפן זמנא יסדר

ה'א למען ידעו דרתיכם, עירובין ג סוכה ו זבחים ל: כי בסבות הושבתני, סוכה יא: וידבר משה את מועדי ה', ל"ב כי מניל
 לא לך זבחים עה זכרה רק מנחות מב: מפלג עד בקר, זבחים יב מנחות פט:

בעל הטורים

ואלו הן פקדן ענין ענין טעם אש. לפסח. וד השליש, וסכת
 לויחן, וזה לשון סוכות בפתח הסוף שם היו עושין פקדן
 לא היה ירכי אלל היה כלה טעמים אותה לל: (מג) למען
 ידעו דרתיכם כי בסבות הושבתני, תנין על ל"ה דבסבות דע
 כי אשה אדם ידע טעם כל סוכה: (כ) ויקח לויחן כמין ית
 סתך כמין וית לסיכה, לומר טעמים הכלל כל כמותו יתו חמורה
 דרך בנעמן חותו כל טעמות ימי כהן: להעלות נר, ופתישא
 כתיב כרות ויחיו כד"ה מלחך נה אשה ויפוק וילך:
 (ג) עומן לפרכת העדות, וכן בולתה חות אש על העדות,
 וכו' במעור חז"ל שם מעורב היה ערות טעמינו ציפול: עומן
 אלהך זה ארבעים שנה וגו' ויאכלך את הן וגו'.
 ולמה אני מונה לך לעשות זאת, כי אי' אלהיך סביאך אל ארץ
 ארץ הטובה ואתל וישבעת ויהל לויחך וישבת
 את ה' וגו' ואמרת כלבבך כחי ויעצם ידו ועצם לי את החיל הזה
 וזכרת את כל הדרך אשר הליכך ה' וכו' ויאמר לך כח
 לעשות חיל, ולכן יוצאים סבתים מלאים כל טוב בזמן
 אסיפה וישבין בסוכות לזכרון שלא היה חיל נחלה
 במדבר ולא בתים לשבת, ומפני הטעם הזה קבע הקב"ה את חג
 הסוכות בזמן אסיפת גורן ויקב ל' לחי רום
 לבבו על בתיהם מלאים כל טוב פן יאכזרו וידעו עשה לנו את
 החיל הזה: (ב) ויקח: אליך שמן זית זך,
 שפתי חכמים

בסכות (מג) למען ידעו דרתיכם פשוטו כדברי
 האומרים במסכת סוכה סוכה כמשל, וזה טעמו של
 דבר חג הסוכות תעשה לך באספק מנגרין ומקבך
 באספק את תבואת הארץ ובתיכם כולאים כל טוב דגן
 תרוש ויצהר, למען תזכרו כי בסוכות הושבתני את
 בני ישראל במדבר ארבעים שנה כלא יישבו ובלא
 נחלה וסתחך כך נתנו הוראה למי שנתן לבם נחלה
 וזכתי מלאים כל טוב ואל תאמרו בלבבכם כחי ועצם
 ידי עשה לי את החיל הזה, וכסדר הזה נמצא בפרשת
 עקב תשעון, וזכרת את כל הדרך אשר הליכך ה'
 ולמה אני מונה לך לעשות זאת, כי אי' אלהיך סביאך אל ארץ
 ארץ הטובה ואתל וישבעת ויהל לויחך וישבת
 את ה' וגו' ואמרת כלבבך כחי ויעצם ידו ועצם לי את החיל הזה
 וזכרת את כל הדרך אשר הליכך ה' וכו' ויאמר לך כח
 לעשות חיל, ולכן יוצאים סבתים מלאים כל טוב בזמן
 אסיפה וישבין בסוכות לזכרון שלא היה חיל נחלה
 במדבר ולא בתים לשבת, ומפני הטעם הזה קבע הקב"ה את חג
 הסוכות בזמן אסיפת גורן ויקב ל' לחי רום
 לבבו על בתיהם מלאים כל טוב פן יאכזרו וידעו עשה לנו את
 החיל הזה: (ב) ויקח: אליך שמן זית זך,
 שפתי חכמים

דיכיו יגבל וז' ל' ציפול אלה נרות את הנרות לישאל:
 הושבתני. (סוכה יא) ענין כבוד: (ב) צו את בני ישראל, זו פרשת
 מלות הנרות ופ' וזאת תולה לא נאמרה
 אלל על סדר מלאכת המשכן לפרש לורך המורה וכן משמע
 וזאת סופך לנרות את בני ישראל על כך: שכן וית זך, ג'
 שמיס יולאין מן ביות הראשון קרוי זך וכן מפורשן במנחות
 (ד' כו) ובת"כ: תמיד, מליה ללילה כמו טילת המיד
 שאינה אלל מיום ליום: (ג) לפרכת העדה, שלפני הארון
 שהוא קרוי עדות (שנת כב, ת"ע). ורבותיו דרשו

פירוש לתורת אלהים

גיבארענע יודין ישיבואלין ויצען אין סכות: (מג) לויחן
 דרסם היים איך אייה ויצען אין סכות וידעו דרתיכם
 אייערע דורות זאלין וויסען כי בסבות או איך האב
 גבאקט ויצען די יודין אין סכות בהוציא ווען איך
 האב זיי אויסגלייבן פון דעם לאנד מצרים דאקאלס
 האב איך זיי ארום גרינגליט מיט וואלקינס אין יי
 מצות השם

מלאכה דכתיב שבעת ימים: (מג) לויחן ויצען
 אין סכות וידעו דרתיכם: (ב) צו את בני ישראל, זו פרשת
 מלות הנרות ופ' וזאת תולה לא נאמרה
 אלל על סדר מלאכת המשכן לפרש לורך המורה וכן משמע
 וזאת סופך לנרות את בני ישראל על כך: שכן וית זך, ג'
 שמיס יולאין מן ביות הראשון קרוי זך וכן מפורשן במנחות
 (ד' כו) ובת"כ: תמיד, מליה ללילה כמו טילת המיד
 שאינה אלל מיום ליום: (ג) לפרכת העדה, שלפני הארון
 שהוא קרוי עדות (שנת כב, ת"ע). ורבותיו דרשו

יְהִי אֲהָרֹן מְרַמְשָׁא עַד
צִפְרָא קֳדָם יי תְּדִירָא
קָם עֲלֵם לְדִרְיֹכֹן :
ד על מְנַתָּא דְכִיתָא
יְסַד ית בּוֹצִינָא קֳדָם
יי תְּדִירָא : ה וְתֹסֵב
סוֹלְתָא וְתִפְיִתָּה תְרַתָּא
עֲשָׂרִי גְרִיצִין תְּרִין
עֲסֻרִין תְּהִי גְרִיצָתָא
חֲדָא : י וְהַשְׁוִי יתְּחֹן
מְרַמִּין סַדְרִין שְׂמָא
סַדְרָא עַד פְּתוּרָא דְכִינָא
קֳדָם יי : י וְתַתֵּן עַל
סַדְרָא לְבוֹנְתָא דְכִיתָא

ת"א על הכתוב : מנחות כג :
ולקחת סלה : מנחות ס"א :
שני עשרונים : מנחות ד' ל' : ושמן
אורח : מנחות ד' ל' : על השלחן :

לְפָנֵי יְהוָה תָּמִיד תִּקַּת עוֹלָם
לְדֹרֹתֵיכֶם : י עַד הַמְנַגְּהַ הַמְהַרְהָ
יַעֲרֹךְ אֶת־הַנְּרוֹת לְפָנֵי יְהוָה תָּמִיד : פ
וְלִקְחֶתָּ סֶלֶת וְאִפִּיתָ אֹתָהּ
שֵׁתִים עֶשְׂרֵה חִלּוֹת שְׁנֵי עֶשְׂרִים
יְהִי הַחֲלֶה הָאֶחָת : י וְשָׂמֶת אֹתָם
שֵׁתִים מַעְרֻכּוֹת שֵׁשׁ הַמַּעְרֻכֶּת עַל
הַשְּׁלֶחַן הַמִּזְבֵּחַ לְפָנֵי יְהוָה : י וְנָתַתָּ
עַל־הַמַּעְרֻכֶּת לְבִנְהָ זֶכֶת וְהִיתָה

רשב"ם
מרשה זו נשנית לפי שהמנורה נוכח השלחן להאיר
אל השלחן שעליו לחם הפנים שבאורש כאן שכל זה
מתקין השלחן והמנורה : השמן להאיר : והפת לעורר :
כמין תבה פסולת וגי' פסיה בוקרת : כלחם הפנים כ"ד עשרוני'
שפתי חכמים

ת ר"ל כמתלה עבד כשהולך אל הנרות הולך הנה מערבי
במתלה כשעל להפיק אל הכרות בשביתם הים מצי' כולן ועדין
כד מערבי דולק והואיל הפסילות הולקות לחון ומצי' חבל נד
זה אל הים מצי' עד הערב ונחון כו' שפון כמו בשבט ידיות : כן
פכש" : פדק כהם פדליקין : א והוא מקלף קלר זכיר לבוסוף
חלית אחר מלח שש להויעש חלו' ו' מה הן והבוסוף מלח אחת
להויעש שו' קולת הלהכות פן היו על המערכת הבטיח : ב ו' ו'
סכרו גגו ובל' שפמאל קולין כגו סחור כפיו' ס רסיה הנקרא
בלשון ד"ט : ה' רל"ס : ג' כלומר הסמטין היו למעלה על השלחן
ולחם הפנים מונח עליהם והיו בין כל לחם ולחם כמו שמצי'ם
כפ' מ' חמום כדו' שלא יכבד משא הפלוזים על החמוסים והשכין :
חבל על השלחן לא היה קנה דלחם הפחמון שזכר על השלחן :

בעל המורים
למכת : הפסוק מתחיל במ"ם ומסיים במ"ס כשהיכל היה ארכו
מ' חמס (ובן הכרבת היה מדהס מ"ס) : יעקוב וחתו אהבין :
ובחוסה חלה כפי' אהבין וכיו' : לפי שאמר שמתו נדב ואביהם
כדכנסם להיכל לא הי'ת אהבין לבכיו ליכנס לבדס אלה היה ככנס
עמסס וגו' מה היה פושט בשעת הקרבה : (ה) ואפית אורח : בני'
רש"י

על נר מערבי שהוא עזות לכל כחי עונם שהעביה שורה
בישראל שנתן בה שמן כמדת חברותיה וממנה היה מתחיל
ובה'ת היה מסיים : יעקב אהו אהרן מערבי ער בקר :
(ת"כ) יערוך וחתו עריכה הראויה למדת כל הליל והיערו
החמים הני לוג לכל נר ונר והן כדאי חף לילי תקופת
עבת ומנה זו הוקבעה להם : (ז) המנורה המהרה
שהיא זהב טהור : ד"א על טהרה של מנורה ששערה
ומדעה חזלה מן האפר : (ו) שש המערכת : שש הלוח
המערכת א האחת : השלחן המהר : של זהב טהור : ד"א
על טהרו של שלחן ב' שלא יכנס כסמטין מנביהין אל הלחם
מעל ג בני השלחן (מנחות ז' : ת"כ) : (י) ונתת על

דעת וקנים מבעלי התוספות

והגהתו על חפן יסדה : ליתמי הקב"ס מתעלה בזמן שכלנו
פירוש לתורה אלהים

דער מנורה הסוּדָּה וְיָאֵם זי איז פון ריין גאלד יעֲרֹךְ
זאל גר אן רעכטשן די רעקלעך לפני יי פאר גאט
פִּסִּיד אַלֶּע נַאכְט : (ה) וְהִתְקֶה סֶלֶת אֹנֵךְ דּוּא : אַלְקָם
עֲמֵטֵן מַעְהַל וְאִפִּיתָ אֹנֵךְ אַלְקָם די מַעְהַל קִנְעֵטִין
אֹנֵךְ בְּאַקְעֵן שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה חִלּוֹת צִוּעֵלְיָף חִלּוֹת שְׁנֵי
עֶשְׂרִים אִיבְלִיכֶע חִלָּה זאל נאכקון ווערען פון צוויי
צִעֲנִמְלֵעֵן מַעְהַל : (ו) וְשָׂמֶת אֹנֵךְ דּוּא : אַלְקָם וְיָאֵם
מַאכִּין שְׁתֵּים מַטְבִּיחָה צוויי אן רעכטשטען שש וַעֲקָם
חִלּוֹת חַמְצִינָתָא זאל ויין איין אן רעכטשט און די צוועלְיָף
חִלּוֹת זאל קען לייגן על תְּשִׁלְּהוּ אויף דָּעם מוּשֵׁ וְיָאֵם
הַשֵּׁם
פון פִּסְיִים האָם גאָט גִּבְמַאכְט פִּאר זיי אַסְבִּיחָה פון וַאֲלֵקְסִינוּ :

סוּדָּה
בדקה : דאס איז אַאָרְנִיעֵקען ווען די ווּיִן וועגן אַרױם גִּבְמַאכְט

לְלַחֵם לְאֻפְרָה אִשָּׁה לִיהוָה :
 בַּיּוֹם הַשְּׁבִיט בַּיּוֹם הַשְּׁבִיט יַעֲרֹכְנוּ
 לְפָנֵי יְהוָה תְּמִיד מֵאֵת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
 בְּרִית עוֹלָם : וְהִיתָה לְאַהֲרֹן לְבָנָיו
 וְאֶבְלָהּוּ בַּמָּקוֹם קָדֵשׁ כִּי קָדֵשׁ
 קָדָשִׁים הוּא לֹא מֵאִשֵּׁי יְהוָה חֶקֶד
 עוֹלָם : ס וַיֵּצֵא בֶן־אִשָּׁה יִשְׂרָאֵלִית
 וְהוּא בֶן־אִישׁ מִצְרִי בְּתוֹךְ בְּנֵי

וְהָיָה לְלַחֵם לְאֻפְרָה
 קוֹרְבָנָא קְדָם־יְיָ מִבְּיּוֹמָא
 דְּשִׁבְתָא בְּיּוֹמָא דְּשִׁבְתָא
 יְסַדְרִינְהּ קְדָם־יְיָ תְּדִירָא
 מִן קְדָם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 קָדִים עֵלַם : ס וְהָיָה לְאַהֲרֹן
 וּלְבָנָיו הֵי וַיִּבְלְוִנְהּ
 בְּאֵתֵר קְדִישׁ אֲרִי קוֹדֵשׁ
 קוֹדֵשִׁין הוּא לִיה
 מִקוֹרְבָנֵי־אֲדִי קָדִים עֵלַם
 וַנִּפְקַד בַּר אֶתְחָא בַר
 יִשְׂרָאֵל וְהוּא בַר גְּבֵר
 מִצְרָאִי בְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 ת"א זכוכ השבת יומא ח ס :

בני ישראל מנחות כל : והוא לאסוף : יומא יו כהנא קמ סהדרין כל ע"ז : מק פולס : מנחות טו : בעל המורים

וסה חלות כנגד י"ב מצולת שהזכיר חילוף כ"ז שעות שביים וסה שש המערכת כנגד ששת ימי בראשית שבה נכלל היוםם שהכל מתקיים בזכות ישראל : (י) ויאלץ את אשה ישראלית : פתח מקלל לביום השבת : לומר שהמקלל ומקושש היו בזמן אחד ונזכר רש"י

שפתי חכמים

לבוה מלא ד קומן לכל אחד : והיתה . הלבונה הזאת : ללחם לאברהם . שאין מן הלחם לנבונה כלום חלה הלבונה נקשרת כשמשלקין אותו ככל שבת ושבת היא לזכרון ללחם שעל ידה הוא נזכר למעלה כקומן שהוא הזכרה למנחה : (ט) והיתה . המנחה הזאת של דבר הבא מן התבואה בכלל מנחה היא : ואבדלו . מוסב על הלחם שהוא לבן וזכר : (י) ויצא בן אשה ישראלית . (ח"כ) מהיבן יאל רבי לוי חומר משולמו ה יאל רבי כרכיה חומר מפרסה שלמעלה יאל נלגל חומר ביום השבת יערכנו ו דרך המלך לאכול פת חמה בכל יום שמא פת נזננת של חשטה ימים בתמיה . ומתחילא חמה מבית דניו של משה יאל מחוייב כל ליטע אהלו בתוך מחנה דן אמרו לו (ב) עיבך בלחן אמר להם מבני דני אמרו לו (ג) חמדו צו חיש על דגלו באותות לבית אבותם כתיב נכנס לבית דניו של משה ויאל מחוייב עמד ונדף : בן איש מצרי . הוא המלך : המלך זן חמרנו משה : בתוך בני ישראל . מלמד

ז' פ"י דליפין מג"פ כתיב הכל מערכת וכתיב גבי לחם הפנים מערכת מה מערכת האמורה גבי לחם הפנים שמי חף כלן היה שמים נותן שני זוכרי לבונה נלמד על כל מערכת היה נותן לבונה ולא על הלחם היו המזיקים חלה אכל המערכת כדי שלא יעצו הלחם מפני כובדן של זוכרין וסריה על המערכת חלה המערכת וסודן לו כחו וסכת על הפרון זה הפסוק : ה גמי שרשין סמיכות ולגיל כתיב חק פולס ויאל וגו' לומר מעולמו יאל : ר' טר"ס מהכא משמע : המשה המקלל שבה שניה היה שכיב לחם הפנים לא היה חלה לאחר שהוקם המשכן וכן נעשה הנגילה לא היה חלה עד שבה שניה דכתיב בע' במדבר וקשה דכא פס"י וישיבה כמשמע ולא הכינו התקושש עמו וכו' והתקושש בשנה ראשונה היה כדכתיב' ויעללו חיש מקושש פנים בגנותן של ישראל הכי' וזכר שלא שבו חלה שבת ראשונה ובשנה ב' לא זה והללו וכו' ח"כ מעשה דמקלל ג"כ בשנה ראשונה היה . ומיין ח"כ' ששעשה לחם הפנים לא היה חלה בשנה שניה מ"א אפשר ש"ו' לחם הפנים לא בשנה ראשונה ובשנת השני כשעשה חומר חיש רשע רבו נלגל ע"ש : ז' גמי שרש"י לגיל ויאל מחוייב עמד ונדף חק הארץ תלוי זה היה חלה כך סימוכו כשחמר לו באותות לבית אבותם כתיב אמר להן מי היה חבי אהבו לו מלכי היה אמר להו חיוס מלכי אמרו לו חומר מלכי שרשע חקם כשם המערכת

דעת זקנים מבעלי התוספות

נעשים אגוד . וכן שזכר מו חומרם כ"ס ויפשו כולם אגודה חס' . ד"ח הללכו דומה לשרה הכהם דומה לעין מערכת דומה פירוש לתורת אלהים

ער איז פון ריין גאלד פאר גאט זעקס חלות אייגע אויף די אנדערע זענען גילענין אויף איין עק מיש אונ די אנדערע זעקס חלות אייגע אויף די אנדערע זענען גילענין אויף דעם אנדערען עק מיש : (א) ונתת על המערכת אונ דוא אלקס זעבין אויף דעם אן רעכטונג זויף אנדערע זעקס חלות ונתת זכה לזענערין ווייך בשמים ונתת אונ דער ווייך זאל זיין ללחם צום ברויט לאפרת צו אנדערמאנונג אשה לי אקרן צו גאט : (ב) ביום השבת אום שבת יערכנו זאל ער דאם ברויט אן רעכמען לפני . פאר גאט תמיד פון איין שבת צום אנדערען בלומר אום שבת זאל ואל דארפ נעמען דאם ברויט וואס עס איז

זקענען פון יענער וואך אונ זאל לייגען ארויף דאם פרישע ברויט דאם זאל זיין פאת פון די יודין ברית שלם אברית אויף אייביג : (ס) ונתת צו ריא מנחה די אלע ברויט זאלין זיין לאפרת זעבניו צו אהרן : זונ צו וינע קינרער וקבלתו פסקום קודש אונ זיין זאלין איהם זעסין אויף איין הייליג אום כי ווארום קודש קדשים בגאץ הייליג הוא לו איז די סנחה צו אים מאשי : פון ריא קרבנות פון גאט חק שלם דאם זאל זיין אמצוה אויף אייביג : (י) ויצא אונ עם איז ארויס גנאנען דער זון פון איין אשה ישראלית היא אונ ער איז אונן פון אמצרי אינדישע אשה האט גהאם איין זון אמצרי אונ ער איז גנאנען גנאנען זישען די

ישראל וינצו במחנה בן ישראלית
 ואיש הישראלי: "ויקב בן האשה
 הישראלית את השם ויקבל ויביאו
 אתו אר-משה ושם אמו שלמית
 בת-דברי למטה-דן: "ויניחהו
 במשמר לפרשה על-פי יהוה: פ

ואתנציו במשריתא
 בר אתתא בת ישראל
 ונברא בר ישראל:
 יא ופריש בר אתתא בת
 ישראל ית שמא וארגו
 ואיתאיו ותידה לות משה
 ושום אמה שלומית
 בת דברי לשבמא דדן:
 יב ואמרנהו בבית משרא
 עד דיתפרש לחון על
 גורת משרא דיי:

ת"א ויקב את השם. סנהדרין ע:

בעל המורים

שהחלל שבת כחומר בעיקר: וינלו. ב' וינלו כמטה. וינלו
 שניהם בשדה. רמז למ"ד כיואל מייב מביח דיוני של משה על
 שכלה ליטע אהלו במחנה דן. וזכו וינלו בשדה על עסקי שדה: (יא)
 גדלוהו ויביאו דרואה. סנהדרין ומוצא דבריהם מכרז. מלמד שמיים
 הולך ויקבל ויקבל הפסחית את דוד ויקבל את יוסף ויקבל את
 חמור ע"כ ר"ב: שמו וסלמיתו כדכ' חוה שלם ולא קבל כלכתי' נאחש
 למטה: (יב) ויניחהו. ב' בשם' הכל ויניחהו כעשה ד' ויניחהו כעשה
 רש"י

רשבים

שהחלל שבת כחומר בעיקר: וינלו. ב' וינלו כמטה. וינלו
 שניהם בשדה. רמז למ"ד כיואל מייב מביח דיוני של משה על
 שכלה ליטע אהלו במחנה דן. וזכו וינלו בשדה על עסקי שדה: (יא)
 גדלוהו ויביאו דרואה. סנהדרין ומוצא דבריהם מכרז. מלמד שמיים
 הולך ויקבל ויקבל הפסחית את דוד ויקבל את יוסף ויקבל את
 חמור ע"כ ר"ב: שמו וסלמיתו כדכ' חוה שלם ולא קבל כלכתי' נאחש
 למטה: (יב) ויניחהו. ב' בשם' הכל ויניחהו כעשה ד' ויניחהו כעשה
 רש"י

ח שנתנייר: וינצו במחנה. על עסקי המחנה: ואיש
 הישראלי. זה שכנעו שמיחה זו מ טעם אהלו:
 (יא) ויקב. כחגומו ופריש (סנהדרין פ) ענין שם
 המיוחד ונדף והוא שם המפורש שטעם מסיני: ושם אמו
 שלומית ונתן ב' ישראל שם הפסחמה הכתוב
 לו ולומר שהיא לבדה היתה ונה: שלמות. היות פספסה
 שלם עלך שלם עלך שלם עליון מטפספת בדברים שאלת
 בשלם הכל: בת דברי. דברנית היתה מדברת עם כל
 אדם לפיכך קקלה: למשה דן. מגיד שהשע גורם
 אהליאב בן אחיסמך למטה דן שגח לו שגח לאכיו שגח לשבטו:
 (יב) ויניחהו. לכוז ולח הנימוק מקושש עמו
 שטיתה היו כגרי' אחד ויודעים היו י שהמקושש במיתה (סנהדרין עה)
 שגמר (שמות לה) מחללה מות וימת אבל

עד עמד ויודף: חו"מ"ח והא' כפ' שמוח כמיו וירא לו ח'ן איש
 ופס' ע' עמיד ללאת ממנו איש עוב. וי"ל דלכך קמ' רש"י עמיד
 ללאת כ"ל דכחותו זמן ככך נולד היה זה אכל"מ"ח כ' ח'ן איש עמיד
 ללאת ממנו שמוח טוב וזה דלמר שנתנייר וזה נכ"ו הכא על דת
 ישראל כולו בכך וזה ל"ך לסתנייר. מירן הסג"ן שכנס
 לכרית מילה ומכ"ה והכ"ה דמיים בשעת מתן מורה וזה דק
 כלמו בחוק בני ישראל. והס"ס' מירא קודם מתן מורה ה' הולו
 כולך חמר אכיו ויאשר נולד לו מלו חומו כ' הוא מלכי וכאשר
 גדל נתנייר לרעמו: ש' כ"ל שלם הנימוק ליטע אהלו ש' יז

דעת וקנים מבעלי התוספות

מנח. שיש לבנה להקב"ם צפה ויכל ובעין: ויערשם שהוא כל
 הגוף שחלו בשדרה: (י) וזכו בן איש עברי. כוא רכס לו שכרך
 את השם שדרכן של מלכים לבוא את השם כמו שאמר פסעה לא
 ידעתי את ה': וינלו במחנה. אמר לו מחירו מביך המלכי משה
 היננו אמר לו כמה אמר לו בשם סתמורם כדפשי' ע' ויקב
 את השם ויקבל: (יא) למטה דן. הוא גרס לו סנהרסה כדלמרי'
 כפ' ס' דמפסי' הסווד דרוב אמר דווי דילא אמר שמו שפכט דן
 קא חתי: (יב) לפרוש להם על פי ה'. לפרוש שמופ לפרש הכל
 שלם היו ויעטין את הים חייב סקילס עק"ו דנקלא אכיו וחמו
 דכתיב כהו אכיו וחמו קלא דמיו לו או שמו אכיו דין סיהא כדון

במיתח ב"ד כדי שלא יהא לו כפרה לסי' שטעמו גדול כדלמרי'
 גבי מעיב' בנו וכוה בלא איש כי יתן מרבו ודרכי' מוצטו ולא
 כל זרעו מכלן אמרו מעיב' כל זרעו מרבו והא' מסור ולא
 מסור ממנו קמ"ר דל' כמתיב חוטה שכר אלה כ"ל פוערין אטו
 מתיב' ד' ד' כד' שלא יתכפר בכך לכך הולך לומר לפרוש להם
 על פי ה'. אבל כמתיב' שיעטו בודלי' שהוא חייב מיתה שאמר
 מחללה מות וימת ח' לא ידעו בליו' מיתה הוא כהר' אם כתיב
 משום דכל מיתה החמורה כמורה מסח איכה אלה חק לו דילטי'ן
 קולו מע"ו לכך לא נאמר בו לפרוש אלא כי לא פירש מה יכ"ה
 לו. וקשה כלן וליכ' לרבי יסודה דלמר שלא כהר' עד שיערשו

פירוש לתורת אלהים

ישראל וינצו במחנה אונ ויאי האבין ויה נקרינ' אין
 דער פנהה בן הישראלי' דער זון פון דער ישראלית
 ואיש הישראלי' קימ' אין ענקש' אין ישראל: (יא) ויקב
 בן האשה אונ דער זון פון דער ישראלית האט ארויס
 גירעט דעם שם המפורש ויקבל אונ האט גישאלטין
 וביאי האט מען איהם גבראקט צו משה ושם אמו
 אונ דער נאמען פון זיין מוקטער איז שלימית דיא
 סאקמטער פון דברי' פון דעם שבט דן: (יב) ויניחהו
 האט מען איהם געהאלטין אין דער תפיסה לפרוש
 פון שטוב איז דער נטש אריין גינגען און האט
 גינארין דער זון וואס האט אים געפלאכט דעם נאמען פון גאם:

והוא בן איש מצרי וגו'. דער פירש' מתחומא ואנס' פון רבי
 לוי' ויענין דער בן איש מצרי איז גינען אמפור, אין
 מצרים געגען גינען נטישים אונ שופרים, די שופרים געגען
 גינען יודין, יעדער שופר האט געהאט צו שאפן איה' צעהן
 יודין אבאצונג צעבין אויף ווי מען זאל גוט ארבעטן. די
 נטישים געגען גינען מצרים, יעדער נטיש האט אבאצונג גינעבין
 אויף צעהן שופרים, אבאל האט דער נטיש גינען די שלומית
 פת דברי' אונ ווייב פון שופר איז יוא איש גינעלי'. אויף
 סארין גינען פריה פאר טאג איז געקסן דער נטיש אונ האט
 אויפגינען דעם שופר: דער זאל גיין צו ואנס'ן געגען זינע
 צעהן יודין צו די ארבעט, ווי דער שופר איז אונעק גינגען
 בקר' גינען מיט דאס ווייב פון שופר, אונ פון איר איז גינארין
 פון שטוב איז דער נטיש אריין גינגען און האט גינארין דער זון וואס האט אים געפלאכט דעם נאמען פון גאם:

אונקלוס

יג וַיִּדְבֹר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר :
 יד הוֹצֵא אֶת־הַמִּקְדָּשׁ אֶל־מַחֲוֵיץ
 למַחֲנֶה וּסְמְכוּ כָל־הַשְּׂמָעִים אֶת־
 יְדֵיהֶם עַל־רֵאשׁוֹ וְרִגְמוּ אֹתוֹ כָּל־
 העֲדָה: טו וְאֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תִּדְבֹר
 לֵאמֹר אִישׁ אִישׁ כִּי־יִקְרָל אֱלֹהֵיו
 וְנָשָׂא חַטָּאתוֹ: טז וְנִקְבַּ שְׂם־יְהוָה מוֹת
 יוֹמַת רְגוֹם יִרְגְמוּ־בוֹ כָּל־הָעֲדָה בְּיָד
 ת"א וְהָיָה אֵת הַמִּקְדָּשׁ כִּסֵּי עֵץ וְנִגְמָו אֲחֵי. כוּסֵּה כֵּן כִּסְהֵדָרִין מַה: אֲחֵי כִי יִקְרָל
 חֲסִידוֹ. מַהֲיָה אֵל קוֹדֵשׁ ל כִּסְהֵדָרִין כִּי שְׂמֹעֵם לֹו וְנִקְבַּ שְׂם. פִּסְחֵים לֵב לֹו ק: וְנִקְבַּ שְׂם. מִסְהֵדָרִין כִּי שְׂמֹעֵם כִּי:
 רש"ב

(טו) איש איש כיוקרא אלהיו. חסם בנינו בלא פירוש שם
 הוהובק. ומפרש חסם הוהובק. יתברך שמו. ואחר כך
 מקללו: (טז) מות יומת. לפי ששמו יש לפרש כן:
 כסיו. וטור כלל לזה ה' את משה ומחין לזה בשר סיו. לומר
 שפתי חכמים

סמס סוף ארלגילי למה לא הכינים בידו ומפרש לפי שידעין שם
 צמיסם אבל מקלל לא היו יודעין שהם צמיסם ושמעו לא יכיה
 צמיסם ויטעם זכ סמכר הויל יודעין יחד ויחובו: כ ו'ח'ת
 כיון שהיו יודעין שהמקלל שנת צמיסם למה לא דעוהו במקל דכא
 כל סמס מיהם שבוהים הוה מקל. י"ל שסבירין שהמקלל שנת
 כלו טויד מ"ח ודובר בהקב"ה כיון שאין מאמין ששנת הקב"ה
 בעמם כדלשתי אין מאמין שהקב"ה בנה כעולם וכו' ולכן מאמין
 בע"ל ובמא כמו שא"ל סבירין כך מקלל שנת בהקלה או שנת
 מקל לכן היו מבוסקים: י"ז ח' ח'ו נעשין לפי שהעדים
 לריכס להטיד כמו ששמעו מפי המקדל אבל אין ל' רש"י נשמע
 ולא המקלל כנכיוו ונקב. ל' קלל' כמו (במדבר כג) מה
 דעת וקנים מבעלי התוספות

צלו זו מיהם הכנז ח"כ טוך כהחייבו אלו ושמעו התכו בהן בכל ד'
 מיהם כ"ד והקירו עלעון למיתות כולן ויחיו קטאי מ"ד סהכלת
 סמק לא שמה סהכלת סהרי בכל מיהם ויהיה הילל לם סהכלת
 סמק ודומק הוה שיהם סמק כל כך עדים שהקירו להם מכלל בידם
 ושמה אפשר להיוס כן מדכתיב כלן יסמכו סהומעין ולא כתיב
 עקום וכן נמקוש כתיב ויהיו בני ישראל במדבר ויגאלו איש
 פקוש שמעם שרכס הוה שם. וע"ל סהריס הוה וס"ל דחכר
 אין ל'יך סהכלת. מן לחמס ויחמס טוד: (ד) וסמכו כל

עם ואל ווערען באשייד דורך דעם ציווי פון גאט
 אויב עם קומט אים מיתה: (יג) וידבר: (יד) הוצא ציה
 אויס דעם וואס האט גישאלטן אויסקער דער מכה
 ופסכו און זאלין אן לעהגען אלע וואס האבין געהערט
 וריא ער האט גשאלטין דאס זענען דיא גדרת ית
 ידיהם ויעקע הענט אויף ויין קאפ וייא זאגין צו
 אים מיר ווילען נים גשטראפט ווערען אויף דעם
 וואס דוא ווערסט גהרגיג דען דוא האקט דיר
 זאלין גורם גיוען ודעט און אלע וירין זאלין איהם
 געזאלטין מיט שמיינער: (טז) ואל בני אונ צו דיא

גאט

יג ומליל יי עם משה
 למימר: יי אפיך ית
 דארניו למפרא
 למשריחא ויסמכו כל
 דשמעו ית ידיהון על
 רישיה וירגמון יתיה כל
 כנשתא: טו ועם בני
 ישראל תמליל למימר
 גבר גבר ארי רגיו
 קדם אלהיה ויקבל
 חוביה: טז ודוּפּרש שמא
 דיי אתקמלא יתקמל
 מרגם ורגמון ביה כל
 כנשתא כגורא כפיציבא
 בעל המורים
 כדי לכמו: (טו) ופניך ליה ואלו כי יכח. כמו
 לפה כחצו יכח יכח פת יכח. ד"ה כקניו שם ופניך ואלו כי
 יכח לומר כל הסופר לעו של ישראל כעלו סופר לומר כל כחיה
 ספק מקלל לפניה בשר סיו יומת שמהקלל קלל הכב שנתם
 כללס לזה למשה כפיין סקל יקלל או יכח יכח כן ויכח טו:
 רש"י
 לא פורש להם כ באיו מיהם לכך נאמר (במדבר טו) כי
 לא פורש מה יכח לו. אבל במקלל הוה אומר לפרוש להם
 שלא היו יודעים חס חייב מיתה חס לחו: (יד) השמעיים.
 חלו העדים: כל. להביא את הדיונים: את ידיהם.
 אומרים לו דקך בראשך ואין אלו נעשכים במיתתך לאלהה
 גרמת לך: כל העדה. (ת"כ) במעמד כל העדה (מקלן)
 ששלחו של חסם כמותו: (טו) ונשא חטאו. ככרת כשלין
 התראה: (טז) ונקב שם. אינו חייב עד שפרש את חסם
 אקב

בְּפָרְשׁוֹתֶיהָ שָׁמָּה
 יִתְקַמְּלֵי: י וְגַבְר אַרְי
 יִקְמוּל כָּל נַפְשָׁא דְאַנְשָׁא
 אֲחֻקְמָלָא יִתְקַמְּלֵי:
 יו וְדִיקְמוּל נַפְשָׁא בְּעִירָא
 יִשְׁלַמְיָנָהּ נַפְשָׁא חֲלָף
 נַפְשָׁא: יט וְגַבְר אַרְי
 יִתֵּן מוֹמָא בְּחִבְרִיהָ כְּמָא
 דְּעֵבֶד בְּן יִתְעַבְד לִיהּ:
 כ תִּבְרָא חֲלָף תִּבְרָא
 עֵינָא חֲלָף עֵינָא שְׁנָא
 חֲלָף שְׁנָא כְּמָה דִּיהֵב
 מוֹמָא בְּאַנְשָׁא בְּן יִתְרֵיב
 בִּיהּ: כא וְדִיקְמוּל בְּעִירָא
 יִשְׁלַמְיָנָהּ וְדִיקְמוּל אֲנָשָׁא
 יִתְקַמְּלֵי: כב דִּינָא חַד
 יְהֵא לְכוּן כְּגִיזְרִיא
 פִּיזְיָבָא יְהִי אַרְי אָנָּה
 יי אֲרֻחֵכוּן: כג וְמִלִּיל

ר"א גבר חלופה: סנהדרין לו: נקטו כס יומת: כס ס כטעום ל: ולפי כי יכס: קמה פג סנהדרין פ"א ד"א וע"ה ומכא נפש
 כמא: כ"כ כל כחיותם לה יור ח"ב"ק יב פ"ג נפש החס נפש: כס ע"ד: וא"ש כי יתן מוס: כחיותם לה כ"ה"ל לו פ"ג ס:
 כמכר ע"ס כל יעשה לו: כחיותם ככ קמה פ"ד: עין תחת עין: כחיותם לכ קמה כס: כמכר יתן מוס נהדס: קמה כס: תקדש שער
 עו: כן יתקן לו: כחיותם לכ קמה פ"ד: ומכא כמא: כחיותם ס ל"ה פ"ג קמה סנהדרין פ"ד: ומכא חס יומת: כס: משפט נהד:
 ינמות קכב כחיותם לו: קמה ע"ד סנהדרין י"ג י"ה ל"כ:

רש"ב"ם (יח) ומכה נפש בהמה, מניחה לגמרי:

שפתי חכמים

כ: ב"פ"י כמה ה' שיה כלה מוס וכמה הוא שיה עם המוס
 ומכא הפכה: י"ד דל"כ מה ישלמה זכ חסידן ע"ה פ"ה כ"ה
 ש"במכ: ב"פ"י כיון דלא כמיב כה: ע"ה ש"מ דבשכמה עלה
 מיה עיירי וחי כהדס הכר עיירי ויהא כמיב ומכא ח"ש וע"ה ח"ב
 דהמלא עלה דבשכמה ככ"כ ח"ש"כ במכא ח"ש"ה עיירי וכו':

בהמה ישלמה. למעלה דבר בהמה וכהן דבר נ עושה זה הנורה: ומכה אדם יומת. ח"ש"ל לא הרגו
 ח"ש"ה פ"ה בו הנורה ס שלא נחמר כהן נפש וכמה חזיו ואלו דבר ח"כ' ואל לקיטו למכה בהמה מה מכה בהמה
 מחיים ח"ף מכה חזיו ואלו מחיים פרט למכה לחיה מיתה לפי שמענו שהמללו לחיה מיתה חייב הוג'ך לומר מכה
 שפנור ומה כהמה כחלה כ"ח ח"ן כחלה ח"ן השליחין ח"י מכה חזיו ואלו חזיו חייב עד שיטעה בהם הנורה:
 (כב) אני ה' אלהיכם. אלהי כלכם כשם כחתי מייחד
 שמי

פירושו לתורה אלהים

נאמ יקח נאל, ער ווערען גמייט: (יז) ואיש אנו ווען
 אפענטש וועט הרגעען אפענטשין אפילו, ער
 וועט הרגעען אפונד שיה יקח נאל ער ווערען
 גמייט: (יח) ויפח אנו ווען אייגער וועט הרגעען
 אפוקה יפח: ואל ער בצאלין פאר איר נפש אנפש
 פאר אנפש וויפיל, זיא אית ווערט גיווען: (יט) ואיש
 אנו ווען אייגער וועט מאכין אפעלער אין זיין חב'ר
 פאשר קשה אזוי ווי ער האט גיפאן בן קשה אזוי ואל
 גיפאן ווערען צו אים רש"י שרייבט דער פסוק מיינט
 גיט מען ואל דעם אנדערען אויך מאכין אזוי
 אפעלער נאר ער ואל אים בצאלין נעלש אזוי וויא
 עב שפייט אין פרישת משפטים: (כ) שפ"ר ווען אייגער

האט דעם אנדערען אויס גיפראבין איין האנט
 אנדער פאוס ואל ער אויס בצאלין פאר דעם פעלער
 פאשר יתן אזוי ווי ער וועט געבין אכוס אין פקדושין
 פו אזוי ואל גיגעבין ווערען אין איהם פלאמר מען
 ואל שאצין או מען ואל וועלען מאכין אזוי איין
 מוס צו אנדערען מענטשין וואס איז זיין גלייבין
 וויפיל ער וואלט גוואלט אזוי פיל ואל מען דעם
 בצאלין: (כא) ויפח בהמה אנו ווען אייגער וועט
 הרגען אפוקה ואל ער בצאלין פאר איהר אנו או
 אייגער וועט הרגעען אפענטשין ואל ער ווערען
 גמייט: (כב) משפ"ט איין דין ואל זיין צו אייך ג"ר

**מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּצִיאֵם אֶת־
 הַמִּקְלָל אֶל־מַחֲוֹץ לְמַחֲנֶה וַיִּרְגְּמוּ
 אֹתוֹ אֲבָן וּבְנֵי־יִשְׂרָאֵל עָשׂוּ כַּאֲשֶׁר
 צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: פ פ פ**

משה עם בני ישראל
 ואפיקו ית דארגיז
 למקרא למשריתא
 ורגמו יתיה אבנא ובני
 ישראל עבדו כמא די
 פקיד ייית משה: פ פ פ
 ת"א ויציאו למ . סיהדוין מכ מנ:
 וינגמו חמו . טס : טג : וכלי
 ישלאל עשו . טס :

רש"י

שמי עליכם כך חמי ויחמדו על הגוים: (כג) ובני ישראל עשו . כל המלה האמורה בסקילה במקום אחר דמיה
 נגימה ותלייה: חסלת פרשת אמור

פירוש לזעזרת אלהים

אמר הגוים דעם דין אזוי וויא אנביקארענער
 יוד קיאני יי (עין רש"י): (כג) וידבר משה אוב משה האם
 גירעם די גאנצע פרשה צו די יודין ויוציאו אונ ויאו
 האבין ארויס געפירט דעם וואס האם גישאלמען
 אל כחין אויסער דער מחנה וירגמו אונ ויאו האבין
 איהם פאר שביינג מיט אשטיוין ובני ישראל אונ די
 יודין האבין גיטאהן באשר קיה אזוי וויא גאם האם
 גיבאטין צו משה:

משלי יחזקאל

הפסרת אמור (יחזקאל מד)

*** והכהנים הלויים בני צדוק אשר שמרו את־
 משמרת מקדשי בתעות בני־ישראל מעלי המה
 יקרבו אלי לשרתני ועמדו לפני להקריב לי חלב
 ודם נאם אדני יהוה: * המה יבאו אל־מקדשי
 והמה יקרבו אל־שלחני לשרתני ושמרו את־
 משמרתני: והיה בבואכ אל־שערי החצר הפנימית
 בגדי פשתים ילבשו ולא־יעלה עליהם צמר
 בשרתם בשערי החצר הפנימית וביתה: י פארי
 פשתים יהיו על־ראשם ומכנסי פשתים יהיו על־
 מותניהם לא יחגרו ביוע: * ובצאתם אל־החצר**

והכהנים הלויים בני צדוק וגו' די
 פיצול אונ די עבירות
 וואס מענטשן פוהען . קרשפענס
 ווערן זיי גירעכונגס נאך דם סענפעס
 עס איז גיט גלייך איין פונמלש צום
 אנדערן . דהיינו צוויי פונמלש
 האבן גינגען גלייך צדקה . האבן
 האם גינגען ארוכל אויף צדקה אונ
 שמען האם גינגען ארוכל אויף
 צדקה . ראבון איז געווען אגריה וואס
 ארוכל איז ביי אים גיט פוירט . אונ
 שמען און גווען ארעם . וויס ארוכל
 איז ביי אים זייער פוירט פון דעסער
 וועגן די מצוה צדקה איז אגריה
 ביי אים פוירטער ווי ער אליין האם
 ער אפגיטפארט ארוכל פון זיין
 הוצאה אונ האם גינגען אויף צדקה

קען מען זען זאכן ווי תקביל וועט פוצאלן שער צו בירע גלייך . געוויס קעגנס צו שמען אנדערער שער פאר זיין רובל
 צדקה ווי גיט קעגנס צו ראבון . האם געלעבע איז ביי עבירות . למשל איינער איז אריין געקומען צו אמלפר האם ער גינעהן
 ווי דער סלפד לערננס מיט צוויי קענדער איין גיבאד . אונ בירע קענד וויסן גיט די גקרא . האם דער סלפד איין קענד
 גישלאגן אונ דעם אנדערן קענד האם ער גיט גישלאגן . האם דר סענפעס גינגענס צום סלפד איך ועה דיא בירע קענדער זענען

פירוש ע"ט

(א) והכהנים הלויים אונ די פהנים וואס זענען פון
 שקט לוי בני צדוק די קענדער פון צדוק
 בהן גדול אשר ווי האבין גיהייטן דאס היטונג
 פון מיין ביהמקדשות אפילו ווען די יודין גיבין זיך
 אפ גיקערט פון מיר פון דעספונענען האבין די
 פהנים גיהייטען מיין ביהמ"ק דרום פהס זאלין זיי
 גינעהנען צו מיר צו באדינען מיר ופסדי אונ ויאו
 זאלין שטיין פאר מיר מקריב זיין דעם חלב אונ
 דעם פלומ פון די קרנות נאם יי דאס זאגנס גייז:
 (ב) פהס יבוא זיי זאלין קענען צו מיין בית המקדש
 טיף אונ זיי זאלין גינעהנען צו מיין טיש לפרתי צו
 באדינען מיר ופסדי אונ זיי זאלין היטען מיין היטונג
 (ג) ויהי אונ עם וועט זיין גבואס אז די פהנים גדולים
 וועלן די קענען אום יום פפור אין קרשי קרשים ריבי
 זאלין זיי אן קליידן די קליידע פון זיינע ווא זעלם
 אונ עם נאל אויף זיאו גיט אויף גיין וואל קשה
 אז זיי וועלן באדינען אין קרשי קרשים: (ד) פארי
 זיי זאלין אן טאן היטלען פון לאייגין אויף זייער
 קאפ וסכנס כעגנס כון לאייגין זיי זאלין זיי אן
 טאן אויף זייערע לענדן לא זענען זיי זאלין זיך גיט
 צו נארטלען אויף איין שווייסיג ארם: (ה) ובצאתם אונ

החיצונה אל החצר החיצונה אל העם יפשומו
את בגדיהם אשר תהמה משרתם בם והניחו
אותם בלשכת הקדש ולבשו בגדים אחרים ולא
יקדשו את העם בבגדיהם: וראשם לא יגלחו
ופרע לא ישלחו כסוס יכסמו את ראשיהם:
ויין לא ישתו בל פהו כבואם אל החצר
הפנימית: והאלמנה וגרושה לא יקחו להם לנשים
כי אם בתולת מזרע בית ישראל והאלמנה אשר
היתה אלמנה מפנה יקחו: ואת עמי יורו בין
קדש לחל ובין טמא לטהור ויריעם: ועל ריב
המה יעמדו לשפט במשפטי ושפטהו ואת תורתו
ואת דקתו בכל מועדי שמו ואת שפתותיו יקדשו:
ואל למת אדם לא יבוא לטמאה כי אם ללב
ולאם ולבן ולבת לאה ולאחות אשר לא היתה
לאיש יפמאו: ואתרי מחרתו שבעת ימים יספרו

למשפט קרי יספחו קרי

שם נענין דא סנפשיין וואס די נאסור וייערע איז ווער קאלס און ער איז פול צום ניין און צום פאון אז ער פלעס צו פאון אפמזערען מיין אים ניש אזוי שפארק שפראכן ווארעם ניש ווייל די מצוה איז וואווייל ביא אים האט ער וי ניש נסאון ער האט ניש נסאון די מצוה וועגן זיין פילקיים. גם זענען דא אנדערע סנפשיין וואס זענען ווער הייס צו אלע פאות, אז צו מהם אעבידה האט ער אויך ניש נעמיים ציא ונדניען זענען גאט נאר ער האט ניש זענען אים האלפן די פאון קומט אים אויך ניש מען זאל אים שפארק שפראכן, אבער די סנפשיין וואס זענען מיטל אין דער נאסור ויזא זענען קיין פילע סנפשיין צו די זאכן וואס זיי בארופן פיר דעם גוף. און סווען פאר דעם גוף יעדן וואך מיט אפגעלייגען און געבראשן

פירוש ע"ט

אז זיי וועלן ארום גיין אל החצר צום אסון ווייניגסטן
חצר אל האט צום פאלק יפשומו זאלין די פהנים אים
סאן די קליידער וואס זיי האבן אין זיי מקריב גיווען
קרבנות הניחו און זאלין זיי לייגן אין דער הייליגער
קאמער ולבשו און זאלין זיי קליידן פראקטע קליידר
ולא יקדשו און זיי זאלין ניש הייליגן דאס פאלק מיט
זייערע קליידער בלומר זיי זאלין ניש אן רירען מיט
זייערע קליידער דאס פאלק: (ו) וראשם און זייערע
האר פון דעם קאפ לא יגלחו זאלין די פהנים גדולים
אין גאנצן ניש אפ גאלין ופרע און זאלין ניש לאוין
גרויסע האר וואקסן פסם גלייבן געט צו זאלן
גלייבן אפ ראשיהם זייערע האר פון דעם קאפ ניש
זיי זאלן אפ גאלין די האר און ניש לאוין וואקסן
גאנץ גרויסע האר נאר אין מיטל ביאס ניש גרויס
און ניש קליין: (ח) ויין און זאלין ניש שרינגען
יעדער פהו כבואם ווען זיי וועלן אריין קומען אין
הככל: (ט) ואלמנה און אלמנה און אגרושה זאלין די
פהנים גדולים ניש נעמען פאר ווייער צו אס בתולת
נאר בתולת מזרע ישראל פון די יודין זאלין זיי נעמען
פאר ווייערע והאלמנה און אלמנה אשר וואס זיא

אין התור טמא . והלכה ככ"ה : (ב) ארובה . כעין הלון שנגזר היתה טמאה קרקעית העליה : ככונם משקקה . וכמהומים הכלי על פני המשקים נכנסים המשקים לחיכו דרך אותו הנקב : הכל טמא . ואם עומה צבית הקדרה כל מה שצבילה טמא שאין הקדרה מלאת וטומאה עולה לדרך ארובה כיון לה פותח טמא : ובה"א הקדרה טמאה . חומר בל טמאה היה שחממיון כ"ה למלא את הקדרה דכ"ט כצורה להו הקדרה מלאת על הטומא וכיון טמא הקדרה פורה למטה הכל

הטומאה שאין כלי החרס מקבל טומאה מגיב . והלכה ככ"ה : (ג) מצלת על הכל . על כל מה שצבילה היתה מוללת פטי הטומאה : אינה מצלת אלא על האוכלין ועל המשקין ועל כלי החרס . הקדרה של ע"ה מיימי

(ב) ארובה שבין הבית לעליה וקדרה נתונה עליה ונקובה בכונם משקקה כש"א הכל טמא ובה"א הקדרה טמאה ועליה טהורה . ר"ע אמר אף הקדרה טהורה : (ג) היתה שלמה בה"א [ג] מצלת על הכל כש"א אינה מצלת אלא על האוכלים ועל המשקים ועל כלי החרס . חזרו ב"ה להורות כדברי ב"ש : (ד) לגין שהוא מרא משקין טהורין הלגין טמא טומאת שבעה והמשקין טהורין . ואם הלגין

ועממיהו דכ"ט מים הכליו של ע"ה טמאין הן אלא הכר וכל כלי טמא אינו מולץ פטי הטומאה . ולפי טע"ה מתקין הכלי שלו כשהיה חמורין ליה כשהוא מולץ על הוכלין ומקנין וכלי החרס שצבילה דלגניה כלבד הוא נמי כל מלכס טמא אלא שחר כלים שיהיו להן טהרה במקום לחודא בלא הויתו שלישי וכדכ"ה : (ד) לגין . של עץ או של מתכת טמונה בעליה וזו הקדרה מונחת ע"ה ארובה עליה : הלגין טמא טומאת שבעה . כהן הקדרה מוללת על כל כלי עץ וכלי מתכות כדלמחן : והמשקין טהורין . הקדרה מונחת על אוכלין ומשקין . ואם פתח המשקים פתחו ומהלכו ככ"ה . ה"טו"ו

דטומהרים להו טהרו ההכרים גדלים מהם ומונחם וכלה"ה אם פתחם הרי הוא טמא ויפתחם מהם שצבילה לחודא בלא הויתו שלישי וכדכ"ה : (ד) לגין . של עץ או של מתכת טמונה בעליה וזו הקדרה מונחת ע"ה ארובה עליה : הלגין טמא טומאת שבעה . כהן הקדרה מוללת על כל כלי עץ וכלי מתכות כדלמחן : והמשקין טהורין . הקדרה מונחת על אוכלין ומשקין . ואם פתח המשקים פתחו ומהלכו ככ"ה . ה"טו"ו

ב ארובה שבין הבית לעליה אויב אין באלקין פון שטוב או דא אפגענטשער ונהיה דהיה עליה און אויף דעם פגענטשער שמיים אמאם ונהיה עליה שמייה און אין דעם טאם אין דא אלאך . און קען וואלן דעם טאם שטעלן אויף משקקה , וואלן די משקקה אריין גינאנגען אין טאם דורך די לואך , אויב אין די אונקערשטע שטוב אין דא אטומאך פון אמת בית שמואי ונאגין הכל פאר דער טאם און אלץ וואס אין טאם און וואס אין די אונקערשטע שטוב אין אלץ טמא , און בית הלל ונאגין תהיה טמאה דער טאם אין טמא ונהיה טהרה און אלץ וואס אין דא אונקערשטע שטוב אין טהור , רבי עקיבא ונאגן תהיה טהרה אפילו דער טאם אין אויך טהור : ג תהיה טהרה אויב דער טאם אין גינען נאגין , בית הלל ונאגין מצלת על הכל דער טאם אין טהור ופאר שמעלמו אויף אלץ וואס אין די אונקערשטע שטוב אין דא ויזא ונאלין גיט טמא ווערען , בית שמואי ונאגין אינה מצלת דער טאם אין גיט מעהר מציל אלא על האקלים נאר אויף די עסינארין וכל המשקים און אויף די משקקה וכל כלי החרס און אויף די ערדענע פלים , אלע עשין , משקקה און ערדענע פלים וואס אין די אונקערשטע שטוב אין דא אין טהור , און די נאך זאכין וואס אין די אונקערשטע שטוב אין דא אין טמא וואס שונה שמועקטט אז אין דא אונקערשטע שטוב וואהנט איין עם הארץ , און אלץ וואס אין די אונקערשטע שטוב אין דא אין טמא , און דער טאם וואס שמיים אויף דעם פגענטשער צו פאר מאכין איהם אין אויך טמא , דריבער קען ער גיט פאר שטעלן פאר די טומאה פון מת וואס ליגט אונטערן , ווארום אפלי וואס אין

טמא פאר שטעלם גיט פאר אטומאך . דער עם הארץ ונאגן אפער אז ער אין טהור , און אלץ וואס גיט איהם אין די שטוב אין טהור און דער טאם וואס שמיים אויף די דעם פגענטשער אין אויך טהור , אונקער פאר שטעלם פאר די טומאה פון מת וואס ליגט אין די אונקערשטע שטוב , דריבער האבין בית שמואי אזוי גינאנט אלע עשין און דריבער האבין און ערדענע פלים וואס אין די אונקערשטע שטוב אין דא אין טהור , ווייל דאס גינצם נאר דער עם הארץ וואו א למדן קעט גיט און פגענט גיט ביי איהם און גינצם גיט גינע פלים די ערדענע . און ער נאנט דאך אז ער אין טהור , אפער אנדערע פלים וואס אלמדין בארנט ביי דעם עם הארץ און אין ויזא טובל , האם קען גינאנט ויזא וענען טמא פון דעם מת וואס ליגט אין די אונקערשטע שטוב און די פלים וענען טמא ויבען טאג און קען דארף אויף ויי שפריצין זיי וואסער פון די קרה ארובה , אויב דער למדן וועט פארען אפלי פון דעם עם הארץ ואל ער וויסן וינער טומאהו קריה בית הלל ודחת דבתי בית שמואי בית הלל האבין חרקה גינאנט פון וינערע רייד און פסקין ויי בית שמואי : ד לגין שמואי קלא שפוזן חזירין די הילצערנע אפער אינערנע ווארער פון אנדערע גינאפענע זאכין קריג וואס אין ויזא אין דא משקקה וואס וענען טהור , און די קריג מיט משקקה שמייען אין די אונקערשטע שטוב הלגין טמא טומאת שבעה די קריג וענען טמא ויבען טאג פאר אלע דון תפילות חזירין און די משקקה וואס אין די קריג וענען טהור פאר דעם עם הארץ וואס קען כלי החרס און אויב דער עם הארץ האם גינאנט די משקקה פון די קריג אין אין אנדער כלי וגיט אנדערע

הללו לכלי אחר שצוהה עליה הכלי האחר מעמאן שכל הכלים שבעליה עמאין הוון מכלי חרס. אבל הכלי הראשון שהיו המצקים נצרכו חוץ מעמאן אה"פ שהוא עמאן עומאת שבעה שמים האשה כן א"כ אין הקדשה כצדורה מלאת על המצקים לעולם ואכן אמרין שהיא מלאת על אוכלין ומצקין: האשה והדעריבה בטמאים. שאין הקדשה על חרס מלאת עליהם: והבצק מהור. שהקדשה מלאת על האוכלים והוקף כ"ו שלא פירשה מנתי

ככלי אחר טמאין. האשה שהיא לשה בעריבה. האשה והדעריבה בטמאים טומאת שבעה והבצק מהור. ואם פירשו לכלי אחר טמא. הוורו כ"ה להורות בדברי ב"ש: (ה) היו כלי גללים כלי אבנים כלי אדמה הכל מהור. היה כלי מהור לקדש ולחטאת הכל מהור שהכל נאמנין על [ד] החטאת. מפני שהכלים מהורין וכלי חרס מהורין ומצולין (כ"א מצולין) עם דפנות אוהלים (ו) כיצד הבור והרות שבבית וכפישה (ו) גתונה עליו מהור. אם

למטה. דהמניחו רכנו למעי הארצות על הקדש כדו שלא יחל כל אחד והלך ונטה כמה לעומת הכלי הטהור לקדש מליל על הכל אפי' לב"ס וכן הן נאמנים על החטאת של אפר פרה דכתוב והיתה לעדה בני ישראל למזמרת (א) הכל נאמנים על שמירתה: מפני שהכלים מהורים. כגון כלי גללים כלי אבנים כלי אדמה שכן סהורים מקבל טומאה. וכן עם דפני האבנים כלומר הוללים בפני העומת' כשם מונחים במקום שיש דפנות האבנים והאי ארובה שכן בית נלמיה כדפנות האבנים השוב' אבל במקום שאין דפנות אין מילים כדמפרש וזויל: (ו) הבור והרות שבבית. והמת כבית וכלים כבור ודמות ויש גובה מחילות סביבתיהן. כור ודמות שיהיו בקרקע אלה שבור נחמרה ודמות ככנין: וכפישה. סל גדול שבושבים בו היתמים לומרן והוא מהויק מ' סאה או יותר ואינו מקבל טומאה ונחמרה על פי הגור והדמות: בהור.

ועמ"ט: (ב) אסתמכת בעלמא הוא שכל מה שבע"ט (א) הית' נאמן הוא מדרכין: (ב) הכתובה. וק' לאס לא סון נמי על הקדש כו' וי"ל לבי הכתובה הו"ו כהשאלה שלא יבא ל"א שוקף פרה ולפניו א"כ כדפנה לקדש דפניו לחטאת ולמתי. מה"מ: (ב) ד"ה דהה כלי הגללים מקדשים אלהיין קדש ל"א וקדש כפשוטו דכל הכלים שיש. וי"ל דשתי ויחר פרה. ה"ו לרבותה קדש אה"פ ופירש' ופירש' (ב) כהנה.

אע"ד דע"ז וואס שמיים אין די אויבערשטע שטוב פמאין ווערען דיא משקה טמא אפילו פאר דעם עם הארץ האשה שהיא לשה בעריבה אאשה וואס קנעט מייג אין אמולשער [אין די אויבערשטע שטוב] אונ די מולשער איז ניש אעדרענע נאר פון האלץ אדער פון אמאטעריאל האשה היעריכה די אשה אונ די מולשער טמאים טומאת שבעה וענען מקא זינען טאג [פאר אלמדין] היבצק מהור אונ די מייג איז מהור פאר דעם עם הארץ [אזוי לאנג וויא די אשה קעמט ניש צו די קענט פון די מייג ויא האט ניש אויפ' גיהערט צו קנעטין. אדער אז ויא האט צו גינגען די האנט פון די מייג אונ האט צוריק ארויף גילייגט די האנט אויף די מייג ווערט די מייג טמא פון די האנט] ואם פירט לכלי אחר טמא אונ אויב דיא אשה האט דיא מייג גילייגט אין איין אנדער כלי ניש אעדרענען וואס שמיים אין די אויבערשטע שטוב איז די מייג טמא מהור בית הלל להורות דברבי בית שמיא בית הלל האבין חקקה גיהאט פון זינערע רייד אונ פקען וויא בית שמיא: ד' הי' כלי גללים אויב אויף דעם פענקשער וואס איז גינען פון דיא אונטערשטע שטוב פון דיא אויבערשטע איז גישטאנען אפלי וואס ויא איז גימאכט גינארין פון דיא מיסט פון בהמות כלי אבנים אדער פלים פון שמייער כלי אדמה אדער פלים פון ערד וואס דיא פלים ווערען ניש טמא אפילו פרייא דעם עם הארץ הכל מהור אלץ וואס איז דיא אויבערשטע שטוב איז מהור ה"ו כלי מהור לקדש ולחטאת אויב אויף דעם פענקשער איז גישטאנען אפלי חרס וואס דער עם הארץ איהר גיהאלטין מהור

אריין צו לייגין אין איהר קרשים אדער די וואסער מיט די אש פון דער פרה אדומה הכל מהור אלץ וואס איז דא אין די אויבערשטע שטוב איז מהור שהכל נאמנין על החטאת ווארם אלע מענטשין אפילו איין עם הארץ איז בגלויבט צו זאגן אז דיא כלי איז מהור מען זאל אין איר אריין גיסן די וואסער מיט די אש פון די פרה אדומה נאדער אריין לייגין אין איהר קרשים) ספני שהכלים מהורים וזויל כלי גללים אונ כלי אבנים אונ כלי אדמה זינען מהור זייא קענען ניש טמא ווערען וכל חרס מהורין אונ די גערענע פלים וואס מען האלט זיי צו קרשים אונ צו חטאת וענען אויף מהור וכלי אדמה הייסט אעדרענע פלי וואס איז ניש געמירקונט גינארין אין אהויבין, כלי חרס הייסט אעדרענע פלי וואס איז געמירקונט גינארין אין אהויבין ופצולן עם דפנות אוהלים ווען קענען די פלים פאר שפעלן פאר אטומאק ויא נאל ניש ארויף גיין אין די אויבערשטע שטוב. אז דיא אויבערשטע שטוב האט ווענט: ו פיצד וויא מיינט מען מהור והיתה שפכה אויב אין אשטוב איז דא אנרוב אונ ארור די גרוב איז דא ווענט אדער אין שטוב איז דא ארות צו נאמען גילייגט שמייער אדער זינעל אונ גימאכט וויא אנרוב. אונ אין שטוב ליגט אמת, אונ אין גרוב אדער אין דות ליגען פלים נאדער פארקערט דער חת ליגט אין גרוב אדער אין דות אונ די פלים ליגען אין שטוב] וכפישה נחמרה עליו אונ אגרויסע כלי וואס אין איר גייט אריין מעהר וויא פערציג סאה משקה, אונ ויא קען ניש טמא ווערען, דיא כלי

כל מה שנתכן הואיל ויש סם מחלות : באר חלקה . שפי הבאר שיה לקרקע הבית והין לו מחלה סביב דהשתא ליכא דפנות : או כוורת פחותה . כגון כוורת גדולה שמהוקת מ' סאה שאינה מקבלת טומאה ופחותה שאינה פקוקה בקס (ג) : וכפישה נתונה עליה . ע"פ צור או ע"פ הכוורת עמא דאין מצילין אלא עם דפנות האלים . ובבאר אין דפנות ודפנות הכוורת ללא דפנות האלים הן : היה נסר חלק . דאין זה כלי : או סרידה שאין לה גפיים . שאין לה מחלות דלא הטיחא כלי : טהור .

היתה באר חלקה או כוורת פחותה וכפישה נתונה עליה טמא . אם היה נסר חלק או וין סרידה שאין לה גפיים טהור שאין הכלים מצילין עם דפנות אהלים עד שיהיה להן דפנות . וכמה תהא הדופן [ו] טפח . היה לו חצי טפח מכאן וחצי טפח מכאן אינה רופן עד שיהא לה טפח במקום אחד : (ז) כשם שמצילין מבפנים כך מצילין מבחוץ . כיצד כפישה שהיא נתונה על [מ] היתרות מבחוץ טומאה החתירה כלים שבכפישה מהרין . אם היה כותל חצר או כותל גנה אינו מציל . [ט] קורה

אם נתונים על צד הרקע או ע"ג כוורת פחותה (ד) מצילם וטהור דזווקה כפישה שהיא כלי אינה אכל נסר וסרידה שאין לה גפיים דלאו כלים ימנה מצילין בלא דפנות האלים : כמות סרידה . כמות עריבה קטנה של קס שנתחתה

שי' כמות : (ג) כלומר דאלו פקוקה לא כוורת דומיא דבבאר חלקה ומש"ה ל"ל ופקוקה חבל אין ל"ל הדין כשנתנה דרינה כדזו עמל האין לדימה כדנתנה כ"ס מ"ג מ"ז י"ב (ד) וק' כיון דהכוורת פחותה הו"ל מציל הכסר שטלו וכדי שומאם כגמס צמחים שריא פחותה והואילוינה פקוקה : [ו] סרידה . של כ"ס עריבה דל תחתיה טמא : (ה) ויטור ל' המטה כך הוא סבילין אין מצילין אלא עם דפנות האלים עד שיהא להן דפנות . (ז) כ"ס מפי' הכסו והכסו כוורת כדמדה . וט' חו"ט : [ח] סרידה . משום שומאם שהחמה נקט הכי : (י) ו"ל כ"ס ויחבבה ככיון פיו עם הדדי הבית אל ההלל . וי"ל ס"פ : (ק) ולבואה דלא הימא דוקא עה שכתובים מל"ל רכין דמשום אכל חף על גבה מל"ל : [ט] קורס . שיש בה פ"ט . ופתי"ט :

שאלם האים נתונה על צד הרקע אינה מל"ל מיירי שאין בו דפנות טפח (ו) : (ז) כשם שמצילין מבפנים . עם דפנות האלים כדמפרש ואיל : על יהדות מבחוץ . ממוך לכותל שלא תהא משוכה מן הכותל טפח (ח) ולא חשיבה אהל להפסיק בין טומאה שחתמה לכלים שכל ג"ה (ה) וזווקה ככותל בית שנטעה

ששעלמ נים מיט פלים נאר מיט פקעטער אפילו דער גיצעלע האט קיין ווענט אין אויך אלץ וויאן אינווייניג טהור נרוב תהא היופן וויא אויך זאל נים ריא וואנט פון גרוב אדער פון דיא פלי טפח נים גידעריגער וויא אטפח היה לו חצי טפח מכאן או דיא פלי האט אנואנט אהאלבין טפח הויך וחצי טפח מכאן אונ די גרוב האט אויך אנואנט אהאלבין טפח הויך אינה היפן דאם ווערט נים גידעריגער פאר אנואנט עד שיהא לה טפח פקוקס אדור סרידה עם זאל ויין אנואנט פון איין ארש הויך אטפח , אדער די וואנט פון די פלי אליין זאל ויין הויך אטפח אדער ריא וואנט פון גרוב אליין זאל ויין הויך אטפח : ז כשם שפצלים מבפנים אזוי וויא ויין זענען מציל פון אינווייניג פן מצילין פבחוץ אזוי זענען ויין מציל פון אויסווייניג כיצד וויא מינמט מען כפישה שהיא נתונה על חתרות פבחוץ אגריסק פלי וואם אין איהר גייט אריין מער ווי פערציג סאה משקחה איז גיטשאנען נאין גאם אדער אין הויף אויף שטיקער העלצער וואם זענען אריין גיטשאנען אין די ערד בייא די וואנט פון שמוב ספיקה פהתיה אויב אטומאקא ליגט אונטער ריא גרויסע פלי כלים שבכפישה סרידה ריא פלים וואם ליגען אין די גרויסע פלי זענען טהור . פון שמוב אם היה מזהל חצר אדער אז די פלי שמיים בייא אנואנט פון אהויף או כותל ניה אדער בייא אנואנט פון אגאריסין איז מציל פאר שפעלט נים די גרויסע פלי פאר די טובאקא נאר די פלים וואם ליגען אין איהר זענען אויך טמא קורה שפיקה נתונה

ליגט צו גידעקט אויף דעם בור אדער אויף דעם דות פהר אלץ וואם ליגט אין גרוב אונג אין דות (אדער וואס ליגט אין שטוב) איז טהור אם היה באר חלקה או בן ברין הט קיין ווענט נאר עד איז גלייה מיט די ערד פון שטוב אונג אין ברנגען איז גילעגין פלים או פרת שפיקה אדער אין שטוב איז גיטשאנען אבינשטאק וואם עד איז צו בראכין אונג אין בינשטאק איז גילעגין פלים וכפישה נתונה עליה אונג די גרויסע פלי איז גילעגין אויף דעם גרוב אדער אויף דעם בינשטאק פמא אלץ וואם ליגט אין גרוב אונג אין בינשטאק איז טמא , ווייל ריא פון האט קיין ווענט פון אובין . אונג ריא ווענט אדור בינשטאק הייסין אויך קיין ווענט אדור אדער איז גלייה וויא די פלים וואלטיין געלעגין אין שטוב אם היה נסר חלק אויב אדערעט וואם איז גלאט אן ווענט או סרידה שאין לה גפיים אדער אלאקשין פרעט וואם האט קיין ווענט ארום , איז גילעגין צו גידעקט אויף די גרוב אדער אויף דעם בינשטאק פהר אלץ וואם ליגט אין די גרוב אדער אין דעם בינשטאק איז טהור שאין הכלים מצילים עם דפנות אהלים ווען זאנט מען אז די פלים זענען פאר שטעלן פאר די טובאקא ויין זאל נים אריין קומען נאר וואו די זאכין וואם דארפן טהור ווערען ליגען נאר וואו די זאכין וואם עד האט ווענט . אדער אז ריער געזעלט האט קיין ווענט קענען נים די פלים פאר שפעלן פאר די טובאקא ויין זאל נים אריין קומען דאם איז נאר בייא פלים דארף מען עד שיהא ליה דפנות אז דער גידעקט זאל האבין ווענט , אדער אז עד פאר

שהיונה נתונה מכותל לכותל וקדרה תלויה בה
שומאה תחזיה כלים שבקדרה. ר"ע משהר.
וחכמים מטמאין:

כותל זה לאהל נחשבת הכפישה גם היא אהל להפסיק אהל
בכותל חצר וגויה שלא נעשה לאהל לא תחשב הכפישה אהל
להפסיק וקדרה תלויה בה. מוכח בתוספתא שם הקדרה
משוכה משפת הקורה ולחון כפותה טפח כ"ע לא פליגי
דאיה מללת וכלים שקדרה עמלים. ולס פי הקדרה מדובק
דמשוכה מן הקורה וליכא פותח טפח. ר"ע חומר מללת
וטהורים. ומכ"ל אינה מללת ועמלים. והלכה כה"רזים:

פלים וזם ליגען אין טאפ ר"ע גביר רבי עקיבא זאנא
וייא זענען פהודר ווייל עם איז גלייך. וויא דער
פעלעק וואלט גילענין אויף דעם טאפ און וואלט
איהם פארטאכט יחכים פספאס און די חקמים זאנין
וייא זענען טמא ווייל דער טאפ איז אביסעל א
גערוקט פין פעלעק גייט אריין די טוכאח אין טאפ:

ככותל לכותל אפעלעק וואס ליגט פון איין וואנט ביו
צו די אנדערע וואנט. און דער בעלעק איז קרייט
אספח וקדרה תלויה בה און אספח איינגט מיט
אשניריל אנגיבונדין צום בעלעק. און פון טאפ
צום בעלעק איז ווייניגער וויא אספח טאפאח תחתיה
און אטמאח ליגט אונטער דעם בעלעק ואויף די
צדד אדער אויף איין אנדער נאך פליש שבתהדי דר

גמרא נדה דף כ ע"א

רש"י

איפרא הורמיו אמיה דשבור מלכא שדרה רמא
לקמיה דרבא הוה יתיב רב עובדיה קמיה
אריהא אמר לה האי רם חימוד הוא. אמרה ליה
לברה תא חני כמה חכימי יהודאי. אמר לה דילמא
כסומא בארובה. הדר שררה ליה שריון מיני רמא
וכולהו אמרינהו. הווא ברמא דם כניס הוה ולא
הוה ידע. אסתויע מלתא ושרר לה סריקותא
דמקטלא כלמי. אמרה יהודאי בתווי דלבאי
יתביתו. אמר רב יהודה מרישא הוה חוונא רמא
כיון דאמרה לי אמיה דיצחק ברי האי מיפתא
קמיה לא מיתיהו לה קמיהו דרבון משום
דוהיבא

איפרא הורמיו. נכרית היתה וכן שמה. ואעפ"כ היתה
משמרת עמיה מלכות וקרוכה להמניין וזקן
קרננות היתה שלמה. ולבן ויוי לפרח קן כמו אפריון
נמטייה לר"ש: הורמיו. כמו הורמיו דר ליליתא כלו יופי
גדיס היה לה: אריהיה וכו'. ואע"ג דאמר לטיל רכא לא
ידע דלמא טפח איתרהיש ליה: שלא לה. משום דורון:
סריקותא. מסרק נאה: מרמלא כלמי. שהורגן עליה
כניס וסכרה ודאי הכין ומש"ה טלה לי האי: כלמי. כניס
כדמתרגמינן כניס כלמתא: בתווי דלבאי. כדדרי
הלכ אחס וישקין כדדרי מתרגמינן מתווי כלו כל חכמה
מזויה בכס:

לא

איפרא הורמיו אמיה דשבור מלכא שדרה רמא
איפרא הורמיו די מוטער פון דעם קלף פון
פרם האט געשיקט בלוט פאר רבא ער זאל זעהן
אויב דאס איז רם גדה אדער גיין ויה יתיב רב עובדיה
קמיה רב עובדיה איז געזעסן פאר רבא אריהא האט
ער געשיקעט צום בלוט אמר לה האר רם הוה היא האט
ער געזאגט צו איר די בלוט איז גיט פון נרות, נאר
ווייל זי האט געלויבט צום מאן איז ארויס געגאנגען
דאס בלוט אסרה ליה לכה האט איפרא הורמיו געזאגט
צו איר וזקן צום קלף האט זי געהיט יעדא קום זעה
ווי קלוגי די יודין זענען אסר לה האט דער קלף געזאגט
צו די מוטער דילמא פספאס בארובה טאמער גיט מיט
חקמה האט ער דאס געזאגט, נאר ער האט געפרוכט
פגעפין און האט געטראפן, אזוי ווי אבליגדער איז
געגאנגען אויף דעם דאך און האט געטראפן פונקט
צום פגעשענער וואס איז פון דאך אין שטוב אריין
און איז אריין גיפאלן דער שדרה ליה שריון מיני רמא האט
איפרא הורמיו נאך אמאל געשיקט צו רבא וזעכציג
ערלוי בלוט, ער זאל זעהן אויף עדער מין בלוט
פון וואס די בלוט איז ופליה אפריה אויף אלע בלוט
האט ער געזאגט צו זאנין הווא ברמא דם כניס הוה די
געצטע איז געווען בלוט פון פנים ולא היה ידע האט

רבא גיט געוואקסט צו זאנין. וועלעך בלוט דאס איז
אפגעפן פליה האט אים געטראפן אנט, און עם איז
געקומען רבאין אויף די געטראקען ער זאל שיקען
אמיקה צו איפרא הורמיו ושרר לה סריקותא דמקטלא כלמי
און ער האט איר געשיקט אקאם וואס דרגת די
פנים, האט זיא געמינט אז רבא האט איר דאס
געשיקט פאר אריין אז צווישען די בלוט וואס זי
האט צו אים געשיקט איז דא בלוט פון פנים זאנא
יהודאי געווען דלבאי יתביתו האט איפרא הורמיו געזאגט
די יודין זענען גיט מיר אין הארץ און ווייסן אלץ
וואס איך טראכט אסר רב יהודה רב יהודה האט
געזאגט מרישא הוה חוונא דא אין אנהייב ווי איך בין
געווארן ארב פלעג איך זעהן בלוט צו פסקנן וועלעך
איז סהור און וועלעך איז טמא כיון דאמיה ל' אסיה
דיקת דר ווי די מוטער פון מין וזקן זיך האט מיר
געזאגט הוי פספאס פריהאלי פניתינן לה פניתי דבגן זאמס
דיקת דעם ערשטן פראפין בלוט בריינגען גיט די
ווייכער פאר די רבן ווייל ער איז מיואם ולא חוונא
ווייל איך שוין גיט זעהן בלוט פון נרות, ווייל עם
קען ויין דער פראפין בלוט זעהט אויס סהור, און
דער פריגערדיגער פראפין איז געווען טמא ביו פספא
למחרת

לא היוא דלילמא אשתיה ואע"ג דמראה דסעור יב דוהימא לא חזינא בין טמאה לטהורה ודאי היוא: לה דלילמא חי ליתיה טיפתא קמייתה כיה מיהוי טמא: בין טמאה לטהורה. כשכלים ימי טוהר על זכר או על נקבה וראתה כיום מ"א או כיום פ"א: חזינא. לטהור דמא חי דס טמא טמאיתא וחי לוח מ"א דליום היא מטכרינא דכהור ודלוי טיפתא קמייתה מיייתא דלא מוכחא דעד סתה חזוי וסתה דס סעור של מ' לזבור ואמריים לנקבה מעין פתיה ואפילו ספקה יום או יומים הואיל ומתוקה היא דמיום לא והמא ומיייתו טיפתא קמייתה:

לפניה קמייתא חזינא די בלוט וואס א אשה זעהט דעם איין און פערציינסטען קאנ פון אנדער וואס זי האט גיקארין. אדער דעם איין און אכציגנסטען קאנ פון אנדער וואס זי האט גיקארין. די בלוט פלעג

זוהר: הרובה דף קלו ע"א

בשעתא דחפליג ליליא בליליא דה ק"ב כמי לחעלה בגנתא דלעילא ורוח דא כיומי דחול קב"ה עלא בגנתא דעין דלחתא לאשתעטע עס לזיקי' דשראן חתון. ובשבת דכהור ליליא דשבתא קב"ה עלא בגנתא דלעילא כרוח דמקורא עלאה בין דיומיו דחול כל בשמתין דלזיקיא כליו בגנתא די כארעא שריין. וכד חתקדס יומא כמעלי שבתא כל אינון שריין דמלאקין קדישין די ממנ גו גנתא דלחתא כליו סלקין להי בשמתין דשריין גו גנתא דלחתא ולהעלה לגבי הדיא רקיעא קדימא על גנתא ומתתן אדמתן רתיבין קדישין דשראן כוירי יקרא דמלאקין וסלקין לון לכל אינון בשמתין בגנתא דלעילא. כיון דאלוין רוחין סלקין כדון רוחין אחרנין קדישין דשראן כוירי יקרא קדישא חלין סלקין ואלוין נהתי. ואי הויה הא גנתא דכארעא כיומא דשבתא יתבה דזיקיא בלא בשמתין דלזיקיא. לוא הכי אלא בשמתין זולתי ובשמתין אחרין. בשמתין סלקין ובשמתין נהתי. בשמתין זולתי מנו גנתא ובשמתין אחרין לנו גנתא. כל אינון בשמתין דלזיקיא דמתלבג כיומי דחול ועד לא עליו לגו גנתא כשעתא דלתי' נפקין חלין עליון וגנתא לא אשתאר דזיקיא כרוח דלחם הפנים כיום הלקמו:

הלכה פסוקה

יוסף להק

מוסר

הרכב"ה ח' שבת פרק ח'
(א) חדש כגזירת חייב ואין דיניה אלא בגדולי קרקע והמפרק היו הוא חולדת חדש חייב וכן כל כיוצא בזה. החולב את הבחכה חייב משהו מפרק וכן החובל בחי שיש לו עור חייב משהו מפרק והוא שיהיה צריך לרם שיצא כן החבורה אבל אם נתכונן

מספר חסידים סי' א"א
גם כל זה נעשה ים לך לזכור את בוכאן כל לבקך וכל יספך והשב אל לבך וקח עמך מאתם דתי' הם יתן לך אדם עשה וסובים או יורה כמא חסידים הדינה חתוקה בלתי וסבירן לך פרנסתך וסדנכת בדרך וכו' ויתן עם טוב לו עין ים האדם אלה לא כרתי עשילא ועשה עמתי מחד כום לו חתום חלק טעם לא חילל לגמול לו כל העושים אבר עשה עמתי אלהים פתו

(א) הדין כגזירת חייב או ער דרעעש הבואה אום שבת. ער נעמט ארוים די קערקער פון די זאנגען. אפילו נאר אביסיל, וואס אלע קערקער צו זאמען זענען גרוים ווי אגרוגרתא אגטריקענט פינגו, איז ער חייב. ואין דישה אלא בגדולי קרקע איז דרעעשן איז מען נאר חייב ביי אזעלכע זאכין וואס וואקסן פון די ערד והמפרק הרי הוא חולדת חדש חייב און אז ער נעמט ארוים איין זאך פון די אנדערע איז דאס אהילדה ואפארגלייבונג פון דרעעשן איז מען חייב וכן כל כיוצא בזה און נאך אזעלכע זאכין וואס זענען גלייך צו דרעעשן איז מען אויך חייב החולב את הבחכה חייב משהו מפרק או ער מעלקט אבהמה אום שבת איז ער חייב ווייל דאס הייסט מפרק. ער האט ארוים גינזיקען איין זאך פון די אנדערע ער נעמט ארוים די סוהר פון די בחמה וכו' החולב בתי שיש לו עור חייב משהו מפרק או ער האט גיפילט אלעבעדיגע זאך וואס האט אדוים און עס איז ארוים גינאנגען בלויט. איז ער חייב ווייל דאס הייסט מפרק. ער האט ארוים גינזיקען איין זאך פון די אנדערע. די בלוט פון די הויט ויהי שתייה צורך לרם שיצא פון הבחכה דאס איז נאר או ער דארף די בלוט וואס גייט ארוים פון

גם בכל ימי ויגעה יש לך לאהוב את בוכאן כל לבקך וכל יספך והשב אל לבך וקח עמך מאתם דתי' הם יתן לך אדם עשה וסובים או יורה כמא חסידים הדינה חתוקה בלתי וסבירן לך פרנסתך וסדנכת בדרך וכו' ויתן עם טוב לו עין ים האדם אלה לא כרתי עשילא ועשה עמתי מחד כום לו חתום חלק טעם לא חילל לגמול לו כל העושים אבר עשה עמתי אלהים פתו
גם בכל ימי ויגעה יש לך לאהוב את בוכאן כל לבקך וכל יספך צו יעדער צייט אלקטו ליב האבין דיין באשעפער מיט דיין באנצע הארץ און מיט דיין גאנצען לעבין והשב אל לבך וקח עמך מאתם דתי' הם יתן לך אדם עשה וסובים או יורה כמא חסידים הדינה חתוקה בלתי וסבירן לך פרנסתך וסדנכת בדרך וכו' ויתן עם טוב לו עין ים האדם אלה לא כרתי עשילא ועשה עמתי מחד כום לו חתום חלק טעם לא חילל לגמול לו כל העושים אבר עשה עמתי אלהים פתו
גם בכל ימי ויגעה יש לך לאהוב את בוכאן כל לבקך וכל יספך צו יעדער צייט אלקטו ליב האבין דיין באשעפער מיט דיין באנצע הארץ און מיט דיין גאנצען לעבין והשב אל לבך וקח עמך מאתם דתי' הם יתן לך אדם עשה וסובים או יורה כמא חסידים הדינה חתוקה בלתי וסבירן לך פרנסתך וסדנכת בדרך וכו' ויתן עם טוב לו עין ים האדם אלה לא כרתי עשילא ועשה עמתי מחד כום לו חתום חלק טעם לא חילל לגמול לו כל העושים אבר עשה עמתי אלהים פתו
גם בכל ימי ויגעה יש לך לאהוב את בוכאן כל לבקך וכל יספך צו יעדער צייט אלקטו ליב האבין דיין באשעפער מיט דיין באנצע הארץ און מיט דיין גאנצען לעבין והשב אל לבך וקח עמך מאתם דתי' הם יתן לך אדם עשה וסובים או יורה כמא חסידים הדינה חתוקה בלתי וסבירן לך פרנסתך וסדנכת בדרך וכו' ויתן עם טוב לו עין ים האדם אלה לא כרתי עשילא ועשה עמתי מחד כום לו חתום חלק טעם לא חילל לגמול לו כל העושים אבר עשה עמתי אלהים פתו

סימן יז דיני ק"ש ובו י"ד סעיפים.

- (א) **קידם** שמתחיל לקרות ק"ש יכוון לקיים מ"ע שצונו הש"י לקרות שמע פעמיים בכל יום :
- (ב) **לסגור** עיניו בידו ימנית ויש בו סוד גדול :
- (ג) **'אריך'** באחד וימסור עצמו לד' מיתות, בד' של אחד :
- (ד) **ס"ת** משמ"ע דהיינו המ' והע' מישאל 'עזריה ומאח"ד דהיינו הח והד' חנניה דניאל, וימסור עצמו לקידוש השם כמו הם ויכוון בשם יאהדונה"י :
- (ה) **מזאהבת** עד סוף הפרשה יכוון כי הם מ"ב תיבות נגד שם של מ"ב, ויכוון שיהיה ראשו מרכבה למ"ב תיבות הללו :
- (ו) **מדידה** אם שמוע עד ושמתם ע"ב תיבות, יכוון שהם נגד שם של ע"ב ראשון שהוא ישר הפוך וישר, ויכוון לעשות גופו מרכבה לע"ב תיבות אלו :
- (מט) **מהרי"ל** כשהיה אומר ברוך כבוד היה שוחה מעט, ובתיבת השם היה זוקף וכן ראוי לעשות ואף שהרב רמ"א בד"מ השיג על זה שאין להוסיף על מה שאחז"ל לשחות באכות ובמודים ארבע כריעות נגד ד' איתיות הוי"ה דהיינו כשמתחיל באבות כורע ויכוון שאות י' של שם הוי"ה כורע לזקוף אות א' משם אדנ"י שהוא בעוה"ר בגלות עמנו כמ"ש בכל צרתם לו צר, ובאבות בסוף כורע ויכוון שאות ה' ראשונה משם הוי"ה כורע לזקוף אות ד' משם אדנ"י כנ"ל, ובמודים כורע ויכוון שאות ו' משם הוי"ה כורע לזקוף אות נ' משם אדנ"י ובהודאה בסוף כורע ויכוון שאות ה' האחרונה כורע לזקוף אות י' משם אדנ"י ותו לא, מ"מ גם מהרי"ל לא היה שווה אלא מעט ובוה אין תוספת על מה שאמרו חז"ל :
- (נ) **הארבע** כריעות בכוונה הנ"ל כוננו המקיבלים כל שלא מכיון כוונת הנ"ל קובל עליו השכינה פסיק זה נתנני ה' בידי לא אוכל קום :
- (נא) **דעת** התוספות בפרק כל כתבי שכשעונים אמן צריך להרהר במחשבתו הר"ת 'אל מלך 'נאמן :
- (נב) **כוונת** אמן אגב דאתי לידן אכתוב שתי כוונות שמצאתי בספרי מקובלים והם אלו, א' אמן בגימטריא צ"א שם הוי"ה ואדנ"י ג"כ גימט' צ"א, ויכוון באמירת אמן לשלב השני שמות האלו כזה, יאהדונה"י יחוד ת"ת ומלכות כי שם הוי"ה ת"ת ושם אדנ"י מלכות לייחדם ולזווגם יחד, כי כל כוונתנו בתפלתנו וכלמוד התורה הכל כדי לייחד, ת"ת ומלכות, וע"ז נראה לי לפרש מחכז"ל גדול העונה אמן יותר מן המברך כי המברך מזכיר שם אחד והעונה אמן בכוונה הנ"ל הוא מייחד שני שמות כנ"ל כוונה ב' יכוון כך א' של אמן במילואה כזה אל"ף הוא אותיות פל"א וספירת כתר נקרא אל"ף על שם פליא שמופלא, מ' של אמן הוא ת"ת מלך, ונ' פשוטה של אמן היא מלכות, ובאמירת אמן בכוונה זו מוריד שפע טוב מספירת כתר

אור צדיקים

כת"ר לספירת מלכות, ע"י ספירת ת"ת ובכוונה זו מוריד שפע טוב וברכה
 לכל העולמות, וע"ז נאמר מכבדי אכבד ועל שלא מכוונים נאמר
 ובוזי יקלו. והכוונה יהיה כזה* בהעברה ישרה כמ"ש ויעבור
 את מעבר יב"ק ר"ת יחוד ברכה קדושה יחוד במלכות ששם
 מתייחדים כל הספירות בהשפעתם, ברכה בת"ת. קדושה בכת"ר.
 צריך האיש תשובה גדולה על שלא ענה אמן אפילו פעם אחד
 כששומע מן המברך איזה ברכה על איזה פרי או על איזה מצוה ומכשיכ
 אחר תפילת הש"ץ בבהכ"נ, פשיטא שצריך לעשות תשובה גדולה, וק"ו בנו
 של ק"ו כשלא ענה איש"ר כנ"ל, לשון הזוהר ס' וילך אע"פ שעונה אמן
 אם אינו מכוון טוב ליה דלא אברא ע"ש מאן דשמע ברכה מחבריה ולא
 מתכוון באמן עליו נאמר ובוזי יקלו, ומאי עונשיה כד נסיק מעלמא מכריזין
 עליו כרוז ואומרים סגרו כל הפתחים לפני סב"ס ולא יעול ולא יכנוס לב"ע
 ולא תקבלו אותו כמו שהוא לא פתח באמן ווי ליה ווי לנשמתיה ומורידין
 אותו לתוך גיהנם למדור התחתון הנקרא אבדון, שאו"ל תחתיו"ת, צלמו"ת,
 ושם נאבד בר מינן לעולם, כי אין לגיהנם זה לא פתח ולא חלון ע"ש,
 תנא להווא גיהנם מורידין להנהו גברי דאינון מבזין לומר אמן ולפי חשבון
 סך אמן שלא ענה אחר המברך דנין אותו בסך ההוא בגיהנם ושם נאבד בר
 מינן ואינו עולה לעולם כי אין לאוחו גיהנם לא פתח ולא חלון כי הוא
 מדורה תתאה ועל זה הגיהנם כתיב כלה ענן וילך כן יורד שאול לא יעלה
 אלא א"כ עושה תשובה על כל אמן ואמן שלא ענה, וכן להיפך שכל טוב
 למי שעונה, עניית אמן יש"ר ברמו, גדול אדוננו ורב כ"ח, ועתה יגדל נא
 כ"ח ה', וברמו כ"ח מעשיו הגיד לעמו, אשר הוצאת בכחך, ובידך כ"ח
 וגבורה, ומי שעונה איש"ר בקול רם הקב"ה מתמלא רחמים וכן איתא בזוהר
 פרשת נח בזמנא דישראל איתובו בקול רם איש"ר וגו' קב"ה אתמלא רחמים,
 לכן כל האדם יהיה לו זה הכתב בתוך סידור שלו או על הכותל בשעת
 התפלה, וכך יאמר בשעה שמתחיל להתפלל רבש"ע גלוי וידוע לפניך שאני
 בשר ודם ואין בי כח לכוון כוונת אמן כראוי בכך יר"מ שתהא עולה כוונת
 אמן שלי עם כוונת אמן מאותם השרידים היודעים לכוון עניית אמן כראוי,
 ויאמר הוידו אשמנו בכל יום ויבכה בדמעות על אותן אמנים שלא ענה,
 נשילה ידים שני פעמים י"ד גימ' כ"ח כך הוא בזוהר א"כ זהו שארו"ל
 נס"י צריך כח גברא כ"ח דייקא, לפני התפלה יאמר כך רבש"ע אני עבדך,
 ובשעת התפלה בזמירות תהיה במחשבתך לכלול את עצמך עם אלו המזמרים
 ומשבחים להקב"ה, ובברכת יוצר אור תכוון במחשבתך לכלול את עצמך
 עם אלו דמברכין למריהו, וקודם ק"ש תכוון לכלול את עצמך בין אלו
 דמייחרי למריהו, וקודם שמ"ע יכוון לכלול את נפשו בין אינון דמתפללים
 להקב"ה כלבב שלם:

כ"ע
א
ת"ת
מ
מלכות
ו

בשורה טובה

חק לישראל אין בעזונדערע פרשיות

מיר האָבען געדרוקט דעם באַרימטען

חק לישראל

מיט אלע מפרשים אויף עברי מייטש, תנ"ך, משניות, גמרא, מוסר, הלכה, אלעס איבערזעצט אויף אַ לייכטע אַידישע שפראך, מיט שיינע ליכטיגע און קלארע דרוק

צום באַקומען אַ יעהער פרשה אין אַ באַזונדערן באַנד, מיט ווייכע דעקלעך, שטאַרק געבונדען, צו ערמעגליכען מיט זיך צו פירען אויפן וועג צו דער אַרבעט אַזוי, כדי צו קענען מקיים זיין בשבתך בביתך ובלכתך בדרך צו באַקומען פאַר אַ שטוינענד ביליגען פרייז 75 סענט אַ ספר

אויך וועט זיין צו באַקומען איה"ש אויף גאַנץ תורה אין צען פראַכטפולע דע לוקס בענדער פאַר אַ ביליגען פרייז ביי

EMUNAH PUBLISHING COMPANY

171 TAYLOR ST., BROOKLYN, N. Y. 11211

Tel. 388 - 8812

מכתב המלצה מהגה"צ אב"ד משארמאש שליט"א

מלפנים זאת בישראל בדורות הקודמים ובימי אבותינו ז"ע, אשר כל אריא בין ת"ח בין איש המוני השתחלו להשלים חוקם בכל יום ויום בסי חק לישראל חק ולא יעבור, וכן מהגו הצדיקים הקדושים מדור דור כידוע, ומקור חוצבו ממקום קדוש עליון, יסדו ותקנו איש האלקי קודש הקדשים מרן רבינו האריז"ל, ללמוד בכל יום ויום בסדר הזה תורה נביאים וכתובים, משנה, תלמוד, זוה"ק, כמבואר בשער המצות פי' ואתחנן (דף מ"ו) עיי"ש. ואחריו קם הגה"ק איש האלקים מרן החיד"א זללה"ה, והוסיף מילואים לסדר הנ"ל, ללמוד בכל יום עניני מוסר ודינים מלוקטים מארבעה חלקי השו"ע והרמב"ם ז"ל כדי לצאת גם קיי חובת לימוד הלכה, ע"ד אמרם ז"ל כל השונה הלכות בכל יום כו', ועיין בשו"ע (סי' רל"ח) דאם לא השלים חק הקבוע לו ביום, ישלימו בלילה מיד. ועיין בפתחי תשובה (יו"ד סי' רמ"ו) בשם משנת חכמים דדעתו גוטה דאם לא השלים בלילה מחוייב להשלים אף ליומא אחרא, וצריך ללמוד דבר זה קודם שאר לימודו עיי"ש. בעוה"י בסיבת החורבן והגלות שאירע לעם ישראל בימינו אלה הרבה ממנהגי ישראל הטובים והישרים גדלדלו ונטשטשו, ולמיעוט מצאותם כמעט שנשכחו מלב והאמון, וככה אירע גם בלימוד החק לישראל, שהי חק קבוע לכל בר ישראל מגדול ועד קטן להשלים חקו מידי יום ביומו כל ימי חייהם עד עולם, ועכשיו בעוה"י נתמעטו לומדי ועוסקי וכמעט לא נמצאו, מי יתן איפוא להחזיר עטרה לירשנה שיקבעו כארי"א שיעור קבוע ללמוד בכל יום כפי הסדר שיסדה רבינו האריז"ל עפ"י הסוד, וגם לקבוע שיעורין ברבים כמנהג אבותינו הקי בדור הקודם.

ע"כ באו ונחזיק סיבות לגברא דמרא סייעא הרה"ח מוה"ר שלוי יודא גראַסס ג"ה, אשר טוב עשה בעמיו והרפיס ספר חק לישראל בדפוס גאה ומשובח, באותיות מאירות עינים, גם חילק כל פרשה בכרך לבדנה, למען להקל ללומדי להוליכם בחיקם בשבתך בביתך בדרך כאלה מסעי, והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו, ולא ימוש ספר התורה הזה מפ"ן, ועיין יהי באפשרות גם להסרודים על המחיי ועל הכלכלה להשלים חקם בסי החק לישראל מידי יום ביומו. ואקי בעזר השם שיתרבה ונבולנו בתלמידים ויתרחב גבול הקדושה להגדיל תורה ולהאדירה. ומתאמרא משמי' דההק"צ משינאווע זללה"ה, אשר לימוד החק לישראל מסוגל לפרנסה בנקל ובהרחבה, ונרמו באמרם ז"ל (ביצה ט"ו ע"א) ודאי חק לישראל דמונא הוא, עכנה"ק ודפחית. ובוכות התנה"ק יוסף הקב"ה יגאלנו גאולת עולם במהרה דיין אכיה"ר.

הכ"ד הכותב לכבוד התנה"ק ולומדי

נפתלי הירצקא העניני

אבדק"ק שארמאש יצ"ה, ברוקלין, נ. י.